

**JOTTA HUOMENNA
OLISI PAREMMIN
KUIN TÄNÄÄN
– SDP:N
RATKAISUJA
KESTÄVÄÄN
TULEVAISUUTEEN**

Poliittinen ohjelma

Luonnos syyskuun 2023 puoluekokoukselle

1	Sisällysluettelo	
2	Johdanto	9
3	Muutoshaste 1. Työn murros ja teknologinen kehitys	12
4	1.1. Lapset, lapsiperheet ja varhaiskasvatus	16
5	Monien elämisen muotojen Suomi	16
6	Lapsi- ja perhepolitiikan lähtökohtana kansallinen lapsistrategia	17
7	Lapsiperheköyhyyden poistaminen	18
8	Lasten ja nuorten yhdenvertaiset palvelut rakentuvat koulujen ja oppilaitosten	
9	ympäriille	18
10	Matalan kynnyksen perhelähtöiset palvelut tukevat lapsiperheiden arkea.....	20
11	Moniammatillinen lastensuojelu toimii lasten ja perheiden tukena	20
12	Perhe-elämän ja työn yhdistäminen sujuu joustavasti	21
13	Varhaiskasvatus on lapsen oikeus	23
14	Tavoitteitamme	24
15	1.2. Koulutus, kasvatus ja sivistys	25
16	12-vuotisen peruskoulutuksen on taattava yhdenvertaiset mahdollisuudet	
17	jokaiselle oppijalle	28
18	Suomen osaamistaso nostettava maailman kärkeen	33
19	Suomi on jatkuvan oppimisen edelläkävijä	35
20	Tavoitteitamme	37
21	1.3. Tiede, tutkimus ja innovaatiot rakentavat onnellista ja osaavaa Suomea	38
22	Tavoitteitamme	39
23	1.4. Työelämän kehittäminen	39
24	Uuden ja paremman työn syntymisen edistäminen.....	40
25	Turvaa työelämän karikoissa	41
26	Koulutusta läpi työelämän.....	42
27	Kotouttaminen avainasemassa.....	43
28	Julkisen sektorin akuutti työvoimapula on ratkaistava	43
29	Tavoitteitamme	44
30	1.5. Yleisturva – kohti toimivampaa sosiaaliturvaa	45
31	Yleisturva uudistaa sosiaaliturvajärjestelmän	45
32	Tavoitteitamme	47
33	1.6. Teknologinen kehitys	47
34	Vahvoilta juurilta ensimmäisenä uutta kohti.....	49
35	Liikkumisinfrastruktuurin edelläkävijäksi.....	49
36	Kiertotaloudella kohti resurssien kestäväää käyttöä.....	49
37	Teknologia sosiaali- ja terveyspalvelujen tukena	50
38	Edistetään inhimillisen digitalisaation siirtymää.....	50

39	Data- ja tietopolitiikkaa johdetaan suunnitelmallisesti	51
40	<i>Tavoitteitamme</i>	52
41	Muutoshaaste 2. Ihmisen toiminnan vaikutukset maapallolle ja siirtymä kestäväään	
42	yhteiskuntaan	53
43	2.1. <i>Ilmasto- ja energiapolitiikka</i>	54
44	EU:n ilmastotavoitteet ja päästökauppajärjestelmän kehittäminen.....	56
45	Energiapolitiikan suunta	58
46	Energiantuotannon tulevaisuus.....	59
47	Energiankulutuksen ja talouskasvun irtikytkentä	60
48	Asumisen ja rakentamisen päästöjen vähentäminen.....	60
49	Energian verotus ja tuotantotuet	62
50	Hiilinielujen ja -varastojen vahvistaminen.....	62
51	<i>Tavoitteitamme</i>	63
52	2.2. <i>Eettinen kuluttaminen ja kestävä ruoantuotanto</i>	64
53	<i>Tavoitteemme</i>	66
54	2.3. <i>Ihmisen elinympäristö: kohti rakennetun ja luonnonympäristön tasapainoa.</i>	67
55	Kestävät kaupungit ja rakenteet.....	68
56	Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen.....	70
57	<i>Tavoitteitamme</i>	74
58	2.4. <i>Maa- ja metsätalous</i>	75
59	Ilmastoviisas ruokajärjestelmä takaa kestävyuden ja huoltovarmuuden	75
60	Kestävä metsätalous tuottaa perinteisiä raaka-aineita ja korkean jalostusasteen	
61	vientituotteita.....	78
62	Metsästys ja kalastusharrastukset sekä jokamiehenoikeudet on turvattava....	79
63	<i>Tavoitteitamme</i>	80
64	Muutoshaaste 3. Demokratian tulevaisuus ja yhteiskunnan vakaus	81
65	3.1. <i>Osallistuminen demokraattiseen päätöksentekoon</i>	84
66	<i>Tavoitteitamme</i>	85
67	3.2. <i>Oikeusvaltion kehittäminen</i>	86
68	<i>Tavoitteitamme</i>	87
69	3.3. <i>Sisäinen turvallisuus</i>	88
70	<i>Tavoitteitamme</i>	90
71	3.4. <i>Maahanmuutto</i>	91
72	EU tarvitsee yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa	92
73	Tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa.....	93
74	<i>Tavoitteitamme</i>	94

75	<i>3.5. Kulttuuri, liikunta ja nuoriso</i>	94
76	Kulttuurin arvostaminen ja luovien alojen arvostaminen	94
77	Jokaisella on oikeus liikuntaan ja fyysistä aktiivisuutta tukevaan	
78	elinympäristöön.....	96
79	Lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta edistettävä	98
80	<i>Tavoitteitamme</i>	100
81	<i>3.6. Ihmisten välinen yhdenvertaisuus</i>	101
82	<i>Tavoitteitamme</i>	103
83	Muutoshaste 4. Globaalin keskinäisriippuvuuden tulevaisuus	104
84	<i>4.1. Turvallinen ja yhteistyökykyinen Suomi rakentaa kansainvälistä turvallisuutta</i>	
85	107
86	Rauhantyö ja kriisinhallinta rakentavat kestävää maailmaa	109
87	Teknologia ja uudet turvallisuusuhat	111
88	<i>Tavoitteitamme</i>	112
89	<i>4.2. Monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen ja YK:n uudistaminen</i>	<i>113</i>
90	Kestävä kehitys globaalin työn prioriteettina	113
91	Kansainvälisiä järjestöjä on uudistettava ja vahvistettava määrätietoisesti ...	114
92	<i>Tavoitteitamme</i>	115
93	<i>4.3. Globaalitalouden hallinnan vahvistaminen</i>	<i>115</i>
94	Ihmisoikeuksien toteutuminen on turvattava kaikkialla	117
95	<i>Tavoitteitamme</i>	117
96	<i>4.4. Kehityspolitiikka globaalien ratkaisujen tuottajana</i>	<i>118</i>
97	Pitkäjänteistä ja johdonmukaista kehityspolitiikkaa.....	119
98	<i>Tavoitteitamme</i>	121
99	<i>4.5. Kansalaisten yhteinen Pohjola</i>	<i>122</i>
100	<i>Tavoitteitamme</i>	123
101	<i>4.6. Ihmisten Eurooppa</i>	<i>123</i>
102	EU on arvoyhteisö.....	123
103	Haluamme vahvan sosiaalisen ulottuvuuden	125
104	EU:lta vaaditaan globaalia ilmasto- ja ympäristöjohtajuutta	126
105	EU:n on investoitava tulevaisuuteen	128
106	Veronkierto ja haitallinen verokilpailu on kitkettävä	130
107	Euroaluetta on vahvistettava.....	130
108	EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyö syvenee.....	132
109	Aktiivinen EU edistää kestävyttä ja vakautta koko maailmassa.....	132
110	<i>Tavoitteitamme</i>	133
111	Muutoshaste 5. Talousjärjestelmä ja yhteiskunnallinen eriarvoistuminen	135

112	<i>5.1. Talouspolitiikan ytimessä korkea työllisyys, tuottavuuden kasvu ja</i>	
113	<i>oikeudenmukainen verotus</i>	138
114	Keskipitkän aikavälin talouspoliittinen linja	138
115	Työ on hyvinvointivaltion perusta	140
116	Turvallinen työelämän murros	141
117	Suomi elää kansainvälisestä kaupasta	142
118	Kasvun edellytysten vahvistaminen	143
119	Verotus vastaa maailman muutoksiin	145
120	<i>Tavoitteitamme</i>	146
121	<i>5.2. Sosiaali- ja terveystalouden palvelut</i>	147
122	Julkiset palvelut hyvinvoinnin takaajina	147
123	Terveys- ja hyvinvointierojen vähentäminen	148
124	Palvelutarve ikääntyvässä yhteiskunnassa	151
125	Sote-uudistuksen tavoitteet todeksi	153
126	<i>Tavoitteitamme</i>	155
127	<i>5.3. Eriarvoistumisen vähentäminen</i>	155
128	Tavoitteena yhdenvertaiset mahdollisuudet onnistua	155
129	Yhdenvertainen elämäntapa	156
130	Eriarvoisuuden syntymistä tulee ehkäistä ennalta	158
131	<i>Tavoitteitamme</i>	160
132	<i>5.4. Arvokas ikääntyminen</i>	160
133	Työelämä palvelemaan myös ikääntyneiden toiveita	161
134	Ikääntyneiden toimeentulo	162
135	Eläkeläisköyhyys poistettava	163
136	Oikeus turvalliseen vanhuuteen kuuluu kaikille	164
137	<i>Tavoitteitamme</i>	165
138	<i>5.5. Vammaisten kansalaisten oikeudet turvattava</i>	166
139	<i>Tavoitteitamme</i>	168
140	<i>5.6. Yksinasuvien asema on turvattava</i>	169
141	Toimivat palvelut ja turvattu toimeentulo myös yhden hengen talouksille	169
142	Yksinäisyyden vähentämiseksi kansallinen toimenpideohjelma	171
143	<i>Tavoitteitamme</i>	172
144	Muutoshaaste 6. Rakennemuutos ja kaupungistuminen	174
145	<i>6.1. Elinkeino ja elinvoima</i>	175
146	Elinkeinopolitiikka	175
147	Teollisuus ja palvelut kasvavat käsi kädessä	178
148	Uutta kasvua on onnistuttu luomaan monin keinoin	179
149	<i>Tavoitteitamme</i>	180

150	<i>6.2. Kunnat ja alueet</i>	181
151	Sujuvan arjen, osallisuuden ja elinvoiman kunnat	181
152	Hyvinvointialueet vakiinnuttavat toimintansa.....	182
153	Valtion, kuntien ja alueiden välille rakennetaan kumppanuutta.....	183
154	Kaupungit kasvun vetureina	183
155	Alueiden kehittäminen	185
156	<i>Tavoitteitamme</i>	186
157	<i>6.3. Liikenne</i>	186
158	Toimivat ja nopeat yhteydet kaikille.....	187
159	Liikenteen päästöjen vähentäminen	188
160	Liikenteen palvelut	189
161	<i>Tavoitteitamme</i>	190
162	LOPUKSI	192

163 **Johdanto**

164 2020-luvun alku mullisti maailmaa ja Suomea monin tavoin. Pandemia
165 ravisteli meitä kaikkia ja pakotti meidät toimimaan nopeasti täysin
166 uudessa tilanteessa.

167 Venäjän laiton hyökkäys Ukrainaan toi sodan takaisin Eurooppaan ja
168 muutti turvallisuusympäristöämme radikaalisti.

169 Molemmat kriisit horjuttavat turvallisuuden kokemusta ja testaavat
170 yhteiskunnan henkistä ja fyysistä kriisinkestokykyä.

171 Tulevina vuosina näemme myös näiden kriisien todelliset taloudelliset
172 seuraukset. Vuonna 2023 inflaatio ja korot nousevat ja tavallisten
173 ihmisten ostovoima heikkenee. Tulevien vuosien talouspoliittiset valinnat
174 voivat syventää tai loiventaa uhkaavaa talouskriisiä. Voimme
175 yhteiskuntina toistaa viime vuosikymmenen leikkauspolitiikan virheet ja
176 maksattaa kriisit työntekijöillä, lapsilla ja nuorilla, tai voimme rakentaa
177 kestävä, työhön ja oikeudenmukaiseen siirtymään nojaavaa kasvua.

178 Viime vuosien tapahtumat korostavat kansainvälisen yhteistyön,
179 edistyksellisten, eurooppalaisten arvojen, demokratian, vapauden, tasa-
180 arvon ja solidaarisuuden merkitystä. Kriisejä seuraava eriarvoisuuden
181 lisääntyminen luo kasvualustan epätoivolle, pelolle ja ääriilikkeille. Ne
182 puolestaan murentavat demokratiaa ja ihmisten luottamusta
183 yhteiskuntaan.

184 Tulevat vuodet määrittävät vahvasti sitä, millainen Suomi on 2030-luvun
185 loppuessa. Onnistummeko vastaamaan ilmastonmuutoksen ja
186 luontokadon uhkiin, pitämään Suomen hiilineutraaliuden polulla ja
187 viemään myös koko maailmaa ympäristöllisesti kestävämpään suuntaan?
188 Pystymmekö torjumaan konservatiivioikeiston pyrkimykset hajottaa
189 pohjoismaista sopimisen mallia, jonka pohjalle yhteiskunnallinen
190 luottamus on rakentunut vuosikymmeniä? Saammeko
191 eriarvoistumiskehityksen käännettyä niin, että joka puolella Suomea on
192 työtä, mahdollisuuksia elää ja yrittää ja usko siihen, että elämä ja
193 yhteiskunta kantavat?

194 Suomi on 2030-luvulla joka tapauksessa toisenlainen kuin tänään. Meillä
195 on velvollisuus ja vastuu vaikuttaa tulevaisuuden suuntaan. Tänään
196 tehtävillä päätöksillä voidaan vaikuttaa siihen, millaiseksi huominen
197 rakentuu.

198 Yhteiskuntien kehitys on jatkuvaa muutosta, ja muutoksen vauhti näyttää
199 kiihtyvän. Tähän on monta syytä. Jotta poliittinen liike voi rakentaa
200 tulevaisuutta, pitää sen pystyä hahmottamaan keskeisimmät
201 muutoshaasteet, jotka yhteiskuntaa ja ihmisten elämää muokkaavat
202 Suomessa ja maailmalla.

203 SDP on tunnistanut kuusi suurta muutoshaastetta, joihin on löydettävä
204 ratkaisuja:

- 205 1. Työn murros ja teknologinen kehitys
- 206 2. Ihmisen toiminnan vaikutukset maapallolle ja siirtymä kestäväan
207 yhteiskuntaan
- 208 3. Demokratian tulevaisuus ja yhteiskunnan vakaus
- 209 4. Globaalin keskinäisriippuvuuden tulevaisuus
- 210 5. Talousjärjestelmän ja yhteiskunnan eriarvoistuminen
- 211 6. Yhteiskunnan rakennemuutos ja kaupungistuminen

212 Nämä muutokset muokkaavat perusteellisesti ihmisten elämää ja
213 yhteiskunnan toimintaa. Sosiaalidemokraattisen puolueen tavoitteena on
214 tuoda ihmisille turvaa muutoksen keskellä ja tehdä muutoksesta
215 mahdollisuus yhteiskunnan kehittämiseen sekä ihmisten paremman
216 elämän rakentamiseen.

217 Tässä SDP:n poliittisessa ohjelmassa etsitään kestäviä ratkaisuja näihin
218 muutoshaasteisiin. Etsimme sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti
219 kestävä yhteiskunnan rakennuspalikoita.

220 Ohjelman valmistelun taustalla ovat olleet YK:n kestävä kehityksen
221 tavoitteet. Agenda 2030 koskettaa kaikkia maailman maita ja ihmisiä. Se
222 tuo näkyväksi sen, ettei kaikkia muutoshaasteita voida ratkaista
223 kansallisvaltioiden sisällä, vaan se vaatii kansainvälistä yhteistyötä.

224 Hyvinvointivaltion ylläpitäminen ja kehittäminen ei ole itsestäänselvyys.
225 Vaikka pohjoismainen yhteiskuntamalli on lähimpänä kestävä kehityksen
226 mukaista yhteiskuntaa, on Suomella vielä paljon tehtävää
227 tasapainoisen yhteiskunnan saavuttamiseksi. Kehitystä ei voi pitää
228 itsestäänselvytenä ja siinä voidaan mennä myös taaksepäin.

229 Viime vuosien myllerrys on näyttänyt, että pohjoismainen
230 hyvinvointivaltio kantaa ja auttaa sekä yksilöitä että yrityksiä ja yhteisöä
231 kestäväan kriisejä. Samalla on paljastanut myös heikkouksia
232 varautumisessa, huoltovarmuudessa ja kriisinkestävyudessa. Näitä
233 heikkouksia on korjattava.

234 Kuljemme kohti 2030-lukua uudessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa,
235 puolustusliiton jäsenenä ja on aika määritellä se, millainen kansainvälisen
236 yhteisön jäsen Suomi on muuttuneessa tilanteessa.

- 237 Sosialidemokraattinen puolue esittää tässä ohjelmassa visionsa
238 Suomesta seuraavan vuosikymmenen lopulla sekä sen, millaisten
239 poliittisten tavoitteiden kautta visioon on mahdollista päästä.
- 240 Poliitiikkaa tehdään siksi, että huomenna olisi paremmin kuin tänään.

241 **Muutoshaste 1. Työn murros ja teknologinen** 242 **kehitys**

243 Korkea työllisyys on hyvinvointimme perusta. Suomessa syntyvyys on
244 viime vuosien aikana romahtanut ja samalla väestömme ikääntyy kovaa
245 vauhtia. Ennusteiden mukaan väkilukumme tulee 2030-luvulla
246 kääntymään laskuun, mikä myös johtaa työikäisen väestön määrän
247 vähenemiseen 2040-luvulla. Tällä väestönkehityksellä hyvinvointivaltion
248 tulevaisuus ei ole kestävällä pohjalla.

249 Digitalisaatio, oppiva tekoäly, robotisaatio ja automaatio mullistavat
250 osaltaan yhteiskunnan perusrakenteita ja ihmisten sosiaalista
251 kanssakäymistä. Vihreä siirtymä ja muu teknologinen kehitys sekä
252 muuttaa vanhaa työtä että luo uutta työtä. Digitalisaation kehityksen
253 myötä Suomesta katoaa arviolta kolmasosa nykyisistä työpaikoista
254 seuraavien 20 vuoden aikana.

255 Työtehtävien sisältö ja työelämän vaatimukset myös muuttuvat nopeasti.
256 Kun toiset työt ovat yhä joustavampia ja vähemmän sidottuja aikaan ja
257 paikkaan, säilyvät toiset työt hyvinkin perinteisinä, aikaan, paikkaan ja
258 tarkasti määriteltyihin vuoroihin sidottuina tehtävinä. Työn arvostus on
259 myös muuttunut ja yhä useampi suorittava työ määritellään rahallisesti
260 niin vähän tuottavaksi, että sen palkalla on hankala tulla toimeen.

261 Teknologisella kehityksellä on myös vaikutuksia työhyvinvointiin.
262 Teknologia mahdollistaa nykyisin etätöiden ja työajan vapaamman
263 sijoittelun sekä myös iltaisin että vapaa-ajalla työskentelyn. Tämän myötä
264 osa työntekijöistä tekee yhä pidempiä päiviä ilman lisäkorvausta. Samalla
265 kun osalle työn joustavuuden lisääminen on tuonut lisää vapautta, niin
266 ylitöistä ja työntekijöiden uupumisesta on muodostunut merkittävä
267 henkilöstön hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Työelämän nopeatahtisuuden
268 kasvaminen edellyttää työssä jaksamisen edellytysten parantamista.
269 Tähän teknologinen kehitys tarjoaa mahdollisuuksia. Jokaisella pitää olla
270 mahdollisuus erottaa työ- ja vapaa-aika.

271 Uudet työpaikat usein edellyttävät erilaista osaamista, tietoja ja taitoja
272 sekä myös ammatillista ja alueellista liikkuvuutta. Työelämän
273 digitaalisessa murroksessa tarvitaan työtehtävien vaatimia uusia
274 luovuuden sekä sosiaalisen älykkyyden ja vuorovaikutuksen taitoja. Vihreä
275 siirtymä on tehtävä oikeudenmukaisesti myös työelämässä siten, että
276 työttömyysuhan alla olevia koulutetaan uuden teknologian työtehtäviin
277 riittävän ajoissa.

278 Tutkimus ja innovaatiotoiminnalla on keskeinen rooli uusien työpaikkojen
279 synnyttämisessä. Suomen TKI-panostusten määrä BKT:sta oli aiemmin
280 kansainvälisesti mitattuna korkealla tasolla. Marinin hallitus lisäsi
281 tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminnan rahoitusta hallituskaudellaan
282 noin 350 miljoonalla eurolla. TKI-toiminnan rahoitus tulee turvata myös
283 jatkossa.

284 Kun ihmisten aiemmin tekemää työtä korvautuu teknologisilla ratkaisulla,
285 jokin osa nykyisistä työpaikoista tulee katoamaan. Uutta työtä syntyy
286 samanaikaisesti uudesta teknologiasta huolehtimiseen ja sellaisiin
287 palvelutehtäviin, jotka mahdollistuvat uuden teknologian myötä.

288 Teknologian ja tuotannon omistamisesta tulee yhä kannattavampaa, ja
289 samanaikaisesti monen ihmisen toimeentulo vaarantuu. On selvää, ettei
290 tasapainoa työn ja pääoman välillä ole saavutettavissa ilman
291 yhteiskunnallisia toimia. Eri tehtävien vaatimukset ja yksilöiden väliset
292 tuottavuuserot ovat kasvaneet. Tämä johtuu suurelta osin työtehtävien
293 erilaisuudesta. Sosiaalisen kestävyuden kannalta on välttämätöntä, että
294 yhteiskunnassa ei synny kasvavia varallisuus- ja tuloeroja, jotka johtavat
295 lopulta hyvinvointierojen kasvuun.

296 Yhteiskunnan on huolehdittava tulojen ja hyvinvoinnin tasaamisen
297 mekanismeista siten, että esimerkiksi teknologisen kehityksen tuoma
298 tuottavuuden kasvu ja sen luoma lisäarvo jakautuu oikeudenmukaisesti.
299 Toimivia mekanismeja ovat mm. verotus, sosiaaliturva ja
300 hyvinvointipalvelut. Ennakoivat toimet ovat merkittävässä asemassa,
301 jotta mahdollisuudet ovat tasavertaiset. Tärkein ennakoiva tasauksen
302 keino on panostaminen koulutukseen ja sen tasa-arvoon.

303 Suomen koulutusjärjestelmä on aiemmin onnistunut suomalaisten
304 koulutustason nostamisessa. Kaikkien suomalaisten korkeampi
305 perusosaamisen taso on mahdollistanut yhteiskunnallisen
306 modernisaation lisäksi työelämän tuottavuuden kasvattamisen. 2000-
307 luvulla koulutusjärjestelmän kyky vastata ympäröivän yhteiskunnan ja
308 työelämän muutoksiin on kuitenkin heikentynyt. Oppimistulosten lasku ja
309 koulutustason nousun pysähtyminen kertovat osaltaan kasvavista
310 ongelmista koulutusjärjestelmässä. Vaikka koulutuksellinen tasa-arvo on
311 nostettu Suomessa poliittisen toiminnan ytimeen, ovat koulutus ja
312 koulutukselliset valinnat silti edelleen voimakkaasti periytyviä.

313 Suomalaisen yhteiskunnan aiemmissa rakennemuutoksissa heikoimmilla
314 ovat olleet ne, joiden pohjakoulutus on ollut kaikkein matalin. Myös
315 iäkkäämpien työntekijöiden riskinä on ollut jäädä työelämän muutoksissa
316 työn ulkopuolelle. Tärkeintä työelämän murroksen keskellä on huolehtia,

317 että kaikki pysyvät muutoksessa mukana. Aikuiskoulutuksen puutteista
318 uhkaa tulla räikeä koulutuksen ja työelämän epätasa-arvon
319 malliesimerkki.

320 Muuttuvassa maailmassa työ on määriteltävä uudelleen entistä
321 monipuolisemmin. Työn ja toimeentulon välinen yhteys rakoilee. On paljon
322 yhteiskunnallisesti tärkeää työtä, joka ei ole perinteistä palkkatyötä.
323 Jonkun ansiotaso kasvaa kohisten ja toinen taas ei tule palkallaan
324 toimeen, vaikka tekisi täyttä työaika. Osa ihmisistä joutuu puolestaan
325 hankkimaan toimeentulonsa eri lähteistä perinteisen työsuhteen tai
326 toimeksiannon sijaan. Työn, toimeentulon ja sosiaaliturvan on tuettava
327 paremmin toisiaan. Samalla on muistettava, että työ on ihmiselle
328 muutakin kuin keino tulla taloudellisesti toimeen.

329 Jokaisen ihmisen elämään sisältyy erilaisia vaiheita. Jatkuva työsuhte,
330 osa-aikaisuus, työttömyys, pää- ja sivutoiminen yrittäjäyys, perhevapaat ja
331 koulutus seuraavat toisiaan ja voivat myös limittyä. Jokaisessa vaiheessa
332 tarvitaan riittävää turvaa ja kannustin jatkuvaan koulutukseen elinikäisen
333 oppimisen hengessä. On tärkeää varmistaa, ettei kestävän kasvun,
334 tuottavuuden, työllisyyden ja hyvinvointiyhteiskunnan toisiaan tukeva
335 yhteys haurastu.

336 Myös alustatalouden töiden osuus kasvaa. Alustataloustöitä jaetaan
337 digitaalisen alustan kautta kerta- ja keikkaluonteisia tehtävinä korvausta
338 vastaan. Toiminta jää perinteisen työsuhteen ja yritysten välisten
339 toimeksiantosuhteiden väliin ja kaipaa selkeyttämistä. Mikäli toiminta on
340 rinnastettavissa muodoltaan palkkatyöhön, on henkilö määriteltävä
341 työntekijäksi, jolla on oikeus työsuhteen tuomaan turvaan. Alustojen
342 omistajien ei myöskään saa antaa siirtää riskiään alustojen kautta työtä
343 tekeväille. Muokkaamalla alustatalouden pelisääntöjä yhtäältä reiluiksi ja
344 läpinäkyviksi, mutta toisaalta joustaviksi, Suomi voi vaikuttaa globaalisti
345 työelämän tulevaisuuteen, jossa kaikkien osapuolten velvollisuudet ja
346 hyödyt olisivat tasapainossa. Alustatalouden kasvu ja työelämän
347 murroksen kiihtyminen edellyttävät työntekijöiden
348 järjestäytymisoikeuden tukemista kotimaassa ja ulkomailla.
349 Ammattiyhdistysliikkeen asemaa tulee vahvistaa sekä lainsäädännön että
350 käytännön työelämän tasolla erityisesti aloilla, joissa epätyypilliset
351 työsuhteet ovat yleisiä.

352 Tärkeintä työelämän murroksen keskellä on huolehtia, että kaikki pysyvät
353 muutoksessa mukana. Mitä korkeampi koulutus, sitä pidemmät työurat,
354 korkeampi työllisyysaste, paremmat mahdollisuudet siirtyä työstä toiseen
355 tai työttömyydestä työmarkkinoille sekä paremmat mahdollisuudet

356 parempaan palkkaan. Teknologian nopea muutos edellyttää lisääntyvää
357 täydennyskoulutusta ja jatkuvaa osaamisen kartuttamista läpi elämän.

358 Työn ja vapaa-ajan yhteensovittamista on helpotettava.
359 Yhteensovittamisessa on huomioitava paremmin ihmisten erilaiset
360 elämäntilanteet ja perhemuodot. Erilaiset työsuhteet lisääntyvät ja se
361 lisää myös osaltaan joustavien perhepalveluiden, varhaiskasvatuksen ja
362 päivähoidon tarvetta. SDP haluaa laajentaa vuoropäivähoidon
363 saatavuutta. Vuoropäivähoito tulee mahdollistaa myös nuoremmille
364 koululaisille arkisin klo 17.00–08.00 sekä tarpeen mukaan viikonloppuisin.
365 Vuorohoidon osalta nuorimmille koululaisille (1. ja 2. luokat) tulisi taata
366 vuorohoitopaikka myös koulun aloituksen jälkeen, mikäli lapsen iltä- ja
367 yöaikaista huolenpitoa ei voida taata muulla tavoin.

368 Sukupuolten välisiä perusteettomia palkkaeroja tulee edelleen supistaa ja
369 työmarkkinoiden sukupuolittuneita rakenteita tulee purkaa esimerkiksi
370 perhevapaiden ja palkka-avoimuuden avulla.

371 Työn merkitys on muuttunut ihmisten arjessa. Yhä useammin vapaa-aikaa
372 arvostetaan työtä enemmän, mutta edelleen työ on väylä kiinnittyä
373 yhteisöön ja kokea merkityksellisyyden tunnetta. Sen arvoa ei voi mitata
374 vain tuottavuudessa ja rahassa, vaan myös demokratiaa vahvistavana ja
375 yhteiskuntaa tasapainottavana voimana.

376 Työ on kuitenkin edelleen hyvinvointivaltion peruspilari. Ilman korkeaa
377 työllisyysastetta emme pysty ylläpitämään ja kehittämään
378 hyvinvointipalveluitamme. Siksi on tärkeää, että jokainen
379 mahdollisuuksien mukaan osallistuu työn tekemiseen ja yhteisen
380 hyvinvointimme rakentamiseen.

381 Teknologisen kehityksen kiihtyessä on tarkkaavaisesti seurattava sitä,
382 millaiseksi uusi tasapaino muodostuu. Samassa yhteydessä on
383 perusteltua rakentaa sekä ylläpitää reilua työelämää ja sellaista
384 toimintaympäristöä, missä innovaatioista syntyy uutta ja kasvavaa
385 yritystoimintaa.

386

387 **SDP TOIMII SEN PUOLESTA, ETTÄ SUOMESSA JOKAISELLA ON TÖITÄ,**
388 **JOKAINEN ON OSAAJA JA OSALLISTUJA. JOKAISELLA ON TILAISUUS OTTAA**
389 **TYÖELÄMÄN MUUTOS HALTUUN JA TARVITTAESSA OIKEUS TURVAAN JA**
390 **TUKEEN.**

391 **1.1. Lapset, lapsiperheet ja varhaiskasvatus**

392 **Monien elämisen muotojen Suomi**

393 Hyvinvoiva ja vauras Suomi rakentuu hyvälle ja yhdenvertaiselle
394 lapsuudelle. Perheiden hyvinvointiin vaikutetaan koko yhteiskunnassa.
395 Perhepolitiikan pitää olla läpileikkaavasti läsnä kaikkialla. Lasten ja
396 nuorten kasvua ja kehitystä sekä perheitä tulee tukea moniammatillisesti
397 elämän kaikissa vaiheissa. Perhepolitiikan punaisena lankana
398 vahvistetaan ja parannetaan ehkäiseviä ja matalan kynnyksen
399 perhepalveluita. Vastuullinen perhepolitiikka on inhimillisesti ja
400 yhteiskunnan kannalta kannattava investointi.

401 Tulevaisuuden Suomessa on pidettävä hyvää huolta jokaisesta lapsesta.
402 Onnistuneella perhepolitiikalla rakennetaan luottamuksen ilmapiiriä,
403 jossa perheen perustaminen koetaan myönteisenä ja tavoiteltavana
404 asiana. Perheen perustamisen lykkäämiseen ja syntyvyyden laskuun
405 vaikuttavat yhteiskunnalliset syyt poistetaan johdonmukaisella,
406 monipuolisella sekä perhemyönteisellä lapsi- ja perhepolitiikalla. Työ
407 pohjautuu parlamentaarisesti laadittuun kansalliseen ihmisoikeus- ja
408 perusoikeusperustaiseen lapsistrategiaan.

409 Perheiden monimuotoisuus on huomioitava kaikessa päätöksenteossa.
410 Perheen käsite on muuttuva. Oleellista on lähi-ihmissuhteet ja niihin
411 liittyvä myönteinen tunneside. Myös isovanhemmat ja muut läheiset ovat
412 tärkeä voimavara perheille. Lapsi- ja perhepolitiikan pitää tukea kaikkia
413 perheitä yhdenvertaisesti. Suomessa ja maailmalla on lapsia, joiden
414 elämästä puuttuu pysyvyyttä ja turvallisuutta. Lapsen etu vaatii, että
415 jokaista hänen tosiasiallista vanhemmuussuhdettaan tuetaan ja
416 suojataan lainsäädännön kautta. Samaan aikaan joka viides pariskunta
417 kärsii tahattomasta lapsettomuudesta, ja luvun oletetaan kasvavan.
418 Yksinasuvia ja perheitä tulee tukea heidän lapsitoiveensa täyttymisessä
419 esimerkiksi vahvistamalla adoption asemaa ja helpottamalla
420 lapsettomuushoitoihin pääsyä. Hedelmöityshoitoihin pääsyä tulee
421 helpottaa ja palveluissa pitää huomioida monimuotoiset perheet,
422 itselliset äidit ja kumppanivanhemmuus. Ei-kaupallisille
423 sijaissyntytysjärjestelyille tulee luoda selkeä lainsäädäntö ja
424 palvelujärjestelmän tuki, jotka turvaavat kaikkien osapuolten aseman.

425 Myös työelämän ja opintojen on oltava perheystävällistä ja huomioitava
426 erilaisten ja eri elämäntilanteissa olevien perheiden tarpeet. Samalla
427 työnantajien asenteiden ja työelämän käytänteiden täytyy muuttua
428 tukemaan erilaisia perhemuotoja ja hoitovastuun tasa-arvoisempaa

429 jakautumista vanhempien välillä sekä työn ja vapaa-ajan
430 yhteensovittamista. Eroperheissä on mahdollistettava
431 yhteishuoltajuuden jakautuminen aidosti tasan vanhempien kesken.
432 Vanhemmuuden aiheuttamissa kuluissa on otettava paremmin huomioon
433 jaetun vanhemmuuden tilanne.

434 Perheen perustaminen tai perustamatta jättäminen ovat aina ihmisten
435 omia päätöksiä. Yhteiskunnan vastuulla on tukea järjestelmällisesti
436 ihmisten mahdollisuuksia perustaa perhe.

437 **Lapsi- ja perhepolitiikan lähtökohtana kansallinen** 438 **lapsistrategia**

439 Lapsuudessa luodaan edellytykset sille, että jokainen lapsi saa kasvaa
440 täyteen mittaansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. YK:n lapsen
441 oikeuksien sopimus muodostaa kansainvälisoikeudellisen perustan
442 lasten oikeuksien edistämiseksi ja turvaamiselle. Myös muut
443 ihmisoikeussopimukset turvaavat lapsille tärkeitä oikeuksia. Vammaisten
444 lasten kannalta tärkeässä roolissa on YK:n vammaisten henkilöiden
445 oikeuksia koskeva yleissopimus. Suomen tulee aina huolehtia omalta
446 osaltaan sopimusten täytäntöönpanosta.

447 Tavoitteiden ja velvoitteiden täytäntöönpanoa edistetään
448 parlamentaarisenä työnä laaditulla kansallisella lapsistrategialla.
449 Strategia on hallituskaudet ylittävä ohjelma, johon pohjautuen tehdään
450 hallituksen toimeenpanosuunnitelma. Toimeenpanosuunnitelmaan
451 hallitus valitsee lapsistrategian keskeisistä linjauksista edistettävät
452 tavoitteet, toimenpiteet ja niiden resurssit omalle hallituskaudelleen.
453 Strategian toteutuminen edellyttääkin johdonmukaista toimeenpanoa
454 sekä systemaattista arviointia ja seurantaa. Strategia sisältää tavoitteet
455 ja toimet lapsen oikeuksien sopimuksen sekä muiden lasten ja nuorten
456 oikeuksien kannalta keskeisten ihmisoikeussopimusten ja
457 perusoikeuksien täytäntöönpanossa. Lapsistrategia ohjaa valtion lisäksi
458 myös kuntien ja maakuntien päätöksentekoa ja toimintaa. Strategialla on
459 myös laajempi rooli yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten järjestöjen,
460 yhteisöjen, yritysten ja muiden toimijoiden, sitouttamisessa lasten
461 oikeuksien edistämiseen.

462 Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi on vakiinnutettava osaksi
463 valtion, kuntien ja maakuntien toimintaa. Lapsivaikutusten arvioinnissa
464 arvioidaan päätöksen, toimenpiteen tai toiminnan vaikutuksia lasten
465 hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.

466 **Lapsiperheköyhyyden poistaminen**

467 Köyhyys heikentää lasten ja perheiden hyvinvointia, siksi köyhyyden
468 periytyminen ja ylisukupolvinen syrjäytyminen on katkaistava. Jokaisella
469 ihmisellä on oltava yhtäläiset mahdollisuudet kasvuun ja kehitykseen.
470 Tavoitetta toteutetaan kaikki yhteiskuntapolitiikan lohkot läpileikkaavalla
471 ajattelulla lapsi- ja perhemyönteisyydestä, jota tehdään määrätietoisella,
472 ennakoitavalla ja luottamusta rakentavalla yhteistyöllä eri toimijoiden
473 kanssa. Kaikille tasa-arvoiset, edulliset perusterveyspalvelut ovat
474 oleellinen osa lapsiperheköyhyyden vastaista työtä.

475 Yksinhuoltajaperheet ovat selvästi heikoimmassa asemassa kaikilla
476 köyhyysmittareilla mitaten. Lapsiköyhyys onkin yleisintä
477 yksinhuoltajaperheissä sekä perheissä, joissa lapset ovat alle
478 kolmevuotiaita. Myös monilapsisissa perheissä köyhyysriski on
479 keskimääräistä suurempi. Köyhyysriski on suurempi myös tilanteissa,
480 joissa vähintään toinen perheen vanhemmista on opiskelija.
481 Lapsiperheiden toimeentulo on turvattava, koska se torjuu tehokkaimmin
482 köyhyyttä. Universaalit palvelut ja sosiaaliturva eivät yksin riitä, vaan
483 perheiden on saatava myös joustavia, kohdennettuja palveluita ja tukea.
484 Esimerkiksi tukiperheet auttavat sekä lapsia että vanhempia arjesta
485 selviämisessä. Hyvinvointialueiden vastuulla oleva täydentävä ja
486 harkinnanvarainen toimeentulotuki on konkreettinen keino vähävaraisten
487 lasten harrastusten tukemiseen.

488 **Lasten ja nuorten yhdenvertaiset palvelut rakentuvat** 489 **koulujen ja oppilaitosten ympärille**

490 Koulujen ja oppilaitosten tulee olla oppimis- ja hyvinvointiympäristöjä,
491 jotka tukevat jokaisen lapsen kasvua ja kehitystä moniammatillisesti.
492 Koulujen ympärille on sekä luonnollista että toimivaa rakentaa lasten ja
493 nuorten hyvinvointia vahvasti ja moniammatillisesti tukeva arki ja
494 oppimisympäristö. Oppimis- ja hyvinvointikeskuksissa on jokaisen
495 saatavilla sosiaalinen, pedagoginen, psyykinen ja terveydellinen tuki.
496 Oppimisympäristöjen on oltava tarkoituksenmukaisia, sisäilmaltaan
497 terveitä ja turvallisia.

498 Oppilashuollon on toimittava kokonaisuutena, jossa eri ammattilaiset
499 tekevät yhteistyötä ja osaavat ohjata oppilaan sekä oppilaan huoltajat
500 tarvittaviin palveluihin. Yhteistyötä on tarvittaessa osattava tehdä
501 vammais- ja omaishoitopalvelujen ammattilaisten kanssa. Yksilöllisen
502 ohjaamisen lisäksi on kehitettävä uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain
503 mukaisesti ehkäisevää ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Onnistunut

504 kiinnittyminen opiskeluryhmään ja sosiaalisen luottamuksen kasvu
505 vaikuttavat hyvinvointiin ja opintojen läpäisyyn myönteisesti.
506 Oppilashuollossa ja oppilaan ohjauksessa on tehtävä myös tiivistä
507 yhteistyötä oppilaan kodin kanssa, jotta huoltajat pystyvät tukemaan
508 oppilasta kouluun liittyvissä asioissa ja jatkokoulutuksen suhteen.

509 Koulupäivän rakennetta ja sisältöä uudistamalla voidaan tehokkaasti
510 lisätä lasten hyvinvointia. Siirtyminen joustavaan kokonaiskoulupäivään
511 parantaa koulumotivaatiota ja koulussa viihtymistä. Samalla se varmistaa
512 lapsille mahdollisuuden kokeilla eri harrastuksia. Joustava koulupäivä
513 tarkoittaa ohjatun harrastustoiminnan sijoittamista osaksi koulupäivää.
514 Harrastusten järjestämiseen voivat osallistua yhteistyössä muun muassa
515 koulun henkilökunta, taiteen ja kulttuurin tuottajat sekä ennen kaikkea
516 erilaiset järjestöt. Oppilaiden omia toiveita harrastustoiminnan sisällöistä
517 ja harrastuksista on kuultava toimintaa kehitettäessä.

518 Harrastamisen Suomen malli on ollut ensimmäinen askel
519 kokonaiskoulupäivän toteuttamiseksi. Mallia on kuitenkin kehitettävä
520 edelleen toiminnan laajentamiseksi ja haavoittuvassa asemassa olevien
521 lasten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi, jotta etenkin ne lapset
522 saadaan mukaan, joilla ei vielä ole harrastusta. Samalla on uudistettava
523 aamu- ja iltapäivätoimintaa ja kytkettävä niitä osaksi koulupäivää.
524 Luontevaa olisi, että myös Suomen mallista säädettäisiin jatkossa
525 perusopetuslaissa ja se todettaisiin yksiselitteisesti voittoa
526 tavoittelemattomana järjestettäväksi toiminnaksi. Joustavan
527 koulupäivän harrastus-, aamu- ja iltapäivätoiminnassa on
528 yhdenvertaisesti otettava huomioon erityistä tukea tarvitsevat ja
529 vammaiset oppilaat. Kouluissa tulee toteuttaa aamupalakokeilu
530 tarkoituksena parantaa hyvinvointia ja jaksamista.

531 Syrjäytymisvaarassa olevat lapset on tunnistettava mahdollisimman
532 varhain, jolloin heistä on mahdollista pitää parempaa huolta. Näin kyetään
533 pitämään heidät kiinni yhteisössä ja koulunkäynnissä. Oppilaita on
534 tuettava vahvasti koulussa, jotta toisen asteen opinnoissa on mahdollista
535 menestyä ja pärjätä. Koulupudokkaita nuoria varten on oltava jokaisessa
536 kunnassa etsivä nuorisotyö, joka auttaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria
537 ja luo heille suunnitelman jatkosta. Oppilashuollon ammattilaisten määrää
538 on lisättävä peruskouluissa ja toisella asteella.

539 **Matalan kynnyksen perhelähtöiset palvelut tukevat**
540 **lapsiperheiden arkea**

541 Lasten ja perheiden palveluista on tehtävä toimiva moniammatillinen
542 kokonaisuus. Oleellista on, että perheet saavat hyvin toimivia palveluja
543 oikea-aikaisesti ja riittävästi. Neuvolatyö ja varhaiskasvatus sekä
544 oppilashuolto ja koulu yhdistetään pidemmällä aikavälillä yhdeksi
545 kokonaisuudeksi.

546 Palveluihin on varattava niihin tarvittavat resurssit. Hyvinvointialueiden
547 aloittaessa toimintansa on pidettävä huoli lapsiperheiden matalan
548 kynnyksen palveluiden toteutumisesta jatkossakin, eikä kunnan ja
549 hyvinvointialueen väliin saa muodostua lapsi-perhepalveluita haittaavaa
550 organisatorista raja-aitaa.

551 Koko maahan on rakennettava laajan palvelun perhekeskusverkosto.
552 Tavoitteena on niiden kiinteä yhteys neuvoloihin ja
553 varhaiskasvatuspalveluihin. Perhekeskusten tulee toimia monialaisesti
554 yhteistyössä järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden
555 kanssa. Viranomaisten ohella ne pystyvät tarjoamaan kaikille yhteistä
556 vertaisryhmätoimintaa ja eri ryhmille kohdennettuja palveluita arjen
557 solmukohdissa. Järjestöt tekevät merkityksellistä ja vaikuttavaa työtä ja
558 auttavat ennaltaehkäisevästi tukea tarvitsevia perheitä tukiperhe- ja
559 tukihenkilötoiminnan kautta.

560 Palvelurakenteessa ei tällä hetkellä riittävästi tunnisteta monimuotoisia
561 perheitä ja niiden tarpeita. Laadukkaan erityisosaamisen takaamiseksi
562 tarvitaan koulutuksen kehittämistä sosiaalityöntekijöiden ja muiden
563 perheitä työssään kohtaavien ammattilaisten opinnoissa ja
564 täydennyskoulutuksessa. Myös lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseksi ja
565 siihen puuttumiseksi tarvitaan koulutusta, jotta se ei peruspalveluissa jää
566 havaitsematta.

567 **Moniammatillinen lastensuojelu toimii lasten ja**
568 **perheiden tukena**

569 Lastensuojelu tarvitsee tietoon perustuvaa pitkäjänteistä
570 kokonaisvaltaista uudistamista sekä kehittämistä. Lastensuojelun
571 palveluiden piirissä olevilla lapsilla ja nuorilla on oikeus laadukkaisiin
572 palveluihin ja jatkuvuuteen ihmissuhteissa. Tämä taataan
573 laatusuosituksen avulla sekä huolehtimalla lasten ja perheiden
574 oikeusturvan toteutumisesta muun muassa kunnollisten
575 valvontamekanismien avulla, joissa lasten näkökulma ja osallisuus

576 korostuvat. Lastensuojelussa on painotettava viranomaisten välistä,
577 lapsen edusta lähtevää yhteistyötä perheen kanssa, jolla vahvistetaan
578 osallisuutta ja ehkäistään syrjäytymistä.

579 Lastensuojelun riittävät työntekijäresurssit on turvattava, ja ennen
580 kaikkea ennaltaehkäisyyn on panostettava tarpeeksi. Ennaltaehkäisevillä
581 kotihoidon ja nuorisotyön palveluilla estetään ongelmien kärjistymistä ja
582 kustannusten kasvua. Lastensuojeluun tarvitaan yhteistoiminnallisten,
583 integroitujen ja tutkittuun tietoon perustuvien palvelujen kehittämistä.
584 Lastensuojelulain mukaista moniammatillista yhteistyötä muiden
585 ammattilaisten kanssa on vahvistettava ja huolehdittava, että
586 lastensuojelussa on käytössä lain mukaisesti oikeudellinen neuvonta.

587 Lastensuojelun työntekijöiden jaksamista ja pysyvyyttä tuetaan hyvillä
588 työolosuhteilla. Työntekijöiden välistä tehtävänjakoa ja yhteistyötä on
589 kehitettävä edelleen. Tavoitteena on, että sama työntekijä kulkee
590 asiakkaan rinnalla lastensuojeluprosessin eri vaiheissa.

591 Jotta voimme turvata nykyistä paremmin lasten oikeuden tasapainoiseen
592 kehitykseen ja erityiseen suojeluun, Marinin hallitus päätti
593 hallituskaudellaan aloittaa lastensuojelun kokonaisuudistuksen. Vuonna
594 2007 säädetty laki on pirstaleinen ja vaikeaselkoinen. Ongelmallisuutta
595 ovat tuoneet esiin niin lapsiasianvaltuutettu kuin lastensuojelun
596 asiantuntijat ja ammattilaiset. Kyse on lasten perusoikeuksista, joten
597 lainsäädännön tulee olla selkeää ja pitkäjänteistä.

598 Uudistuksen tavoitteena on myös kansalaisten, erityisesti lasten,
599 oikeusturvan parantaminen sekä lastensuojelun ennakoitavuuden,
600 avoimuuden ja vaikuttavuuden parantaminen. Konkreettiset
601 lainsäädännön uudistukset aloitettiin vuoden 2023 alussa.

602 **Perhe-elämän ja työn yhdistäminen sujuu joustavasti**

603 Perheiden arkea ja vanhemmuutta tuetaan luomalla perheystävällinen
604 työelämäkulttuuri, joka mahdollistaa työn, opiskelun ja perhe-elämän
605 yhteensovittamisen. Työpaikoilla on otettava huomioon erilaiset
606 elämäntilanteet ja niihin liittyvät tarpeet osana työntekoa ja työpaikan
607 käytäntöjä. Tämä toteutuu koko yhteiskunnan läpileikkaavalla ajattelulla
608 lapsi- ja perheystävällisyydestä, jota toteutetaan määrätietoisella,
609 ennakoitavalla ja luottamusta rakentavalla valtion, alueiden, kuntien,
610 oppilaitosten ja työmarkkinajärjestöjen päätöksenteolla. Tarjotaan
611 tulevaisuudessa lapsiperheiden vanhemmille mahdollisuus tehdä
612 joustavampaa työaikaa ilman pelkoa ansiotason laskusta. Näin
613 helpotetaan opiskelun sekä työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista.

614 Samalla on syytä helpottaa työntekijöiden mahdollisuuksia huolehtia
615 myös omista vanhemmistaan ja toisaalta isovanhempien mahdollisuutta
616 auttaa lastenlasten hoidossa.

617 Perheystävällisiä käytäntöjä tulee edistää työpaikoilla. Näitä voivat olla
618 esimerkiksi etätöiden ja osa-aikaisen työajan mahdollistaminen,
619 perheystävälliset kokousajat, perhevapaille kannustaminen ja sujuvan
620 paluun järjestäminen perhevapaalta palaavalle. Perhevapaat eivät
621 myöskään saa vaikuttaa työelämässä etenemiseen ja palkkaustasoon.
622 Raskaussyrjinnässä on oltava nollatoleranssi. Lisäksi palvelujen ja
623 työelämän yhdistämistä tulee joustavoittaa, jotta vanhempien
624 osallistuminen muun muassa vanhempainvartteihin, kasvatus- ja
625 arviointikeskusteluihin ja laajoihin perhekohtaisiin terveystarkastuksiin
626 on mahdollista.

627 Perhevapaamallin on edistettävä vapaiden tasapainoista jakautumista ja
628 ehkäistävä hoivavastuun sukupuolittunutta kasaantumista. Tavoitteena
629 on 16 kuukauden mittainen ansiosidonnainen vanhempainraha. Siihen
630 edetään pidentämällä asteittain sekä vanhemmille korvamerkittyjä
631 päivärahajaksoja että vanhempien kesken jaettavaa jaksoa. Perhevapaat
632 tukevat tasa-arvoisempaa työ- ja perhe-elämää. Ne kannustavat ja
633 ohjaavat vanhempia jakamaan perhevapaat tasa-arvoisesti. Perhevapaat
634 edistävät hoivavastuun tasaista jakautumista, joka edistää muun muassa
635 palkkatasa-arvoa, samapalkkaisuutta ja vaikuttaa myös erityisesti
636 naisten eläkeläisköyhyyden vähentymiseen. Hallituskaudella 2019–2023
637 toteutettu perhevapaauudistus oli merkittävä askel tähän suuntaan,
638 mutta työtä on jatkettava. Kotihoidontuen järjestelmä tulee uudistaa
639 osana perhevapaiden uudistamista. Kotihoidon tuen kestoja tulee
640 jatkossa rajata asteittain vanhempainrahajakson pidentämisen
641 yhteydessä ja edetä siten vaiheittain kohti sen poistamista. Sellaisista
642 kunnan maksamista kotihoidon tuen osista, jotka edellyttävät perheen
643 kaikkien lasten hoitamista kotona, tulee seuraavien vuosien aikana
644 luopua.

645 Työaikajoustoissa tulee huomioida nivelvaiheet, joissa lapsi aloittaa
646 perusopetuksen, siirtyy yläkouluun sekä jatkaa toiselle asteelle.
647 Vuorohoidon osalta nuoremmille koululaisille (1. ja 2. luokat) tulee taata
648 vuorohoitopaikka myös koulun aloituksen jälkeen, mikäli lapsen ilta- ja
649 yöaikaista huolenpitoa ei voida taata muulla tavoin.

650 Varhaiskasvatus on lapsen oikeus

651 Varhaiskasvatus on sivistyksellinen perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa
652 lapsi oppii ja kasvaa yhdessä toisten lasten kanssa, saa kokemuksia
653 leikistä, taiteista, tanssista, musiikista ja yhdessä toimimisen ja
654 oppimisen ilosta. Ennen kouluikää tapahtuva oppiminen on ensisijaisessa
655 asemassa, kun halutaan panostaa tulevaisuuteen. Varhaiskasvatus myös
656 ehkäisee syrjäytymistä, huono-osaisuuden kierteen periytymistä, lasten
657 välistä eriarvoistumista ja pienentää hyvinvoinnin ja terveyden eroja
658 aikuisuudessa.

659 Varhaiskasvatus on nimensä mukaisesti osa koulutusjärjestelmää.
660 Varhaiskasvatuksen keinoin luodaan hyvä pohja oppimiselle. Laadukas
661 varhaiskasvatus on nähtävä kasvatuksellisesta sekä koulutuksellisesta
662 näkökulmasta, ei pelkästään sosiaalipalveluna tai vanhemman
663 työssäkäynnin tukena. Varhaiskasvatuksen tulee tukea vanhempien
664 kasvatustehtävää. Varhaiskasvatuksen positiiviset vaikutukset yksilön
665 kehitykselle, koulumenestykselle sekä myöhemmin yhteiskuntaan
666 kiinnittymiselle ovat kiistattomat.

667 Varhaiskasvatuksen korkean laadun tärkein tae ovat päiväkodin osaavat
668 ammattilaiset. Laadukas pedagogiikka edellyttää myös
669 varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria kehittävää johtamista.
670 Varhaiskasvatuksen laadun ja yhdenvertaisen toteutumisen keskeinen
671 tekijä on, että päiväkodeissa työskentelee ammattitaitoinen ja
672 tehtäviinsä kelpoinen henkilöstö. On varmistettava, että
673 varhaiskasvatuksen henkilöstön koulutusmäärät vastaavat todellista
674 tarvetta, jotta turvataan yhdenvertainen ja tasalaatuinen varhaiskasvatus
675 jokaisessa Suomen päiväkodissa. Aloituspaikkojen kohdentamisessa ja
676 lisäämisessä on huomioitava alueelliset ja eri ammattiryhmien tarpeet.

677 Varhaiskasvatuksella on myös keskeinen merkitys ehkäistäessä
678 alueellista segregatiota. Myönteistä erityiskohtelua
679 varhaiskasvatuksessa on lisättävä: varhaiskasvatuksen yksiköiden
680 resursoinnissa on huomioitava alueella asuvien, erityisen haavoittuvassa
681 asemassa olevien lasten määrä.

682 Varhaiskasvatukseen on osoitettava tarvittavat määrärahat ja
683 ylläpidettävä arviointikriteereitä, joilla määritellään, millaista on
684 korkealaatuinen, pedagoginen varhaiskasvatus. Näin varmistetaan, että
685 päiväkodeissa annettava varhaiskasvatus on yhdenvertaista ja
686 tasalaatuista kaikkialla. Yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden on
687 toimittava jatkossakin samoilla laadullisilla kriteereillä ja samoilla
688 asiakasmaksuilla kuin julkisten, eivätkä ne saa valikoida lapsia.

689 Yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden toiminnasta tuli luvanvaraista
690 Marinin hallituskauden aikana. Yksityisen varhaiskasvatustoiminnan
691 luvanvaraisuus turvaa toiminnan laatua nykyistä paremmin ja varmistaa
692 osaltaan jokaisen lapsen oikeutta hyvään varhaiskasvatukseen.

693 Päiväkotien lapsiryhmät on aina muodostettava lapsen kehitystason
694 mukaan, eli niissä huomioidaan lapsen ikä ja kehitystaso.
695 Oppimisympäristöjen tulee olla monipuolisia, terveellisiä ja turvallisia.
696 Lapsen tarvitsema tuki rakennetaan lapsen tarpeen mukaan, ei sen
697 mukaan mitä on tarjolla. Kolmiportaisen tuen toteutumista
698 varhaiskasvatuksessa tulee vahvistaa. Varhaiskasvatuksen osana on
699 vahvistettava tunne- ja vuorovaikutustaitojen tunnistamista ja hallintaa ja
700 kehotunnekasvatusta sekä positiivisen luontosuhteen kehittymistä.

701 Kolmiportaista oppimisen tuen kehittämistä on jatkettava. Oppimisen
702 tuen osalta on selkeytettävä tuen eri tasoja ja niiden vaatimia resursseja
703 ja varmistettava opetusryhmien mitoitus siten, että se huomioi tukea
704 tarvitsevien lasten määrän. Oppimisen tuen edellytykset tulee turvata
705 huolehtimalla myös erityisopettajien, psykologien ja koulukuraattorien
706 rahoituksen riittävyys aina varhaiskasvatuksesta alkaen.

707 Varhaiskasvatuksen osallistumisastetta tulee yhä nostaa. SDP:n
708 tavoitteena on maksuton varhaiskasvatus. Maksuttomuutta ja
709 korkeampaa osallistumisastetta kohti edetään askeleittain.
710 Ensimmäisenä askeleena tätä kohti, Marinin hallitus alensi
711 varhaiskasvatusmaksuja sekä palautti jokaisen lapsen oikeuden
712 varhaiskasvatukseen. Tämän lisäksi toteutamme kaksivuotisen
713 esiopetuksen kokeilun vuosina 2021–2024. Maahanmuuttajataustaisten
714 lasten varhaiskasvatuksen osallistumisasteen nostamiseen tulee
715 kiinnittää erityistä huomiota.

716 **Tavoitteitamme**

- 717 • Suomen on oltava maailman paras maa perheille.
- 718 • Hallituskaudet ylittävä lapsistrategia luo perustan ennakoitavalle ja
719 pitkäjänteiselle lapsi- ja perhepolitiikalle. Sen toimeenpano on
720 turvattava ja lasten kokemaa yksinäisyyttä on ehkäistävä
721 lapsistrategian mukaisin toimin ja osana kansallista strategiaa ja
722 poikkihallinnollista ohjelmaa yksinäisyyden vähentämiseksi.
- 723 • Lapsiperheiden toimeentulo on turvattava sekä työllisyystoimin että
724 kattavalla sosiaaliturvalla.

- 725 ● Adoption asemaa on vahvistettava ja lapsettomuushoitoihin pääsyä
726 helpotettava yhä useamman perheen perustamisen toiveen
727 toteutumiseksi.
- 728 ● Ennaltaehkäisyyn on panostettava nykyistä enemmän ja
729 lastensuojelun riittävät työntekijäresurssit on turvattava.
- 730 ● Perhevapaita on yhä kehitettävä kohti 16 kuukauden mittaista
731 ansiosidonnaista vanhempainvapaata, joka jakautuu tasaisesti
732 vanhempien kesken.
- 733 ● Varhaiskasvatuksen on säilyttävä lapsen subjektiivisena oikeutena,
734 sen osallistumisastetta on nostettava ja siinä on siirryttävä asteittain
735 kohti maksuttomuutta. Vuoropäivähoidon saatavuutta on
736 laajennettava koskemaan nuorimpia koululaisia.
- 737 ● Kolmiportaisen tuen järjestelmää kehitetään edelleen.
738 Oppimisvaikeuksia kokevat, mm. neurokirjon erityispiirteitä omaavat
739 lapset huomioidaan palveluissa paremmin.
- 740 ● Helpotetaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista tarjoamalla
741 vanhemmille mahdollisuus tehdä joustavampaa työaikaa ilman pelkoa
742 ansiotason laskusta.
- 743 ● Kuntien ja hyvinvointialueiden palveluihin on varattava niihin
744 tarvittavat resurssit. Erityisesti on taattava riittävä henkilöstömäärä,
745 jotta palvelut voidaan toteuttaa lain ja tavoitteiden mukaisella tavalla.

746 **1.2. Koulutus, kasvatus ja sivistys**

747 Sivistys antaa pohjan toteuttaa itseään yhteisön täysivaltaisena jäsenenä
748 ja mahdollistaa yhteiskunnallisen osallistumisen, ajattelun vapauden sekä
749 oman ja toisten arvon ymmärtämisen. Koulutuksellinen tasa-arvo ja
750 yhdenvertaisuus ihmisten kesken ovat hyvinvointiyhteiskunnan keskeisiä
751 kulmakiviä ja rakentavat yhteiskunnan ja yksilöiden sivistystä.
752 Koulutuksen ja oppimisen mahdollisuuksien on jakauduttava tasaisesti,
753 jotta ne edistävät yhteiskunnan turvallista kehitystä kohti sosiaalisesti ja
754 kulttuurisesti, ekologisesti sekä taloudellisesti kestävää tulevaisuutta.
755 Koulutukseen kuuluu opetuksen lisäksi laajempi kasvatus- ja
756 sivistystehtävä yhteiskunnassa.

757 Ilman tasa-arvoista koulutusta ja läpi elämän kestävästä oppimisesta ei ole
758 tasa-arvoista yhteiskuntaa eikä turvallista yhteiskuntakehitystä. Tasa-
759 arvoisen koulutusjärjestelmän tavoitteena on saavutettava maksuton
760 perus-, toisen ja korkea-asteen koulutus. Työn, teknologian ja kulttuurin

761 murroksessa Suomi pärjää vain koko yhteiskunnan laajalla osaamisella ja
762 sivistyspääomalla. Koulutuksen on oltava jatkossakin julkinen palvelu.
763 Koulutuksen markkinaehtoistaminen johtaa tasa-arvon heikkenemiseen.

764 Koulutuksen kautta tarjotaan kaikille mahdollisuudet kasvuun, osaamisen
765 kehittämiseen ja näiden kautta aktiiviseen kansalaisuuteen. Siksi
766 sosialidemokraattien tavoitteena on vahvistaa demokratiataitoja kaikilla
767 koulutusasteilla sekä taata jokaiselle vahva yleissivistys. Koulutus tarjoaa
768 mahdollisuuden kehittymiseen myös erilaista tukea tarvitseville
769 oppijoille. Opetuksessa tunnistetaan erilaisista lähtökohdista tulevien
770 opiskelijoiden tarpeet ja turvataan oikea-aikainen ja riittävä tuki.
771 Tavoitteena on saada kaikki koulutuksen piiriin ja nostaa merkittävästi
772 niin toisen asteen kuin erityisesti korkea-asteenkin läpäisyä ja siten
773 Suomen koulutus- ja osaamistasoa kohti OECD:n kärkeä. Erilaisten
774 oppimisympäristöjen pitää olla avoimia ja tunnistaa ja tunnustaa laajasti
775 muualla hankittu osaaminen osaksi oppimispolkua ja hyödyntää laajasti
776 koko yhteiskunnan osaamista.

777 Oppilaitoksista pitää tehdä esimerkillisen kiusaamisvapaita yhteisöjä.
778 Koulurauha on jokaisen oppilaan, opiskelijan ja henkilökunnan
779 luovuttamaton oikeus. Vastuu koulurauhasta ja turvallisesta oppimisesta
780 on koko kouluyhteisöllä. Kiusaamiseen puuttuminen on kuitenkin ennen
781 kaikkea koulujen, päiväkotien ja oppilaitosten henkilökunnan tehtävä.
782 Henkilökunnalle tulee antaa riittävät työkalut puuttua kiusaamiseen.

783 Laadukkaan koulutuksen taustalla ovat ammattitaitoiset ja hyvinvoivat
784 opettajat ja muu henkilökunta. Suomessa on oltava maailman parhaat
785 opettajat, ja opetushenkilöstön riittävydestä sekä osaamisesta tulee
786 huolehtia kaikilla koulutusasteilla. Tuetaan vastavalmistuneiden
787 opettajien työhön siirtymistä mentoroinnilla ja varmistetaan kaikille
788 opettajille mahdollisuus monipuoliseen täydennyskouluttautumiseen ja
789 kelpoisuuden päivittämiseen. Esimerkiksi varhaiskasvatuksen parissa
790 työskenteleville henkilöille pitää rakentaa täydennyskoulutusreittejä
791 osaamisensa ja kelpoisuutensa päivittämiseen, jotta voidaan varmistaa
792 osaava työvoima laadukkaan varhaiskasvatuksen järjestämiseksi
793 kaikkialla Suomessa. Peruskoulussa opettajien vuosityöaikaan
794 siirtyminen mahdollistaisi opettajien kaikkien työtehtävien huomioimisen
795 oppilaitosten toiminnan suunnittelussa. Oppilaitosten opetuksen
796 yhteisen suunnittelun kautta olisi mahdollista kohdentaa
797 opetusresursseja nykyistä tarkoituksenmukaisemmin.

798 Yhteiskunnan ja työelämän muutos muokkaa osaamistarpeitamme.
799 Merkittävä tekijä muutoksessa on digitalisaatio, joka muokkaa

800 toimintamalleja, työtapoja ja keinojamme käsitellä tietoa. Aktiivinen
801 kansalaisuus edellyttää kriittistä ajattelu- ja lukutaitoa.

802 Viimeisten vuosien kriisien, kuten maailmanlaajuisen koronapandemian,
803 Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan sekä energiakriisin keskellä
804 koulutusjärjestelmän tärkeys on noussut entistä vahvemmin esiin. Koko
805 koulutuskenttä varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön luo
806 yhteiskuntaan kestäviä rakenteita ja vahvistaa yhteiskunnan hyvinvointia
807 ja henkistä kriisinkestävyyttä. Kriisien keskellä oppilaitokset ovat myös
808 kansainvälistyneet ja monikielistyneet nopeasti. Tämä kehitys on
809 huomioitava kaikessa koulutuksen kehittämisessä.

810 Jatkuvan oppimisen avulla huolehditaan työllisyydestä ja edistetään
811 koulutuksellisesta tasa-arvoa. Jokaiselle on annettava mahdollisuus
812 huolehtia omasta osaamisestaan. Aiemmin hankittu pohjakoulutus ei riitä
813 työelämän ja yhteiskunnan muuttuessa, vaan osaamista ja työuran
814 suuntaa pitää päivittää entistä useammin. Jatkuvan oppimisen
815 järjestelmien on mahdollistettava osaamisen päivittäminen ja
816 yhteiskunnan muutosten mukana pysyminen. Koulutusjärjestelmän on
817 palveltava koko väestön koulutuksellisia tarpeita. Erityistä huomioitava
818 on kiinnitettävä matalan pohjakoulutuksen ja puutteellisten perustaitojen
819 omaavien osaamisen kartuttamiseen.

820 Koulutus on tulevaisuudessakin keskeinen keino kiinnittää kansalaiset
821 yhteiskuntaan ja työelämään. Suomen odotetaan olevan globaalissa
822 koulutuskeskustelussa ja -toiminnassa merkittävä tekijä ja
823 suunnannäyttävä. Monet aikamme kysymykset ilmastonmuutoksesta
824 lasten ja nuorten hyvinvointiin, tunnetaitoihin ja digi-sivistykseen ovat
825 globaalisti yhteisiä ja niihin on viisasta etsiä yhteisiä ratkaisuja.
826 Tarvitsemme globaalia koulutuspolitiikkaa kansallisten
827 koulutusjärjestelmien rinnalle ja Suomen on syytä olla aktiivinen toimija.
828 Lapset ja nuoret elävät maailmassa, jossa heillä on monia identiteettejä
829 paikallisesta globaaliin. Kansallisen koulutusjärjestelmän ja -politiikan
830 rinnalle pitää rakentaa paikallisia ja globaaleja tasoja. Paikallisuus
831 toteutuu Suomessa kuntien roolin ja opettajien laajan autonomian kautta.
832 Globaalisti voimme edistää yhteisiä laadukkaita opetusisältöjä.
833 Suomelta odotetaan globaalissa koulutuskeskustelussa ja -toiminnassa
834 kokoaan isompaa roolia ja merkittävää kädenjälkeä. Globaalille
835 osallistumiselle on luotava vahvat rakenteet ja riittävät resurssit.

836 Meidän on vaikutettava kansainvälisiin mittareihin siitä, mitä on hyvä
837 koulutus. Meidän on tarjottava osaamistamme esimerkiksi
838 kehityspolitiikassa erityisesti koulutuksen saralla. Näkökulman on
839 kuitenkin oltava yhteistyötä ja globaalia näkökulmaa painottava.

840 Globaalikasvatuksen avulla opimme yhteistyöstä ja mukanaolosta, ja sitä
841 pitää tarjota jokaisella koulutusasteella. Koulutuksen globaalin
842 vaikuttavuustyön osana on huomattava globaalin koulutusmarkkinan
843 kasvu, jossa mukanaolo on edellytys vaikuttavuudelle. Suomalaislähtöistä
844 laadukasta koulutusta on oltava tarjolla maailmalla.

845 Suomen itsessään on oltava kansainvälisesti houkutteleva maa tulla
846 opiskelemaan. Kansainväliset opiskelijat integroidaan mahdollisimman
847 hyvin osaksi koko yhteisöä. Osana opintoja tarjotaan keinoja integroitua
848 suomalaiseen työelämään jo ennen valmistumista sekä kotimaisten
849 kielten opintomahdollisuuksia. Tänne tulevalle kansainväliselle
850 opiskelijalle on luotava kannusteet sille, että hän haluaa opintojensa
851 jälkeen jäädä Suomeen.

852 **12-vuotisen peruskoulutuksen on taattava** 853 **yhdenvertaiset mahdollisuudet jokaiselle oppijalle**

854 Peruskoulu on koko suomalaisen koulutusjärjestelmän kruunun jalokivi ja
855 sen kehittämisestä on pidettävä huoli. Oppivelvollisuuden laajentaminen
856 SDP:n tavoitteiden mukaisesti kattamaan peruskoulun lisäksi toinen aste
857 on ollut suomalaisen koulutuspolitiikan merkittävimpiä rakenteellisia
858 uudistuksia vuosikymmeniin. Nyt peruskoulu ja toinen aste muodostavat
859 oppivelvollisuuden ja 12-vuotisen peruskoulutuksen, ja koulutus on
860 tosiasiallisesti maksuton kaikille. Seuraavaksi on laajennettava esikoulu
861 kaksivuotiseksi.

862 2020-luvun lapsista valtaosa päättää oppivelvollisuuskoulutuksen 2030-
863 luvulla, siirtyy työelämään 2040-luvulla ja päättää työuransa vuosisadan
864 loppupuolella. Jotta peruskoulu ja 12-vuotinen oppivelvollisuuskoulutus
865 pystyvät vastaamaan 2040 luvun tarpeisiin, väestökehityksen haasteisiin
866 ja yhteiskunnalliseen kehitykseen, on aloitettava peruskoulun
867 parlamentaarinen kokonaisuudistus. Tavoitteena on lainsäädännöllisesti,
868 rahoituksellisesti, toiminnallisesti yhtenäinen ja johdonmukainen
869 kokonaisuus palvelemaan uudistunutta oppivelvollisuutta. Sillä
870 varmistetaan nykyistä selkeämpi mahdollisuus seurata, ohjata ja
871 koordinoida oppilaiden sivistyksellisten oikeuksien ja palveluiden
872 yhdenvertaista ja laadukasta toteutumista koko maassa julkisesti
873 tuotettuina.

874 Vuonna 2021 lähes 40 prosentissa Suomen kunnista syntyi alle 25 lasta.
875 Näiden kuntien on vaikeaa järjestää monipuolista opetustarjontaa ja
876 oppilaiden koulumatkat voivat kasvaa pitkiksi. Erot kuntien
877 mahdollisuuksissa tuottaa laadukkaita koulutuspalveluita kasvavat

878 edelleen. Kuntien vastuulla olevien varhaiskasvatuksen, perusopetuksen
879 sekä toisen asteen koulutuksen laatu tulee turvata kaikkialla Suomessa
880 esimerkiksi koulutuksen järjestäjien välistä yhteistyötä lisäämällä.

881 Peruskoulussa pitää pystyä hankkimaan sellaiset tiedot ja taidot, joilla
882 jokainen pärjää toisen asteen koulutuksessa. Vahvat oppimaan oppimisen
883 taidot, yleissivistys, luku-, kirjoitus- ja laskutaito sekä kielitaito,
884 digitaidot, medialukutaito, demokratiataidot ja tunnetaidot ovat tänä
885 päivänä keskeisiä kansalaistaitoja, joiden opetusta tulee jatkossa
886 vahvistaa entistä enemmän peruskoulussa. Peruskoulussa voidaan tukea
887 myös liikunnalliseen elämäntapaan kasvamista. Siksi perusopetuksen
888 kokonaistuntimäärää on lisättävä muutamilla vuosiviikkotunneilla ja ne
889 tulee paikallisesti kohdentaa tarpeen mukaan. Sukupuolisensitiivinen
890 kasvatus tulee ulottaa kaikille koulutuksen asteille. Tasa-arvokysymykset
891 opetuksessa valtavirtaistetaan sisällyttämällä ne opetussuunnitelmien
892 perusteisiin.

893 Erilaiset oppimisen tuen tarpeet on huomioitava läpi koulupolun.
894 Sitoudumme kansainvälisten sopimusten mukaisesti inklusion
895 toteutumiseen kouluissa ja oppilaitoksissa ja takaamme jokaiselle
896 oppijalle tarvittavan tuen. Oppimisen tukeen on varattava riittävät ja
897 tarkoituksenmukaiset resurssit, eikä inklusiota saa käyttää
898 säästökeinona. Oppimisen tuen käsitteitä ja toteutumista
899 oppivelvollisuuden aikana on täsmennettävä, sekä oppimisen tuen
900 lainsäädäntöä selkeytettävä. Tavoitteena on, että jokaisen oppilaan
901 oikeus tukeen vahvistuu, tuki on riittävää ja oikea-aikaista, ja yksilöllisten
902 tuen tarpeiden muuttuessa erilaisten tukimuotojen toteutuminen on
903 sujuvaa.

904 Alueellisten kasvatusta- ja koulutuspalveluiden merkitys
905 segregaatiokehityksessä, eriarvoisuuden torjumisessa sekä hyvinvointi-
906 ja oppimiseröjen tasaamisessa on suuri. Etenkin peruskoulut ovat tärkeä
907 asuinpaikkavalintaa ohjaava ja sitä kautta myös kaupunginosien
908 eriytymiseen vaikuttava tekijä. Segregaation ehkäisyssä ja erojen
909 tasaamisessa päiväkotien ja peruskoulujen tarvelähtöinen rahoitus onkin
910 erityisen merkityksellistä ja siihen tulisi yhä enemmän panostaa
911 kansallisesti. Tasa-arvorahoituksen määrä on vakiinnutettava tasolle,
912 joka on opetuksen järjestäjien tarpeisiin vastaava ja ennakoitava.

913 SDP:n pitkäaikainen tavoite on, että jokaiselle oppijalle paras koulu on
914 oma lähikoulu. Lähikouluperiaatteen vahvistamiseksi kouluihin
915 hakeutumiseen ja oppilasvalikointiin liittyvien periaatteiden tarkastelu
916 paikallisesti on keskeistä. Koulujen erityispainotusten jakautumiseen

917 alueellisesti tasaisesti kuntien sisällä tulee kiinnittää erityistä huomiota,
918 kuten myös painotetun opetuksen hakukäytäntöjen yhtenäisyyteen,
919 yhdenvertaisuuteen ja avoimuuteen. Myös koulujen sisäiseen
920 eriytymiseen on puututtava. Opetuksen järjestäjien tulee harkita
921 painotetun opetuksen toteuttamista tuntimuotoisena opetuksena
922 pysyvien erikoisluokkien vaihtoehtona. Painotettuun opetukseen
923 liittyvien kansallisten linjausten tarkastelu on niin ikään tarpeen.

924 Tarvitaan perusopetuksen parlamentaarinen kokonaisuudistus, jonka
925 osana käynnistetään maahanmuuttajataustaisia oppilaita koskeva
926 kehittämisohjelma. Ohjelma sisältää perusopetukseen valmistavan ja
927 oman äidinkielen opetuksen lainsäädäntöuudistukset sekä suomi tai
928 ruotsi toisena kielenä (S2) -opetuksen kehittämisen ja
929 opetustuntimäärien nostamisen.

930 Uskontojen ja elämänkatsomusten ymmärtämisen merkityksen
931 korostuessa ja niiden välisen vuorovaikutuksen lisääntyessä koulun tulee
932 tarjota oppilaille mahdollisuus ymmärtää omaa uskontoaan,
933 elämänkatsomustaan ja kulttuuriaan suhteessa muihin uskontoihin,
934 elämänkatsomuksiin ja kulttuureihin. SDP haluaa uskonnon- ja
935 elämänkatsomustiedon kaikille yhteiseksi katsomusaineeksi. Yhteisessä
936 katsomusaineen opetuksessa oppilailla olisi sama kohtelu
937 uskontokunnista riippumatta, mikä edistäisi opetuksen tasa-arvoa ja
938 yhdenvertaisuutta. Kaikille yhteinen oppiaine helpottaisi opetuksen
939 sirpalemaisuuksia ja työjärjestyksen laadintaa, samoin
940 opetussuunnitelmien laatiminen yksinkertaistuisi, kun tarvittaisiin vain
941 yksi opetussuunnitelma. Nykyisenlainen uskonnon- ja
942 elämänkatsomustiedon opetus lopetettaisiin peruskoulussa ja toisella
943 asteella.

944 Sosialidemokraatit haluavat jatkaa joustavan kokonaiskoulupäivän sekä
945 aamu- ja iltapäiväkerhotoiminnan kehittämistä. Joustava koulupäivä
946 tasa-arvoistaa myös lasten harrastusmahdollisuuksia, kun toimintaa
947 tuodaan koulupäivän yhteyteen. Näin entistä useammalla lapsella on
948 mahdollisuus harrastaa yhdessä muiden lasten kanssa. Joustava
949 koulupäivä mahdollistaa myös sen, että perheille jää enemmän aikaa
950 yhdessäoloon, kun harrastustoiminta kytkeytyy koulupäivän yhteyteen.

951 12-vuotinen oppivelvollisuuskoulutus takaa laajan yleissivistyksen. Sen
952 päätyttyä kaikilla tulee olla vahvat kansalaistaidot ja mahdollisuudet
953 jatko-opintoihin, joiden avulla pärjääminen ja osallisuus muuttuvassa
954 yhteiskunnassa on mahdollista. Yhtenäisempi toinen aste on
955 tulevaisuudessa vahvempi osa oppivelvollisuuskoulutusta, jonka loputtua
956 kaikilla on valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään sekä läpi elämän

957 jatkuvaan oppimiseen. Sosialidemokraatit kannattavat toisen asteen
958 tiiviimpää yhteistyötä niin sisällöllisesti kuin rakenteellisesti ja sillä
959 voidaan parantaa toisen asteen saavutettavuutta. Toisen asteen
960 kehittämisessä pitää huomioida väestökehitys, alueelliset
961 työvoimatarpeet sekä mahdollisuus kasvattaa sivistyksellistä ja
962 ammatillista osaamista riittävin resurssein koko maassa. Samalla tulee
963 huomioida eri väestö- ja kieliryhmien sekä maahanmuuttajataustaisten
964 opiskelijoiden tarpeet osana kehittämistä. Selkeytetään
965 kaksoistutkinnon asemaa lainsäädännössä, rahoituksessa ja
966 hakumenettelyissä.

967 Lukion ja ammatillisen koulutuksen rahoitus tulee turvata kattamaan
968 aidosti maksuttoman toisen asteen tutkinto osana oppivelvollisuutta
969 sekä varmistaa, että esimerkiksi oppimateriaalia on tarjolla suomeksi ja
970 ruotsiksi, mutta myös vähemmistökielillä. Oppivelvollisten osalta toisen
971 asteen perusrahoituksen määräytymistä tulee yhtenäistää.

972 Suomi kansainvälistyy nopeasti ja Suomessa asuu paljon nuoria, jotka
973 ovat suorittaneet perusopetuksen tai sitä vastaavat opinnot muulla kuin
974 kotimaisilla kielillä. Vieraskielisten lasten ja nuorten määrä tulee
975 kasvamaan, jos kansalliset maahanmuutolle asetetut tavoitteet
976 toteutuvat ja Suomi onnistuu vetovoimatekijöiden vahvistamisessa. Siksi
977 sosialidemokraattien tavoitteena on lisätä mahdollisuuksia suorittaa
978 toisen asteen tutkinto englanniksi. Mahdollistetaan englanninkielisen
979 kansallisen ylioppilastutkinnon järjestäminen ja mahdollistetaan
980 englanninkielinen kansallinen lukiokoulutus sekä ylioppilastutkinnon
981 suorittaminen. Lisätään ammatillisessa koulutuksessa järjestämislupia
982 englanninkieliseen opetus- ja tutkintokoulutukseen työelämätarpeiden
983 perusteella.

984 Oppivelvollisuuden laajenemisen jälkeen on tarpeen eriyttää
985 oppivelvollisuuteen tähtäävä ammatillinen koulutuksen rahoitus aikuisten
986 ammatillisesta koulutuksesta. Ammatillisen koulutuksen kehittämisessä
987 on seurattava nopeasti työmarkkinoiden muutoksia, jotta koulutuksen
988 sisällöt pysyvät ajan mukaisena. Ammatillisen koulutuksen laatu ja
989 laajuus on turvattava yhteiskunnan muutoksissa. Ammatillisten
990 tutkintojen perusteiden on oltava riittävän laaja-alaisia, jotta
991 oppivelvollinen nuori saa niistä hyvät eväät elinikäiseen oppimiseen,
992 ammattisivistykseen, työelämätaitoihin ja yhteiskunnalliseen
993 osallisuuteen. Samalla ammatillisen koulutuksen väylää
994 korkeakouluopintoihin on vahvistettava ja entistä useampaa nuorta
995 kannustaa jatkamaan opintoja korkea-asteelle. Siksi esimerkiksi

996 yleissivistävien aineiden opetus on oltava riittävällä tasolla. Ammatillista
997 koulutusta tulee uudistaa siten, että opiskelija hakeutuu nykyistä
998 laajempiin, alakohtaisiin kokonaisuuksiin. Koulutusten edetessä
999 opiskelija voi valita, millaisiin tehtäviin hän alan sisällä haluaa erikoistua.
1000 Huolehditaan jatkossakin riittävästä kontaktiopetuksen ja ohjauksen
1001 määrästä ammatillisessa koulutuksessa osaamistason nostamiseksi.
1002 Vahvistetaan oppivelvollisten oikeutta kokonaisiin koulupäiviin myös
1003 ammatillisessa koulutuksessa.

1004 Lukion tehtävänä on antaa hyvä yleissivistys, kehittää
1005 ongelmanratkaisukykyä ja luovuutta sekä vahvistaa kriittistä ja loogista
1006 ajattelua sekä rakentaa polkua korkeakouluopintoihin. Maailman muutos
1007 haastaa myös ylioppilaskirjoituksia, jotka nähdään herkästi
1008 lukiokoulutuksen päätavoitteena. Sosialidemokraatit katsovat, ettei
1009 yleissivistävän lukiokoulutuksen kehittämisen tule keskittyä pelkästään
1010 ylioppilaskirjoitusten ympärille ja pitkällä tähtäimellä
1011 ylioppilaskirjoituksista voidaan luopua, samalla kuitenkin huolehtien
1012 opiskelijoiden arvioinnin yhdenvertaisuudesta.

1013 Lukiokoulutuksen kehittämisessä ja siihen varattavissa resursseissa on
1014 kiinnitettävä huomiota erityisesti kouluhyvinvoinnin parantamiseen.
1015 Lukioiden opinto-ohjauksen laatu on merkittävässä roolissa yksilöllisten
1016 opintopolkujen toteutumisessa ja lukion jälkeisiin opintoihin
1017 hakeutumisen sujuvoittamisessa. Lukio-opintoihin tulee sijoittaa
1018 tarvittava määrä pakollista työelämään tutustumista.

1019 Oppimisen tukea on vahvistettava toisella asteella. Lukioissa on
1020 vahvistettava opiskelijan oikeutta tukiopetukseen sekä
1021 erityisopetukseen. Lisätään paikkoja ammatillisesti vaativaan erityisen
1022 tuen oppilaitoksiin maantieteellisestä kattavuudesta huolehtien ja
1023 vahvistetaan opiskelijan oikeutta tuki- ja erityisopetukseen.

1024 Sosialidemokraatit haluavat varmistaa, että jokaisella opiskelijalla on
1025 mahdollisuudet tosiasiallisesti suorittaa toisen asteen tutkinto. Siksi on
1026 vahvistettava valmistavaa opetusta ja TUVA opetusta, jotta ne opiskelijat,
1027 joilla ei ole vielä tiedollisia edellytyksiä suorittaa toista astetta
1028 ammatillisessa koulutuksessa tai lukiossa, saavat riittävää tukea ja
1029 mahdollisuuden suorittaa toisen asteen tutkinnon sekä tuen opintojen
1030 loppuun saattamiseen. On mahdollista, että nykyisten työpajojen,
1031 oppimissopimuksen ja muiden esimerkiksi nivelvaiheessa
1032 hyödynnettävien mallien ja menetelmien pohjalta syntyy nykyisen lukio- ja
1033 ammatillisen koulutuksen rinnalle uusi joustava malli oppivelvollisuuden
1034 suorittamiseen.

1035 Koulujen ja oppilaitosten tulee olla oppimisen ja hyvinvoinnin ympäristöjä,
1036 jotka tukevat jokaisen oppilaan ja opiskelijan kasvua ja kehitystä. Koulujen
1037 ympärille on sekä luonnollista että toimivaa rakentaa lasten ja nuorten
1038 hyvinvointia vahvasti ja moniammatillisesti tukeva arki ja
1039 oppimisympäristö. Laadukkaan oppimisen ja hyvinvoinnin tueksi on
1040 jokaiselle oppijalle oltava saatavilla sosiaalinen, pedagoginen, psyykkinen
1041 ja terveydellinen tuki. Oppimisympäristöjen on oltava pedagogisesti
1042 tarkoituksenmukaisia, sisäilmaltaan terveitä ja turvallisia. Kuntien ja
1043 hyvinvointialueiden yhteistyön tulee olla tiivistä ja vuorovaikutteista
1044 oppijoiden kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin vahvistamiseksi.

1045 **Suomen osaamistaso nostettava maailman kärkeen**

1046 Suomi menestyy vain osaamisella, ja tämän vuoksi korkeakoulutettujen
1047 osuudessa nuorten ikäluokassa täytyy tavoitella maailman kärkeä.
1048 Suomalaisten koulutustaso on kansainvälisessä vertailussa tippunut jo
1049 pitkään ja on nyt kehittyvien maiden keskitasoa. Tähän kehitykseen on
1050 saatava muutos. Ensi vaiheessa tavoitteena on, että 2030-luvulla 60
1051 prosenttia nuorista ikäluokista on korkeakoulutettuja. Koulutustason
1052 nostossa on tärkeää, että ammatillisen koulutuksen suorittaneiden osuus
1053 korkeakoulutuksessa nousee merkittävästi. Näitä tavoitteita tukee
1054 korkeakoulutuksen maksuttomuus ja aloituspaikkojen pitkäjänteinen
1055 lisääminen. Koulutuksen ja tutkimuksen rahoitus korkeakouluissa on
1056 oltava pitkäjänteistä, vakaata ja katettavat laajentuvat koulutusmäärät.
1057 Korkeakoulujen perusrahoitusta on vahvistettava.

1058 Pelkkä opiskelupaikkojen lisääminen ei auta, jos opinnot jäävät kesken.
1059 Osaava ja pedagogisesti pätevä henkilökunta mahdollistaa opintojen
1060 sujuvan edistymisen, mikä osaltaan lisää opintojen läpäisyä. Erityisesti
1061 yliopistoissa on huomioitava nykyistä vahvemmin pedagoginen
1062 osaaminen ja tuettava henkilökunnan mahdollisuutta suorittaa
1063 pedagogisia opintoja.

1064 Osana korkeakoulutuksen laajentamista on voitava nykyistä paremmin
1065 kohdentaa korkeakoulutuksen aloituspaikkoja niille hakijoille, joilla ei
1066 paikkaa ole ennestään. Korkeakoulujen valintajärjestelmiä kehitetään
1067 yhdessä korkeakoulujen kanssa siten, että tutkinto-opinnot voidaan
1068 aloittaa sujuvasti ilman vastentahtoisia väli vuosia. Valinnoissa
1069 hyödynnetään ylioppilaskoetta mahdollisuuksien mukaan kuitenkin niin,
1070 että muita valintatapoja kehitetään tutkimusperustaisesti. Erilaisten
1071 valintatapojen on oltava sellaisia, että erillisille maksullisille
1072 valmennuskursseille ei ole tarvetta. Jo korkeakoulutuksessa olevien
1073 mahdollisuutta suunnata opintojaan uudelleen tulee tukea kehittämällä

1074 korkeakoulujen sisäisiä ja välisiä siirtymiä. Avoimen korkeakoulutuksen
1075 tarjontaa tule avata maksuttomasti niille opiskelijoille, jotka eivät ole
1076 onnistuneet saamaan aloituspaikkaa.

1077 Osaamisen lisäksi on myös huolehdittava opiskelijoiden hyvinvoinnista.
1078 Korkean osaamistason saavuttamista ei voida tehdä kuluttamalla
1079 opiskelijoita loppuun jo opintojen aikana. Korkeakouluopiskelijoiden
1080 terveydenhuollon resurssit on turvattava. Osana hyvinvointia on myös
1081 taloudellinen turva, josta syystä niin toisen asteen kuin korkea-asteen
1082 opiskelijoiden toimeentulosta ja mahdollisuudesta keskittyä opintoihin on
1083 huolehdittava riittävän tasoisella opintorahapainotteisella opintotuella
1084 ennen siirtymistä yleisturvaan. Harjoittelun aikaisen tuen osalta
1085 lähtökohtaisesti opiskelija saa palkkaa ja mikäli näin ei ole, turvataan
1086 opiskelijan toimeentulo opintotuella. Opiskelijoiden
1087 vaikuttamismahdollisuuksia edistetään turvaamalla ja vahvistamalla
1088 ylioppilas- ja opiskelijakuntien toimintaedellytyksiä. Tuetaan laadukasta,
1089 kohtuuhintaista ja opiskelijoiden moninaiset asumistarpeet huomioivaa
1090 opiskelija-asuntorakentamista esimerkiksi korottamalla
1091 investointiavustusta ja terveellisiä opiskelijalounaita sitomalla ateriatuki
1092 enimmäishintaan.

1093 Korkeakoulutusta uudistettaessa on myös käytävä läpi kahden erillisen ja
1094 osin päällekkäisen korkeakoulujärjestelmän tarpeet. Tavoitteena on
1095 yhteistyön esteiden poistaminen ja autonomisten korkeakoulujen
1096 organisoituminen ilman turhia hallinnollisia rajoja. Jatkossakin on
1097 tarvetta niin akateemisille kuin ammatillisille korkeakoulututkinnolle,
1098 joilla on erilaisia osaamistavoitteita. Korkeakoulujen välille tulee luoda
1099 kannusteet laajalle yhteistyölle esimerkiksi saman alan sisällä tai
1100 alueellisesti. Näiden kannusteiden on myös tuettava vastaavanlaisen
1101 yhteistyön kehittymistä kansainvälisesti. Erilaisten yhteistyöverkostojen
1102 tavoitteena on hyödyntää jokaisen korkeakoulun parasta osaamista ja
1103 vähentää turhaa päällekkäistä työtä. Alueellisen tarpeiden ja
1104 saavutettavuuden takia on keskeistä, että kaikissa maakunnissa on
1105 korkeakoulu tai -kouluja.

1106 Kasvavat osaamistarpeet ja koulutustason nosto tarkoittaa myös sitä,
1107 että tutkijakoulutuksen määrää on lisättävä. Yhä suurempi osa
1108 tohtoreista työllistyy jatkossa akateemisen maailman ulkopuolella, joka
1109 on huomioitava tutkijakoulutusta kehitettäessä. Pääsääntöisesti
1110 tutkijakoulutukseen on varattava rahoitus koko sen keston ajalle, eikä
1111 rahoitusta pidä joutua kokoamaan erilaisista apurahapätkistä.

1112 Vahvistetaan avointa korkeakoulutusta, joka antaa monipuolisia
1113 mahdollisuuksia hankkia korkeakoulutusta läpi elämän ja tarjoaa myös

1114 mahdollisuuden syventää ammatillista osaamista tai vaihtaa alaa.
1115 Tulevaisuuden korkeakoulu ei tuota vain koulutusta, vaan toimii myös
1116 yhteispisteenä osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa.
1117 Korkeakoulujen fyysisten ja digitaalisten oppimisympäristöjen sekä
1118 monipuolisten opetus- ja ohjaustratkaisujen on mahdollistettava
1119 tämä. Korkeakoulujen ympäristön on oltava esteettömiä ja saavutettavia.

1120 **Suomi on jatkuvan oppimisen edelläkävijä**

1121 Työn murroksessa kaikilla on oltava oikeus ja mahdollisuus ylläpitää omaa
1122 osaamistaan ja työkykyään sekä hankkia uutta osaamista koko työuransa
1123 ajan maailman muutosta ketterästi seuraten. Jatkuvan oppimisen
1124 mallimaassa osaamisten lisäksi edistetään vahvasti myös sivistystä.

1125 Aikuiskoulutuksen tulee vastata myös aikuisten peruskoulutuksen ja
1126 yleissivistyksen tarpeisiin. Koko työikäisellä väestöllä tulee olla
1127 suoritettuna vähintään toisen asteen tutkinto. On paljon aikuisia, jotka
1128 tarvitsevat toisen mahdollisuuden oppia yhteiskunnassa ja työelämässä
1129 tarvittavia perustaitoja. Työikään tulevat ikäluokat eivät riitä täyttämään
1130 työmarkkinoiden tarpeita. Katseet täytyy kääntää kaikkien työntekijöiden
1131 osaamisen kehittämiseen yhteistyössä työnantajien kanssa.

1132 Yhteiskunnan ja koulutuksentarjoajien on tunnistettava nopeasti
1133 nousevat temaattiset ja alueelliset koulutustarpeet ja vastattava niihin
1134 joustavasti ja ketterästi. Tiiviiden, nopeisiin osaamistarpeiden
1135 muutoksiin reagoivien koulutuskokonaisuuksien järjestäminen on
1136 olennainen osa kaikkien koulutusasteiden toimintaa. Yhteiskunnassa on
1137 myös tunnistettava ja tunnustettava nykyistä paremmin koulutuksen
1138 ulkopuolella, kuten päivittäisessä työelämässä, hankittu osaaminen.

1139 Kasvavat koulutustarpeet vaativat laajempaa rahoituspohjaa kuin
1140 nykyisin ja olemassa olevien resurssien uudelleen kohdentamista.
1141 Jatkuvan oppimisen rahoitukseen on saatava vahvemmin mukaan
1142 työnantajat yhteiskunnan rinnalle.

1143 Jatkuvan oppimisen ohjaus- ja rahoitusrakenteita kehitetään siten, että
1144 tutkintoa lyhyemmän jatkuvan oppimisen tarjonnan määrä kasvaa ja
1145 koulutuspanoksia voidaan suunnata koulutustason nostamiseen.
1146 Tutkintoon johtavaa koulutusta suunnataan erityisesti niille, joilla
1147 tutkintoa ei vielä ole, huomioiden kuitenkin mahdollisuudet vaihtaa alaa.

1148 Jatkuvalla oppimisella luodaan selkeä lainsäädäntökehikko, joka
1149 määrittelee muun muassa jokaisen oikeuden jatkuvaan oppimiseen,
1150 tavoitteen koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen, soveltuvien

1151 koulutusten määrittelyn, opintojen aikaisen toimeentulon määrittelyn,
1152 yksilöiden ohjaamiseen ja tukemiseen liittyvän toiminnan määrittelyn,
1153 aliedustettujen ryhmien hakevan toiminnan määrittelyn, jatkuvan
1154 oppimisen koulutuksen tarkoituksen vastata työelämän tarpeita, jatkuvan
1155 oppimisen rahoituksen eri koulutusasteilla ja koulutusmuodoissa sekä
1156 suhteen markkinaehtoiseen koulutustoimintaan ja säädeltyihin
1157 ammatteihin.

1158 Luodaan uusi työelämäkoulutuksen malli, jolla mahdollistetaan työuran
1159 aikainen osaamisen kehittäminen. Työelämäkoulutus on tutkintoa
1160 lyhyempää koulutustarjontaa, joka vastaa yksilöiden ja työelämän
1161 osaamisen kehittämisen tarpeisiin. Työelämäkoulutuksen
1162 toteuttamisessa hyödynnetään nykyistä tarjontaa ja järjestäjiä. Tarjonta
1163 kootaan helposti löydettäväksi yhdelle luukulle ja kokonaisuuteen sisältyy
1164 myös kattavat ohjauspalvelut yksilöille.

1165 Ammatillinen aikuiskoulutus on nähtävä selkeämmin erillään
1166 ammatillisesta oppivelvollisuuskoulutuksesta ja sen tulee toimia
1167 erityisesti niiden henkilöiden koulutusväylänä, joilla on heikot
1168 perustaidot, jotka tarvitsevat ammatillista lisäkoulutusta tai haluavat
1169 syvempää osaamista sekä heille, jotka ovat syystä tai toisesta
1170 vaihtamassa alaa. Koulutus tapahtuu kiinteässä yhteistyössä työelämän
1171 kanssa. Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen eli
1172 TELMA-koulutukseen on luotava aikuisille sopivia jatkopolkuja. Jatketaan
1173 myös osaamisperusteisen järjestelmän vahvistamista ammatillisessa
1174 koulutuksessa, vapaassa sivistystyössä sekä taiteen perusopetuksessa.

1175 Yhteiskunnan on kiinnitettävä jatkuvassa oppimisessa huomiota
1176 oppimiseen tarvittavaan ajankäyttöön sekä elinikäiseen ohjaukseen, jotta
1177 resursseja käytetään hyväksi parhaalla mahdollisella tavalla. Kaikilla
1178 aikuisilla tulisi olla työuransa aikana mahdollisuus myös pidempiaikaiseen
1179 opiskeluun sekä osaamisen kehittämiseen työn ohessa. Yleisturva
1180 mahdollistaa opinnot kaikissa elämänvaiheissa tarjoten riittävän
1181 sosiaaliturvan tason eri elämänvaiheissa niin tutkintoon johtavassa kuin
1182 täydentävässäkin koulutuksessa.

1183 Korkeakouluissa otetaan käyttöön monen OECD-maan tapaan
1184 korkeakoulujen lyhyttutkinnot eli korkeakouludiplomit. Näin voidaan
1185 laajentaa korkeakoulutusta nyt koulutuksen ulkopuolella oleville ryhmille
1186 ja luoda väylä alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen siten, että
1187 jo suoritettut opinnot lasketaan hyväksi mahdollisuuksien mukaan.

1188 Vapaa sivistystyö tunnustetaan osaksi suomalaista koulutusjärjestelmää
1189 ja sen kansalliseksi tavoitteeksi asetetaan aikuisväestön elinikäisen
1190 oppimisen edellytysten ja perustaitojen parantaminen. Sen on
1191 edistettävä elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan
1192 eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta.
1193 Tavoitteena ovat ihmisten monipuolinen kehittyminen, hyvinvointi sekä
1194 kansanvaltaisuus ja moniarvoisuus. Saavutettavuutta on parannettava
1195 siten, että se tavoittaa kaikki yhteiskuntaluokasta riippumatta. Vapaan
1196 sivistystyön resursoinnissa on huomioitava sen sivistys- ja
1197 kulttuuripääomaa vahvistava rooli.

1198 **Tavoitteitamme**

- 1199 • Koulutuksen ja sivistyksen on oltava jatkossakin julkinen palvelu.
- 1200 • Lähikouluperiaatteesta on pidettävä huolta: opetuksen laadun ja
1201 oppimisen mahdollisuuksien tulee toteutua yhdenvertaisesti kaikissa
1202 peruskouluissa. Erityisesti perustaitojen vahvistamiseen
1203 kiinnitetään huomiota.
- 1204 • Koulujen ja oppilaitosten tulee olla oppimisen ja hyvinvoinnin
1205 ympäristöjä, jotka tukevat jokaisen oppilaiden ja opiskelijoiden
1206 kasvua ja kehitystä.
- 1207 • Toisen asteen laatua ja kehitystä vahvistetaan niin, että se vastaa
1208 koko ikäluokan nuorten tarpeisiin ja muodostaa tosiasiallisen
1209 oppivelvollisuuskoulutuksen kaikille.
- 1210 • Korkeakoulujen aloituspaikkojen määrää nostetaan ja
1211 korkeakouluopintoihin pääsyä helpotetaan heille, joilla ei ole
1212 olemassa olevaa opinto-oikeutta. Vahvistetaan korkeakoulujen
1213 rahoitusta kattamaan kasvavat opiskelijamäärät.
- 1214 • Koulutus säilyy suomalaisille maksuttomana peruskoulusta
1215 korkeakouluun.
- 1216 • Suomen osaamistasoa nostetaan ja koko työikäisellä väestöllä on
1217 suoritettuna vähintään toisen asteen tutkinto. Tavoitteena on, että
1218 2030-luvulla 60 prosenttia nuorista, eli 25–34-vuotiaiden ikäluokasta,
1219 on korkeakoulutettuja.
- 1220 • Tehdään Suomesta jatkuvan oppimisen edelläkävijä. Meidän tulee
1221 luoda selkeä lainsäädäntö- ja rahoitusjärjestelmä, joka antaa raamit
1222 jatkuvalla oppimiselle.
- 1223 • Jokaisella tulee olla oikeus oman osaamisensa ylläpitoon. Erityisesti
1224 koulutuksessa aliedustettujen ryhmien oppimista tuetaan aina
1225 perustaidoista ammatilliseen osaamiseen sivistystä unohtamatta.

- 1226 Jatkuvaa oppimista ei tehdä pelkästään julkisella rahoituksella, vaan
1227 myös työnantajat on otettava vielä nykyistä vahvemmin mukaan.
- 1228 • Opiskelijoiden hyvinvoinnista huolehditaan kokonaisvaltaisesti
1229 turvaamalla opiskelijoiden terveydenhuollon resurssit,
1230 opintorahapainotteisella opintotuella sekä huolehtimalla opiskelija-
1231 asuntojen laadusta ja riittävydestä.
 - 1232 • Suomen globaali vaikuttavuus koulutuksessa on laajaa.
1233 Tavoittelemme globaalin koulutuksen sisältöjen ja rakenteiden
1234 vahvistumista kansallisen koulutusjärjestelmän rinnalla.

1235 **1.3. Tiede, tutkimus ja innovaatiot rakentavat onnellista** 1236 **ja osaavaa Suomea**

1237 Korkeakoulutuksen tehtävänä on edistää vapaata opetusta- ja
1238 tutkimusta. Suomen globaali menestys 2030-luvulla rakentuu
1239 koulutuksen, sivistyksen, tieteen, tutkimuksen, osaamisen ja
1240 innovaatioiden varaan. Nämä ovat keskeinen keino, kun ratkaisemme
1241 kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla ilmastonmuutoksen kaltaisia
1242 nykyisiä ja tulevia globaaleja haasteita.

1243 Tiedon ja osaamisen monopoli ei kuulu yksittäisille toimijoille, vaan
1244 osaaminen on hajautettava yhteiskunnan eri sektoreille ja toimijoille.
1245 Julkiset rajapinnat avataan yhteiskunnan eri toimijoiden
1246 hyödynnettäväksi turvallisuusnäkökulmat huomioiden. Näin
1247 innovaatioille on tarjolla hyvä kasvualusta. Julkisen sektorin esimerkillä
1248 kannustetaan yksityisen sektorin toimijoita yhteistyöhön tiedon ja datan
1249 hyödyntämisessä. Systemaattisen ennakoitotoiminnan avulla
1250 suomalainen yhteiskunta pystyy hyödyntämään muuttuvan
1251 toimintaympäristön mahdollisuuksia ja ratkaisemaan siihen liittyviä
1252 haasteita vaikuttavasti.

1253 Julkisella rahoituksella tai julkisista palveluista tuotettu tieto on oltava
1254 julkisesti omistettua ja yhteiskunnan avoimessa käytössä. Esimerkiksi
1255 yksityisten toteuttamiin tietojärjestelmiin tallennettu terveys- tai muu
1256 asiakastieto tulee olla julkisen toimijan omistamaa ja hyödynnettävissä.

1257 2030-luvulla tutkimus- ja kehitystoimintaan käytetään neljä prosenttia
1258 bruttokansantuotteesta parlamentaarisen sovun mukaisesti.
1259 Tutkimuksen ja muun kehitystoiminnan rahoituksen on tulevaisuudessa
1260 jakauduttava nykyistä tasaisemmin luonnontieteellisten ja tekniikan
1261 alojen, sekä humanistis, -yhteiskunta, -ja kasvatustieteellisten alojen
1262 välillä. Kuitenkin yhteiskunnan sen hetkiset tarpeet huomioiden. Tämä
1263 onnistuu, kun julkinen ja yksityinen sektori toimivat sujuvassa

1264 yhteistyössä kummallekin ominaisia vahvuuksia hyödyntäen. Tavoitteena
1265 on luoda eri alojen suomalaiset osaamisklusterit, jotka ovat globaalissa
1266 vertailussa huipputasoa.

1267 Tiedeyhteisömme on oltava kansainvälisesti vetovoimainen ja
1268 tutkimuksen laadullisesti maailman kärkeä. Kaikissa suomalaisissa
1269 korkeakouluissa on tehtävä kansainvälisesti tunnustettua ja
1270 korkealaatuista tutkimusta. Tutkijoiden edellytyksiä keskittyä
1271 päätoimisesti tutkimukseen on parannettava, sekä tutkimuksen
1272 rahoitusprosessia on helpotettava.

1273 Monipuolisen tieteen, tutkimuksen ja innovaatioiden on oltava läsnä
1274 kaikkialla yhteiskunnassa. Päätöksenteon on oltava tiedeperustaista.
1275 Julkisilla varoilla tehtävän tutkimuksen tuloksien ja julkaisujen on oltava
1276 koko yhteiskunnan hyödynnettävissä.

1277 **Tavoitteitamme**

- 1278 • Nostetaan tutkimus- ja kehitystoimintaan käytettävän rahoituksen
1279 määrä neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta parlamentaarisen
1280 päätöksen mukaisesti.
- 1281 • Luodaan eri alojen suomalaiset osaamisklusterit, jotka ovat
1282 globaalissa vertailussa huipputasoa.
- 1283 • Avataan julkiset tietorajapinnat yhteiskunnan eri toimijoiden
1284 hyödynnettäväksi turvallisuusnäkökulmat huomioiden.
- 1285 • Julkisilla varoilla tehtävän tutkimuksen tuloksien on oltava koko
1286 yhteiskunnan hyödynnettävissä ja tiedejulkaisujen avoimia kaikkien
1287 saataville.
- 1288 • Toimitaan sen puolesta, että ennakointitoiminnalla yhteiskunnan eri
1289 osa-alueilla on riittävät resurssit ja lisätään ihmisten ja
1290 organisaatioiden ennakointivalmiuksia.

1291 **1.4. Työelämän kehittäminen**

1292 Meidän tulee turvata kaikkien ihmisten oikeus työhön. Suomeen tarvitaan
1293 enemmän ja parempaa työtä, joka lisää hyvinvointia, takaa toimeentulon
1294 ja mahdollisuuden kehittyä. Työn tuottavuudella on alati kasvava rooli
1295 kilpailuilla globaaleilla markkinoilla. Ihmisen pitää voida oppia työssään
1296 sekä pitää yllä ammattitaitoaan ja kehittää osaamistaan. Digitalisaatio ja
1297 vihreä siirtymä luovat uutta työtä, mutta samalla nykyisiä työpaikkoja
1298 katoaa. Muuttuvat työmarkkinat on nähtävä mahdollisuutena, jonka avulla
1299 voidaan rakentaa entistä parempaa työelämää ja yhteiskuntaa. Uusien

1300 työpaikkojen tarkka ennakointi on hakuammuntaa ja johtaa helposti
1301 vääriin johtopäätöksiin. Tärkeintä on kehittää työntekijöiden osaamista ja
1302 huolehtia, että lainsäädäntö huomioi muutokset nopeasti, ihmisten
1303 valmius oppia uusia tietoja ja taitoja paranee ja tuottavuuden kasvun
1304 tuoma lisäarvo jakaantuu oikeudenmukaisesti. Työ luo myös merkitystä
1305 ihmisten elämään ja on osa arkea. Työssä viihtyminen ja työhyvinvointi
1306 nousevat entistä tärkeämmiksi.

1307 Työelämää on kehitettävä eteenpäin sopimalla ja huolehtimalla
1308 työntekijöiden oikeuksista. Työelämässä on myös edistettävä
1309 työntekijöiden oikeuksia osallistua työpaikan päätöksentekoon ja
1310 järjestäytymisoikeudesta pidetään kiinni.

1311 **Uuden ja paremman työn syntymisen edistäminen**

1312 Työn vastaanottamisen ja työn tekemisen pitää aina olla kannattavaa.
1313 Tuottavuuden kasvun tuloksista ihmisten on ansaittava oma osansa
1314 parempana toimeentulona ja mahdollisesti lyhyempänä työaikana. Myös
1315 matalamman tuottavuuden alojen työntekijöillä on oikeus hyvään
1316 ansiokehitykseen. Työn ja vapaa-ajan yhteensovittaminen pitää myös olla
1317 mahdollista kestävällä ja inhimillisellä tavalla sekä erilaiset
1318 elämäntilanteet ja niiden aiheuttamat taloudelliset seikat huomioiden ja
1319 ihmiselle on turvattava riittävä, laadukas ja häiriötön vapaa-aika ja
1320 mahdollisuus pitää lomaa työstään.

1321 Uudistuva työelämä vaatii jatkuvia toimia tasa-arvon ja
1322 yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Kaikenlainen syrjintä on poistettava ja
1323 palkkatasa-arvoa on edistettävä. Laaditaan kolmikantaneuvotteluiden
1324 kautta hallituskaudet ylittävä palkkatasa-arvo -ohjelma julkisen sektorin
1325 toimijoille. Ohjelmassa huomioidaan myös segregoituneet työmarkkinat.
1326 Suomessa ammatit ovat sukupuolittuneet, mikä aiheuttaa esimerkiksi
1327 perusteettomia palkkaeroja. Työyhteisöjen moninaisuutta tulee tukea
1328 määrätietoisilla toimilla, kuten anonyymin rekrytoinnin käyttöönotolla.
1329 Erityisesti heikommassa työmarkkina-asetuksessa olevien kiinnittymistä ja
1330 asemaa työelämässä tulee vahvistaa. Vammaisilla henkilöillä on oikeus
1331 myös palkkatyöhön ja riittäviin yksilöllisiin työhönvalmennustukiin ja -
1332 palveluihin sekä apuvälineisiin.

1333 Työmarkkinoiden muuttuessa tarvitaan ratkaisuja, joilla työehdoista
1334 sovitaan joustavasti ja jotka vastaavat paremmin työpaikkakohtaisiin
1335 tarpeisiin. Luottamus, työelämän lainsäädäntö sekä
1336 luottamusjärjestelmä ja yleissitovat työehtosopimukset ovat pohja,
1337 joka mahdollistaa paikallisen sopimisen lisäämisen työmarkkinoilla.

1338 Lähtökohtana lainsäädännön uudistamisessa tulee aina olla
1339 työntekijöiden ja työnantajien väliseen sopimiseen perustuvat ratkaisut.
1340 Henkilöstön edustajien asemaa vahvistetaan kaikilla tasoilla. Edistetään
1341 henkilöstörahaston käyttöönottoa osana työntekijöiden
1342 palkitsemisjärjestelmää. Lisäksi ammattiliitoille annetaan kanneoikeus.

1343 Suomen menestys kansainvälisessä kilpailussa turvataan vakaalla ja
1344 ennakoitavalla yhteiskunnalla, erittäin osaavalla työvoimalla ja uutta
1345 kasvua luovalla innovaatio- ja tutkimustoiminnalla. Uudet työntekemisen
1346 muodot yleistyvät ja erityisesti palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistäminen
1347 lisääntyy. Tarvitaan myös sosiaaliturvan muutoksia, jotta
1348 epätyypillisissäkin töissä voi elää turvautusti.

1349 **Turvaa työelämän karioissa**

1350 Ketä tahansa meistä voi elämän jossain vaiheessa kohdata työttömyys.
1351 Työttömät ovat joukko erilaisia ihmisiä, erilaisissa elämäntilanteissa.
1352 Työttömyyttä saadaan estettyä ja lyhennettyä, kun jokaisella on oikeus
1353 henkilökohtaisiin, selkeisiin ja oikea-aikaisiin palveluihin.
1354 Työvoimapalvelut tukevat myös työelämässä olevia tarjoamalla muun
1355 muassa uraohjaus- ja osaamisen tunnistamispalveluja hyödyntäen
1356 tekoälyä ja digitaalisia ratkaisuja. Kolmas sektori osallistuu tiiviisti
1357 työvoimapalvelujen tuottamiseen ja kehittämiseen sekä yksilöille että
1358 työnantajille. Osallistava työvoimapolitikkaa panostaa siihen, että yksilö
1359 pystyy olemaan aktiivinen osa yhteiskuntaa ja tätä tuetaan muun muassa
1360 suuntaamalla joustavaa palkkatukea yrityksille, julkisille sektorille ja
1361 järjestöille.

1362 Nykyistä starttirahaa tulee kehittää yrittäjän kannalta
1363 etupainotteisemmaksi, jotta taataan yritykselle alkuvaiheessa paremmat
1364 mahdollisuudet vakauttaa yritystoimintaa. Uudistuksen voi toteuttaa
1365 kustannusneutraalisti.

1366 Kannustava yleisturva turvaa työntekijöiden arkea mm. työttömyyden
1367 kohdatessa ja mahdollistaa myös alanvaihdon sujuvasti. Joustava ja
1368 yksinkertainen ansiosidonnainen työttömyysturvajärjestelmä turvaa
1369 ihmisten perustoimeentulon ja helpottaa ottamaan vastaan lyhyitä
1370 työjaksoja tai siirtymään yrittäjäksi. Perustoimeentulo turvataan
1371 yleisturvan pohjalta. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan tasoa ei
1372 heikennetä.

1373 Työmarkkinoilla osatyökykyiset ja vammaiset henkilöt on nähtävä
1374 tärkeänä voimavarana, joita työnantajat työllistävät räätälöityjen julkisten
1375 palvelujen tukemana. Avoimilla työmarkkinoilla yhteiskunnallisilla

1376 yrityksillä ja kolmannella sektorilla on merkittävä rooli osatyökykyisten
1377 työllistäjänä. Osatyökykyisten ja pitkäaikaistyöttömien mahdollisuuksia
1378 päästä työelämään tulee tukea eri keinoin myös jatkossa. Tämä tapahtuu
1379 esimerkiksi järjestöjen työllistämisen edellytyksiä parantamalla sekä
1380 laajentamalla vuonna 2022 alkanutta Työkanava Oy:n toimintaa.
1381 Työkanavan tehtävänä on edistää kaikkein vaikeimmassa asemassa
1382 olevien osatyökykyisten työllistymistä. Osatyökykyisten työllistymistä
1383 tukee myös Marinin hallituksen päätös nostaa palkkatuen enimmäismäärä
1384 70 prosenttiin. Järjestöjen 100 prosentin palkkatuki säilytetään.
1385 Työvoimapalvelujen ja sosiaali- ja terveystalouden yhteistyötä pitää
1386 kehittää kaikilla tasoilla. Kuntouttavan työtoiminnan pitää jatkossakin olla
1387 helposti saavutettavissa riippumatta sen järjestämistavasta.

1388 **Koulutusta läpi työelämän**

1389 Työn murroksessa menestyminen vaatii osaamistason nostoa kaikkien
1390 kansalaisten keskuudessa. Elinikäinen oppiminen mahdollistaa
1391 osaamisen päivittämisen ja kehittämisen. Sen edellytyksenä on, että
1392 kaikille on tarjolla laadukasta ja elämäntilanteeseen joustavasti sopivaa
1393 koulutusta. Työnantajan velvoitteita ja kannustimia huolehtia
1394 työntekijöiden osaamisen ylläpidosta ja kehittämisestä tulee vahvistaa.
1395 Tämänhetkinen koulutustarjonta ei vastaa riittävän hyvin työelämän
1396 tarpeisiin, ja työelämärelevantteja lyhyitä koulutusvaihtoehtoja on
1397 lisättävä.

1398 SDP ehdottaa, että tutkintoon johtavan koulutuksen ohelle tulee luoda
1399 kokonaan uusi koulutuksen muoto, työelämäkoulutus.
1400 Työelämäkoulutuksessa on kyse enintään kuusi kuukautta kestävästä
1401 luvanvaraisista opinnoista. Ne eivät johda tutkintoon, mutta ne
1402 mahdollistavat osaamisen päivittämisen työikäisille, joilla on jo
1403 työkokemusta. Työelämäkoulutus ei ole vaihtoehto tutkinnoille, vaan se
1404 täydentää osaamista työuran aikana. Koulutuksen järjestäminen on
1405 mahdollista nykyisten toimijoiden toimesta, eli ammatillisessa
1406 koulutuksessa, ammattikorkeakouluissa, yliopistoissa ja vapaan
1407 sivistystyön oppilaitoksissa, ja ne voidaan järjestää yhteistyössä yritysten
1408 kanssa.

1409 Uudistuva sosiaaliturvajärjestelmä ja täydentävät tuet mahdollistavat
1410 joustavan työn ja opiskelun yhteensovittamisen. Työttömien palvelujen
1411 painopiste on osaamisen kehittämisessä ja siinä, että työtön voi
1412 palvelujen avulla työllistyä kokonaan uudelle alalle.

1413 Aikuiskoulutusta täytyy kehittää, jotta kaikilla työikäisillä on aito
1414 mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen. Ammatillisen aikuiskoulutuksen
1415 uudistuksessa tulee yhdistää työpaikoilla tapahtuva koulutus ja
1416 yhteiskunnan koulutuspalvelut. Kun työntekijät vaihtavat työtä ja
1417 ammattia koulutuksen avulla, tarvitaan sellaisia malleja, joissa oikeus
1418 opiskeluun säilyy yli yhden työsuhteen. Opiskelun mahdollistavia
1419 tukijärjestelmiä tulee kehittää niin, että myös pienituloisilla ja
1420 yksinasuvilla on mahdollisuus kouluttautua työn ohessa.

1421 **Kotouttaminen avainasemassa**

1422 Suomen on oltava yhteiskuntana houkutteleva, tasa-arvoinen ja
1423 kiinnostava maa saapua tekemään töitä, opiskelemaan ja yrittämään.
1424 Maahan saapumisen ja täällä oleskelun pitää olla sujuvaa, ja yhteiskunnan
1425 tarjoamat palvelut tukevat tätä. Työssäkäynti ja työpaikan sosiaaliset
1426 suhteet edistävät kotoutumista. Samalla on huolehdittava työehtojen
1427 noudattamisesta ja jokaisen työntekijän työsuhdeturvan toteutumisesta.
1428 Väärinkäytöksiä ehkäistään ja niihin puututaan aktiivisesti muun muassa
1429 sanktioimalla alipalkkaus.

1430 Aktiiviset ja hyvin toimivat kotoutumispalvelut luovat perustan toimivalle
1431 maahanmuuttopolitiikalle. Kotoutumisen tulee olla aktiivista
1432 vuorovaikutusta maahanmuuttajan ja yhteiskunnan muiden jäsenten
1433 välillä. Maahanmuuttajien yksilöllistä kotoutumispolkua ja pääsyä
1434 työmarkkinoille täytyy tukea aktiivisesti. Maahanmuuttajien
1435 työllisyysastetta on nostettava selvästi nykyistä korkeammaksi.
1436 Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa maahanmuuttaja oppii
1437 suomalaisen yhteiskunnan pelisäännöt ja on aktiivinen toimija osana
1438 suomalaista yhteiskuntaa. Onnistunut kotoutuminen edellyttää
1439 yhteiskunnalta aktiivisia toimenpiteitä syrjivien rakenteiden
1440 purkamiseksi sekä vaikuttamista yleiseen asenneilmapiiriin siten, että
1441 vastaanottavassa yhteisössä kansalaiset sopeutuvat
1442 monikulttuurisempaan ja moninaisempaan työ- ja kulttuurielämään, jossa
1443 on jatkuvasti näkyvillä yhä useammanlaisia tapoja elää, toimia,
1444 työskennellä ja viihtyä Suomessa. Maahanmuuttajien oikeusturvasta on
1445 huolehdittava ja mahdollisuus perhe-elämään on turvattava. Suomen on
1446 oltava kansainvälinen, yhdenvertainen ja oikeudenmukainen maa.

1447 **Julkisen sektorin akuutti työvoimapula on ratkaistava**

1448 Hyvinvointivaltion toimivuuden mittari on sen tuottamien palveluiden
1449 saatavuus ja laatu. Nykytilanteessa kunnat, kaupungit ja alueet
1450 kamppailevat riittämättömän työvoiman kanssa, ja se uhkaa

1451 lakisääteisten palveluiden toteutumista. Pulaa on erityisesti sosiaali- ja
1452 terveysalan sekä kasvatusalan ammattilaisista. Ilman ammattitaitoista ja
1453 pätevää henkilöstöä ei ole myöskään julkisia palveluita.

1454 Julkisen sektorin houkuttelevuutta työpaikkana niin kunta- kuin
1455 aluetasolla pitää kohentaa yhteistyössä kuntien ja alueiden kanssa.
1456 Työvoimapula-alojen koulutusmääriä tulee lisätä ja
1457 työvoimavalmennuksessa kannustaa työnhakijoita työvoimapula-aloille.
1458 Matalapalkka-alojen palkkakuopista on voitava nousta ja
1459 työmarkkinaosapuolia kannustetaan sopimisen kulttuuriin. Osana julkisen
1460 sektorin työvoimapulaa ratkaisuja tulee hakea laaja-alaisesti niin
1461 työperäisestä maahanmuutosta kuin erilaisia täydennyskoulutuksen
1462 muotoja hyödyntäen.

1463 Julkisen sektorin työntekijöiden työhyvinvointiin pitää panostaa, jotta
1464 julkisten palveluiden työntekijät eivät uuvu liiallisen työtaakan, heikon
1465 organisaatiokulttuurin tai riittämättömien resurssien paineessa. Tämä on
1466 jokaisen julkisen sektorin työntekijän ja jokaisen kansalaisen etu.

1467 **Tavoitteitamme**

- 1468 • Työn vastaanottamisen ja työn tekemisen pitää aina olla kannattavaa
1469 ja työstä saatavalla palkalla on tultava toimeen.
- 1470 • Työn tuottavuutta pitää nostaa ja huolehtia kasvavan tuottavuuden
1471 tuoman lisäarvon oikeudenmukaisesta jakaantumisesta.
1472 Matalamman tuottavuuden alojen työntekijöiden oikeudenmukainen
1473 ansiokehitys tulee varmistaa.
- 1474 • Työelämää on kehitettävä sopimalla ja huolehtimalla työntekijöiden
1475 oikeuksista. Vahvistetaan paikallista sopimista työehtosopimusten,
1476 luottamusmiesjärjestelmän ja työelämän lainsäädännön pohjalta.
- 1477 • Työn, perheen ja vapaa-ajan yhteensovittamista tulee helpottaa.
1478 Erilaiset perhe- ja elämisenmuodot tulee ottaa tässä huomioon.
- 1479 • Kaikenlainen syrjintä on poistettava ja palkkatasa-arvoa on
1480 edistettävä.
- 1481 • Vahvistetaan työnantajan velvoitteita ja kannustimia huolehtia
1482 työntekijöiden työkyvystä ja osaamisen ylläpidosta ja kehittämisestä.
1483 Työelämän pelisääntöjen noudattamista ja työehtojen valvontaa
1484 tulee tehostaa ja henkilöstön edustajien asemaa tulee vahvistaa
1485 kaikilla tasoilla.
- 1486 • Työllisyyspalveluiden on oltava henkilökohtaisia ja työllistymiseen
1487 aidosti vaikuttavia.

- 1488 • Maahanmuuttajien mahdollisuuksia integroitua yhteiskuntaan
- 1489 parannetaan ja työelämän oikeusturvasta huolehditaan.
- 1490 • Nykyistä starttirahamallia tulee kehittää yrittäjän kannalta
- 1491 etupainotteisemmaksi.
- 1492 • Julkisen sektorin akuutti työvoimapula tulee ratkaista.

1493 **1.5. Yleisturva – kohti toimivampaa sosiaaliturvaa**

1494 Työsuhteiden epävarmuus, sirpaleisuus ja työnteon monimuotoistuminen
 1495 haastavat nykyistä sosiaaliturvaa ja sen osia. Byrokratiaongelmat ja
 1496 viiveet toimeentuloturvan toimeenpanossa aiheuttavat suuria
 1497 epävarmuustekijöitä ja tekevät työn vastaanottamisesta
 1498 kannattamatonta. Samaan aikaan työelämään syntyvät uudet työpaikat
 1499 edellyttävät yhä korkeampaa ja tuoreempaa osaamista, mikä tekee
 1500 työuran aikaisesta oppimisesta välttämätöntä.

1501 Suomalainen sosiaaliturvan taso ei ole riittävä elämän eri vaiheissa, ja
 1502 sosiaaliturvajärjestelmä on muotoutunut vaikeasti ymmärrettäväksi,
 1503 pirstaleiseksi ja ennakoimattomaksi. Toisaalta etuudet ovat päällekkäisiä
 1504 ja sama henkilö voi samassa elämäntilanteessa joutua hakemaan
 1505 useampaa etuutta saadakseen riittävän toimeentulon. Eri etuuksien tasot
 1506 ja käytänteet sekä tulkinnat työn ja etuuksien sovittelusta vaihtelevat.
 1507 Tämä vaikeuttaa satunnaisten työsuhteiden tekemistä, aiheuttaa
 1508 hämmennystä ja johtaa työntekomahdollisuuksien sivuuttamiseen, mutta
 1509 myös tukien alikäyttöön.

1510 Etuuksien ja verotuksen huono yhteensovittaminen tekee
 1511 tukijärjestelmästä taloudellisesti heikosti kannustavan. Etuuksien
 1512 käyttäjille asetetaan velvollisuuksia osallistua palveluihin, mutta
 1513 palvelujen aliresursointi ja epätarkoituksenmukaisuus pahimmillaan
 1514 heikentävät mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille.
 1515 Parhailtaan palvelut auttavat ihmistä eteenpäin ja työhön, heikoimmillaan
 1516 ne tuottavat pettymysten kierteen, joka vie uskon tukijärjestelmiin.

1517 **Yleisturva uudistaa sosiaaliturvajärjestelmän**

1518 Sosiaaliturvajärjestelmä on uudistettava SDP:n Yleisturva-mallin
 1519 pohjalta. Sosiaaliturvan lähtökohtana on oltava jokaisen ihmisen työnteko
 1520 kykijensä mukaan sekä ihmisen oman aktiivisuuden, itsensä
 1521 kehittämisen, kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen.
 1522 Pirstaloituvassa työelämässä opiskelu, työ, yrittäjyys, perhevapaat,

1523 perhetilanteet ja työttömyys vaihtelevat, joten on tärkeää, että turvan
1524 taso on ennakoitava ja elämäntilanteen vaihtuessa ihminen ei kohtaa
1525 tarpeetonta byrokratiaa, maksuviiveitä tai kannustinloukkuja.

1526 Yleisturva on kolmiportainen sosiaaliturvamalli, joka takaa ihmisen
1527 toimeentulon ja tarvittavat palvelut yhteen nivottuna vaihtuvissa
1528 elämäntilanteissa. Se helpottaa työtulojen ja sosiaaliturvan
1529 yhteensovittamista siten, että työ on tekijälleen aina kannattavaa.
1530 Yleisturva purkaa byrokratiaa hyödyntämällä digitalisaatiota ja pitää kulut
1531 kurissa kohdentamalla etuudet tehokkaasti niitä tarvitseville. Kaikkia
1532 ihmisiä on kannustettava toimivalla ohjauksella sekä positiivisesti
1533 palkitsemalla, ei vaikeasta elämäntilanteesta rankaisemalla.

1534 Yleisturvan kolme tasoa ovat takuutaso, yleistaso ja aktiivitaso. Etuuden
1535 suuruus ja saamisen ehdot vaihtelevat tasoittain. Takuutasoinen
1536 Yleisturva takaa jokaiselle lyhytaikaisen minimitoimeentulon tulojen
1537 pudotessa ennen ihmisen elämäntilanteen kartoitusta ja sopivien
1538 palveluiden, koulutuksen tai uuden työn löytämistä. Yleistasolla taataan
1539 jokaiselle kohtuullinen vähimmäiskulutus ennakoitavasti eri
1540 elämäntilanteissa. Yleistasoisen etuuden saajalla on myös voimassa oleva
1541 henkilökohtainen kuntoutus-, koulutus- tai työllistymissuunnitelma, jota
1542 noudattamalla oikeus etuuteen säilyy. Aktiivitasolla etuus on korotettu
1543 määrääjäksi suurimmilleen henkilön omaehtoisensa kehittämisen
1544 ajaksi. Yleis- ja aktiivitasoinen Yleisturva voidaan maksaa myös
1545 ansiosidonnaisena.

1546 Yleisturva on automatisoitu ja sosiaaliturvaa yksinkertaistava malli, joka
1547 kattaa jokaisen ihmisen toimeentulon erilaisissa vaihtuvissa
1548 elämäntilanteissa, oli sitten kyse työttömyydestä, vanhemmuudesta,
1549 opiskelusta tai tilapäisestä sairaudesta. Yleisturvaan ovat oikeutettuja
1550 kaikki työnteon muodosta riippumatta aina yrittäjistä apurahansaajiin ja
1551 vakiduunareista opiskelijoihin ja keikkatyöläisiin. Työnteko on
1552 Yleisturvassa aina kannattavaa ennakoitavan sovittelun ja kevyen
1553 byrokratian ansiosta.

1554 Yleisturva vähentää byrokratiaa, pompottelua luukulta toiselle ja tekee
1555 sosiaaliturvasta ennakoitavaa. Ihminen saa yksilöllisesti ja oikea-
1556 aikaisesti palveluita, joita hän tarvitsee. Nykysosiaaliturvan
1557 tarveharkintaiset ja täydentävät toimeentuloetuudet sekä
1558 kulukorvaukset säilyvät osana sosiaalityötä ja -vakuutusta.

1559 Asumistuen tavoitteena on turvata pienituloisten oikeus
1560 kohtuuhintaiseen ja riittävän laadukkaaseen asumiseen. Asumistuen on
1561 otettava huomioon yhdessä asuvan ruokakunnan koko sekä

1562 asumiskulujen erot eri puolilla maata ja mahdollistettava muuttaminen
1563 työn perässä. Asumistuen vähenemisen muiden tulojen kasvaessa on
1564 tapahduttava ennakoitavasti ja tasaisesti siten, että efektiivinen
1565 marginaalivero pysyy kohtuullisena ja työn vastaanottaminen on aina
1566 taloudellisesti kannattavaa. Tukijärjestelmää on kehitettävä osana
1567 asuntopolitiikkaa, jonka tavoitteena on asumiskulujen osuuden
1568 pienentyminen ihmisten käytettävissä olevista tuloista, ja johon kuuluvat
1569 asumismenojen korvausten rinnalla asuntotuotannon tukijärjestelmät,
1570 kaavoituspolitiikka ja maankäytön suunnittelu.

1571 **Tavoitteitamme**

- 1572 • Sosiaaliturva on uudistettava yksinkertaistaen ja automatisoiden
1573 SDP:n Yleisturva-mallin pohjalta.
- 1574 • Kaikkia ihmisiä on kannustettava toimivalla ohjauksella sekä
1575 positiivisesti palkitsemalla, ei vaikeasta elämäntilanteesta
1576 rankaisemalla.
- 1577 • Asumisen tukijärjestelmää on kehitettävä osana asuntopolitiikkaa,
1578 jonka tavoitteena on asumiskulujen osuuden pienentyminen
1579 ihmisten käytettävissä olevista tuloista, ja johon kuuluvat
1580 asumismenojen korvausten rinnalla asuntotuotannon
1581 tukijärjestelmät, kaavoituspolitiikka ja maankäytön suunnittelu.

1582 **1.6. Teknologinen kehitys**

1583 Teknologia parhaimmillaan ja oikein hyödynnettynä tuottaa ratkaisuja
1584 moniin ihmiskunnan suuriin haasteisiin sekä keinoja tukea
1585 demokraattista, oikeudenmukaista ja avointa yhteiskuntaa. Teknologian
1586 avulla voimme rakentaa parempaa tulevaisuutta. Teknologian on oltava
1587 esteetöntä, digiesteetöntä ja saavutettavaa.

1588 Teknologian tehtävänä on palvella maailmaa ja ihmiskuntaa, se ei ole
1589 itsetarkoitus. Siksi teknologian ja teknologisen kehityksen taloudellisesti,
1590 sosiaalisesti, ekologisesti ja kulttuurillisesti kestävä hyödyntäminen on
1591 tulevina vuosikymmeninä yksi ihmiskunnan suurista kysymyksistä.
1592 Teknologisen kehityksen avulla meidän on otettava työelämän,
1593 sivistyksen ja hyvinvoinnin seuraavat edistysaskeleet. Samalla on
1594 varmistettava, että teknologisen kehityksen tuottama lisäarvo jakautuu
1595 oikeudenmukaisesti ja ihmisten oikeudet yksityisyyteen ja omiin tietoihin
1596 säilyvät ja paranevat nykyisestä.

1597 Teknologinen kehitys voi edistää tasa-arvoa ja sillä on vaikuttavuutta
1598 yhteiskunnassa, joka kohdistaa riittävästi resursseja teknologiseen
1599 infrastruktuuriin, innovaatiotoimintaan ja tiedeyhteisön
1600 toimintaedellytyksiin. Tavoitteenamme on johtaa tiede- ja
1601 teknologiapolitiikkaa niin, että Suomi toimii esimerkkinä muille
1602 maille. Poliittisen järjestelmän on oltava yhtä aikaa notkea,
1603 määrätietoinen, ennakoiva ja valmis muutoksiin. Tavoitteena on
1604 teknologinen kehitys, joka vapauttaa yksilön ja mahdollistaa taloudellisen
1605 kasvun, mutta palvelee samalla koko yhteiskunnan etua. Julkisen vallan
1606 tehtävänä on mahdollistaa ja säädellä, ei estää, tätä kehitystä.

1607 Uutta rakentaessaan valtion on huolehdittava siitä, että toiminta on
1608 eettistä, se edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä ekologista
1609 kestävyyttä. Teknologian sovelluksiin liittyvät eettiset kysymykset on
1610 käsiteltävä demokraattisen päätöksenteon perusteita noudattaen
1611 huolellisesti ja läpinäkyvästi, sillä ne vaikuttavat perustavanlaatuisesti
1612 koko yhteiskunnan toimintaan.

1613 Teknologia voi mahdollistaa myös demokratian kehityksen ja aktiivisen
1614 osallistumisen yhteiskunnan kehitykseen sekä päätöksentekoon. Meidän
1615 on luotava keinoja päätösten läpinäkyvyyden ja niiden
1616 oikeudenmukaisuuden parempaan tarkasteluun.

1617 Tukeudumme yhä kasvavassa määrin globaalien teknologiajättien
1618 hallitsemiin palveluihin. Suomalaiset ja eurooppalaiset toimijat eivät
1619 kykene haastamaan niiden johtavaa markkina-asemaa, elleimme luo
1620 reiluja pelisääntöjä digitaalisille sisämarkkinoille. Kilpailun
1621 mahdollistamiseksi tulee huolehtia riittävästä investoinneista
1622 innovaatioihin ja eri vaiheissa olevien yritysten tuesta ja rahoituksesta.
1623 Jatkossa digitaalisten alustojen on avattava dataansa niin pitkälle, kuin se
1624 on yksityisyyden suojaa ja liikesalaisuuksia vaarantamatta mahdollista.
1625 Tällä voidaan estää esimerkiksi veronkiertoa ja tiedon väärinkäyttöä.
1626 Lisäksi se avaa nämä alustat ja niiden keräämään tiedon uusia palveluita
1627 rakentavien yritysten ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan käyttöön.

1628 Kaikkien Euroopan markkinoilla toimivien yritysten on
1629 kunnioitettava eurooppalaisia perusoikeuksia: yksityisyydensuojaa,
1630 ihmisarvon loukkaamattomuutta sekä taiteen, sanan ja
1631 elinkeinon vapautta. Tämä koskee myös globaaleja
1632 teknologiayrityksiä. Yksityisyyden suojaaminen on digitaalisissa
1633 verkostoissa entistäkin haastavampaa. Suomessa on oltava toimiva ja
1634 kansalaisten etua palveleva tietosuojaviranomainen, joka vastaa ihmisten
1635 yksityisyyteen ja oman datan omistukseen liittyvistä kysymyksistä.

1636 Ihmisillä on oltava oikeus omiin tietoihinsa. Julkista tietoa Suomessa
1637 säilyttävien ja analysoivien järjestelmien on oltava ajanmukaisia ja
1638 edistyksellisiä. Niitä pitää kehittää säännöllisesti niin, että ne huomioivat
1639 sekä käyttäjien oikeudet että käyttäjien muuttuvat tarpeet.

1640 **Vahvoilta juurilta ensimmäisenä uutta kohti**

1641 Suomi on jo pitkään ollut rakentamassa parempaa tulevaisuutta
1642 globaalisti esimerkiksi teknologisten standardien kautta. Tätä
1643 vahvuuttamme meidän on hyödynnettävä tulevaisuudessa entistä
1644 kunnianhimoisemmin. Suomen pitää vahvistaa mainettaan ja brändiään
1645 teknologian turvallisen hyödyntämisen edelläkävijänä ja demokratian
1646 toimivan digitalisaation rakentajana. Meidän on rakennettava maailmalle
1647 ratkaisuja luotettavaan teknologiseen kehitykseen.

1648 Julkisten ja yksityisten palveluiden kehitys perustuu vuosi vuodelta
1649 enemmän tekoälyn hyödyntämiseen ihmisten tukiälynä. Eettisesti
1650 kestäväille ja luotettavalle tekoälylle on luotava selkeät lainsäädännölliset
1651 puitteet. Kehityksen on oltava tasapainoista ja huomioitava yhtäläisesti
1652 yksityisen sektorin tavoite tuottavuudesta, työllisyyskysymykset,
1653 yhteiskunnalliset tarpeet ja kansalaisten perusoikeudet.

1654 **Liikkumisinfrastruktuurin edelläkävijäksi**

1655 Suomen on oltava automaattisen henkilö- ja tavaraliikenteen
1656 säädösympäristön kehittäjä ja edelläkävijä, koska olemme hankalien
1657 olosuhteiden ja monimuotoisen tiestön maa. Tämä haaste on myös
1658 mahdollisuus, sillä se avaa oven pitkälle automatisoidun
1659 liikkumisinfrastruktuurin rakentamiseen. Liikkumisen vallankumous on
1660 toteutettava kestävä kehityksen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden
1661 periaatteiden mukaisesti edistämään uutta luovaa toimeliaisuutta ja
1662 yhteisöllisyyttä. Tulevaisuudessa myös toimivat ja nopeat
1663 tietoliikenneyhteydet ovat kiinteä osa väylärakennetta. Tavarankäytön ja
1664 ihmisten liikkuminen pohjautuu jatkossa yhä enenevässä määrin tietoon.

1665 **Kiertotaloudella kohti resurssien kestäväää käyttöä**

1666 Yhdyskuntajätteen määrän kasvu on ekologinen ongelma. Ratkaisu
1667 edellyttää uusia teknisiä ratkaisuja ja avointa ajattelua. SDP:n tavoitteena
1668 on jätteen yhteiskunta ja siirtymä kohti jätteen hyödyntämistä uusina
1669 tuotemateriaaleina energiapolton sijaan. Ensisijaisen tärkeitä on samalla
1670 pidentää tuotteiden käyttöikä ja huollettavuutta. Kiertotalous ja nollajäte

1671 tarkoittavat sitä, ettei tuotteen elinkaaren aikana mitään resursseja
1672 hukata, vaan kaikki kiertää. On pyrittävä siihen, että kierrätysmateriaalin
1673 käyttö on kaikissa vaihtoehtoissa kannattavampaa kuin neitseellisen
1674 raaka-aineen. Suomessa tuotettu yhdyskuntajäte tulee lähtökohtaisesti
1675 käsitellä Suomessa, eikä ulkoistaa jätettä muihin maihin käsiteltäväksi,
1676 ellei se ole ekologisesti ja eettisesti järkevämpää. Kiertotalousajattelua
1677 tukevat myös biotalouden uudet kehitysaskeleet. Synteettisen biologian
1678 ja geeniteknologian avulla voimme tulevaisuudessa tuottaa uudenlaisia
1679 raaka-aineita ja tuotteita. Esimerkiksi meressä ja ilmakehässä voidaan
1680 tuottaa energiaa, ruokaa ja materiaaleja tavoilla, jotka ovat nykyistä
1681 resurssitehokkaampia. Bioteknologisen murroksen sekä kiertotalouteen
1682 perustuvan tuotannon ja kulutuksen yhteiskunnallinen merkitys ja
1683 vaikutus ihmisten arkeen tulee olemaan vähintään yhtä suuri kuin
1684 digitalisaatiolla.

1685 **Teknologia sosiaali- ja terveystalouden tukena**

1686 Sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen ikääntyvässä
1687 yhteiskunnassa on Suomen suurimpia haasteita tulevina
1688 vuosikymmeninä. Teknologia on osaltaan vastaus kasvaviin
1689 kustannuksiin. Suomen on rohkeasti kokeiltava uusia ratkaisuja
1690 ihmisarvoisen vanhuuden turvaamiseksi. Käytännössä voimme hyödyntää
1691 itsediagnostiikkaa, tekoälylääkäreitä ja pitkälle vietyä robotisaatiota.
1692 Näin pyritään teknologian avulla lisäämään ja tuottamaan aikaa ihmisten
1693 kohtaamiseen sekä ihmisen yksilöivään potilastyöhön.

1694 **Edistetään inhimillisen digitalisaation siirtymää**

1695 Digitalisaation tuottamaa palveluiden kehitystä, saatavuutta ja
1696 kustannusten laskua hidastaa kerrostuneet, mutta päällekkäiset palvelut
1697 (esim. digitaalinen ja paperinen). Kerrostuneita palveluita pidetään yllä
1698 oikeasta syystä eli palveluiden tasa-arvoisuuden ja helppokäyttöisyyden
1699 takia. Osin tähän vaikuttaa myös lainsäädäntö ja eri ohjeistukset.
1700 Digitalisaation suurin haaste on toimintakulttuurin muutos, joka kulkee
1701 koko yhteiskunnan läpi ja vaikuttaa ajatteluun palveluiden saatavuudesta,
1702 käytöstä ja tarjonnasta.

1703 Edistetään inhimillisen digitalisaation siirtymää, jonka avuksi luodaan
1704 ylihallituskautinen tiekartta palveluiden digitalisoimiseksi siten, että
1705 palveluntarjoajat sekä käyttäjät pysyvät kehityksessä mukana.
1706 Digitalisaatiota pidetään usein inhimillisen palvelun vastakohtana, mutta
1707 todellisuudessa digitalisaatiosta saatavien säästöjen takia kohtaamiset

1708 voivat lisääntyä ja niiden laatu paranee. Lisäksi etäpalveluiden avulla myös
1709 palvelut paranevat ja esimerkiksi terveystalveissa hoitoonohjaus
1710 tehostuu, joka osaltaan luo säästöjä ja parantaa elämänlaatua.

1711 Inhimillisen digitalisaation siirtymän ehdoton arvo on se, että kukaan ei
1712 jää palveluiden ulkopuolelle. Tämän takia tarjotaan tukea niin verkossa,
1713 helppokäyttöisten videoyhteydellä toteutettujen palveluiden avulla.
1714 Lisäksi on tarpeen luoda verkosto, joka kykenee auttamaan esimerkiksi
1715 ikäihmisiä, vammaisia ja muita ryhmiä, jotka tarvitsevat apua digitaalisten
1716 palveluiden käytössä. Tuetaan suunnitelmallisesti järjestöjä ja
1717 kirjastoverkostoja olemaan osa toimintakulttuurin muutosta. Julkinen
1718 valta ottaa järjestämisvastuun digitaalisten taitojen kouluttamisesta ja
1719 voi hyödyntää taitojen kouluttamisessa oman koulutustuotannon ohella
1720 etenkin kolmannen sektorin tuotantoa.

1721 Digitalisaatio mahdollistaa kerrostuneiden palveluiden purkamisen.
1722 Tavoitteen toteutumista varten tarvitaan lakimuutoksia tiedon käyttöön
1723 ja sen jakamiseen eri viranomaisten välillä. Muutoksia tarvitaan, jotta
1724 palvelut toimivat tehokkaasti ja asiakkaan ajantasaisen tilanteen mukaan.

1725 Perustetaan tai valitaan inhimillisen digitalisaation siirtymän toimisto,
1726 joka koordinoi, hallinnoi ja tiedottaa muutoksesta. Jokainen ministeriö
1727 vastaa omien virastojen ja palveluiden digitalisaation siirtymän
1728 koordinoinnista, rahoituksesta ja tavoitteista. Näin toimien nähdään
1729 kokonaisuus, eteneminen ja haasteet saadaan tuotua yhteen pöytään,
1730 jolloin parhaat käytännöt leviävät luontaisesti.

1731 **Data- ja tietopolitiikkaa johdetaan suunnitelmallisesti**

1732 Data- ja tietopolitiikkaa tulee johtaa ja huolehtia yhteiskunnan
1733 tiedonhallinnan sääntelystä niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Tiedolla
1734 johtaminen, datan hyödyntäminen, vahva tietosuoja ja -turvallisuus on
1735 vakiinnutettava osaksi valtion, maakuntien ja kuntien toimintaa.
1736 Salausten takaportit ja muut tietoturvaan heikentävät ratkaisut eivät kuulu
1737 moderniin demokraattiseen yhteiskuntaan. Ihmisillä tulee olla oikeus
1738 yksityisyyteen digitaalisessa maailmassa ja mahdollisuus omistaa heitä
1739 koskeva tieto.

1740 Suomeen luodaan eettisesti kestävä, ennustettavasti sovellettava ja
1741 innovaatioystävällinen lainsäädäntöympäristö syrjimättömälle,
1742 yksityisyydensuojaa kunnioittavalle, läpinäkyvälle, vastuulliselle ja
1743 luotettavalle tekoälylle sekä tukijärjestelmä tekoälyn laajamittaiselle

1744 hyödyntämiselle ihmisten tukiälynä. Reilun alustatalouden politiikalla
1745 Suomi turvaa Euroopan digitaalisilla sisämarkkinoilla digitaalisten
1746 palveluiden ja -sisältöjen reilun kilpailun ja verotuksen, palveluiden
1747 läpinäkyvyyden ja kuluttajien valinnanvapauden, uusien innovaatioiden ja
1748 liiketoiminnan synnyn sekä tasapainoisen perusoikeuksien
1749 toteutumisen.

1750 **Tavoitteitamme**

- 1751 • Teknologisen kehityksen tuottaman lisäarvon jakaantuminen
1752 oikeudenmukaisesti pitää turvata. Jokaisella ihmisellä on oikeus
1753 yksityisyyteen ja omien tietojensa omistajuuteen.
- 1754 • Julkisen vallan tehtävänä on mahdollistaa ja säädellä, ja edistää
1755 teknologista kehitystä kestävällä tavalla.
- 1756 • Laaditaan inhimillisen digitalisaation siirtymä.
- 1757 • Luodaan kunnianhimoinen lainsäädäntöympäristö tekoälylle.
- 1758 • Luodaan reilut pelisäännöt digitaalisille sisämarkkinoille.
- 1759 • Yhteiskunnan tiedonhallinnan sääntelystä ja julkisen sektorin
1760 tietoverkkojen kehittämisestä sekä turvallisuudesta tulee
1761 huolehtia ja huomioida tämä myös hallinnon ja ministeriöiden
1762 rakenteissa.
1763

1764 **Muutoshaste 2. Ihmisen toiminnan**
1765 **vaikutukset maapallolle ja siirtymä kestäväan**
1766 **yhteiskuntaan**

1767 Ilmastomuutoksen hillitseminen, luonnon monimuotoisuuden
1768 turvaaminen, ekosysteemien toimivuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö
1769 ovat ihmiskunnan tulevaisuuden kohtalonkysymyksiä. Ympäristökriisin
1770 ratkaiseminen on mahdollista ja välttämätöntä. Muutos ekologisesti
1771 kestäväan yhteiskuntaan on tehtävä sosiaalisesti ja alueellisesti
1772 oikeudenmukaisella tavalla.

1773 Toimilla on kuitenkin kova kiire. Hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n
1774 arvion mukaan ilmaston yli 1,5 celsiusasteen lämpeneminen kiihdyttää
1775 lajien sukupuuttoa merkittävästi, muuttaa yhä useampia alueita
1776 asuinkelvottomiksi sekä uhkaa veden saatavuutta, ruoantuotantoa ja
1777 ekosysteemien toimivuutta.

1778 Elinympäristöjen kantokyvyn heikkeneminen yhdistettynä
1779 luonnonvarojen ylikulutukseen ja väestönkasvuun johtaa ekologiseen ja
1780 yhteiskunnalliseen romahdukseen. Ilmastomuutos ja luontokato
1781 vaarantavat keskeisten perusarvojemme käytännön toteuttamisen.
1782 Köyhyyden vähentäminen, tasa-arvon lisääminen ja kestävä talouskasvu
1783 vaikeutuvat.

1784 Ilmastomuutos ei ole pelkästään ympäristöongelma, vaan sillä on laajat
1785 taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset kaikkiin ihmisiin maapallolla.
1786 Seuraukset näkyvät esimerkiksi luonnontuhojen lisääntymisenä, ruoan
1787 hintojen nopeina muutoksina, sosiaalisena ja poliittisena epävakautena,
1788 konflikteina ja ilmastopakolaisuutena.

1789 Luonnon monimuotoisuus on viimeisten vuosikymmenten aikana
1790 heikentynyt nopeasti, minkä vuoksi on perusteltua puhua lajien
1791 kuudennesta sukupuuttoallostaa. Tämä on seurausta ihmisen
1792 toiminnasta. Biodiversiteetin suojeleminen ei ole vain luonnon
1793 suojelemista vaan myös ihmiskunnan suojelemista. Suomi on sitoutunut
1794 EU:n biodiversiteettistrategiaan, jonka tavoitteena on pysäyttää
1795 luontokato ja kääntää luonnon monimuotoisuuden kehitys myönteiseksi
1796 vuoteen 2030 mennessä.

1797 Ekologisesti kestävät ratkaisut ovat löydettävissä ja osin jo olemassa.
1798 Ympäristökriisin ratkaiseminen edellyttää määrätietoista politiikkaa ja
1799 välittömiä toimia. Päästövähennystavoitteiden ohjauskeinojen

1800 yhdenmukaisuutta on vahvistettava ja toimeenpanoa on nopeutettava.
1801 Talouden rakenteita on uudistettava kestävää kasvua tukevaksi.
1802 Luonnonvarojen kulutus on saatava uusiutuvuuden ja monimuotoisuuden
1803 kannalta kestäväälle tasolle ja kuljettava johdonmukaisesti kohti
1804 ilmastokestävää kiertotaloutta.

1805 Suomella on hyvät mahdollisuudet vakaan yhteiskuntarakenteen,
1806 koulutetun väestön sekä korkean teknologiaosaamisen maana rakentaa ja
1807 ylläpitää hyvinvointia hiilinegatiivisena hyvinvointivaltiona. Suomi on
1808 kokoaan suurempi ilmasto- ja kestävyysaasteen ratkaisija – meillä tulee
1809 olla pieni jalanjälki, mutta suuri kädenjälki.

1810 Kustannusten jakautuminen on koko ihmiskunnan yhteinen kysymys.
1811 Euroopan mailla ja muilla vanhoilla teollisuusmailla on tässä erityinen
1812 vastuunsa pitkälle kehittyneen osaamisen, vaurauden ja sosiaalisen
1813 oikeudenmukaisuuden perusteella.

1814 **SDP TOIMII SEN PUOLESTA, ETTÄ SUOMI ON 2030-LUVULLA EKOLOGISESTI**
1815 **KESTÄVÄ KORKEAN TYÖLLISYYDEN, HYVINVOINNIN JA OSAAMISEN**
1816 **YHTEISKUNTA**

1817 **2.1. Ilmasto- ja energiapolitiikka**

1818 Suomesta voi tulla maailman ensimmäinen fossiilisesta energiasta vapaa
1819 hyvinvointiyhteiskunta. Hyökkäys Ukrainaan ja tarve irrottautua Venäjän
1820 fossiilienergiasta nopeasti on osoittanut uusiutuviin, kotimaisiin ja
1821 vähäpäästöisiin energiamuotoihin perustuvan vihreän siirtymän ja
1822 energiaomavaraisuuden tavoittelun oikeaksi poliittiseksi linjaksi. Suomen
1823 ja Euroopan on katkaistava riippuvuutensa energiadiktatuureihin
1824 ilmastopoliittisten tavoitteiden lisäksi taloudellisista ja
1825 turvallisuuspoliittisista syistä mahdollisimman nopeasti.

1826 Kunnianhimoinen ilmastopoliitiikka, korkea työllisyys, kasvava talous ja
1827 ihmisten lisääntyvä hyvinvointi kulkevat käsi kädessä. Suomella on tähän
1828 kaikki edellytykset. Ilmastonmuutoksen hillitseminen on kaikkien
1829 yhteiskunnan toimijoiden yhteinen tehtävä – kaikki sektorit tarvitaan
1830 mukaan päästövähennystoimenpiteisiin.

1831 Suomen tulee olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti
1832 tämän jälkeen. Hiilineutraalius tarkoittaa, että kasvihuonekaasupäästöt
1833 ovat yhtä suuret kuin metsien ja maaperän hiilinielut.

1834 Ilmastopolitiikan keskeiset ohjaukeinot ovat taloudellisia. Niillä voidaan
1835 varmistaa ilmastotavoitteisiin pääseminen ja päästövähennysten
1836 kohdentuminen kustannustehokkaalla tavalla. Tehokkain vaikutus
1837 saadaan kansainvälisellä yhteistyöllä ja ylikansallisten välineiden, kuten
1838 päästökaupan, avulla. Niiden ohella päästöjen vähentämiseksi tarvitaan
1839 myös kansallisia toimia.

1840 Päästökauppa-sektorin ulkopuolella korostuu verotuksen rooli
1841 taloudellisena ohjaukeinona. Energiaverotusta ja siihen liittyviä välineitä
1842 tulee uudistaa pitkäjänteisesti ja ennustettavasti siten, että se vauhdittaa
1843 siirtymää uusiin puhtaisiin teknologioihin, energian säästämiseen sekä
1844 energiatehokkuuden parantamiseen. Suomen on tehtävä
1845 ennakkoluulotonta politiikkaa, missä uuden teknologian käyttöönottoa
1846 vauhditetaan lainsäädännöllä sekä taloudellisin kannustein. Energia- ja
1847 resurssitehokkuus ja ympäristöteknologia ovat suomalaisen
1848 vientiteollisuuden keskeisiä kilpailuvaltteja ja laatutekijöitä.

1849 Ilmastovaikutusten arviointi on osa normaalia lainvalmistelua.
1850 Merkittävimpien politiikkatoimien ja budjettipäätösten
1851 ilmastovaikutukset on selvitettävä ennen niiden hyväksymistä.
1852 Ekologinen kompensatio on määritettävä lainsäädäntöön siten, että
1853 välttämättömän päätöksen aiheuttaman päästölisäyksen
1854 kompensoinnille on selkeät, yhteismitalliset edellytykset ja kriteerit.

1855 Päästövähennysten aikaansaamiseksi ja kotitalouksien energialaskujen
1856 pienentämiseksi on pureuduttava ennen kaikkea energiatehokkuuden
1857 parantamiseen erityisesti rakennuksissa ja asumisessa. Pieni- ja
1858 keskituloisia kotitalouksia on tuettava riittävästi suorilla avustuksilla ja
1859 energiaomavaraisuuslainoilla. Fossiilisten polttoaineiden kulutusta
1860 liikenteessä on vähennettävä, energiatuotannon ja teollisuustuotannon
1861 hiili-intensiivisyyttä on pienennettävä, metsien ja maaperän
1862 hiilensidontakykyä on vahvistettava sekä kannustettava
1863 kulutustottumusten muutoksiin. Suomessa on vuonna 2021 laadittu ja
1864 alettu toimeenpanemaan suunnitelmaa kotimaan liikenteen
1865 kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen johtavista konkreettisista
1866 toimista. Fossiilittoman liikenteen tiekartta esittää toimenpiteet
1867 tavoitteen saavuttamiseksi liikenteen osalta. Suunnitelman uusi
1868 tietopohja tukee tietopohjaista päätöksentekoa.

1869 Ilmastolaki osaltaan varmistaa, että Suomi saavuttaa
1870 hiilineutraaliustavoitteen. Ilmastolain toimeenpanoa on seurattava ja
1871 poliittisia toimenpiteitä tarvittaessa päivitettävä sen vaatimalla tavalla.

1872 Suomen Ilmastopaneelin riippumaton asema ja riittävä rahoitus on
1873 turvattava. Paneeli on olennainen lähde, joka tuottaa monitieteellistä
1874 tietoa päätöksenteon tueksi ja arvioi tehtyjä toimia kriittisesti. Erityisesti
1875 talouden ja ekologisen kestävyysvälistä suhdetta on tarkasteltava
1876 paneelin tuottaman tiedon valossa laajemmin jatkossa.

1877 Suomen on lisättävä ilmastorahoitustaan osana kehitysrahoitustaan ja
1878 vahvistettava erityisesti ilmastopaneelin alaisen ilmastorahastojen
1879 rahoitusta.

1880 **EU:n ilmastotavoitteet ja päästökauppajärjestelmän** 1881 **kehittäminen**

1882 Euroopan unionin ilmastopoliittikka on päivitettävä nykyistä
1883 kunnianhimoisemmaksi siten, että EU on hiilineutraali viimeistään vuonna
1884 2050.

1885 Heinäkuussa 2021 Euroopan komissio esitteli EU:n ilmastopaketin, niin
1886 sanotun 55-valmiuspaketin (Fit for 55), jonka avulla vuoden 2030
1887 päästövähennystavoite saavutetaan. Suomi pitää tärkeänä, että EU:n
1888 ilmastotavoitteet saavutetaan ja että valmiuspaketin kunnianhimon taso
1889 kokonaisuudessaan varmistetaan.

1890 Uudet tavoitteet on mahdollista saavuttaa ottamalla käyttöön parhaat
1891 mahdolliset teknologiat energiankulutuksen vähentämiseksi ja
1892 päästöttömien energialähteiden lisäämiseksi. EU:n puhtaan energian
1893 pakettiin sisältyvät energiatehokkuusdirektiivi, uusiutuvan energian
1894 direktiivi sekä hallintomallidirektiivi tarjoavat puitteet seuraavien vuosien
1895 ilmastotyölle. Mikäli ne yhdistetään jäsenmaiden sopimaan uuteen
1896 kunnianhimoiseen tavoitteeseen, EU voi kokonaisuutena päästä 1,5
1897 asteen lämpenemistä vastaavalle tasolle. Kunnianhimoisen kansallisen
1898 päästötavoitteen saavuttamiseksi tarvitsemme päästökauppaa, jonka
1899 ohjausvaikutus on riittävä.

1900 Suomen on vaikutettava aktiivisesti EU:n päästökauppajärjestelmän
1901 kehittämiseen siten, että päästöoikeuksien hinta ohjaa tehokkaasti ja
1902 nopeasti energiajärjestelmän päästöjen vähentämiseen. Markkinoille
1903 tulevia päästöoikeuksia on vähennettävä vuosittain nykyistä enemmän ja
1904 käyttämättä jääviä päästöoikeuksia on mitätöitävä. EU:n

1905 päästökauppakompensaatiota koskevaa direktiiviä on uudistettava siten,
1906 että se Suomen kansallisen teollisuuden sähköistämistuen tavoin edistää
1907 teollisuuden siirtymistä vähäpäästöiseen energiaan ja samalla laajentaa
1908 se kattamaan kaikki energiaintensiivisen teollisuuden sektorit. Näin
1909 esimerkiksi biomuoveja valmistava petrokemianteollisuus voisi siirtyä
1910 maakaasusta sähköllä toimiviin prosesseihin.

1911 Tavoitteena tulee olla päästöjen kunnianhimoinen hinnoittelu koko EU:n
1912 alueella, mutta päästökaupan ongelmia voidaan ratkaista myös
1913 kansallisella tasolla esimerkiksi hiiliveron tai hiilen minimihinnan avulla.
1914 EU:n on otettava käyttöön tarkkaan suunniteltuja tullin kaltaisia toimia,
1915 kuten hiilirajamekanismi, EU:n ja sen ulkopuolisten maiden väliseen
1916 kauppaan. Näin hiilidioksidin hinta kohdistuu tasapuolisesti sekä EU:ssa
1917 että sen ulkopuolella valmistettuihin tuotteisiin.

1918 EU:ssa neuvottelut lisämekanismeista ovat loppusuoralla. Esimerkiksi
1919 tarkkaan suunnitellut hiilitullit EU:n ja sen ulkopuolisten maiden väliseen
1920 kauppaan, jotta hiilidioksidin hinta kohdistuu tasapuolisesti sekä EU:ssa
1921 että sen ulkopuolella valmistettuihin tuotteisiin. Energiatehokkuuden ja
1922 valmistuksen vähähiilisyden vaatimuksilla luodaan kannusteita
1923 investointi- ja kulutushyödykkeiden hiilijalanjäljen pienentämiseen myös
1924 EU:n ulkopuolisissa maissa. Vaikuttavaan ilmastopolitiikkaan kuuluu
1925 myös kulutuspäästöjen seuranta. Jätteiden syntymistä on vähennettävä
1926 ja huomioitava materiaalitehokkuus nykyistä paremmin ympäristöluvuissa.

1927 EU:n tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta on kasvatettava
1928 ilmastoratkaisujen kehittämiseksi. EU:n tulee toimia aktiivisesti myös
1929 rajojensa ulkopuolella ilmastotavoitteiden toteuttamiseksi. Erityisen
1930 tärkeää on kehittyvien maiden tukeminen niin ilmastotavoitteiden
1931 saavuttamisessa kuin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumisessa.
1932 Suomen tulee myös jatkossa rahoittaa kehittyvien maiden
1933 ilmastonmuutokseen sopeutumista kehitysyhteistyövaroin eri
1934 instrumentein. Tämä tapahtuu esimerkiksi monenkeskisten ympäristö- ja
1935 ilmastorahastojen kahdenvälisen kehitysyhteistyön ja instituutioiden
1936 välisen kehitysyhteistyön instrumentin kautta. Ilmastokestävyyden tulee
1937 myös jatkossa olla isossa roolissa Suomen kehitysyhteistyössä.

1938 Suomen tulee toimia aktiivisesti EU:n tavoitteiden määrittelyssä ja EU:n
1939 kunnianhimon tason nostossa, yhdessä muiden ilmastopolitiikassaan
1940 edistyksellisten jäsenmaiden kanssa.

1941 Energiapolitiikan suunta

1942 Oikeudenmukainen ja taloudellisesti kestävä siirtymä on SDP:n
1943 ilmastopolitiikan keskeinen ohjaava periaate. Ilmastotoimet tarvitsevat
1944 tuekseen mahdollisimman laajan kansalaisten hyväksynnän. Harjoitetun
1945 politiikan on oltava kustannustehokasta ja tasapuolista. Päätöksissä on
1946 huomioitava sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus.

1947 Suomi luopuu 2020-luvulla kivihiilen ja 2030-luvulla turpeen
1948 energiakäytöstä. Energiakäänne toteutetaan uusiutuvan energian ja
1949 ydinvoiman avulla, sekä energiatehokkuutta lisäämällä Johdonmukaisilla
1950 toimenpiteillä puhtaampaa energiantuotantoa kohti Suomella on
1951 mahdollisuus olla edelläkävijä ympäristöystävällisen teollisuuden ja
1952 energiapalettinsa vuoksi.

1953 Energian saatavuus ja edullinen hinta olivat pitkään energiapolitiikan
1954 keskeiset kulmakivet. Nyt niiden rinnalle on noussut tasapuolisina
1955 tavoitteina ympäristövaikutusten pienentäminen ja omavaraisuus.
1956 Ilmaston lämpenemisen estämiseksi tulevaisuuden energiapolitiikassa
1957 on onnistuttava yhdistämään kasvihuonekaasupäästöjen merkittävä
1958 vähentäminen elinkeinopoliittisesti kestäviin ja huoltovarmuutta
1959 vahvistaviin ratkaisuihin. Fossiilisen energian tuet lopetetaan ja kaikille
1960 ilmastopäästöille asetetaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti
1961 oikeudenmukainen oikea hinta.

1962 Suomen pitää kyetä vähentämään tasaisesti päästöjä pitäen samalla
1963 huolta teollisuuden toimintakyvystä, energian riittävästä saatavuudesta
1964 ja kohtuullisesta hinnasta. Suomalainen teollisuus on ottanut
1965 ilmastotavoitteet ja energiatehokkuuden vahvasti omakseen. Tämä
1966 helpottaa energiakäänteen tekemistä sosiaalisesti kestäväällä tavalla
1967 vahvistamalla samalla maamme työllisyyttä. Tavoitteena on, että Suomi ja
1968 EU ovat teknologiakehityksen kärjessä, ettemme jää riippuvaisiksi muista
1969 toimijoista. Tulevaisuuden dekarbonisaatiotekniikoiden kehittäminen
1970 vaatii merkittäviä investointeja yksityiseltä sektorilta.

1971 Energia-alan ja teollisuuden lisäksi päästövähennyksiä on tehtävä niin
1972 liikenteessä, asumisessa ja rakentamisessa kuin maa- ja
1973 metsätaloudessa. Energiatehokkuus on keskeinen keino
1974 hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä ja energian hinnan pitämisessä
1975 kohtuullisena. Suomen hiilinielu on pidettävä trenditarkastelussa
1976 kasvussa siten, että nielun kasvu edistää hiilineutraalisuuden
1977 saavuttamista ja ylittää päästöt vuoden 2035 jälkeen.

1978 Energiantuotannon tulevaisuus

1979 Suomen energiantuotannossa on kasvatettava päästöttömien
1980 energiamuotojen osuutta. Teollisuuden, liikenteen ja kotitalouksien
1981 energiankulutus painottuu jatkossa entistä enemmän sähkөөn. Tuuli- ja
1982 aurinkoenergian tuotannon lisääminen on välttämätöntä, mutta niiden
1983 tuotannon vaihtelu edellyttää energian varastointimahdollisuuksien
1984 parantamista sekä sähköverkköjen ja korvauskäytäntöjen kehittämistä.
1985 Sähköjärjestelmän pohjana ovat uusiutuvat energiamuodot, ydinvoima,
1986 yhteistuotantolaitosten bioenergia sekä vesivoima. Lisäksi
1987 sähkөөnkulutuksen kasvaessa käyttöä pystytään optimoimaan vähentäen
1988 tarvetta perinteiselle säätövoimalle. Muutos on mahdollista toteuttaa
1989 älykäästä kysyntäjoustoteknologiaa hyödyntämällä sekä kytkemällä entistä
1990 tiiviimmin yhteen lämmön- ja sähköntuotanto sekä liikenne.

1991 Suomesta rakennetaan vihreän vedyn suurvalta Euroopassa. Puhtaan
1992 sähköntuotannon lisääntyessä ylijäämä-sähkөөllä valmistetulla vedyllä
1993 luodaan nopea vetyloikka teollisuudessa, liikenteessä ja
1994 energiantuotannossa. Vihreällä vedyllä mahdollistamme suomalaisen
1995 teollisuuden ilmastoystävällisen uudistumisen ja uusien, kansainvälisesti
1996 toimivien teknologiayritysten kehittymisen. Panostamalla vedyn
1997 varastointiin, jakeluun, tuotantolaitoksiin, investointeihin ja osaaviin
1998 ammattilaisiin voimme irtautua fossiilisesta tuontienergiasta ja kehittää
1999 myös ulkomaille myytävää osaamista ja tuotteita.

2000 Sähkөөn siirto ja jakelu on luonnollinen monopoli, ja suomalaiset
2001 sähköverkot on palautettava julkiseen omistukseen. Muuttuvan
2002 tuotannon vuoksi sähköverkköjen kapasiteettiä tulee lisätä siten, etteivät
2003 verkot muodostu esteeksi vähähiiliseen kiertotalouteen siirtymiselle.
2004 Sähkөө- ja energiamarkkinoiden integraatio on lähtökohtaisesti
2005 myönteinen asia, mutta toimijoilla on oltava samat pelisäännöt yhteisillä
2006 markkinoilla. Lisäksi pidetään huoli siitä, että Suomen tuontiriippuvuus
2007 sähkөөn osalta ei kasva.

2008 Kivihiilestä, turpeesta ja pidemmällä aikavälillä fossiilisesta maakaasusta
2009 luopuminen vaikuttavat Suomen huoltovarmuuteen. Uutta asentoa on
2010 haettava ennakkoluulottomilla ratkaisuilla, kuten esimerkiksi mittavilla
2011 panostuksilla uusiutuviin energiamuotoihin, sekä energian
2012 jakeluverkkoon, varastointitapoihin ja älykkääisiin ohjausmenetelmiin.
2013 Uusien energiateknologioiden, kuten esimerkiksi modulaaristen
2014 pienydinreaktoreiden, kehittämisestä ja käyttöön ottamisesta tulee
2015 tehdä nopeaa ja kannattavaa turvallisuudesta tinkimättä.
2016 Ydinenergiainsäädäntöä on uudistettava siten, että reaktoreiden sijaan

2017 lupaa haetaan tuotantoteholle ja lupaprosesseja tehostettava. Suomesta
2018 on tehtävä pienydinvoimaloiden edelläkävijämaa varsinkin kaukolämmön
2019 tuotannossa. Tämä säästää esimerkiksi puuta teollisuuden raaka-
2020 aineeksi.

2021 Edellä mainitut toimet vahvistavat maamme omavaraisuutta liikenteen
2022 käyttövoiman ja lämmöntuotannon osalta. Liikenteen käyttövoiman
2023 lähteet ovat muuttumassa markkinavetoisesti kohti päästöttömyyttä, ja
2024 fossiilisista polttoaineista tullaan ajan myötä luopumaan. Suomen
2025 vaihtotase paranee tuntuvasti, kun tuontipolttoaineita korvataan muun
2026 muassa kotimaassa tuotetulla sähköllä, vihreällä vedyllä ja biokaasulla.

2027 **Energiankulutuksen ja talouskasvun irtikytkentä**

2028 Energiatehokkuus on kustannustehokkain tapa vähentää
2029 kasvihuonekaasupäästöjä. Koska energiategokkuuteen kannustaminen
2030 korkean energian hinnan avulla voi heikentää kilpailukykyä, on käytettävä
2031 muita kannustimia.

2032 Lämmityksen ja jäähdytyksen energiankulutusta on mahdollista vähentää
2033 huomattavasti. Rakennusten lämmitys- ja ilmanvaihtoteknologioiden
2034 käyttöönottoon on osoitettava kustannustehokkaita tukia ja muuta
2035 ohjaavaa lainsäädäntöä.

2036 Seuraava askel on rajoittaa investointi- ja kulutushyödykkeiden
2037 synnyttämää hiilijalanjälkeä ja kiinnittää enemmän huomiota käyttöajan
2038 energiankulutukseen. Tällöin markkinoille tulevien tuotteiden
2039 ympäristöystävällisyys ja kestävyys korostuvat jo suunnitteluvaiheessa ja
2040 tuotantoprosessienkin vähäpäästöisyyteen kiinnitetään enemmän
2041 huomiota. Vain kokonaisvaltainen tuotannon ja lämmityksen vähähiilisyys
2042 mahdollistaa pitkällä aikavälillä energiankulutuksen ja talouskasvun
2043 yhteyden katkaisemisen.

2044 Teollisuuden sivuvirtojen sisältämän energian hyödyntämistä
2045 laajennetaan ja kiertotalouden ratkaisulla luodaan tiiviimpiä suljettuja
2046 materiaalivirtojen kiertoja.

2047 **Asumisen ja rakentamisen päästöjen vähentäminen**

2048 Asuin- ja liikekiinteistöjen energiankulutus on vastuussa merkittävästä
2049 osasta Suomen päästöistä. Energian loppukulutuksesta 26 prosenttia kuluu
2050 tällä hetkellä rakennusten lämmitykseen. Rakennusten käytön on arvioitu
2051 aiheuttavan noin 15 Mt CO₂-eq kasvihuonekaasupäästöt vuosittain.

2052 Lisäksi lämmitykseen kuluvan energian määrä on pysynyt käytännössä
2053 samana 1990-luvun puolivälistä, jolloin mittaukset aloitettiin.

2054 Asumisen päästöjä on vähennettävä olemassa olevan rakennuskannan
2055 energiankulutusta pienentämällä nykyistä nopeammin ja siirtymällä
2056 elinkaaren aikaisilta kasvihuonekaasupäästöiltään minimoituun ja
2057 energiatehokkaaseen rakentamiseen viimeistään 2025 alkaen.

2058 Asukkailla pitää olla mahdollisuus vaikuttaa oman energialaskunsa ja
2059 hiilijalanjälkensä suuruuteen, ja oman kulutuksen seurantaan, mikä vaatii
2060 investointeja etäluettaviin älymittareihin ja -termostaatteihin.
2061 Vedenkulutuksen osalta tulee siirtyä kohti huoneistokohtaista laskutusta,
2062 sillä lämpimän käyttöveden kulutusta hillitsemällä voidaan myös vähentää
2063 kulutetun energian määrää.

2064 Suomessa talot ovat pääosin hyvin eristettyjä. Lämpöhukkaa voidaan
2065 torjua parantamalla eristeitä erityisesti ovissa ja ikkunoissa, mutta
2066 esimerkiksi Motivan mukaan tärkein keino on lämmön talteenotto
2067 ilmanvaihdosta. Lämpöpumppuja ja poistoilman lämmön
2068 talteenottojärjestelmiä on suosittava rakennusten energiaremonteissa.
2069 Asumismukavuus kasvaa terveellisen ja energiatehokkaan
2070 rakennuskannan myötä.

2071 Lisäksi verotuksen keinoin tulee kannustaa investoimaan
2072 energiatehokkuustoimenpiteisiin tai energijärjestelmien muutoksiin.
2073 Öljystä lämmityspolttoaineena tulee luopua viimeistään 2030-luvun
2074 alkupuolella. Kiinteistöjen ja pientalojen energiaremontteja tulee tukea
2075 kotitalousvähennyksen sekä tarveharkintaisesti energiaremonttituen
2076 tukijärjestelmän ja energiaomavaraisuuslainojen kautta. Pienituloisten ja
2077 yhden aikuisen kotitalouksien mahdollisuudet remontteihin tulee myös
2078 turvata. Lisäksi selvitetään, miten voidaan tukea ja uudella tavalla
2079 rahoittaa laajamittaisia peruskorjaus- ja energiatehokkuushankkeita,
2080 joissa parannetaan kokonaisten kortteleiden, alueiden tai kaupunkien
2081 energiatehokkuutta.

2082 Tukemalla T&K-toimintaa rakennusmateriaalien kehittämisessä voidaan
2083 nopeuttaa rakennusmateriaalien osuuden lisäystä päästövähennyksissä.
2084 Kiertotalousajattelusta on tultava tulevaisuudessa pääsääntö sekä
2085 korjaus- että uudisrakentamisessa, koska noin puolet kaikesta jätteestä
2086 syntyy rakennusalalla. Rakennus on suunniteltava alun perin niin, että se
2087 voidaan purkaa osiin, osat lajitellaan, otetaan talteen ja käytetään
2088 uudelleen. Lainsäädännön on mahdollistettava materiaalien uusiokäyttö.

2089 **Energian verotus ja tuotantotuet**

2090 Päästökaupan rinnalla tärkeimmät keinot saavuttaa tavoiteltuja tuloksia
2091 energiantuotannossa ovat vero-ohjaus sekä erilaiset tuotantotuet.
2092 Pidemmällä aikavälillä tukiin perustuva energijärjestelmä ei ole kestävä
2093 ratkaisu. Referenssilaitosten sekä kokonaan uusien teknologioiden
2094 tukeminen alkuvaiheessa on monesti perusteltua.

2095 Verotuksessa tulee siirtyä energian määrän verotuksesta sen tuotannon
2096 sekä kulutuksen haittojen verottamiseen. Sähkön tuotantotavasta
2097 johtuvat ympäristövaikutukset ovat keskeisin ongelma, ei yksin kulutus.
2098 Teollisuutta on ohjattava käyttämään vähäpäästöistä sähköä, eikä estää
2099 energiakäännettä puhtaasti tuotetun sähkön kulutuksen liiallisella
2100 verottamisella.

2101 Eri energiankäyttäjiä pitäisi voida kohdella tapauskohtaisesti, ja niille
2102 tulee laatia yksityiskohtaisemmat ohjelmat, miten kutakin toimialaa tai
2103 kotitalouksia kannustetaan, tuetaan ja veloitetaan sekä parhaiden
2104 olemassa olevien teknologioiden käyttöönottoon, että teknologian ja
2105 käytäntöjen kehittämiseen. Kansainvälisesti Suomen tulee kampanjoida
2106 vähähiilisten teknologioiden ja teollisuuden sähköistämiseen perustuvien
2107 prosessien edistämisen puolesta.

2108 **Hiilinielujen ja -varastojen vahvistaminen**

2109 Maankäyttö, maankäytön muutos ja metsien käyttö ovat ilmastopolitiikan
2110 ydintä, ja vuodesta 2020 lähtien osa EU:n ilmastopolitiikkaa.
2111 Hiilineutraalisuustavoite vuodelle 2035 tarkoittaa, että päästöjen ja
2112 hiilinielujen tulee tuolloin olla tasapainossa. Siirtyminen hiilnegatiiviseen
2113 yhteiskuntaan tarkoittaa, että metsien ja maaperän pitää sitoa ja
2114 varastoida enemmän hiiltä kuin päästämme ilmakehään. Tämä edellyttää
2115 toimia, joilla kasvatetaan Suomen nettohiilinielua.

2116 Maankäyttösektorin rooli ilmastotyössä koostuu erityisesti metsien
2117 hiilinielujen ylläpitämisestä ja vahvistamisesta, maataloussektorin ja
2118 maatalousmaan päästöjen vähentämisestä ja turvemaiden ojituksesta
2119 sekä raivaamisesta luopumisesta.

2120 Suomen hiilinieluja tulee vahvistaa nykyisestä tasostaan käyttäen
2121 ensisijaisesti sellaisia keinoja, jotka yhtäältä sekä tukevat nieluja että
2122 luonnon monimuotoisuutta. Tavoitteena on, että hiilinielut kasvavat ja
2123 luonnon monimuotoisuus turvataan samalla kun puuta käytetään entistä
2124 korkeamman jalostusasteen tuotteisiin. Hiilensidonnan ja varastoinnin
2125 tehostamiseksi tarvitaan uusia keinoja, verotusta tai muuta taloudellista

2126 kannustetta maanomistajille. Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka on
2127 huomioitava myös valtion omistamien metsien käytössä. Luonto on
2128 edellytys elinkeinoille kuten metsätaloudelle ja matkailulle. Se virkistää ja
2129 inspiroi. Luonnon merkitys on erittäin tärkeä hiilinielunakin.

2130 Metsänomistajille luodaan taloudellinen kannustin pidentää metsän
2131 kiertoaikaa. Metsänhoidon suosituksia uudistetaan ja jatkuvaa kasvatusta
2132 edistetään. Metsähallituksen tulostavoitetta kohtuullistetaan siten, että
2133 luontoarvoltaan arvokkaat metsät säilyvät.

2134 Maatalousmaa on mahdollista kääntää päästölähteestä nieluksi.
2135 Viljeltyjen maiden hiilivarasto on pienempi kuin luonnontilaisten, mutta
2136 viljelytekniikoita ja viljelykiertoa kehittämällä sekä maatalousmaata
2137 ennallistamalla on mahdollista vähentää maataloussektorin päästöjä.

2138 Hiilensitominen viljelysmaahan tapahtuu viljelymenetelmiä
2139 monipuolistamalla, pitämällä pellot peitteisinä ympäri vuoden ja
2140 käyttämällä useampia kasvilajien samanaikaisesti. Myös ravinnepäästöt
2141 pienenevät ja satotasot kasvavat. Eri menetelmiä tulee pilotoida edelleen
2142 ja kohdentaa siihen rahoitusta. Hyviä käytänteitä tulee laajentaa ja ottaa
2143 niitä huomioon muun muassa ympäristötukea uudistettaessa.

2144 Maatalousmaan hiilensidontakyvyn parantamisessa tarvitaan myös uusia
2145 kannustimia. Yksi vaihtoehto on luoda rahoitusmalli metsittämiseen tai
2146 ennallistamiseen, jossa hiilinielun muut käyttäjät, esimerkiksi
2147 metsäteollisuus, osallistuisivat hiilinielun kasvattamiseen
2148 maataloussektorilla.

2149 Suomen tulee kansallisin toimenpitein lopettaa uusien turvemaiden
2150 käyttöönnotto. Osaltaan lisäpeltoalaa on tarvittu Suomessa eläintuotannon
2151 lannanlevitykseen. Mahdollisuuksien mukaan tulee siirtyä lannan käyttöön
2152 biokaasun tuotannossa nykyistä laajemmin. Jatketaan
2153 soidensuojeluohjelmaa ja soiden ennallistamista myös hiilensidonnan
2154 vahvistamiseksi.

2155 **Tavoitteitamme**

- 2156 • Suomen tulee olla maailman ensimmäinen fossiilisesta
2157 energiasta vapaa hyvinvointiyhteiskunta. Suomen
2158 energiatuotannossa on kasvatettava päästöttömien
2159 energiamuotojen osuutta.
- 2160 • Suomen tulee olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen
2161 nopeasti tämän jälkeen.

- 2162 • Energiaverotusta ja siihen liittyviä välineitä tulee uudistaa
- 2163 pitkäjänteisesti ja ennustettavasti siten, että se vauhdittaa
- 2164 siirtymää uusiin puhtaisiin teknologioihin, energian
- 2165 säästämiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen.
- 2166 • Uuden teknologian käyttöönottoa tulee vauhdittaa sekä
- 2167 lainsäädännöllä että taloudellisin kannustein.
- 2168 • Luovutaan 2020-luvulla kivihiilen ja 2030-luvulla turpeen
- 2169 energiakäytöstä.
- 2170 • Suomen hiilinielua tulee vahvistaa.
- 2171 • Suomen pitää kyetä vähentämään tasaisesti päästöjä pitäen
- 2172 samalla huolta teollisuuden toimintakyvystä, luoden työpaikkoja
- 2173 teollisuudessa ja uusilla innovaatioilla.
- 2174 • EU:n on oltava hiilineutraali viimeistään vuonna 2050.
- 2175 • EU:n päästökaupan tulee säilyä ohjaavana työkaluna ja EU:n
- 2176 ilmastotoimia tulee tehostaa esimerkiksi säätämällä tarkkaan
- 2177 suunniteltuja hiilitulleja EU:n ja sen ulkopuolisten maiden
- 2178 väliseen kauppaan, jotta hiilidioksidin hinta kohdistuu
- 2179 tasapuolisesti sekä EU:ssa että sen ulkopuolella valmistettuihin
- 2180 tuotteisiin.
- 2181 • Suomen tulee myös jatkossa tukea kehittyviä maita niin
- 2182 ilmastotavoitteiden saavuttamisessa, kuin ilmastomuutoksen
- 2183 vaikutuksiin sopeutumisessa. Suomi rahoittaa
- 2184 ilmastomuutokseen sopeutumista eri kehitysyhteistyövarojen
- 2185 instrumentein.

2186 **2.2. Eettinen kuluttaminen ja kestävä ruoantuotanto**

2187 Luonnon monimuotoisuuden häviäminen täytyy pysäyttää ja
 2188 ilmastomuutosta hillitä. Tavoitteen onnistuminen vaatii kaikkia
 2189 politiikan sektoreita koskevia toimia niin kansallisesti kuin globaalisti.
 2190 Kuluttamista ohjataan eettisesti kestäväan suuntaan verotuksella ja
 2191 sääntelyllä. Yhteiskunnan on mahdollistettava helppo ja vaivaton eettinen
 2192 kuluttaminen erityisesti liikkumisessa, syömisessä ja asumisessa, jotka
 2193 vastaavat merkittävästä osasta ilmastopäästöjä. Kokonaiskulutuksen
 2194 tavaramäärää on myös pienennettävä ja kuluttamista siirrettävä entistä
 2195 enemmän jakamistalouteen ja palveluihin.

2196 Pakkaussuunnittelun tulee tukea kestävämpää kulutusta. Muovijätteen
 2197 vähentämiseksi mikromuovit ja huonosti kierrätettävissä olevat

2198 monimateriaalipakkaukset pääsääntöisesti kielletään. Kaikkiin
 2199 kuluttajapakkauksiin tulee saada yhdenmukaiset, kuvalliset
 2200 lajitteluohjeet sekä tietoa tuotteen hiili- ja luontojalanjäljestä.
 2201 Muovijätteen kierrätysastetta on nostettava ja Euroopan unionissa on
 2202 siirryttävä suomalaisen mallin mukaiseen yhtenäiseen
 2203 pullonpalautusjärjestelmään. 2030-luvulla Suomen on oltava edelläkävijä
 2204 siirtymisessä kohti muovitonta yhteiskuntaa. Vaatetuotannossa täytyy
 2205 panostaa ekologisuuteen, eettisyyteen ja kestävyteen.

2206 Yritystoiminnan eettisyys on keskeinen edellytys eettiselle
 2207 kuluttamiselle. Yritysten valvontaviranomaisten resurssit on turvattava.
 2208 Kuluttaja-asiamiehelle osoitetaan riittävät resurssit ja selkeä
 2209 toimeksianto yritys vastuuväittämien todenperäisyyden valvontaan
 2210 harhaanjohtavan markkinoinnin estämiseksi. Suomalaisen
 2211 virhevastuujärjestelmän on korostettava edelleen tuotteiden
 2212 mahdollisimman pitkää tuotekohtaista virhevastuu-aikaa. Yritysten on
 2213 otettava kattava maakohtainen veroraportointi käyttöön ja tietojen on
 2214 oltava kaikille avoimia. Tietojen perusteella yrityksen sidosryhmät voivat
 2215 arvioida, maksaako yritys vastuullisesti veroja sinne, missä yrityksen
 2216 voitto ja arvo syntyvät.

2217 Fossiilisia polttoaineita käyttävien autojen osuus liikenteessä olevista
 2218 ajoneuvoista tulee tulevaisuudessa vähenemään selvästi. Autot kulkevat
 2219 jatkossa pääsääntöisesti sähköllä, kotimaisella biokaasulla sekä
 2220 nestemäisillä biopolttoaineilla. Myös raskaan liikenteen on entistä
 2221 vahvemmin hyödynnettävä biopolttoaineita ja sähköä. Sähköisyys alkaa jo
 2222 kevyemmissä raskaan kaluston ajoneuvoissa olla pikkuhiljaa jo
 2223 jonkinlainen vaihtoehto ja vuoteen 2030 mennessä todellisuutta. Julkisen
 2224 liikenteen on oltava toimivaa ja kohtuuhintaista, jotta varsinkin
 2225 suurimmissa kaupungeissa on mahdollista pärjätä ilman omaa autoa.
 2226 Yhteiskäyttöautojen yleistyminen tarjoaa myös todellisen vaihtoehdon
 2227 auton omistamiselle. Lentoliikenteessä käytettävän polttoaineen
 2228 verovapaus puretaan. Nopean raideliikenteen edistämällä pyritään
 2229 korvaamaan tarvetta lyhyille Suomen sisäisille lennoille.

2230 Vastuu ihmisoikeuksien ja ekologisuuden toteutumisesta koko
 2231 tuotantoketjussa kuuluu ensisijaisesti tuotteen myyville yrityksille.
 2232 Tuottajien vastuuta tuotteiden kierrätyksestä ja kierrätyskelpoisuudesta
 2233 on kasvatettava. Tuottajavastuuta on syytä laajentaa koskemaan muun
 2234 muassa vaatteita ja huonekaluja. Taloudellisilla ja lainsäädännöllisillä
 2235 keinoilla varmistetaan tuotteiden riittävän pitkä käyttöikä, korjattavuus ja
 2236 kierrätettävyys. Tavaroiden käyttöiän pidentämisen ympärille on
 2237 mahdollista synnyttää uutta yritystoimintaa, jota voidaan tukea myös

2238 verotuksella. Materiaalisten hyödykkeiden, kuten tekstiilien, tuotannolle
2239 tulee asettaa tiukat EU:n laajuiset standardit, jotka velvoittavat yritykset
2240 valmistamaan kulutusta kestäviä, ekologisia ja eettisiä hyödykkeitä. EU:n
2241 ja Suomen etunenässä, on tähdittävä ilmastollisesti kestävämmän
2242 tuotannon lopettamiseen. Kestävää tekstiilikierrätystä ja -tuotantoa
2243 kotimaassa tulee edistää.

2244 Kuluttajien pääsyä käsiksi kaikkeen olennaiseen tietoon eettisten
2245 kulutusvalintojensa tekemisen tueksi tulee edistää. Vaikka
2246 puhelinmyynnin säätelyä on jo Marinin hallituskaudella kiristetty, on sitä
2247 edelleen jatkettava ja on siirryttävä markkinointikiellosta etukäteen
2248 annettavaan markkinointilupaan. Kuluttajaluottojen ongelmiin on
2249 puututtava tiukentamalla mainonnan rajoituksia. Eettisessä
2250 kuluttamisessa kuluttaja asettaa tavoitteen kuten vesien tai eläinten
2251 suojelun ja pyrkii kuluttamaan tämän tavoitteen mukaisesti.
2252 Lähtökohtaisesti eettinen kuluttaminen tukee kestävä kehityksen
2253 edistymistä. Kuluttaja tarvitsee eettisen kuluttamisen tueksi sitä suosivia
2254 yhteiskunnallisia rakenteita.

2255 2030-luvulla ruoantuotannon on oltava kestävällä pohjalla. Merkittävin
2256 osa ruoan ilmastovaikutuksista syntyy maaperästä lannoitteiden käytön
2257 seurauksena tai suoraan tuotantoeläimistä. Ruoankulutuksen
2258 ilmastovaikutuksia vähennetään suosimalla mahdollisimman vähän
2259 kuormittavia ruokia. Ruokahävikki tiputetaan alle puoleen vuoden 2018
2260 tasosta ja biojätteen kierrätysaste nostetaan 70 prosenttiin vuoteen 2030
2261 mennessä. Ruoan verotuksen tulee heijastella paremmin elintarvikkeiden
2262 ympäristö- ja terveysvaikutuksia. Ruokaketjun on oltava ekologisesti ja
2263 eettisesti kestävä tuottajan, eläinten ja ympäristön kannalta. Kasvi- ja
2264 hyönteisproteiinit tulevat tulevaisuudessa korvaamaan osan
2265 eläinproteiineista, ja keinoliha voi korvata osan lihantuotantoa. Lisäksi
2266 edistetään eläinten hyvinvointimerkinnän laajaa käyttöönottoa
2267 eläinperäisissä tuotteissa.

2268 Julkisissa ruokahankinnoissa tulee tukea ilmastoystävällistä ruokaa ja
2269 lisätä kasvipainotteisuutta. Hankinnoissa on suosittava kotimaista,
2270 luomua ja lähiruokaa, sekä mahdollisimman lyhyttä ruokaketjua. Tämä
2271 edellyttää kasviperäisen ruoantuotannon ja kasvipainotteisen
2272 ruokavalion edistämistä.

2273 **Tavoitteemme**

- 2274 • Yhteiskunnan on mahdollistettava helppo ja vaivaton eettinen
2275 kuluttaminen erityisesti liikkumisessa, syömisessä ja

- 2276 asumisessa. Verotuksella ohjataan kuluttamista eettisesti
 2277 kestävään suuntaan.
- 2278 • Pakkaussuunnittelun tulee tukea kestävämpää kulutusta.
 - 2279 Muovijätteen vähentämiseksi mikromuovit ja huonosti
 - 2280 kierrätettävissä olevat monimateriaalipakkaukset
 - 2281 pääsääntöisesti kielletään.
 - 2282 • Kaikkiin kuluttajapakkauksiin tulee saada yhdenmukaiset,
 - 2283 kuvalliset lajitteluohjeet sekä tietoa tuotteen hiili- ja
 - 2284 luontojalanjäljestä. Edistetään eläinpohjaisiin tuotteisiin
 - 2285 käytettävän eläinten hyvinvointimerkinnän käyttöönottoa.
 - 2286 • Yritysten on otettava käyttöön maakohtainen veroraportointi ja
 - 2287 tietojen on oltava kaikille avoimia.
 - 2288 • Tuottajavastuuta laajennetaan koskemaan muun muassa
 - 2289 vaatteita ja huonekaluja.
 - 2290 • Ruoantuotannon on oltava ekologisesti ja eettisesti kestävällä
 - 2291 pohjalla.
 - 2292 • Julkisen liikenteen on oltava toimivaa ja kohtuuhintaista, jotta
 - 2293 varsinkin suurimmissa kaupungeissa on mahdollista pärjätä
 - 2294 ilman omaa autoa.
 - 2295 • Ruoankulutuksen ympäristö- ja ilmastovaikutuksia vähennetään
 - 2296 suuntaamalla esimerkiksi tukia enemmän kasvipohjaiseen
 - 2297 ruoantuotantoon.
 - 2298 • Ruokaketjun on oltava ekologisesti ja eettisesti
 - 2299 oikeudenmukainen tuottajan, eläinten, ympäristön ja kuluttajien
 - 2300 kannalta.

2301 **2.3. Ihmisen elinympäristö: kohti rakennetun ja** 2302 **luonnonympäristön tasapainoa**

2303 Tavoitteena on, että Suomessa on 2030-luvulla kestävä elinympäristö ja
 2304 koko maan yhdyskuntarakenne sekä infrastruktuuri tukevat kestävä
 2305 kehityksen toteutumista. Näin Suomi tarjoaa esimerkin toimintatavoista,
 2306 joilla ilmastonmuutos ja eriarvoistuminen saadaan hallintaan samalla, kun
 2307 luonnon monimuotoisuus turvataan. Suomesta on tehtävä osaamiseen
 2308 perustuvan kiertotalouden kärkimaa, jossa kehitetään ja kokeillaan
 2309 kestävä elinympäristön vaatimia rakenteita, tuotteita ja palveluita.

2310 Päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla suurimmat
 2311 kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttajat ovat liikkuminen, asuminen,
 2312 rakentaminen ja ruoantuotanto. Riittävät päästövähennykset saadaan
 2313 aikaan vain yhdyskuntarakenteen ja elämäntapojen muutoksen kautta.

2314 Ihmisen elinympäristö ei muodostu vain asumisen, työn, palveluiden ja
2315 vapaa-ajan harrastusten vaatimista arjen ja juhlan tiloista vaan se on myös
2316 kulttuuriympäristö, jossa on useita historiallisia kerrostumia ja joka
2317 tuottaa elämyksiä. Julkinen kaupunkitila on kaikille avoin demokratian
2318 tila, jonka asukkaat voivat eri tavoin ottaa haltuunsa. Sosiaalisesti kestävä
2319 kaupunki on turvallinen elinympäristö, jossa luonto on lähellä. Se on myös
2320 viihtyisä paikka, joka tarjoaa aineettomia elämyksiä ja luo edellytykset
2321 kestäväälle elämäntavalle.

2322 Luonnon monimuotoisuus on itseisarvo ja elämän edellytys maapallolla.
2323 Luontoarvot on huomioitava kaikessa taloudellisessa ja sosiaalisessa
2324 toiminnassa lainsäädännöllä. Maankäytön muutoksissa on sovellettava
2325 ekologisen kompensaation periaatetta. Luontosuhde, mahdollisuus
2326 liikkua ja oikeus nauttia puhtaasta ympäristöstä kuuluvat kaikille.

2327 **Kestävät kaupungit ja rakenteet**

2328 Suomen tuleva menestys ratkaistaan kasvavilla kaupunkiseuduilla.
2329 Muidenkin kaupunkiseutujen ja eri alueiden aktiivisella kehittämisellä
2330 voidaan parhaiten lisätä elinvoimaa koko Suomeen ja hyödyntää jo
2331 olemassa olevia voimavaroja. Rakennusten käyttötarkoituksen
2332 muuttamista ja muuntojoustavuutta tulee edistää. Lisäksi
2333 rakentamisessa on huomioitava entistä enemmän kestävyys.

2334 Kaupunkiseutujen kehittäminen perustuu ensisijaisesti seudun kuntien
2335 kykyyn ja vastuuseen oman alueensa kehittämisestä. Kaupunkiseutujen
2336 kehittämiseksi tarvitaan kuitenkin alueiden erityispiirteet tunnistavaa,
2337 sopimus pohjaista, molempia osapuolia sitovaa yhteistyötä valtion ja
2338 kaupunkien välillä. Näillä sopimuksilla voidaan vastata yhdessä
2339 ilmastomuutoksen, resurssien uudelleenjaon ja kiertotalouden
2340 haasteisiin.

2341 Suomen yhdyskuntarakenteen ylläpidon ja kehittämisen tulee perustua
2342 resurssiviisauden periaatteelle. Uudesta yhdyskuntarakenteesta
2343 syntyvät hyödyt tulee käyttää ensisijaisesti yhteisten tarpeiden
2344 täyttämiseen.

2345 Kuntien ja maakuntien kaavoitukseen perustuva suunnittelujärjestelmä ja
2346 aktiivinen maapolitiikka mahdollistavat parhaiten yhteisten tavoitteiden
2347 toteuttamisen. Tällöin yhdyskuntarakenteen kehittäminen on
2348 pitkäjänteistä ja tekee hiilineutraalit ratkaisut mahdollisiksi niin
2349 rakentamisessa kuin liikenteessäkin. Kestävästi toteutettu yhteinen
2350 elinympäristö vetää parhaiten puoleensa myös yksityisiä investointeja.

2351 Maamme alueiden käytön suurimmat muutospaineeet kohdistuvat
2352 kaupunkiseutujen kehittämiseen. Valtion erityisenä tehtävänä on taata
2353 valtakunnallisesti tärkeiden luonnon- ja kulttuuriympäristön kohteiden
2354 sekä valtakunnallisten rakennettujen verkostojen säilyminen ja
2355 resurssiviisas käyttö. Kaupunkiseutujen kehitys on ensisijaisesti alueen
2356 kuntien vastuulla, ja niille tulee osoittaa riittävät mahdollisuudet päättää
2357 ja kehittää omaa kaupunkiseutuaan.

2358 Resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi tarvitsemme
2359 suunnittelujärjestelmän, joka sovittaa yhteen yleisiä, kaikille yhteisiä, ja
2360 yksityisiä intressejä. Kuntien kaavoituskäytännössä tulee ottaa huomioon
2361 niin valtakunnalliset kuin paikalliset tarpeet. Ympäristövaikutusten
2362 arvioinnin yhteyteen liitetään ekologisen kompensaaion periaate.
2363 Kuntien kaavoitusmonopoliin tukeutuvan päätöksenteon tulee olla
2364 läpinäkyvää ja tehdä kansalaisten osallistuminen mahdolliseksi ja
2365 yhteiskunnan tulee myös valvoa yhteisen edun toteutumista tässä
2366 suunnittelutyössä.

2367 Hiilineutraali Suomi tulee suurelta osin mahdolliseksi valtion ja kuntien
2368 yhteistyöllä. Kaupunkiseutujen kehittäminen edellyttää kaupunkien
2369 pitkäjänteistä päätöksentekoa resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen
2370 kehittämiseksi. Kaupungit ovat myös merkittäviä toimijoita alueellisten
2371 energiayhtiöiden omistajina. Valtion ja kuntien yhteistyö perustuu
2372 kaupunkien yhdessä tekemään suunnittelutyöhön ja sopimuksissa
2373 määriteltyihin valtion toimenpiteisiin etenkin asuntopolitiikan ja
2374 vähäpäästöisen liikenteen edistämiseksi.

2375 Asuntopolitiikan on oltava pitkäjänteistä ja ennustettavaa.
2376 Asuntopolitiikan lähtökohtana tulee olla kansalaisten hyvän asumisen
2377 tarpeet. Tarvitaan asuntokeinottelua rajoittavia toimenpiteitä. Julkisella
2378 vuokra-asuntotuotannolla puolestaan hillitään vuokrien nousua ja
2379 asuinalueiden segregaaatiota.

2380 Omistusasumiseen on oltava tarjolla myös kohtuuhintainen, valtion
2381 tukema vaihtoehto. Yhteiskunnan tukema vuokra-asuminen on
2382 jatkossakin haluttu ja edullinen asumisvaihtoehto, jota
2383 asumisoikeusasuminen täydentää. Kasvukeskusalueilla on oltava tarjolla
2384 riittävästi kohtuuhintaisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja.

2385 Pysyvään vuokra-asutokäyttöön tulevaa kohtuuhintaista
2386 asuntotuotantoa varten kasvukeskusten kuntien on sitouduttava
2387 osoittamaan tarvittavan määrän tontteja säädeltyyn
2388 hintaan. Korkotukilainoitusta ja käynnistysavustuksia tulee myöntää vain

2389 aidosti yleishyödyllisille ja omakustannusperiaatteella toimiville
2390 vuokratulo- ja asumisoikeusyhteisöille.

2391 Rakentamiseen tarvitaan myös historian tajuja ja kiertotalousajattelua.
2392 Vanhan rakennuskannan kunnossapidolla ylläpidetään yhteiskunnan
2393 muistia sekä sosiaalista ja aineellista pääomaa. Mahdollisuuksien mukaan
2394 on pyrittävä huolehtimaan historian jatkumosta kertovien yksittäisten
2395 rakennusten ja laajempien kokonaisuuksien säilymisestä tuleville
2396 sukupolville.

2397 SDP kannattaa monipuolista asuntopolitiikkaa. Kohtuuhintaisten
2398 kerrostaloasuntojen rinnalle tarvitaan myös tiivistä ja matalaa
2399 rakentamista, keskitehokasta rakentamista, omakotitaloja, rivitaloja ja
2400 paritaloja. Puolue tukee myös yhteisöllistä rakentamista ja asumista.
2401 Tarvitaan myös elämänkaariajattelusta lähtevää korttelisuunnittelua, joka
2402 mahdollistaa eri ikäisten ihmisten asumisen ja kohtaamisen.
2403 Monipuolinen asuntopolitiikka ja sekoittunut asuntohallintajakauma
2404 takaavat parhaan lopputuloksen kaupunkikehityksen ja kaupunkien
2405 vetovoiman kannalta. Erityistuen tarvitseville ja vammaisille henkilöille on
2406 taattava itsenäistyminen niin, että tukiasuntoloita on riittävästi
2407 jokaisessa kunnassa. Lisäksi tukiasuntoloiden lisäksi tarvitaan muita
2408 tukipalveluita ja henkilöstöä ohjaamaan vammaisia henkilöitä.

2409 Lähiöremontteja, joissa panostetaan myös energian kulutuksen
2410 vähentämiseen, tulee jatkaa määrätietoisesti myös kasvukeskusten
2411 ulkopuolella. Lähiöissä on parannettava julkisten ja yksityisten
2412 lähipalvelujen saatavuutta sekä järjestettävä toimivat julkisen liikenteen
2413 palvelut ja panostettava myös asumisympäristön turvallisuuteen.

2414 Rakentamisen laatu edellyttää, että pitkän tuotantoketjun joka vaiheessa
2415 on mukana laaja-alaisesti ammattitaitoisia osaajia ja että valvonta toimii
2416 tehokkaasti riskejä minimoiden. Vahvistetaan korjausrakentamisen
2417 perinnettä panostamalla koulutukseen ja osaamiseen Suomessa.

2418 **Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen**

2419 Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on ihmiskunnan
2420 tulevaisuuden kannalta yhtä kriittinen kysymys kuin ilmastonmuutos ja
2421 nämä kehityskulut vaikuttavat toisiinsa monin tavoin. Luonnon
2422 monimuotoisuus on viimeisten vuosikymmenten aikana heikentynyt
2423 nopeasti. Suomi on sitoutunut YK:n luontokokouksessa sovittuun
2424 maailmanlaajuiseen tavoitteeseen 30 prosentin suojelutavoitteesta, joka
2425 koskee maa-, sisävesi-, rannikko- ja merialueita. Suomi on myös
2426 sitoutunut siihen, että vähintään 30 prosenttia tilaltaan heikentyneistä

- 2427 maa- ja vesiekosysteemeistä tulee ennallistaa vuoteen 2030 mennessä.
2428 Ennallistamisen tavoitteena on turvata monimuotoiset elinympäristöt
2429 sekä niiden ihmisille tuottamat ekosysteemipalvelut.
- 2430 Tärkeimpiä luonnon ihmiselle tuottamia palveluita ovat esimerkiksi
2431 kasvien pölytys, makean veden saatavuus, puuston ja maaperän
2432 muodostuminen sekä tulvien säätely. Ennallistamiseen liittyvä työ on vielä
2433 suurelta osin toteuttamatta. Ennallistaminen on keskeinen
2434 luonnonsuojelun toimenpide uhanalaisten luontotyyppien ja lajien
2435 turvaamiseksi.
- 2436 Luontopolitiikalle tarvitaan selkeät lainsäädännölliset kehykset ja
2437 tavoitteet ilmastopolitiikan välineiden tapaan. Ilmastolain tapainen
2438 luontolaki voisi olla hyvä tapa turvata luontopolitiikan toteutuminen.
- 2439 Tulevina vuosina myös ylisukupolvinen tarkastelu on lisättävä mukaan
2440 ilmastolakiin. Suomen uuden ilmastolain tulee olla kestäväällä pohjalla
2441 ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden ja reilun siirtymän näkökulmasta,
2442 jotta yksikään sukupolvi ei ylitä omaa oikeudenmukaista osuuttaan
2443 hiilibudjetista tulevien sukupolvien kustannuksella.
2444 Oikeudenmukaisuuden arviointia tulee kehittää. Lisätään energia- ja
2445 ilmastostrategia ilmastolakiin, niin että jatkossa myös tästä
2446 merkittävästä selonteosta säädettäisiin lailla eikä se olisi poliittisen
2447 tahdon varassa kuten tällä hetkellä.
- 2448 Lintujen ja mehiläisten joukkokuolemat ympäri maailman vaikuttavat jo
2449 ruoantuotantoon, kun tärkeiden lajikkeiden pölytys vaarantuu.
2450 Lintukantojen romahduksen syyksi epäillään maataloudessa käytettäviä
2451 hyönteismyrkkyjä, jotka ovat vieneet lintujen ravintonaan käyttämät
2452 hyönteiset. Suomen on päästävä oman luonnon monimuotoisuuden
2453 suojelussa kestävälle tasolle ja vaikutettava kansainvälisesti siihen, että
2454 kestävä kehityksen toteutumisen edellyttämä toiminta vahvistuu.
- 2455 Vieraslajien aiheuttama uhka luonnon monimuotoisuudelle on kasvussa
2456 myös Suomessa. Haitallisten vieraslajien leviämisen ennaltaehkäisyyn ja
2457 torjuntaan liittyvää lainsäädäntöä tulee kehittää, jotta vieraslajien
2458 aiheuttamat ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset haittavaikutukset
2459 saadaan minimoitua. Erittäin uhanalaiset lajit tulee rauhoittaa
2460 metsästykseltä ja vastaavasti haitallisten vieraslajien ja tulokaslajien
2461 torjunta ja metsästyksen tulee sallia, jos ne aiheuttavat merkittävää vahinkoa.
- 2462 Tuoreimmat luontotyyppien ja eliölajien uhanalaisuusarviointit osoittavat
2463 Suomen luonnon köyhtyvän edelleen. Noin 400 luontotyyppistä lähes
2464 puolet on arvioitu uhanalaisiksi koko maassa. Etelä-Suomessa

2465 uhanalaisten osuus on selvästi suurempi kuin Pohjois-Suomessa.
2466 Arvioiduista yli 22 000 lajista noin 12 prosenttia on uhanalaisia, kun
2467 aiemmin osuus on ollut noin 10 prosenttia. Uhanalaisia on kaikissa
2468 lajiryhmissä, suhteellisesti eniten linnuissa ja sammalissa.

2469 Monimuotoinen luonto on itseisarvo. Suomen metsät kasvavat vauhdilla,
2470 mutta samaan aikaan metsäluonto köyhtyy. Metsiemme lajeista 833 on
2471 uhanalaisia eli häviämiskaavassa, ja lähes yhtä suuri joukko, 754 lajia, on
2472 luokiteltu silmälläpidettäviksi.

2473 Suurimpia luontotyyppien uhanalaistumisen syitä ovat Suomessa
2474 metsien uudistamis- ja hoitotoimet, ojitus, pellonraivaus sekä
2475 rakentaminen ja vesien rehevöityminen. Uhanalaistumiseen johtaneiden
2476 syiden joukossa ilmastonmuutos on katsottu vielä varsin vähäiseksi
2477 tekijäksi lukuun ottamatta tunturialuetta, mutta tulevaisuuden
2478 uhkatekijänä sen merkityksen arvioidaan kasvavan huomattavasti.

2479 Kansallispuistoverkoston laajentaminen ja kehittämien osana
2480 suojelutavoitteita on tärkeää. Metsälajeja ja niiden elinympäristöjä tulee
2481 suojella myös osana talousmetsien käyttöä. Lahopuuta, tärkeitä
2482 elinympäristöjä sekä siirtymäkäytäviä lajeille on säilytettävä osana
2483 metsänhoitotoimenpiteitä nykyistä enemmän.

2484 METSO-ohjelman kautta kanavoitu suojelutoiminta on ollut tehokas ja
2485 hyvä keino suojella yksityisessä omistuksessa olevia metsiä. Ohjelmaa
2486 tulee uudistaa ja laajentaa sekä turvata sen rahoitus.
2487 Soidensuojeluohjelma pitää saattaa loppuun. Helmi-
2488 elinympäristöohjelma 2021-2030 vahvistaa Suomen luonnon
2489 monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä
2490 ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään
2491 siihen sopeutumista.

2492 Luontosuhde sekä mahdollisuus liikkua ja nauttia puhtaasta ympäristöstä
2493 ovat tärkeitä oikeuksia joka puolella Suomea. Suomessa on runsaasti
2494 kaikkien saavutettavissa olevia hyvin ylläpidettyjä virkistys- ja
2495 retkeilyalueita sekä tiukemmin suojeltuja alueita monipuolisen lajiston
2496 säilymisen turvaamiseksi sekä uhanalaistumiskehityksen
2497 pysäyttämiseksi.

2498 Metsähallituksen luontokohteiden, esimerkiksi kansallispuistojen, suosio
2499 ja kävijämäärät ovat kasvussa. Käyntimäärät kansallispuistoissa ovat
2500 kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa. Luonnossa liikkumisen
2501 vaikutukset terveyteen ovat kiistattomat. Luontoharrastuksen
2502 käänköpuolena on kansallispuistojen käyntireittien kuluminen ja niiden

2503 ylläpidosta syntyvät kustannukset. Suomen matkailulle puhdas luonto ja
2504 hyvin hoidetut kohteet ovat kilpailuvaltti, jota tulee vaalia.
2505 Luontopalveluiden rahoitusta pitää vahvistaa, sillä nykyisellään se ei riitä
2506 kattamaan investointitarpeita kansallispuistoissa, valtion retkeilyalueilla
2507 ja historiallisesti merkittävissä kohteissa.

2508 Myös kaupunkiluonto on tärkeä virkistäytymisen paikka ihmisille ja
2509 turvapaikka useille lajeille. Luonnontilaisten kaupunkimetsien arvo
2510 virkistyksessä, ihmisten terveyden edistämisessä sekä ekologisesti
2511 tärkeinä tulee tunnustaa. On huolehdittava tarvittaessa ekologisen
2512 kompensaation käytöstä. Varmistetaan, että asukkailla on mahdollisuus
2513 lähimetsään, puistoon tai muuhun virkistysalueeseen kävelymatkan
2514 päässä ja että ranta-alueet pidetään kaikkien käytössä. Marinin
2515 hallituskaudella yksi keskeisistä ja isoista uudistuksista
2516 luonnonsuojelulaisissa on lakiin esitettävä täysin uusi vapaaehtoinen
2517 ekologinen kompensaatio. Luonnon monimuotoisuutta voidaan edistää
2518 myös kaupungeissa esimerkiksi viherkatoilla ja muuttamalla nurmialueita
2519 niityiksi.

2520 Kalastus, metsästys sekä luonnontuotteiden keräily ja
2521 jokamiehenoikeudet tulee turvata osana suomalaisten luontosuhteen
2522 ylläpitämistä ja vahvistamista.

2523 Suomen uhanalaisia vaelluskalakantoja tulee vahvistaa kalojen luontaista
2524 elinkiertoa ylläpitämällä ja palauttamalla. Istutukset eivät ole nykytiedon
2525 mukaan tehokkain keino vahvistaa kalakantoja. Vaelluskalojen kulku elin-
2526 ja lisääntymisalueille tulee turvata. Useista vanhoista vesitalousluvista
2527 puuttuu kalatalousvelvoitteet kokonaan. Kalatalousvelvoitteet tulee
2528 lisätä niihin vesitalouslupiin, joihin niitä ei ole aikaisemmin sisällytynyt,
2529 mikäli kyseisen luvan piirissä olevasta vesitaloushankkeesta aiheutuu
2530 kalakannalle ja kalastukselle vahinkoa. Myös jokien suojelu sekä
2531 esimerkiksi tierakentamisesta aiheutuneiden esteiden poistaminen ovat
2532 tärkeässä roolissa vaelluskalakantojen vahvistamisessa. Lisäksi
2533 saimaannorpan suojelemiseksi tarvitaan tehokkaampia toimia ja
2534 tiukempia sanktioita suojelutoimia rikkoville.

2535 Itämeri ja vesistöjen tilaa tulee kehittää niin, että ravinteiden
2536 vähentämistavoitteet on saavutettu ja meri- ja vesiluonto on
2537 monimuotoista. Tämän aikaansaamiseksi tarvitaan myös kansainvälistä
2538 yhteistyötä. Laadukasta juomavettä on riitettävä kaikille, ja maatalouden
2539 ja teollisuuden vedentarpeesta huolehditaan kestävästi. Vesivarat on
2540 säilytettävä kansallisessa omistuksessa ja niiden strateginen merkitys on
2541 tunnustettava.

2542 Kaivoslainsäädäntöä tulee uudistaa. Valtauseriaatteesta on luovuttava
2543 ja mineraaliesiintymien on oltava lähtökohtaisesti valtion omaisuutta,
2544 joita valtio voi myydä eteenpäin korvausta vastaan. Kaivostoiminnan
2545 ympäristövastuita on selkeytettävä. Kaivosyhtiöiden tuottoja on
2546 verotettava selvästi nykyistä enemmän ja osa verotuotosta on ohjattava
2547 niihin kuntiin, missä kaivokset sijaitsevat. Kaivostoiminnan
2548 ympäristövastuita on selkeytettävä ja lupamenettelyssä on nykyistä
2549 paremmin otettava huomioon myös kaivostoiminnan haitat alueen
2550 elinkeinotoiminnalle ja esim. matkailulle. Natura-suojelun purkamisen ei
2551 pidä olla keinovalikoimassa, vaan suojeltuja luontoalueita on
2552 kunnioitettava. Luonnonsuojelualueiden tarkoituksena on arvokkaiden
2553 luontoarvojen suojelu. SDP:n mielestä on huolehdittava, ettei
2554 malminetsintä aiheuta haittaa tälle tarkoitukselle.

2555 **Tavoitteitamme**

- 2556 • Kestävän elinympäristön ja koko maan yhdyskuntarakenteen
2557 sekä infrastruktuurin on tuettava kestävän kehityksen
2558 toteutumista.
- 2559 • Luontoarvot on huomioitava kaikessa taloudellisessa ja
2560 sosiaalisessa toiminnassa.
- 2561 • Ekologisen kompensaation keinoin tuetaan luonnon
2562 moninaisuutta ja korvataan ihmisen toiminnan tuottamia
2563 vahinkoja. Lainsäädäntöä tulee tarkentaa ja periaate liittää
2564 ympäristövaikutusten arvioinnin osaksi.
- 2565 • Kuntien kaavoitusmonopoliin tukeutuvan päätöksenteon tulee
2566 olla läpinäkyvää ja tehdä kansalaisten osallistuminen
2567 mahdolliseksi.
- 2568 • Asuntopolitiikan lähtökohtana tulee olla kansalaisten hyvän
2569 asumisen tarpeet. Tarvitaan asuntokeinottelua rajoittavia
2570 toimenpiteitä. Julkisella vuokra-asuntotuotannolla hillitään
2571 vuokrien nousua ja asuinalueiden segregatiota.
- 2572 • Erityistuen tarvitseville ja vammaisille henkilöille on taattava
2573 itsenäistyminen niin, että tuetun asumisen ratkaisuja on
2574 riittävästi jokaisessa kunnassa.
- 2575 • Suomen on päästävä oman luonnon monimuotoisuuden
2576 suojelussa kestäväälle tasolle ja vaikutettava kansainvälisesti
2577 siihen, että kestävän kehityksen toteutumisen edellyttämä
2578 toiminta vahvistuu.

- 2579 • Haitallisten vieraslajien leviämisen ennaltaehkäisyyn ja
- 2580 torjuntaan liittyvää lainsäädäntöä tulee kehittää.
- 2581 • Kansallispuistoverkostoa tulee laajentaa ja kehittää osana
- 2582 suojelutavoitteita.
- 2583 • Myös kaupunkien asukkailla on oltava mahdollisuus lähimetsään,
- 2584 puistoon tai muuhun virkistysalueeseen kävelymatkan päässä ja
- 2585 että ranta-alueet pidetään kaikkien käytössä.
- 2586 • Itämeren on suojeltava yhdessä sen reunavaltioiden kanssa ja
- 2587 vesistöjen tilaa tulee parantaa.
- 2588 • Laadukasta juomavettä on riitettävä kaikille ja vesivarat on
- 2589 säilytettävä kansallisessa omistuksessa.
- 2590 • Kaivoslainsäädäntöä tulee uudistaa luopumalla
- 2591 valtauseria- ja mineraaliesiintymien on oltava
- 2592 lähtökohtaisesti valtion omaisuutta.

2593 **2.4. Maa- ja metsätalous**

2594 **Ilmastoviisas ruokajärjestelmä takaa kestävyyden ja**

2595 **huoltovarmuuden**

2596 Toimiva ruokajärjestelmä on turvallisuus ja huoltovarmuuskysymys, josta
 2597 jokainen maa vastaa viime kädessä yksin. Suomalainen perhetiloihin
 2598 perustuva tilarakenne sekä korkea pohjoisen ilmanalan viljelyosaaminen
 2599 ovat vahvuuksiamme. Suomalaisen maatalouden tulee tavoitella korkeaa
 2600 laatua ja kestävämpää tuotantoa. Ponnistelut elintarvikeviennin eteen
 2601 turvaavat niin ikään huoltovarmuuttamme ja kannustavat kehittämään
 2602 korkealaatuisia ja innovatiivisia tuotteita ja elintarvikkeita. Suomalaisen
 2603 maataloustuotannon vahvuuksia ovat tulevaisuudessakin vahva
 2604 osaaminen, vähäiset eläintaudit ja korkeatasoinen tutkimus.

2605 Alkutuotannon kannattavuutta on välttämätöntä nostaa sekä
 2606 kriisinsietokykyä lisätä. Meidän tulee olla jatkossa omavaraisia
 2607 lannoitteiden ja polttoaineiden osalta. Kotimaista, kiertotalouden
 2608 periaatteisiin nojaavaa lannoitetuotantoa tulee edistää. Maaseudulla
 2609 yrittäjyys on usein monitahoista. Eri sektoreita ja palkkatyötä
 2610 yhdistämällä suomalainen tuottaja pärjää, mutta tavoitteena tulee olla
 2611 itsessään kannattava alkutuotanto ja reilu elintarvikeketju. Tähän
 2612 kokonaisuuteen tarvitaan kuitenkin toimivaa infraa, kuten väyläverkostoa
 2613 ja tietoliikenneyhteyksiä joka puolelle Suomea. Maaseutuelinkeinojen
 2614 tutkimus-, kokeilu- ja kehitystoimintaa tulee vahvistaa ja mahdollisia

2615 maaseudun monialaryrittäjyyden esteitä poistaa. Kylätoiminnalle on
2616 luotava hyvät edellytykset, jotta omaa lähialuetta voi kehittää.
2617 Kylätoiminnan avulla tuetaan myös lähipalveluiden saatavuutta ja
2618 saavutettavuutta.

2619 Maatalouden rakennemuutoksessa on pyrittävä kokonaiskestävyyden
2620 varmistamiseen kaikenkokoisilla tiloilla. Tarvitsemme koulutusta,
2621 rahoitusta, kannusteita ja rohkeutta, jotta uudet sukupolvet ottavat
2622 tilojen hoidon vastuulleen ja tuotantotavat uudistuvat.

2623 Suomalaisen maatalouden kannattavuutta lisätään ensisijaisesti
2624 markkinoiden eikä niinkään tukipolitiikan kautta. Ruokaketjun tulonjaon
2625 tulee olla nykyistä oikeudenmukaisempi. EU:n tukijärjestelmää on
2626 yksinkertaistettava ja selkeytettävä. Ympäristötukien ehtoja tulee
2627 tiukentaa siten, että tuet edistävät ympäristön-, ilmaston- ja
2628 vesistöjen suojelun tavoitteita. On todennäköistä, että Suomen merkitys
2629 ruoantuotannossa korostuu ilmastonmuutoksen myötä tulevaisuudessa.
2630 Kuluttajilla on oikeus tietää ruoan pääraaka-aineen alkuperämaa,
2631 valmistusmaa ja tuotantotapa. Kuluttajaneuvonnalla sekä selkeiden,
2632 pakollisten pakkausmerkintöjen avulla tavoitellaan ruokapöytään
2633 päätyvän yhä enemmän kestävästi tuotettua ruokaa. Elintarvikkeiden
2634 hiilijalanjäljen ja luontovaikutusten mittaamiseen tarvitaan yhteiset ja
2635 vertailtavat mittarit. Tarvitaan eläinten hyvinvoinnista kertova selkeä
2636 merkintä kuluttajille sekä kannustetaan yrityksiä kertomaan tuotteiden
2637 hiili- ja luontojalanjälki.

2638 Maataloudessa tulee ponnistella päästövähennysten ja kestävien,
2639 ympäristöä säästävien tuotantotapojen eteen. Maatalous- ja
2640 perinneympäristöt ja niiden lajit ovat monin paikoin uhanalaisia.
2641 Pölyttäjien suojelua ja tutkimusta on niin ikään tehostettava. Maatiloilla on
2642 mahdollisuus ympäristön kokonaisvaltaiseen huomioonottamiseen
2643 ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden
2644 turvaamiseksi. Viljelijät ovat tärkeässä asemassa ilmastonmuutoksen ja
2645 luontokadon torjumisessa. Maatalouden punaiseksi langaksi on otettava
2646 kestävä kasvu, jonka pohjalta vastataan tulevaisuuden haasteisiin. Tukia
2647 tulee suunnata enemmän kasviperäisen ja luonnonmukaisen tuotannon
2648 tukemiseen ja viljelijöiden lisäkoulutukseen.

2649 Peltoja voidaan muuttaa hiilinieluiksi esimerkiksi lisäämällä erilaisten
2650 kasvien viljelyä ja kehittämällä kasvatusmuotoja. Maatalouden
2651 ravinnekuormaa ja valumia vesistöihin on edelleen vähennettävä ja
2652 ravinteiden kiertoa lisättävä myös tukien avulla. Kestäväan kasvuun
2653 kuuluu myös maatilojen aine- ja energiaomavaraisuus. Kestävästi viljeltyä
2654 ja sekä kasviperäisen, lähellä tuotetun ruoan tarjoamista julkisella

2655 sektorilla lisätään. Puutarhaviljelyssä ja rehujen säilytyksessä
2656 käytettävissä muoveissa tulee siirtyä biohajoaviin ja uusiutuvista raaka-
2657 aineista valmistettuihin materiaaleihin, joihin tulee kohdistaa TKI-
2658 rahoitusta. Tavoitteena on biokaasun käyttöönoton helpottaminen,
2659 investointien lisääminen ja kattavan jakeluverkon saaminen koko
2660 maahan.

2661 Suomalaisen eläintuotannon tulee olla eettistä ja kestävä. Suomen tulee
2662 kieltää turkistarhaus 2020-luvulla elinkeinonharjoittajien siirtymäaika
2663 huomioon ottaen. Tieto eläinten hyvinvoinnista ja käyttäytymistarpeista
2664 lisääntyy jatkuvasti. Eläimiä koskevaa lainsäädäntöä päivitetään
2665 säännöllisesti tutkimustiedon lisääntyessä. Lajityypillinen
2666 käyttäytyminen on oltava mahdollista sekä lemmikeille että
2667 tuotantoeläimille. Tuotantoeläinten häkkikasvatuksesta on pyrittävä
2668 eroon. Puututaan eläinten ylijalostukseen, joka aiheuttaa eläimille
2669 merkittävää haittaa ja kipua. Lisätään eläinsuojelurikosten valvontaan
2670 resursseja ja korotetaan sanktioita.

2671 SDP edistää määrätietoisesti vuonna 2010 EU:ssa hyväksytyin direktiivin
2672 toimeenpanoa, jonka selkeänä tavoitteena on eläinkokeiden
2673 vähentäminen ja lopulta eläinkokeista luopuminen. Eläinkokeille
2674 vaihtoehtoisten tutkimusmenetelmien rahoitusta on lisättävä ja
2675 tarpeettomista eläinkokeista luovuttava.

2676 Maataloudessa lomitus- ym. järjestelmiä kehitetään siten, että
2677 huomioidaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaate erityisesti
2678 nuorten perheiden ja työvaltaisen maatalouden osalta. Maatalouden
2679 lomitusjärjestelmiä ja palvelun saatavuutta sekä toiminnallista
2680 tukiverkkoa kehitetään kokonaisvaltaisesti. Maatalouden työpaikkojen
2681 sekä koulutuksen vetovoimaa kehitetään ammattitaitoisten
2682 työntekijöiden saatavuuden varmistamiseksi. Eläinten hyvinvoinnin
2683 kannalta on tärkeää huolehtia myös maataloustyöntekijöiden
2684 hyvinvoinnista ja oikeuksista.

2685 Tavoitteenamme on, että suomalaista ruokaa ja ruoantuotantoa
2686 arvostetaan, mikä näkyy myös ruokahävikin selvänä
2687 vähenemisenä. Ruoantuotannon omavaraisuuden tasosta huolehditaan ja
2688 globaalia yhteistyötä ruokapolitiikassa kehitetään.
2689

2690 **Kestävä metsätalous tuottaa perinteisiä raaka-aineita ja**
2691 **korkean jalostusasteen vientituotteita**

2692 Metsät ovat suomalaisten kansallisvarallisuutta, joita on hyödynnettävä
2693 kestävästi ja vastuullisesti. Metsä tuo edelleen monille ihmisille leivän
2694 pöytään, samoin levon ja virkistyksen. Metsäpolitiikan tavoitteena tulee
2695 olla kestävä ja nykyistä monipuolisempi metsänhoito ja hiilinielujen ja
2696 varastojen vahvistaminen. Metsien käsittelyssä tulee siirtyä kohti
2697 tutkittuun tietoon perustuvaa, metsien kasvua tukevaa, luonnon
2698 monimuotoisuutta edistävää ja hiilinieluja lisäävää
2699 kasvatusta. Metsäteollisuuden tuotteiden jalostusastetta on
2700 välttämätöntä saada nostettua kohti korkean lisäarvon tuotteita.
2701 Tulevaisuudessa metsän arvo voi yhä enemmän perustua muuhun kuin
2702 puuston arvoon. Hiilensidonta ja elinympäristöjen ja maisemien suojelu
2703 tulee nähdä asioina, joilla on rahassa mitattava arvo.

2704 Metsänomistajien ja teollisuuden kannalta on tärkeää, että valtion
2705 metsäpolitiikka on pitkäjänteistä ja ennustettavaa. Kestävän
2706 metsätalouden tulee olla jatkossakin mahdollista Suomessa ja EU:ssa,
2707 Suomen olosuhteissa on tunnusomaista puiden hidas kasvu. Tämä on
2708 omiaan tuottamaan laadukasta puuta eli suoraa, ohutlustoista ja
2709 ohutoksaista runkoa sekä suurta lahoa, hyvin kestävästä sydänpuun
2710 osuutta. Pohjoisissa oloissa luontaisesti kehittynyt puu sopii
2711 erinomaisesti vaativiin biotuotetarkoituksiin, kuten rakentamiseen tai
2712 vaikkapa huonekaluiksi. Puutuotteiden jalostusastetta tulee nostaa sekä
2713 korkeamman jalostusasteen tuotteiden ja uusien innovaatioiden
2714 syntymistä ja vientiä edistää. Metsäteollisuuden toimintaedellytyksistä ja
2715 puunsaannista monipuolisiin käyttötarkoituksiin huolehditaan sellaisin
2716 reunaehdoin, että kestävät hakkuutasot perustuvat luotettavaan ja
2717 ajantasaiseen tieteelliseen tietoon. Metsien täyssuojelun rinnalla
2718 vaihtoehtoisena suojelutoimenpiteenä tulee edistää maisemalle ja
2719 metsän muulle hyötykäytölle tärkeillä alueilla käsittelyrajoitteita.
2720 Talousmetsien luonnonhoidon edistäminen on välttämätöntä eliöiden ja
2721 lajien suojelemiseksi.

2722 Biokaasuhankkeiden edistäminen valtakunnallisesti on
2723 ympäristöystävällinen teko ja tuo työtä myös haja-asutusalueille.
2724 Tavoitteena on biokaasun käyttöönoton helpottaminen, investointien
2725 lisääminen ja kattavan jakeluverkon saaminen koko maahan. Paikallisella
2726 biokaasutuotannolla maatiloja voisi saada jopa energiaomavaraisiksi.

2727 Hiilensidonnan ja varastoinnin tehostamiseksi ja siihen kannustamiseksi
2728 tarvitaan uusia keinoja, verotusta tai muuta taloudellista kannustetta

2729 maanomistajille. Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka on huomioitava
2730 myös valtion omistamien metsien käytössä.

2731 Suomen matkailulle puhdas luonto ja hyvin hoidetut kohteet ovat
2732 kilpailuvaltti, jota tulee vaalia.

2733 **Metsästys ja kalastusharrastukset sekä** 2734 **jokamiehenoikeudet on turvattava**

2735 Kotimaisen villikalalan ja kestävästi kasvatetun kalan saatavuutta ja käyttöä
2736 on lisättävä. Kotimainen luonnonkala on nostettava arvoonsa eettisenä,
2737 ekologisena ja terveellisenä ravintona. Kalastusta tulee harjoittaa
2738 turvaten elinvoimaiset ja kestävät kalakannat. Samalla myös
2739 ammattikalastajien työn edellytyksiä tulee parantaa.
2740 Kalastusharrastuksen edellytyksistä on huolehdittava ja uusien
2741 harrastajien, etenkin lapsien ja nuorien, määrä saatava kasvuun. Kattavat
2742 yleiskalastusoikeudet säilytetään ja niitä kehitetään edelleen. Kalastus- ja
2743 metsästysmatkailulla on mahdollista luoda maaseudulle työpaikkoja.

2744 Uhanalaisten vaelluskalakantojen säilyttäminen on varmistettava
2745 oikeanlaisella kalastuksen säätelyllä, ohjeistuksella ja riittävällä
2746 valvonnalla. Lisäksi uhanalaisten vaelluskalojen kudulle pääsyn
2747 vaellusesteitä on määrätietoisesti poistettava, ja edistettävä tavoitetta
2748 toimivien kalateiden rakentamiseksi. Vesilakia on muutettava niin, että
2749 kalatalousvelvoite lisätään myös niiden vesivoimalaitosten vesilupiin,
2750 joilta se tällä hetkellä puuttuu.

2751 Suomessa on pitkät eräperinteet ja hyvin toimiva
2752 metsästyskorttikäytäntö. Metsästyspolitiikassa on otettava huomioon
2753 harrastuskulttuurin sekä harrastusvälineiden muutokset. On
2754 huolehdittava, ettei mikään laji vaarannu metsästyksen takia.
2755 Petopolitiikassa on tärkeää suojelun sosiaalinen hyväksyttävyyys ja hyvä
2756 keskusteluyhteys eri tahojen, kuten viranomaisten, paikallisväestön,
2757 metsästäjien ja luonnonsuojelujärjestöjen välillä. Salametsästystä on
2758 torjuttava tehokkaasti. Pienpetorautojen käytön rajoittamista
2759 selvitetään. Rautojen oikeaoppiseen käyttöön opastetaan ja ohjeistetaan
2760 nykyistä paremmin. Metsästyksessä apuna käytettävien kotieläinten sekä
2761 saaliseläinten kohtelun on oltava asianmukaista ja kunnioittavaa.
2762 Saaliseläin tulee tappaa mahdollisimman kivuttomasti.

2763 Lajien suojelun hyväksyttävyyttä on lisättävä myös niin, että kun suojelun
2764 perusteet poistuvat kannan vahvistuessa merkittävästi, metsästys
2765 voidaan sallia uudelleen. Vieraslajien torjunnalla ja elinympäristöjen

2766 suojelulla on oma tärkeä roolinsa lajien suojelussa.
2767 Jokamiehenoikeuksien perusteella tapahtuva marjastus, sienestys ja
2768 luonnontuotteiden keräily sekä luonnossa liikkuminen on suomalainen
2769 erikoisuus, joka on turvattava myös tulevaisuudessa. Kotimaisen riistan
2770 saatavuutta ja markkinoille pääsyä tulee helpottaa lupaprosessia
2771 keventämällä.

2772 **Tavoitteitamme**

- 2773 • Suomalaisen maatalouden kannattavuutta lisätään ensisijaisesti
2774 markkinoiden eikä tukipolitiikan kautta.
- 2775 • Lainsäädännöllä turvataan sekä lemmikkien että
2776 tuotantoeläinten hyvinvointi ja lajityypillinen käyttäytyminen.
2777 Lainsäädäntöä päivitetään säännöllisesti eläintieteellisen tiedon
2778 lisääntyessä.
- 2779 • Turkistarhauksen lopettamiseksi Suomessa on laadittava
2780 ohjelma, joka turvaa turkistuottajille uudelleen koulutus- ja
2781 työllistymismahdollisuuksia.
- 2782 • EU:n tukijärjestelmää tulee yksinkertaistaa ja selkeyttää sekä
2783 ympäristötukien ehtoja tiukentaa.
- 2784 • Maatalouden ilmastotavoitteen eteen on otettava
2785 kunnianhimoisia askelia ja luotava polku kestävään ja korkeaan
2786 omavaraisuusasteeseen tähtäävään ruokajärjestelmään.
- 2787 • Kestävän ja pitkäjänteisen metsätalouden edellytykset on
2788 turvattava Suomessa.
- 2789 • Metsäpolitiikan tavoitteena on kestävä ja nykyistä
2790 monipuolisempi metsänhoito ja hiilinielujen lisääminen.
- 2791 • Uhanalaisten vaelluskalakantojen säilyttäminen on varmistettava
2792 oikeanlaisella kalastuksen säätelyllä, ohjeistuksella ja riittävällä
2793 valvonnalla ja purkamalla vaellusesteitä ja rakentamalla kalateitä.
- 2794 • Tavoitteenamme on, että suomalaista ruokaa ja ruoantuotantoa
2795 arvostetaan. Ruoantuotannon omavaraisuuden tasosta
2796 huolehditaan ja kehitetään globaalia yhteistyötä
2797 ruokapolitiikassa.

2798 **Muutoshaaste 3. Demokratian tulevaisuus ja** 2799 **yhteiskunnan vakaus**

2800 Suomi on rakentunut vaikeista lähtökohdista huolimatta vakaaksi
2801 demokraattiseksi yhteiskunnaksi. Kansalaisten vapausoikeuksia
2802 kunnioitetaan, oikeusvaltioperiaatetta noudatetaan, parlamentaarinen
2803 järjestelmä toimii ja sen instituutioiden väliset valtasuhteet ovat
2804 kunnossa. Suomessa lehdistön vapautta arvostetaan ja kansalaisten
2805 oikeutta saada aitoa tietoa yhteiskunnan toiminnasta pidetään tärkeänä.

2806 Kansalaisten luottamus yhteiskunnallisia instituutioita kohtaan on
2807 kuitenkin jakautunut. Suomalaisten luottamus yhteiskuntaa kohtaan on
2808 edelleen kansainvälisesti vertailtuna korkealla tasolla, mutta
2809 Suomessakin osa kokee epäluottamusta eduskuntaa, puolueita,
2810 virkamiehiä, mediaa tai oikeuslaitosta kohtaan. Yhtenä indikaattorina
2811 luottamuksesta yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan on kansallisissa
2812 vaaleissa äänestämisen. Äänestysaktiivisuus on pysynyt kohtuullisen
2813 vakaana 2000-luvulla, mutta selvästi alhaisempana kuin aiempina
2814 vuosikymmeninä.

2815 Tietoyhteiskuntakehitys ja sivistystason nousu mahdollistavat yhä uusia
2816 demokraattisen osallistumisen muotoja. Valitettavasti keinojen
2817 lisääntyminen ei ole johtanut samassa määrin osallistumisen
2818 yhdenvertaisuuden vahvistumiseen, vaan polarisoituminen on pikemmin
2819 lisääntynyt myös koulutuksen osalta. Yhteiskunnan toimintoihin
2820 osallistuminen ja vaikutusvalta sekä positiivinen kehittäminen kasautuvat
2821 jo ennestään aktiivisille tahoille. Tämä ei tarkoita, että uusien
2822 demokraattisen osallistumisen ja vaikuttamisen kanavien kehittämisestä
2823 tulee luopua, vaan niiden kehittämisessä on otettava entistä enemmän
2824 huomioon osallistumisen yhdenvertaisuus. Samalla on huomioitava eri
2825 tapojen yhteys demokraattiseen päätöksentekoon.

2826 Äänestämisen on vain yksi mittari osallistuvan demokratian vahvuudelle
2827 ja polarisaatiolle. Ongelmana on, että osallistuminen ja
2828 osallistumattomuus kasautuvat. Samat ryhmät, jotka käyttävät
2829 äänioikeuttaan, ovat aktiivisia myös yhdistystoiminnassa, suoran
2830 demokratian osallistujina ja erilaisissa kansalaisverkostoissa. Parhaiten
2831 koulutetut ja varakkaimmat äänestävät aktiivisemmin kuin vähemmän
2832 koulutetut ja vähävaraiset. Iäkkäiden äänestysaktiivisuus on myös nuoria
2833 korkeampi. Tarvitsemme laaja-alaisia toimenpiteitä
2834 äänestysaktiivisuuden nostamiseksi.

2835 Edustuksellisen demokratian ohella myös perinteiseen
2836 kansalaisyhteiskuntaan kohdistuu rapauttavia muutossuuntia.
2837 Kansalaisjärjestöjen tulee uudistua kyetäkseen tarjoamaan uskottavia
2838 osallistumisen ja vaikuttamisen kanavia. Järjestöjen etuna
2839 vapaamuotoiseen kansalaistoimintaan nähden on pitkäjänteisyys ja
2840 esimerkiksi taloudelliset vastuurakenteet. Kansalaisjärjestötoiminnan
2841 yksi kriittinen menestystekijä voikin olla kyky yhteistyöhön
2842 epämuodollisten kansalaisverkostojen ja -liikkeiden, ns. neljännen
2843 sektorin kanssa, ja osaltaan niiden toiminnan mahdollistaminen ja
2844 tukeminen.

2845 Kansalaisten käyttäytymisen ja odotusten ohella myös itse järjestelmä
2846 haastaa kansalaisyhteiskuntaa. Järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta, ns.
2847 kolmas sektori, on kaventumassa ja pusertumassa julkisen ja yksityisen
2848 sektorin väliin. On tärkeää, että julkinen valta arvioi omaa suhdettaan
2849 kansalaisyhteiskuntaan ja linjauksissaan vaalii kansalaisyhteiskunnan
2850 autonomiaa ja elinvoimaisuutta julkisen ja yksityisen sektorin rinnalla.

2851 Demokraattinen yhteiskunta vaatii jatkuvaa ylläpitoa ja osallisuuden
2852 vahvistamista. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna monin paikoin
2853 demokratiakehitys on ottanut valitettavasti takapakkia ja itsevaltaisesti
2854 johdettujen valtioiden määrä on kasvanut. Globaalit tapahtumat ovat
2855 myös osoittaneet demokraattisten yhteiskuntien heikot kohdat.
2856 Esimerkiksi terrori-iskut ja iskujen uhka ovat johtaneet turvattomuuden
2857 tunteen kasvuun. Sisäisen turvallisuuden vahvistaminen edellyttää
2858 tarkkaa tasapainoilua kansalaisten yksityisyyden suojan ja terrori-iskujen
2859 ehkäisemisen välillä.

2860 Tietoturvan ja yksityisyyden painoarvo digitaalisen ajan politiikan
2861 kysymyksenä kasvaa entisestään, kun kaikista laitteista tulee osa
2862 tietoverkkoa. Tämä luo sekä mahdollisuuksia että uhkia, riippuen siitä,
2863 mihin tarkoituksiin kasvavaa tietomassaa käytetään. Kasvava tietomassa
2864 mahdollistaa muun muassa parempien ja oikea-aikaisten palvelujen
2865 luonnin, tehokkaammat vaikutusarvioinnit ja sitä kautta paremman
2866 taloudellisen ja lainsäädännöllisen toiminnan. Kerättyä tietoa on toki
2867 mahdollista käyttää myös muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen.
2868 Tietojen kerääminen ja väärinkäyttäminen voi johtaa yksittäisten
2869 ihmisten tai ihmisjoukkojen manipulointiin. Tiedon omistaminen on myös
2870 tuottavaa ja tulevaisuudessa onkin pohdittava laajasti sitä, kenellä on
2871 oikeus tehdä suuria voittoja toisten tietojen keräämisen ja hallinnoinnin
2872 kautta. Suuryritysten ja viranomaisten tapaa käsitellä hallussaan olevia
2873 yksilöiden tietoja edellyttää yhteiskunnan sääntelyä sekä valvontaa.

2874 Populistiset liikkeet Suomessa ja muualla saavat käyttövoimansa
2875 ihmisten kokemasta epätasa-arvosta, osattomuudesta ja
2876 turvattomuuden tunteesta. Ihmisten kokema huoli omasta ja
2877 lähimmäisten tulevaisuudesta ja toimeentulosta luo käyttövoimaa
2878 populistille, jotka pyrkivät kanavoimaan huolen maahanmuuton ja
2879 monikulttuurisuuden vastaisuuteen. EU:n lähialueilla käytävien sotien ja
2880 kriisien johdosta Eurooppaan on tullut paljon pakolaisia ja muita
2881 maahanmuuttajia, mitä populistiset toimijat käyttävät huolen ja
2882 epävarmuuden levittämiseen. Näin poliittinen ilmapiiri on kiristynyt ja
2883 polarisoitunut, mikä aiheuttaa haasteita demokratioille ja poliittiselle
2884 keskustelulle. Suomeenkin on syntynyt poliittisia järjestöjä, jotka
2885 kieltävät joiltain ihmisryhmiltä ihmisarvon. Demokraattisten
2886 yhteiskuntien toiminta perustuu YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa
2887 määritetyille jokaiselle ihmiselle kuuluvalla ihmisarvolla. SDP ei hyväksy
2888 muukalaisvihamielisyyttä, rasismia eikä syrjintää missään muodossa.

2889 Demokraattisten yhteiskuntien haasteena on, että osa populistisista
2890 liikkeistä käyttää järjestäytymisen oikeutta ja sananvapautta pyrkiessään
2891 kumoamaan demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen. Vihapuhe kaventaa
2892 demokratiaa ja vähentää halukkuutta osallistua päätöksentekoon.
2893 Häirintä kaventaa erityisesti tyttöjen ja naisten vapautta ja
2894 mahdollisuuksia osallistua ja toimia yhteiskunnassa. Häirintä, vihapuhe ja
2895 maalittaminen eivät kuulu demokratiaan, ne kaventavat näkökulmia sekä
2896 keskusteluun osallistujien määrää.

2897 Tiedotusvälineiden asema on muuttunut Suomessa. Internet on
2898 muuttanut median ansaintalogiikkaa. Sanomalehtien ja muun median
2899 omistus on keskittynyt ja ketjuuntunut. Alueiden ykköslehtiä on lopetettu
2900 ja yhdistetty toisiin lehtiin. Perinteiset toimijat ovat saaneet rinnalleen
2901 erilaisin pelisäännöin toimivia kilpailijoita. Sääntely onkin tulevaisuudessa
2902 kohdistettava yhä enemmän sisältöihin julkaisualustan sijaan.

2903 Journalistisen median oheneminen antaa osaltaan tilaa disinformaatiolle
2904 ja heikentää kansalaisten mahdollisuutta seurata vallankäyttöä. Tämä
2905 kaventaa faktoihin perustuvaa yhteiskunnallista keskustelua. Yleisradion
2906 ja sen aluetoiminnan merkitys ja tarve korostuvat. Journalistisen median
2907 menestyminen on tärkeää ja keinoja sen tukemiseksi ja uutiserämaiden
2908 syntymisen ehkäisemiseksi on etsittävä ennakkoluulottomasti.

2909 Suomi pyrkii pitkäjänteisesti vahvistamaan valmiuksiaan hybridiuhkien
2910 torjumiseksi. Keskeisenä osana on kyky tunnistaa disinformaatiota ja
2911 muuta informaatiovaikuttamista sekä torjua näiden kielteisiä vaikutuksia.
2912 EU-tason yhteistyö hybridiuhkia vastaan tukee kansalaisten
2913 kokonaisvaltaisen turvallisuuden vahvistamista.

2914 **SDP TOIMII SEN PUOLESTA, ETTÄ SUOMI ON MAAILMAN TURVALLISIN MAA JA**
2915 **PARAS OIKEUSVALTIO, JOSSA DEMOKRATIA, KANSALAISVAPAUDET JA**
2916 **IHMISOIKEUDET KUKOISTAVAT.**

2917 **3.1. Osallistuminen demokraattiseen päätöksentekoon**

2918 SDP puolustaa päättäväisesti kansanvallan elinvoimaisuutta.
2919 Demokratian uskottavuus ja elinvoima edellyttävät, että kansanvallan
2920 toteutumista tarkastellaan kriittisesti. Tämä tarkoittaa edustuksellisen
2921 demokratian rakenteiden ja toimintatapojen kehittämistä,
2922 kansalaisyhteiskunnan edellytysten turvaamista ja monipuolisia
2923 osallistumisen keinoja. Demokratian ja osallisuuden vahvistamisella
2924 ylläpidetään myös yhteiskuntarauhaa. Demokratian tulevaisuuden
2925 kannalta on keskeistä, että kansanvaltaisuus ulottuu paikallistasolta
2926 Euroopan unionin ja globaalitason päätöksentekoon asti.

2927 Jokaisella pitää olla yhtäläinen mahdollisuus osallistua demokraattiseen
2928 päätöksentekoon. Erytystä huomiota on kiinnitettävä heikommassa
2929 asemassa olevien ihmisten, kaikkien erityisryhmien sekä lasten ja nuorten
2930 osallistumismahdollisuuksiin samoin kuin demokraattisen
2931 päätöksenteon keinoihin työelämässä.

2932 Kielelliset oikeudet ovat perustuslain turvaamia oikeuksia. Parhaiten
2933 niiden toteutuminen varmistetaan lisäämällä kansalliskielten
2934 elinvoimaisuutta toimeenpanemalla kansalliskielistrategiaa
2935 suunnitelmallisesti.

2936 Lasten ja nuorten kasvuympäristöjä ja kouluopetusta tulee kehittää
2937 tukemaan lasten ja nuorten valmiuksia vaikuttaa omassa
2938 lähiympäristössään ja laajemmin yhteiskunnassa. Demokratiakasvatus
2939 tulee laajentaa koskemaan koko kasvatus- ja koulutusjärjestelmää.
2940 Lasten ja nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa oman koulu- ja
2941 asuinyhteisönsä päätöksiin on lisättävä. Näin jokainen oppii, miten oman
2942 kouluyhteisön sekä yhteiskunnan yhteisten asioiden hoito ja
2943 päätöksentekoprosessit toimivat.

2944 Vaalijärjestelmän ja muiden edustuksellisen demokratian rakenteiden
2945 tulee tukea kansalaisten yhdenvertaisia vaikutusmahdollisuuksia ja
2946 demokratiaa kohtaan koettua luottamusta. Vaalien lukumäärää,

2947 äänestys- ja vaalikelpoisuusikärajaa ja vaalipiirijakoa sekä niiden
2948 mahdollisia muutoksia on aina pohdittava tästä lähtökohdasta.
2949 Osallistumisen vaaleihin on oltava esteetöntä fyysisesti, sosiaalisesti ja
2950 taloudellisesti. Julkisten päätösten valmisteluaineiston on oltava
2951 kielellisesti ymmärrettävää ja ennakkoon helposti nähtävillä.
2952 Kansanvallan laajentamiseksi hyödynnetään tietoverkkoja ja avointa
2953 dataa sekä erilaisia suoran demokratian menetelmiä kuten
2954 kansalaisraateja, kuntalaishaastatteluja tai osallistuvaa budjetointia.
2955 Deliberatiivisen demokratian keinoja tulee edistää aktiivisesti
2956 edustuksellisen demokratian rinnalla.

2957 Mahdollisuus neuvoo-antaviin kansanäänestyksiin ja kansalaisaloitteisiin
2958 on tärkeä osa demokratian keinovalikoimaa niin valtiollisella kuin
2959 paikallisella tasolla. Kannatuskynnyksen ylittäneiden kansalaisaloitteiden
2960 ei tule raueta vaalikausien välissä. Hyväksytyt aloitteet tulee aina käsitellä
2961 eduskunnassa. Edustuksellista demokratiaa on tuotava lähemmäs
2962 ihmistä ottamalla käyttöön niin sanottu keskustelualoite kunta-,
2963 maakunta-, eduskunta- ja EU-tasolla. Keskustelualoitteessa kansalaisilla
2964 on säädetyn kannattajamäärän kerättyään mahdollisuus saada viipymättä
2965 asia tai kysymys päätöksentekijöiden ajankohtaiskeskusteluun eikä sen
2966 tarvitse sisältää valmista lainsäädäntöehdotusta kansalaisaloitteen
2967 tapaan.

2968 Samalla kun yksilötasoinen kansalaisaktiivisuus on kasvussa,
2969 kansalaisjärjestöt muodostavat edelleen kansalaisyhteiskunnan ytimen.
2970 Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset ja rahoitus tulee turvata ja
2971 niiden autonomiaa on syytä vahvistaa uudistamalla, selkeyttämällä ja
2972 yhdenmukaistamalla julkisen vallan avustuskäytäntöjä valtakunnallisesti,
2973 alueellisesti ja paikallisesti. Yhdistyslakiuudistuksen toimivuutta on
2974 arvioita ja uudistusta on jatkettava uusien toimintatapoja tukevaan
2975 suuntaan.

2976 **Tavoitteitamme**

- 2977
- 2978 • Vahvistetaan kansalaisten yhdenvertaisuutta ja osallisuutta
2979 panostamalla ymmärrettävään julkiseen kielenkäyttöön.
 - 2980 • Kansalliskielistrategian tavoitteet ja toimenpiteet toteutetaan.
 - 2981 • Edustuksellisen demokratian rakenteita ja toimintatapoja pitää
2982 kehittää, kansalaisyhteiskunnan edellytykset pitää turvata ja
monipuolisia osallistumisen keinoja tulee ylläpitää.

- 2983 • Jokaisella äänioikeutetulla pitää olla yhtäläinen mahdollisuus
- 2984 osallistua demokraattiseen päätöksentekoon ja myös ilman
- 2985 äänioikeutta olevien osallisuutta yhteiskuntaan tulee tukea.
- 2986 • Vammaisilla henkilöillä tulee olla oikeus osallistua
- 2987 yhteiskunnallisiin asioihin ja päätöksen tekoon.
- 2988 • Edustuksellista demokratiaa tulee tuoda lähemmäs arkea
- 2989 ottamalla käyttöön keskustelualoite kunta-, maakunta-,
- 2990 eduskunta- ja EU-tasolla.
- 2991 • Yhdistyslakiuudistuksen toimivuutta on arvioita ja uudistusta on
- 2992 jatkettava uusia toimintatapoja tukevaan suuntaan.

2993 **3.2. Oikeusvaltion kehittäminen**

2994 Oikeusvaltio edellyttää perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusturvan
 2995 yhdenvertaista toteutumista, eri väestöryhmien välisiä hyviä suhteita
 2996 sekä osallisuuden ja osallistumisoikeuksien vahvistamista. Näin
 2997 ylläpidetään yhteiskuntarauhaa ja kansalaisten luottamusta. Erityistä
 2998 huomiota on kiinnitettävä heikoimmassa asemassa olevien ihmisten
 2999 oikeuksien turvaamiseen.

3000 Lainvalmistelun tasoa on johdonmukaisesti vahvistettava asiantuntija- ja
 3001 tutkimustiedon pohjalta. Tämä vaatii myös entistä parempaa yhteistyötä
 3002 eri tahojen välillä, jotta eri muutosten vaikutukset voidaan arvioida
 3003 perusteellisesti. Perustuslain asemaa ja sen tulkinnan riippumattomuutta
 3004 on kunnioitettava ja vahvistettava.

3005 Oikeudenhoidon resursseja on lisättävä ja oikeudenkäyntien
 3006 kokonaiskestoa lyhennettävä. Oikeudenkäyntejä voidaan sujuvoittaa ja
 3007 kustannuksia alentaa muun muassa digitalisaation avulla. Samalla
 3008 voidaan vahvistaa oikeudenalakohtaista erityisosaamista
 3009 tuomioistuimissa. Rikosasioiden käsittelyä on nopeutettava
 3010 varmistamalla parempi yhteistyö syyttäjän ja poliisien kesken.
 3011 Syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ehkäiseminen, koulutukseen
 3012 panostaminen ja kiinnijäämisriskin nostaminen ovat tärkeimpiä
 3013 rikollisuutta ehkäiseviä toimia.

3014 Kriminaalipolitiikan on tähdättävä kokonais- ja uusintarikollisuuden
 3015 vähentämiseen, vaikuttavan kuntouttavan toiminnan vahvistamiseen
 3016 sekä rikosseuraamusviranomaisten ja muiden sektoreiden välisen
 3017 yhteistyön lisäämiseen.

3018 Rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin omaisen tuki ja mahdollisuus saada
3019 korvauksia on turvattava. Matalan kynnyksen ilmoitusmahdollisuuksia ja
3020 viranomaiskäytäntöjä on vahvistettava.

3021 Rikosten rangaistavuutta on arvioitava ja muutettava niin, että
3022 rangaistukset ovat oikealla tasolla sekä suhteessa teon vahingollisuuteen
3023 että muista rikoksista langetettaviin rangaistuksiin. Vaarallisimpien
3024 väkivaltarikollisten vapautumisen edellytyksiä on syytä aina arvioida
3025 perusteellisesti ja tapauskohtaisesti.

3026 Rikosten selvittämiseen ja torjuntaan, ml. talous- ja verorikollisuus, on
3027 taattava riittävät resurssit. Lainsäädännön ja viranomaisten toiminnan on
3028 puututtava nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun,
3029 vihapuheeseen ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta,
3030 viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä.

3031 Väkivallaton elämä on ihmisoikeus. Lähisuhdeväkivalta on yhä liian yleistä
3032 Suomessa ja lähisuhdeväkivallan sovittelu on kiellettävä. Myös
3033 lainsäädäntöä tulee tarkentaa väkivallan ja häirinnän määritelmien osalta.
3034 Väkivallan ennaltaehkäisyyn ja sen estämiseen sekä turvakoteihin tulee
3035 panostaa. Turvakotien sijoittaminen tehdään niin, että ne ovat aidosti
3036 saavutettavia, turvallisia, esteettömiä ja tavoitettavissa. Naisiin
3037 kohdistuvaa väkivaltaa ennaltaehkäisevälle työlle tulee osoittaa riittävät
3038 resurssit. Suomen tulee toimeenpanna Istanbulin sopimus kokonaan.

3039 **Tavoitteitamme**

- 3040 • On kiinnitettävä erityistä huomiota heikoimmassa asemassa
3041 olevien ihmisten oikeuksien turvaamiseen.
- 3042 • Oikeudenhoidon resursseja on lisättävä ja oikeudenkäyntien
3043 kokonaiskestoa lyhennettävä.
- 3044 • Kriminaalipolitiikan on tähdättävä kokonais- ja
3045 uusintarikollisuuden vähentämiseen.
- 3046 • Rangaistusten on oltava oikealla tasolla sekä suhteessa teon
3047 vahingollisuuteen että muista rikoksista langetettaviin
3048 rangaistuksiin.
- 3049 • Lainsäädännön ja viranomaisten toiminnan on puututtava
3050 nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun,
3051 vihapuheeseen ja maalittamiseen.
- 3052 • Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ennaltaehkäisevälle työlle
3053 osoitetaan riittävät resurssit. Lähisuhdeväkivallan sovittelu on

3054 kiellettävä. Väkivallan ennaltaehkäisyyn ja sen estämiseen sekä
3055 turvakoteihin tulee panostaa.

3056 **3.3. Sisäinen turvallisuus**

3057 Turvallisuus on ihmisen perustavimpia tarpeita ja yksi julkisen vallan
3058 ydintehtävistä.

3059 Turvallisuuden tunne syntyy luottamuksesta yhteiskuntaan ja toisiin
3060 ihmisiin, osallisuuden kokemuksesta, elämän hallinnasta ja
3061 ennustettavuudesta sekä oikeudenmukaisuuden kokemuksesta ja
3062 sosiaalisesta turvallisuudesta. Turvattomuuden tunteen lisääntyminen on
3063 valitettavasti ollut pitempiaikainen trendi niin Suomessa kuin laajemmin
3064 länsimaissa. Tunne turvallisuudesta on itsessään osa turvallisuutta ja
3065 lisääntyvä turvattomuuden kokemus voi vaarantaa yhteiskuntaa ja
3066 viranomaisia kohtaan tunnetun luottamuksen.

3067 Tällä hetkellä Venäjän Euroopassa aloittama laiton sota heijastuu Suomen
3068 ulkoiseen ja sisäiseen turvallisuuteen sekä ihmisten turvallisuuden
3069 tunteeseen. Varautumisen ja huoltovarmuuden kriittinen läpikäynti on
3070 tullut tarpeeseen ja sitä on jatkettava, jotta Suomi on kykenevä
3071 turvaamaan asukkaansa arvaamattomissakin tilanteissa. Myös
3072 yhteiskunnan henkisestä resilienssistä on huolehdittava. Vihamielinen
3073 vaikuttaminen pyrkii rakentamaan ja vahvistamaan sisäisiä jakolinjoja ja
3074 polarisaatiota, sekä nakertamaan luottamusta yhteiskunnan
3075 instituutioihin. Mitä vahvempi keskinäinen luottamus Suomessa vallitsee,
3076 sitä vaikeampi sitä on horjuttaa.

3077 Kestävän sisäisen turvallisuuden perusta luodaan politiikalla, joka
3078 vähentää eriarvoisuutta yhteiskunnassa ja vahvistaa kansalaisten
3079 osallisuutta. Huono-osaisuus ja syrjäytyneisyys eivät lisää ainoastaan
3080 todennäköisyyttä ajautua rikoksiin, ne lisäävät myös todennäköisyyttä
3081 joutua niin rikosten kuin onnettomuuksien uhriksi. Tämän vuoksi
3082 esimerkiksi sosiaalitoimella, lastensuojelulla ja terveydenhuollolla on
3083 suuri merkitys yhteiskunnan turvallisuuden ylläpitämisessä.

3084 Yksilön turvallisuus lähtee hänen elinympäristöstään. Kodin on oltava
3085 kaikille turvallinen paikka. Perheitä on tuettava ja lähisuhdeväkivaltaan on
3086 kyettävä puuttumaan tiukasti samalla huolehtien turvakotien ja muiden
3087 uhrien palveluiden riittävydestä. Kouluissa tulee olla tarvittavat keinoja
3088 ylläpitää järjestystä ja torjua niin kiusaamista kuin väkivaltaa. Jokaisella
3089 lapsella on oikeus turvalliseen ja häiriöttömään oppimisympäristöön, eikä

3090 esimerkiksi inkluusio sinänsä kannatettavana tavoitteena saa milloinkaan
3091 mennä tämän edelle taloudellisista säästötavoitteista puhumattakaan.
3092 Nuorten syrjäytymiseen, rikollisuuteen ja väkivaltaan tulee puuttua
3093 moniammatillisella yhteistyöllä niin, että keinovalikoima ulottuu aina
3094 perheiden ennaltaehkäisevästä tukemisesta riittäviin rikosoikeudellisiin
3095 rangaistuksiin. Ennaltaehkäisevin toimin ja oireilevia nuoria auttamalla
3096 edistetään sitä, ettei arjen turvattomuus muutu jengiytymisen ja
3097 rikollisuuden kasvualustaksi. Rajojen asettaminen viime kädessä
3098 yhteiskunnan toimesta on välttämätöntä ja luo turvallisuutta myös
3099 oirehtivalle nuorelle itselleen. Olennaista on, että yhteiskunta ei koskaan
3100 saa jäädä keinottomaksi. Erityisen tärkeää on kuitenkin suojella
3101 haavoittuvassa asemassa olevia nuoria heihin kohdistuvalta
3102 rikollisuudelta ja hyväksikäytöltä. Lapsilla ja nuorilla on oikeus turvalliseen
3103 elinympäristöön ja nuorten uudenlaisten väkivaltailmiöiden luoma
3104 turvattomuus koskettaa ensimmäisenä lapsia ja nuoria itseään.

3105 Työpaikkojen tulee olla turvallisia kaikille. Tämä tarkoittaa paitsi fyysistä
3106 ja henkistä työsuojelua, niin häirintään ja epäasialliseen käyttäytymiseen
3107 puuttumista sekä kaikkinaisen työhön perustuvan hyväksikäytön ja
3108 väärinkäytösten aktiivista torjumista.

3109 Maamme sisäisestä turvallisuudesta huolehtiminen edellyttää
3110 turvallisuudesta vastaavien viranomaisten tosiasiallisen toimintakyvyn
3111 turvaamista kaikissa tilanteissa. Tehokas ja riittävällä tavalla resursoitu
3112 viranomaistoiminta on välttämätöntä, jotta turvallisuuden tasa-arvo
3113 yhteiskunnassa voi toteutua. Esimerkiksi poliisin ja pelastustoimen
3114 toimintaedellytykset toiminnan ajantasaisuus ja riittävät voimavarat on
3115 varmistettava koko maassa. Samalla lainsäädännön on mahdollistettava
3116 viranomaisille parhaat ja tarkoituksenmukaiset keinot oman toimintansa
3117 hoitamiseen. On myös huolehdittava siitä, että työ
3118 turvallisuusviranomaisissa on mielekästä ja houkuttelevaa niin, että
3119 näihin tehtäviin riittää kyvykkäitä ja soveltuvia hakijoita. Vapaaehtoiseen
3120 henkilöstöön perustuvien sopimuspalokuntien toiminta on tärkeää
3121 kansalaisten turvallisuudelle ja niiden taloudellisia toimintaedellytyksiä
3122 on vahvistettava.

3123 Rikosten selvittämiseen ja torjuntaan on taattava riittävät resurssit koko
3124 rikosprosessiketjussa. Vakavien rikoksien torjuminen edellyttää riittäviä
3125 keinoja, ajantasaista lainsäädäntöä ja tehokasta viranomaisyhteistyötä.
3126 Vakavan järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan keskeinen keino on estää
3127 rikollisia saamasta rikoksistaan tavoittelemaansa taloudellista hyötyä.
3128 Harmaan talouden ja talousrikosten torjuminen edellyttää myös kykyä

3129 puuttua tehokkaammin voimakkaasti yleistyneisiin kyberrikoksiin ja
3130 petoksiin.

3131 Suomalaisen kansainvälisesti verrattuna korkea luottamus viranomaisiin
3132 on itsessään tärkeää ja siitä on pidettävä kiinni. Luottamuksella on suuri
3133 rooli yhteiskunnallisen turvallisuuden ylläpitämisessä. Avainasemassa
3134 ovat viranomaistoiminnan laatu, läpinäkyvyys ja julkisuus sekä toisaalta
3135 valmius tunnistaa tarkoituksellisia yrityksiä horjuttaa kansalaisten
3136 luottamusta viranomaisiin tai yhteiskunnan instituutioihin.
3137 Turvallisuusviranomaisten yhteistyö niin muiden viranomaisten kuin
3138 esimerkiksi kansalaisyhteiskunnan kanssa vahvistaa yhteyksiä kaikkialle
3139 yhteiskuntaan.

3140 Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen eli PTR-yhteistyön avulla pystytään
3141 edistämään viranomaisten laaja-alaista yhteistoimintaa erityisesti
3142 vakavan, järjestäytyneen ja kansainvälisen rikollisuuden
3143 ehkäisemiseksi. Erityisesti Rajavartiolaitoksen monialaisen
3144 tehtäväkentän merkitys on korostunut viime vuosien nopeasti
3145 eskaloituneissa tilanteissa rajalla. On ensiarvoisen tärkeää turvata
3146 Rajavartiolaitoksen kyky hoitaa paitsi akuutteja tilanteita rajalla, mutta
3147 myös esimerkiksi toimia tehokkaasti ihmiskaupan ja laittoman
3148 maahanmuuton torjunnassa.

3149 Kyber- ja tietoturvaohut, sekä verkossa tapahtuva häirintä, uhkailu ja
3150 ahdistelu, ovat jatkuvasti merkitykseltään kasvava tekijä turvallisuuden
3151 ylläpitämisessä. Yhteiskunnan toimiessa yhä vahvemmin digitaalisesti
3152 syntyy myös uusia haavoittuvuuksia, joita voivat käyttää hyväkseen niin
3153 rikolliset kuin vihamieliset valtiolliset toimijat. Suomella on vahvaa
3154 kansallista kyberturvallisuusosaamista, josta huolehtiminen on osa
3155 huoltovarmuutemme ylläpitämistä. Tietoturvan kohdalla on kyseessä
3156 jatkuvat tasapainoilu sen kanssa, että kansalaisten yksityisyys suojataan,
3157 mutta ei samalla estetä tarkoituksenmukaista tiedonvaihtoa ja datan
3158 käyttämistä.

3159 **Tavoitteitamme**

- 3160
- Turvallisuus nojaa hyvinvointiyhteiskunnan perusteisiin:
3161 demokratiaan tasa-arvoon ja osallisuuteen. Näistä tulee
3162 huolehtia niin rauhallisempina kuin rauhattominakin aikoina.
 - Kokonaisturvallisuuden perusta luodaan määrätietoisella
3163 politiikalla, jossa kansalaisten turvallisuuden tunnetta ja
3164 kriisinkestävyttä vahvistetaan, turvallisuusviranomaisten
3165

- 3166 henkilöstöresurssit ja muut voimavarat turvataan ja
3167 suomalaisten korkeaa luottamusta viranomaisiin ylläpidetään.
- 3168 • Poliisin, tullin ja rajavartioston välistä PTR-yhteistyötä
3169 vahvistetaan ja kehitetään.
 - 3170 • Jengirikollisuutta torjutaan laajalla moniammatillisella
3171 yhteistyöllä, jossa painopisteenä nuorten syrjäytymisen ehkäisy,
3172 mutta mukana myös kovemmat rikosoikeudelliset toimenpiteet.
 - 3173 • Kyberturvallisuuden tehtyjä panostuksia jatketaan ja Suomen
3174 omaa kyberkyvykkyyttä sekä kyberturvallisuuden kansallista
3175 johtamista vahvistetaan.

3176 **3.4. Maahanmuutto**

3177 Globaali keskinäisriippuvuus lisääntyy jatkuvasti ja ihmiset liikkuvat yhä
3178 enemmän yli valtiorajojen. Maahanmuutto on kattoterminä, jonka alle
3179 mahtuu hyvin monen kaltaisia ilmiötä. Suomeen muutetaan niin työn,
3180 opiskelun tai perheen vuoksi kuin myös humanitäarisistä syistä. Kestävä
3181 lähestymistapa maahanmuuttoon edellyttää eri syihin perustuvan
3182 maahanmuuton tarkastelua eri tulokulmista ja eri tavoittein.
3183 Humanitäarisestä maahanmuuttopolitiikkaa tulee arvioida sen perusteella,
3184 miten se vastaa globaaliin pakolaistilanteeseen ja kriisialueiden
3185 humanitäärisen hätään, kun taas työperäisen maahanmuuttopolitiikan
3186 tarkoitus on vahvistaa Suomen taloutta ja sen onnistumista mitataan sen
3187 vaikutuksilla julkiseen talouteen ja työmarkkinoihin.

3188 Maahanmuuttopolitiikka kytkeytyy vahvasti muuhun
3189 yhteiskuntapolitiikkaan. Maahanmuuton tulee olla hallittua ja kestävää
3190 sekä yhteiskunnallisesti että inhimillisesti. Maahanmuuton pitäminen
3191 hallittuna edellyttää sitä, että maahanmuuttopolitiikka on pitkäjänteistä
3192 ja ennakoivaa sekä kansainväliseen yhteistyöhön ja toimivaan
3193 lainsäädäntöön perustuvaa. Yhteiskunnallinen kestävyys edellyttää, että
3194 maahanmuuton vaikutuksia yhteiskunnassa arvioidaan kokonaisuutena
3195 osana maahanmuuttopolitiikkaa koskevia päätöksiä ja
3196 maahanmuuttopolitiikan linjan tulee tukea yhteiskunnan vakautta ja
3197 turvallisuutta. Inhimillinen kestävyys tarkoittaa kohtuullisuutta,
3198 syrjimättömyyttä ja yhdenvertaista kohtelua ja sitä, että oleskeluluvan
3199 saaneiden on päästävä tasa-arvoisina ja aktiivisina toimijoina osaksi
3200 yhteiskuntaa. Sitoutuminen kansainvälisiin sopimuksiin sekä
3201 ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittaminen muodostavat perustan
3202 inhimillisesti kestäväälle maahanmuuttopolitiikalle.

3203 Kotoutumisen tulee olla jokaisen maahanmuuttajan oikeus ja velvollisuus,
3204 jota yhteiskunta tukee kaikilla hallinnontasoilla. Kotoutuminen tarkoittaa
3205 yhteiskunnan sääntöjen ja toimintatapojen syvällistä sisäistämistä ja
3206 osallistumista kykyjensä mukaan yhteiskuntaan sen aktiivisena jäsenenä.
3207 Aktiivisilla ja riittävästi resursoituilla kotoutumispalveluilla tuetaan
3208 Suomeen asettumista ja erityisesti kielen oppimiseen ja opettamiseen on
3209 panostettava. Aktiivisella yhteiskuntapolitiikalla estetään sitä, ettei
3210 Suomeen muodostuisi etnistä tai kulttuurista segregatiota sen enempää
3211 asuinalueiden, työmarkkinoiden kuin muun yhteiskunnallisen
3212 osallistumisen tasoilla. Kulttuuriin kunniakäsityksiin perustuva
3213 maahanmuuttajayhteisöjen sisällä tapahtuva väkivalta, painostus ja
3214 rajoittaminen on torjuttava yksiselitteisesti. Kaikilta Suomessa asuvilta
3215 on edellytettävä yhteiskuntamme perustaviin arvoihin ja toimintatapoihin
3216 sitoutumista.

3217 Suomen eduskunnan ja hallituksen sekä viranomaisten on toimillaan
3218 aktiivisesti tuettava ja ohjattava kuntia kotouttamispolitiikassaan.
3219 Kotouttamista ja sen vaikutuksia sekä esimerkiksi maahanmuuttajien
3220 työllistymistä on seurattava ja tuettava.
3221

3222 **EU tarvitsee yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa**

3223 Maahanmuuttopolitiikkaa on kehitettävä ja sovitettava yhteen Euroopan
3224 unionin sekä muiden Pohjoismaiden kanssa. Sisärajattoman Euroopan
3225 unionin ulkorajoja on valvottava tehokkaasti sekä kattavasti. Unionille on
3226 luotava yhtenäisempi maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka, joka luo
3227 yhtenäisemmät kriteerit, jakaa vastuuta oikeudenmukaisesti ja turvaa
3228 ihmisoikeudet. Suomen on aktiivisesti ja aloitteellisesti kehitettävä tätä
3229 politiikkaa ja sen käytänteitä. Näin ohjataan jäsenvaltioiden ratkaisuja
3230 suhteessa maahanmuuton kansallisiin käytänteisiin ja periaatteisiin.
3231 Jokaisen jäsenvaltion on sitouduttava yhteisiin pelisääntöihin ja
3232 kannettava vastuunsa.

3233 Eurooppa kärsii laajasti osaaajapulasta ja tarvitsee myös tulevaisuudessa
3234 työperäistä maahanmuuttoa. Tarvitaan yhtenäisiä käytäntöjä ja yhteistä
3235 politiikkaa, jotta unionin jäsenmaat eivät ajaudu kilpailemaan keskenään
3236 osaaajista koko unionin yhteisen edun vastaisesti.

3237 Yhteistyöllä kolmansien maiden kanssa Euroopan unioni pystyy
3238 vaikuttamaan pakolaisuuteen laajemmin. Tulevaisuudessa Euroopan
3239 pakolaispolitiikan ytimessä tulee olla globaalin pakolaistilanteen hallinta
3240 ja helpottaminen sen sijaan, että vain reagoidaan Euroopan rajoille
3241 saapuviin turvapaikanhakijoihin.

3242 Suomen on kannettava oma vastuunsa pakolaisuuden osalta.
3243 Muuttoliikkeitä aiheuttavia kriisejä on pyrittävä ennaltaehkäisemään
3244 kehitysyhteistyön, siviilikriisinhallinnan, ilmastopolitiikan ja
3245 rauhanpolitiikan keinoin, sekä lähtömaiden demokratiakehitystä tukien.
3246 Vaikuttavinta humanitääristä pakolaistyötä on pakolaisten aseman
3247 parantaminen kriisialueen lähimaissa, joihin pakolaiset ensimmäisiksi
3248 saapuvat ja joihin pakolaisten enemmistö jää. Kiintiöpakolaisjärjestelmän
3249 on oltava ensisijainen humanitäärisen maahanmuuton väylä ja Suomen on
3250 edistettävä sen käytön laajentamista maailmalla. Kansainvälistä suojelua
3251 tulisi voida hakea ja hakemuksen perusteita tutkia mahdollisimman
3252 lähellä lähtöalueita, jolloin vastaavasti turvapaikan tarpeessa olevia
3253 voidaan ottaa Eurooppaan haavoittuvassa asemassa olevia priorisoiden ja
3254 kiinnittäen erityisesti huomiota naisiin ja lapsiin. Suomen tulee myös
3255 jatkossa edistää kansainvälistä suojelua koskevien hakemuksien
3256 yhdenmukaisempaa arviointia Euroopassa. Ihmissalakuuljetukseen sekä
3257 laittomaan maahantuloon ja maassa oleskeluun on puututtava
3258 tehokkaasti. Hallittu ja kestävä turvapaikkajärjestelmä nojaa siihen, että
3259 myönteisen oleskelulupapäätöksen saaneet kotoutetaan ja kielteisen
3260 päätöksen saaneet palautetaan.

3261 **Tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa**

3262 Työperäisen maahanmuuton lisääminen on tärkeä keino työvoimapulaan
3263 vastaamisessa. Se myös vahvistaa maamme taloudellista huoltosuhdetta.
3264 Tarvitsemme maailmalta eri alojen erityisosaajia ja ammattilaisia.
3265 Suomen on oltava yhteiskuntana houkutteleva ja kiinnostava maa saapua
3266 tekemään töitä ja yrittämään. Suomen tulee toteuttaa johdonmukaista
3267 työperäisen maahanmuuton ohjelmaa, jolla varmistetaan työvoiman
3268 saatavuus. Samalla on huolehdittava työehtojen noudattamisesta ja
3269 jokaisen työntekijän työsuhteturvan toteutumisesta. Väärinkäyttöksiä on
3270 ehkäistävä aktiivisesti ja väärinkäytöksille on oltava riittävät
3271 rangaistukset. Poliisilla on oltava erikoistunutta tutkintaosaamista
3272 ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttöön. Työnantajan vastuuta työvoiman
3273 hyväksikäyttötapauksissa sekä näiden tekojen rangaistavuutta on
3274 tiukennettava.

3275 Ihmiskaupan uhrien asema on turvattava myös työperäisen
3276 maahanmuuton osalta viranomaisten osaamista ja resursseja on
3277 vahvistamalla. EU- ja ETA-alueen ulkopuolisen työvoiman
3278 saatavuusharkinta on hyvä työväline, mutta se tarvitsee tuekseen
3279 nykyistä parempaa valvontaa ja tuntuvampia sanktioita.
3280 Saatavuusharkintaa on jatkuvasti kehitettävä vastaamaan kulloisiakin

3281 työvoimapolitiittisia tarpeita. Samalla lainsäädäntöä on kehitettävä niin,
3282 että jo maassa olevan työntekijän asema ei ole liian riippuvainen
3283 työnantajasta siten, ettei hän esimerkiksi kykenisi hakemaan apua
3284 hyväksikäyttötilanteissa.

3285 Myös työperäisille maahanmuuttajille tulee olla tarjolla kotoutumisen
3286 tukea ja palveluita, jotka auttavat heitä tulemaan yhä vahvemmin
3287 täysivaltaisiksi jäseniksi suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomessa
3288 opiskelleiden ulkomaalaisten jäämistä suomalaisille työmarkkinoille on
3289 yhä helpotettava.

3290 **Tavoitteitamme**

- 3291 • Suomi tarvitsee maahanmuuttoa ja siksi sen säännöt on oltava
3292 selkeät, ennakoitavat ja reilut kaikille.
- 3293 • Muuttoliikkeitä aiheuttavia kriisejä on pyrittävä
3294 ennaltaehkäisemään kehitysyhteistyön, ilmastopolitiikan ja
3295 rauhanpolitiikan keinoin. Vaikuttavinta humanitääristä työtä on
3296 pakolaisten aseman parantaminen kriisialueen lähimaissa, joihin
3297 pakolaisten enemmistö aina jää.
- 3298 • EU:n yhteistä maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa on
3299 kehitettävä ja Suomen on oltava tässä työssä aktiivinen ja
3300 aloitteellinen.
- 3301 • Aktiivisilla kotoutumispalveluilla luodaan perustaa toimivalle
3302 maahanmuuttopolitiikalle, joka ehkäisee segregatiota.
- 3303 • Määrätietoisia toimia työperäisten maahanmuuttajien
3304 hyväksikäytön estämiseksi on jatkettava ja ihmiskaupan uhrien
3305 auttamisjärjestelmää on kehitettävä.
- 3306 • Ihmissalakuljetukseen sekä laittomaan maahantuloon ja maassa
3307 oleskeluun on puututtava tehokkaasti.

3308 **3.5. Kulttuuri, liikunta ja nuoriso**

3309 **Kulttuurin arvostaminen ja luovien alojen arvostaminen**

3310 Kulttuuri muodostaa laajasti ymmärrettynä yhteisöjen ja koko
3311 yhteiskunnan perustan. Se kuitenkin muuttuu ja muovautuu jatkuvasti
3312 niin uusien sukupolvien, vaikutteiden, ideoiden, arkisen vuorovaikutuksen
3313 kuin tietoisien muutostyön myötä. Koska kulttuuri on henkilökohtaisten ja
3314 jaettujen identiteettien kenties tärkein rakennusaine, sen on oltava

3315 kaikkien saavutettavissa. Oikeus kulttuuriin kuuluu kaikille:
3316 asuinpaikasta, tulotasosta, fyysisistä ominaisuuksista tai kielitaidosta
3317 riippumatta.

3318 Yhteiskunnan tulee tukea kulttuuritoimintaa niin monipuolisesti, että
3319 jokaisella on mahdollisuus nauttia kulttuurista sekä kokijana että tekijänä
3320 tai harrastajana. Tämä edellyttää niin kulttuuri-instituutioiden ja
3321 harrastusmahdollisuuksien ylläpitämistä kuin tapahtumien ja
3322 taiteilijoiden tukemista. Tuki voi olla myös tiloja tai neuvontaa. Kulttuurin
3323 saavutettavuus edellyttää esteettömyyttä. Julkisella rahoituksella tulee
3324 ohjata kulttuuritoimijoita saavutettavuuden laajaan huomioimiseen.

3325 Tarvitsemme nykyistä suunnitelmallisempaa toimintaa niiden
3326 tavoittamiseen, jotka jäävät palveluiden ulkopuolelle. Erilaisten
3327 hoitopaikkojen sekä oppilaitosten arkeen tulee tuoda
3328 järjestelmällisemmin taide- ja kulttuuritoimintaa. Vammaisten
3329 henkilöiden osallistuminen kulttuuripalveluihin edellyttää muun muassa
3330 toimivia kuljetus- ja tulkkauspalveluita, apuvälineitä ja avustajien vapaata
3331 pääsyä.

3332 Kulttuuri on niin kokemuksia – katsojana, kuulijana tai kokijana – kuin
3333 tekemistäkin. Mahdollisuudet kulttuurin harrastamiseen ovat
3334 kulttuuripoliittisesti yhtä tärkeitä kuin kulttuurin seuraaminen. Erilaiset
3335 harrastusmuodot matalankynnyksen kokeiluista pitkäjänteiseen taiteen
3336 perusopetukseen on pidettävä osana kuntien ja muun kulttuuri- ja
3337 sivistyshallinnon kokonaisuutta. Kun lapset oppivat
3338 kulttuuriharrastuksiin, he jatkavat harrastusta myös vanhempana.

3339 Kulttuuripalveluiden saatavuuden suurin este on rahan puute. Eurot
3340 vaikuttavat jokaisen paikkakunnan kulttuuritarjontaan, hintaan ja
3341 harrastusmahdollisuuksiin niin harrastajan kuin toteuttajan
3342 näkökulmasta. Voimavarat vaikuttavat suoraan teattereiden,
3343 orkestereiden ja museoiden tarjontaan. Taiteen, kulttuurin ja
3344 tapahtumien arvo yhteiskunnalle, yhteenkuuluvuudelle ja hyvinvoinnille
3345 on kuitenkin kiistaton. Siksi tavoitteena pitää olla kulttuurin riittävä
3346 rahoitus, joka painottaa saavutettavuutta ja kaikkien kulttuurillisia
3347 oikeuksia. Tavoitteenamme on, että valtion budjetista vähintään yksi
3348 prosentti kohdennetaan kulttuurin rahoitukseen.

3349 Taiteen vapaus on tärkeä itseisarvo. Ei ole poliitikkojen, virkamiesten tai
3350 muiden rahoittajien tehtävä määritellä taiteen sisältöjä tai tavoitteita.
3351 Julkisen vallan tehtävänä on mahdollistaa taiteen tekeminen, kulttuurin
3352 toimintaedellytykset ja ohjata kulttuuripalvelujen tuottajia huolehtimaan

3353 kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta, vaarantamatta taiteen
3354 vapautta.

3355 Julkista rahoitusjärjestelmää onkin kehitettävä edelleen niin, että se
3356 kohtelee eri taidemuotoja ja -toimijoita yhdenvertaisemmin. Uusien
3357 taiteenlajien on päästävä nykyistä paremmin julkisen tuen piiriin ja
3358 rahoitusjärjestelmien tavoitteita on ohjattava kohti taiteen vapauden ja
3359 monimuotoisuuden tukemista.

3360 Lainsäädännön turvaamalla rahapelimonopolilla on oltava
3361 tulevaisuudessakin vahva asema kulttuurin, liikunnan ja urheilun,
3362 nuorisotyön ja tieteen rahoittamisessa. Tästä syystä on pidettävä huolta
3363 ja kehitettävä rahapelimonopolin toimintaedellytyksiä.

3364 Työllisyyden näkökulmasta luovien alojen merkitys korostuu nopeassa
3365 teknologisessa muutoksessa. Luovuus ja luovat alat ovat elinehto
3366 innovaatioiden ja uusien menestystekijöiden syntymiselle (vrt. peliala).
3367 Luoviin aloihin ja luovan osaamisen hyödyntämiseen on panostettava
3368 Suomessa.

3369 **Jokaisella on oikeus liikuntaan ja fyysistä aktiivisuutta** 3370 **tukevaan elinympäristöön**

3371 Tavoitteena on, että kaikki suomalaiset liikkuvat terveyden ja
3372 hyvinvoinnin kannalta riittävästi. Elinympäristön on tuettava
3373 rakenteellisesti ja sosiaalisesti fyysistä aktiivisuutta. Näin liikunta ja
3374 urheilu rakentavat yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta sekä lisäävät
3375 kiinnittymistä ja osallistumista yhteiskuntaan.

3376 SDP:n liikuntapolitiikan ytimessä on kaikkien yhdenvertainen
3377 mahdollisuus liikkua terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävästi. Kaikilla
3378 on oltava mahdollisuus liikkua ja ketään ei jätetä ulkopuolelle.
3379 Liikuntapaikkojen ja -tilojen tulee olla esteettömiä, digiesteettömiä ja
3380 saavutettavia. Kaikille ikä- ja ihmisryhmille on oltava tarjolla mielekästä
3381 liikuntaa. Kunnilla tulee olla mahdollisuus tarjota liikunnan apuvälineitä
3382 käyttöön vammaisten, pitkäaikaissairaiden sekä henkilöiden, joiden
3383 toimintakyky on alentunut, liikunnan harrastamisen tukemiseksi. Kuntien
3384 tulee järjestää liikuntapalveluita asukkailleen kohtuuhintaisesti tai
3385 maksutta. Yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja kestävä kehitys tulee nostaa
3386 tärkeäksi osaksi myös liikuntakulttuuria.

3387 Valtion ja kuntien on tuettava liikuntatoimintaa pitkäjänteisesti ja
3388 liikunnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus on tunnistettava. Liikunnan ja
3389 toimintakyvyn edistämisen poikkihallinnollista kehittämistä tulee edistää

3390 valtion tasolla laaja-alaisella terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen
3391 toimenpideohjelmalla. Poikkihallinnolliselle toiminnalle ja
3392 liikuntavaikutusten arviointiin on varattava riittävät resurssit.

3393 Aktiivisella yhteistyöllä kunnan, kansalaisjärjestöjen ja yritysten välillä on
3394 mahdollisuus tuottaa laadukkaita liikuntapalveluja, jotka edistävät
3395 hyvinvointia ja terveyttä. Hyte-rahoituksen kautta tulee varmistaa, että
3396 kunnilla on jatkossakin kannustimia ja intressi käyttää rahaa liikuntaan ja
3397 liikunnallisen elämäntavan edistämiseen.

3398 Yhteiskunnan on tuettava liikuntaa osana ihmisten arkea elämänsä elämisen ja
3399 elämänkaaren eri vaiheissa riittävällä liikunnan poikkihallinnollisella
3400 rahoituksella. Kaupunkisuunnittelussa on huomioitava lihasvoimin
3401 tapahtuvan liikkumisen edistäminen. Teknologisilla innovaatioilla on
3402 mahdollista tukea yksilön liikkumista ja tietoisuutta terveyden kannalta
3403 riittävästä liikunnasta.

3404 Liikunnassa ja liikuntapaikkarakentamisessa tulee huomioida
3405 kestävämmät ja ympäristöystävällisemmät valinnat. Resursseja
3406 liikuntaan ja rakentamiseen tarvitaan jatkossakin, mutta tulevaisuudessa
3407 toteuttamistapojen ja infran kestävään kehitykseen ja pitkäikäisyyteen
3408 tulee kiinnittää aiempaa enemmän huomiota.

3409 Elintapaohjausta on oltava tarjolla riittävästi. Liikuntaneuvonnan
3410 palveluketjujen on oltava kunnossa kuntien ja hyvinvointialueiden
3411 liikunta- ja soite-toimijoiden, työterveyden, järjestöjen ja yksityisten
3412 toimijoiden välillä. Liikunnan palvelusetelien, liikuntaläheteiden ja -
3413 reseptien kehittämistyötä ja käyttöönottoa on lisättävä.

3414 Kasvavilla liikuntapalvelujen kysynnällä on myös työllisyyttä ja
3415 yhteiskunnan elinvoimaa lisäävä vaikutus. Tavoitteena on, että
3416 hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä, liikunnan osaamisen
3417 kehittämisestä sekä hyvinvointi- ja terveysteknologiasta syntyy Suomeen
3418 uusia vientituotteita. EU-tasolla Suomen tulee vaikuttaa siihen, että
3419 Suomi saa kehittämisavustuksia ja hankerahaa liikkumisen ja
3420 hyvinvoinnin edistämiseen.

3421 Seurojen ja yhdistysten toiminta on ihmisten omista tarpeista ja innosta
3422 kumpuavaa. Yhdistystoiminnalla on myös demokratiaa vahvistava
3423 vaikutus, koska se kehittää olennaisia voimavaroja: vuorovaikutustaitoja,
3424 organisoitaitaitoa, verkostoja ja verkostoitumistaitoja.
3425 Kansalaisjärjestöjen edellytyksiä järjestää monipuolista, osallistavaa ja
3426 eettisesti kestävää toimintaa kaiken tasoisille liikkujille ja urheilijoille
3427 parannetaan.

3428 Urheilu tuottaa ihmisille elämyksiä ja lisää kansalaisten
3429 yhteenkuuluvuuden tunnetta. Menestyvät urheilijat toimivat kannustavina
3430 roolimalleina nuorille ja kuntourheilijoille. Huippu-urheilijaksi
3431 tähtääminen ammatinvalintana tulee tunnustaa. Huipulle tähtäävillä
3432 urheilijoilla tulee olla erityisesti uran alkupolulla taloudelliset resurssit
3433 kehittyä valitsemassaan ammatissa. Urheilijoiden mahdollisuuksia
3434 pärjätä huippu-urheilussa on parannettava. Huippu-urheilun on oltava
3435 ihmisoikeuksien mukaista ja eettisesti kestävä, jonka vuoksi kilpailun on
3436 oltava puhdasta sekä ja eri kilpailupaikkoja myönnettäessä ja
3437 järjestettäessä tulee huomioida sosiaalisesti, ekologisesti ja
3438 taloudellisesti kestävät valinnat.

3439 **Lasten ja nuorten hyvinvointia ja osallisuutta edistettävä**

3440 Valtaosalla nuorista menee hyvin, mutta nykyisten arvioiden mukaan 10-
3441 15 prosenttia nuorista voi huonosti. Esimerkiksi nuorten syrjäytyminen,
3442 mielenterveysongelmat ja vähemmistöihin kohdistuva syrjintä
3443 aiheuttavat inhimillistä kärsimystä ja yhteiskunnallisia kustannuksia.
3444 Lapset ja nuoret ovat kärsineet valtavasti koronan aiheuttamasta
3445 poikkeustilasta, ja siksi koronakriisin jälkihoidossa lasten, nuorten ja
3446 opiskelijoiden tarpeet on asetettava etusijalle.

3447 Jokaisella lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa
3448 päätöksentekoon lähiyhteisöissään ja laajemmin yhteiskunnassa.
3449 Yhteiskunnallinen osallistuminen vaatii tietoa ja taitoa. Lapsille ja nuorille
3450 tulee tarjota monikanavaisesti tietoa vaikuttamismahdollisuuksista ja
3451 heidän osallisuutensa vahvistamiseen tulee varata resurssit.
3452 Mahdollisuus olla osallisena ja vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin on
3453 tärkeää ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Tämän vuoksi on
3454 tärkeää, että lasten ja nuorten mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon
3455 omista ja elinpiirinsä asioista kehitetään.

3456 Kaikkien lasten ja nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää sekä
3457 hyvinvointia edistäviä ja ongelmia ehkäiseviä toimia, että palveluiden
3458 kehittämistä. Hyvinvoinnin edistämiseksi nuorisotyötä ja muita nuorten
3459 kasvua tukevia palveluita on kehitettävä. Lapset ja nuoret tarvitsevat
3460 enemmän harrastus-, liikunta- ja muita palveluita parantamaan henkistä
3461 ja fyysistä hyvinvointiaan. Erilaiset lasten ja nuorten harrastamisen
3462 mahdollisuudet lisäävät hyvinvointia sekä tuovat arkeen tekemistä,
3463 kavereita ja ystäviä. Erityisesti kuntien on huolehdittava siitä, että lapsilla
3464 ja nuorilla on jatkossakin edullisia tai maksuttomia harrastamisen
3465 mahdollisuuksia. Järjestöjen rooli lapsille ja nuorille suunnatussa
3466 matalankynnyksen ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeää. On tärkeää,

3467 että kuntia ja hyvinvointialueita kannustetaan monialaiseen yhteistyöhön
3468 oikea-aikaisten ja toimivien palveluiden kehittämisessä. Kaikkien eri
3469 palvelumuotojen tulee olla nuorista itsestään lähteviä ja kannustavassa
3470 ilmapiirissä toimivia. Näin ne tukevat nuorten kasvua ja itsenäistymistä
3471 sekä kehittävät nuoren elinympäristöä kasvua tukevaksi. Nuorten parissa
3472 työskentelevillä aikuisilla on oltava riittävät valmiudet olla tukemassa
3473 nuoren kasvua ja hyvinvointia. Panostamalla resursseja ennakoivaan
3474 nuorisotyöhön pystytään tarttumaan nuorten haasteisiin ja huoliin heti
3475 niiden havaitsemisen jälkeen.

3476 Suomessa noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii mielenterveyden
3477 häiriöstä. Hoitoon pääsy kestää kohtuuttoman kauan ja ongelmat ehtivät
3478 kasvaa ja kasaantua. Nopealla hoitoon pääsyllä päästäisiin pureutumaan
3479 juurisyyhin. Laadukkaita tukipalveluita, kuten psykologi- ja
3480 kuraattoripalveluita, tulee olla saatavilla kynnyksettömästi. Perustason
3481 apua on tarjottava myös ilman diagnoosia tai lähetettä, jotta esimerkiksi
3482 erilaisissa muutostilanteissa ja kriiseissä kohdatut haasteet eivät syvene.
3483 OECD on arvioinut mielenterveyshäiriöiden yleisesti maksavan Suomelle
3484 11 miljardia euroa vuodessa työkyvyttömyyden ja palveluiden käytön
3485 muodossa. Nuorten mielenterveyspalveluiden suurimmat ongelmat ovat
3486 palvelujen saatavuus ja järjestelmän pirstaleisuus.

3487 Jokaiselle palveluun hakeutuvalle on taattava hyvä, oikea-aikainen ja
3488 toimiva hoitopolku. Lasten ja nuorten erikoistason
3489 mielenterveyspalveluiden saatavuuteen on satsattava ja itsemurhien
3490 ehkäisytyötä jatkettava. Nuorten tarpeeton pompottelu mielenterveys- ja
3491 päihdepalveluiden välillä pitää lopettaa. Järjestöjen rooli nuorillekin
3492 suunnatussa matalankynnyksen ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeä.
3493 On tärkeää, että kuntia ja hyvinvointialueita kannustetaan monialaiseen
3494 yhteistyöhön oikea-aikaisten ja toimivien palveluiden kehittämisessä.

3495 Palveluiden tulee olla siellä, missä nuoret ovat. Mielenterveysstrategia
3496 2030 toimeenpanoa on jatkettava ja erityiseksi painopisteeksi on
3497 nostettava lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa.
3498 Strategia on linkitettävä muihin ikäkausistrategioihin ja -ohjelmiin.

3499 Päiväkodeista, kouluista ja oppilaitoksista tulee muodostaa lasten ja
3500 nuorten oppimis- ja hyvinvointikeskuksia, jotka toimivat
3501 moniammatillisesti tukena kasvulle ja oppimiselle koko lapsuuden ja
3502 nuoruuden ajan. Mielenterveys- ja tunnetaidot luontevana osana
3503 varhaiskasvatusta ja opetusta tukevat hyvinvointia. Monialaisella
3504 yhteistyöllä varmistetaan, että jokaisen oppilaan saatavilla on riittävä
3505 sosiaalinen, pedagoginen, psyykinen ja terveydellinen tuki. Palveluiden
3506 kokonaisvaltaisuus varmistaa, että koronan jälkihoidossa kiinnitetään

3507 erityisesti huomiota niihin lapsiin, nuoriin ja perheisiin, jotka ovat
3508 vaarassa jäädä syrjään.

3509 Hoitosuunnitelman mukaisten terapioiden ja muiden hoitomuotojen
3510 saatavuus on turvattava koko maassa. Opintojen ja työn ulkopuolella
3511 oleville nuorille palveluita on oltava saatavilla esimerkiksi Ohjaamoissa tai
3512 muiden palveluiden yhteydessä. Matalan kynnyksen keskusteluapua
3513 arjessa tulee olla tarjolla nykyistä huomattavasti enemmän ja helpommin.
3514 Mielenterveysvaikutusten arviointia on kehitettävä osana päätösten
3515 vaikutusarviointia kaikilla päätöksenteon tasoilla.

3516 Yhdenvertainen, saavutettava ja korkealaatuinen koulutus
3517 varhaiskasvatuksesta korkeakouluun on avain tulevaisuuden työhön,
3518 innovaatioihin ja Suomen menestykseen kansainvälisessä kilpailussa. Se
3519 luo jokaiselle Suomessa asuvalle ihmiselle mahdollisuuksia riippumatta
3520 taustasta, asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta. Esimerkiksi
3521 oppimisvaikeudet on tunnistettava mahdollisimman varhain.
3522 Oppimisvaikeuksien tunnistaminen, mahdollistaa oppimista tukevan ja
3523 syrjäytymistä ehkäisevän kasvu- ja oppimispolun rakentamisen jokaiselle.
3524 Suomalaisten luku- ja kirjoitustaito eriytyvät jo perusopetuksen aikana ja
3525 heikosti lukevien määrä on erityisesti nuorten keskuudessa lisääntynyt.
3526 Tämän kehityksen kääntämiseksi Kansallinen lukutaitostrategian 2030
3527 tavoitteisiin on pyrittävä määrätietoisesti.

3528 Harrastamisen Suomen mallin juurruttamista tulee jatkaa ja sen
3529 toteutuminen kaikissa Suomen kunnissa on turvattava. Harrastamisen
3530 mallissa on kuultava lasten ja nuorten, myös erityistä tukea tarvitsevien
3531 sekä vammaisten lasten ja nuorten omia toiveita ja näiden toiveiden on
3532 johdettava toiminnan kehittymiseen. Mallia voidaan vahvistaa edelleen
3533 liittämällä siihen nuorisotyöntekijät mukaan. Nuorten elinoloja
3534 edistävässä politiikassa on keskityttävä järjestöjen ja kuntien
3535 toteuttamaan pitkäjänteiseen perustyöhön. Nuorisotyötä ja nuorten
3536 palveluita tuottavien kuntien ja järjestöjen toimintaedellytykset on
3537 saatava yhteiskunnallisen tarpeen edellyttämälle tasolle.

3538 **Tavoitteitamme**

- 3539 ● Oikeus kulttuuriin kuuluu kaikille: asuinpaikasta, tulotasosta,
3540 fyysisistä ominaisuuksista, iästä tai kielitaidosta riippumatta.
- 3541 ● Taide ja kulttuuri ovat tärkeä voimavara ja taiteen
3542 riippumattomuus ja vapaus tulee turvata.
- 3543 ● 2030-luvulla kaikki suomalaiset liikkuvat terveyden ja
3544 hyvinvoinnin kannalta riittävästi.

- 3545 ● Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää sekä hyvinvointia
3546 edistäviä ja ongelmia ehkäiseviä toimia että palveluiden
3547 kehittämistä.
- 3548 ● Hyvinvointialueiden on varmistettava, että palveluketjut ovat
3549 toimivia ja että koko hyvinvointialueella nuorille suunnatut
3550 mielenterveyspalvelut ovat yhdenvertaisia kaikille nuorille.
- 3551 ● Hyvinvointialueiden tulee varmistaa, että kunnista siirtyvät
3552 kouluterveydenhoito ja oppilashuollon erilaiset palvelut toimivat
3553 edelleen niissä ympäristöissä, joissa koululaiset ja opiskelijat
3554 ovat.
- 3555 ● Meidän tulee taata jokaiselle nuorelle oikeus harrastaa.
3556 Harrastamisen Suomen mallia on vahvistettava niin, että
3557 harrastamattomat lapset ja nuoret tavoitetaan paremmin.
- 3558 ● Meidän tulee vahvistaa lapsivaikutusten arviointia, lasten, nuorten
3559 ja vanhempien kuulemista sekä systemaattista tiedon keräämistä
3560 ja tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa.
- 3561 ● Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita tulee olla saatavilla
3562 siellä, missä avun tarvitsijakin on.
- 3563 ● Nuorten hyvinvoinnille tulee asettaa selkeät tavoitteet. Meidän
3564 tulee luoda hallituskauden ylittävä suunnitelma niiden
3565 saavuttamiseksi.

3566 **3.6. Ihmisten välinen yhdenvertaisuus**

- 3567 Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa yhteiskunnassa kaikilla on
3568 mahdollisuus toimia ja toteuttaa omia unelmiaan. Ihmisellä kuuluu olla
3569 oikeus määrittää, mitä hänen hyvä elämänsä on. Tasa-arvo takaa
3570 parhaiten sen, että kaikkien ihmisten lahjakkuus, luovuus ja ahkeruus ovat
3571 mukana sivistyksen ja hyvinvoinnin kehittämisessä. Jokaiselle kuuluu
3572 oikeus vaikuttaa omaan elämänsäkulkuunsa, riippumatta esimerkiksi
3573 syntyperästä tai sukupuolesta. Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että yhteiskunta
3574 mahdollistaa kaikille samat mahdollisuudet yksilölliset tarpeet huomioon
3575 ottaen. Epätasa-arvo, syrjäytyminen ja syrjintä ovat väärin yksilöä
3576 kohtaan ja heikentävät koko yhteiskuntaa. Kaikenlaiselle kiusaamiselle ja
3577 häirinnälle tulee olla nollatoleranssi.
- 3578 Hyvät oppimisympäristöt ovat mukautettavissa ja ne tukevat erilaisia
3579 oppijoita. Yksilöiden erilaiset tarpeet huomioiva kasvatusta ja koulutusta
3580 auttavat ihmisiä etenemään kohti täyttä potentiaaliaan taustasta

3581 riippumatta. Kasvatuksessa ei saa siirtää syrjiviä ennakkoluuloja
3582 seuraaville sukupolville.

3583 Yhteiskunnan rakenteita ja lainsäädäntöä on uudistettava monipuolisesti
3584 tasa-arvoa edistäen. Kaikenlaisen syrjinnän poistaminen antaa jokaiselle
3585 parhaat mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan täysipainoisesti. Näin
3586 päästään eroon yksittäisten ihmisten epäreiluista etuoikeuksista ja
3587 toisten osattomuudesta. Vanhempien sosioekonominen tausta ei saa
3588 määrittää lasten tulevaisuutta.

3589 Kaikille on tarjottava tilaisuus tehdä töitä ja ansaita oma elantonsa.
3590 Samasta ja samanarvoisesta työstä on maksettava samaa palkkaa.
3591 Työstä saatavalla palkalla on saavutettava myös säällinen toimeentulo.
3592 Tätä tavoitetta tukee sosiaaliturvan kokonaisuudistus Yleisturvan
3593 mukaisesti. Maahanmuuttajien, vammaisten, osatyökykyisten ja muiden
3594 vähemmistöjen mahdollisuuksia päästä työelämään parannetaan
3595 esimerkiksi koulutuspalveluilla ja työelämän käytänteitä kehittämällä.
3596 Työnantajia on kannustettava työllistämään monenlaisia ihmisiä. Näiden
3597 tavoitteiden edistämiseksi on lisättävä tasa-arvo- ja
3598 yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa ja voimavaroja.

3599 Oman kielen merkitys identiteetille on valtava. Kieli on avain sivistykseen,
3600 kulttuuriin ja itseilmaisuun. Kulttuurien rikkaus on tärkeää myös valtion
3601 sisällä. Kansallisten kielten lisäksi myös vähemmistöjen ja
3602 maahanmuuttajien kielitaito tulee nähdä tärkeänä osana suomalaista
3603 kielivariantia. Ihmisellä tulee olla oikeus käyttää omaa kieltään.

3604 Sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, ihmissuhdemuoto tai
3605 sukupuoli-identiteetti eivät saa määrittää ihmistä ulkopuolelta.
3606 Kasvatuksessa ja opetuksessa tulee tehdä määrätietoista tasa-arvotyötä
3607 ja puhua seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta.
3608 Kaikissa palveluissa tulee taata ihmisen oikeus olla oma itsensä.
3609 Lainsäädännön on kunnioitettava sukupuoltaan korjaavan ihmisen
3610 oikeuksia sekä tunnustettava juridisesti myös muunsukupuoliset.
3611 Erityisesti julkisissa palveluissa työskenteleviä ihmisiä on koulutettava
3612 kohtaamaan erilaisia ihmisiä yhdenvertaisina yksilöinä.

3613 Pörssiyritysten hallitukseen tarvitaan sukupuolikiintiöt turvaamaan eri
3614 sukupuolten edustus päätöksenteossa. Feministiset ihanteet,
3615 sosialidemokraattiset arvot ja kansainväliset sopimukset velvoittavat
3616 päättäväisemmin puuttumaan naiseen kohdistuvaan häirintään ja
3617 väkivaltaan. Ulkopoliitikassa ja kehityspoliitikassa painopisteen tulee olla
3618 naisten ja lasten hyvinvoinnin edistäminen. Kehitysyhteistyöllä tuetaan

3619 naisten ja tyttöjen koulutusta, toimeentuloa ja oikeutta päättää omasta
3620 elämästään ja kehostaan.

3621 Sukupuolten välistä terveyden tasa-arvoa tulee edistää. Terveyden tasa-
3622 arvon saavuttaminen edellyttää terveyttä edistävien toimenpiteiden
3623 tehostamista ja hoitoon pääsyn turvaamista. Myös poikien
3624 koulumenestystä tulee tukea ja nuorten miesten syrjäytymistä ehkäistä
3625 tehokkaasti. Isän mahdollisuuksia osallistua lasten kasvatukseen ja
3626 hoivaan on parannettava.

3627 **Tavoitteitamme**

- 3628 • Jokaisella ihmisellä kuuluu olla oikeus määrittää, mitä hänen hyvä
3629 elämänsä on.
- 3630 • Vanhempien sosioekonominen tausta ei saa määrittää lasten
3631 tulevaisuutta.
- 3632 • Sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen, ihmissuhdemuoto tai
3633 sukupuoli-identiteetti eivät saa määrittää ihmistä ulkopuolelta.
- 3634 • Poikien koulumenestystä tulee tukea ja nuorten miesten
3635 syrjäytymistä ehkäistä tehokkaasti.
- 3636 • Lainsäädännön on kunnioitettava sukupuoltaan korjaavan
3637 ihmisen oikeuksia sekä tunnustettava juridisesti myös
3638 muunsukupuoliset.
- 3639 • Pörssiyritysten hallitukseen tarvitaan sukupuolikiintiöt
3640 turvaamaan eri sukupuolten edustus päätöksenteossa.
- 3641 • Ulkopolitiikassa ja kehityspolitiikassa painopisteen tulee olla
3642 naisten ja lasten hyvinvoinnin edistäminen.
- 3643 • Yhteiskunnan rakenteita ja lainsäädäntöä on uudistettava
3644 monipuolisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäen.
3645

3646 **Muutostaaste 4. Globaalin** 3647 **keskinäisriippuvuuden tulevaisuus**

3648 Jo vuosikymmeniä olemme tottuneet ajatukseen demokratian,
3649 sivistyksen ja edistyksen leviämisestä ja laajenemisesta.
3650 Koronapandemian myötä kehityksessä kuitenkin otettiin
3651 maailmanlaajuisesti takapakkia. Tämänhetkistä globaalia
3652 turvallisuustilannetta haastavat voimapolitiikkaa harjoittavat valtiot.
3653 Erityisesti Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan on horjuttanut
3654 kylmän sodan jälkeistä yhteistyöhön perustuvaa maailmanjärjestystä
3655 monin tavoin ja muuttanut Euroopan turvallisuusarkkitehtuuria
3656 peruuttamattomalla tavalla. Kansainvälisen yhteistyön keskeisiksi
3657 kysymyksiksi on noussut välttämättömyys estää sodankäynnin
3658 laajentuminen ja voimapolitiikkaa ja kansainvälistä oikeutta rikkovien
3659 pyrkimysten torjuminen.

3660 Koronapandemian aikana globaali köyhyys lähti nousuun ensimmäistä
3661 kertaa 20 vuoteen. Globaalia ruokaturvaa vaarantaa puolestaan Venäjän
3662 hyökkäyssota Ukrainassa. Myös monet muut pitkittyneet kriisit lisäävät
3663 epävakautta ja kansainvälisiä jännitteitä. Suomi tukee EU-tason ja
3664 kansainvälisen tason toimia näihin kriiseihin vastaamiseksi.

3665 Samaan aikaan ilmastomuutos, maaperän ja merten köyhtyminen ja
3666 luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen uhkaavat maailman ihmisten
3667 hyvinvointia ja tulevaisuutta. Kehityssuunta on vielä mahdollista kääntää,
3668 mutta se vaatii kunnianhimoisia ja määrätietoisia toimia.
3669 Ilmastomuutoksen torjuminen vaatii globaaleja, monitieteisiä ja
3670 politiikanaloja yhdistäviä rohkeita innovaatioita ja ratkaisuja. Pariisin
3671 ilmastosopimus ja maailman kestävä kehityksen tavoitteet määrittävät
3672 YK:n Agenda 2030 luovat jatkossakin tienviivat lähivuosien
3673 kansainväliselle yhteistyölle ja Suomen toiminnalle.

3674 Sosiaalinen kestävämmä näky eriarvoisuuden maailmanlaajuisena
3675 kasvuna. Kourallinen maailman rikkaimmista ihmisistä omistaa yhtä
3676 paljon varallisuutta kuin maailman vähävaraisempi puolikas, eli noin 3,8
3677 miljardia ihmistä. Työpaikat ovat kadonneet monen kotiseudulta, oma
3678 talous ei ole kehittynyt suotuisasti ja vastaavasti pieni vähemmistö on
3679 kerännyt kasvun hedelmät. Tästä kumpuavasta toivottomuuden ja
3680 epäoikeudenmukaisuuden kokemuksesta saavat käyttövoimansa niin
3681 globalisaation parempaa hallintaa vaativat kansainväliset muutosvoimat
3682 kuin myös populistiset ja nationalistiset liikkeet, jotka lupaavat

3683 monimutkaisiin ongelmiin helpon kuuloisia, mutta toimimattomia ja
3684 konflikteja synnyttäviä ratkaisuja.

3685 Tarvitsemme kokonaisvaltaisen oikeudenmukaisen siirtymän
3686 ekologisesti, sosiaalisesti, eettisesti ja taloudellisesti kestävään
3687 kehitykseen sekä laajaa kansainvälisyyttä, jossa tavoitteena on myös
3688 demokratian vahvistaminen ja solidaarisuus. Siirtymä on toteutettava
3689 oikeudenmukaisesti ja se vaatii vahvaa julkista ohjausta ja kansainvälistä
3690 yhteistyötä. Oikeudenmukainen siirtymä kohti kestävämpää tulevaisuutta
3691 on toteutettava reilusti yhteiskuntien sisällä ja välillä.

3692 Maailmaa uhkaavat kriisit voidaan torjua ja kestäväää kehitystä edistää vain
3693 monenkeskisessä sääntöpohjaisessa kansainvälisessä yhteistyössä.
3694 Monenkeskisen yhteistyön ja keskinäiseen luottamukseen perustuvan
3695 maailman rakentamisessa Suomen ei pidä olla sivustakatsoja, vaan
3696 aktiivinen toimija. Kansainväliset järjestöt, kuten YK ja Maailman
3697 kauppajärjestö (WTO) ovat heikentyneet valtioiden keskinäisen
3698 epäluottamuksen sekä kansallisen itsekkyyden ja oman edun tavoittelun
3699 lisääntyessä. Taloudellinen nationalismi ja sotilaallisten jännitteiden
3700 kasvu on johtanut protektionismin lisääntymiseen avoimen
3701 kaupankäynnin kustannuksella. Se on lisännyt epävakautta ja tuottanut
3702 hyvinvointitappioita kaikille, ennen muuta heikoimmassa asemassa
3703 olevalle väestölle. Monien maiden, kuten Kiinan, systemaattinen tapa
3704 rikkoa kansainvälisen kaupan sääntöjä yhdistettynä koventuneeseen
3705 geopoliittiseen kilpailuun edellyttävät Suomelta ja Euroopalta entistä
3706 vahvempia panostuksia huoltovarmuuteen ja kokonaisturvallisuuteen,
3707 mutta myös kansainvälisen sopimusjärjestelmän vahvistamiseen.

3708 Ilmastonmuutos ja kestäväätön kehitys ovat aikamme keskeisiä
3709 moniulotteisia turvallisuusuuhkia. Ilmastonmuutos on myös
3710 humanitaarinen kriisi, josta kaikkein heikoimmassa asemassa olevat
3711 maat ja väestöryhmät kärsivät eniten. Samalla ilmastonmuutos on
3712 esimerkki turvallisuusuhkien keskinäisriippuvaisesta luonteesta.
3713 Euroopan unionin jäsenmaana Suomi on aktiivisesti ohjaamassa unionia
3714 aktiivisemmän ja vaikuttavamman ilmastopolitiikan suuntaan.

3715 Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja kaikessa kansainvälisessä
3716 toiminnassa keskeisen arvopohjan muodostavat ihmisoikeuksien,
3717 oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, tasa-arvon, rauhan, vapauden ja
3718 suvaitsevaisuuden edistäminen. Myös nykyisessä tilanteessa, jossa
3719 globaalit vastakkainasettelut ovat kasvaneet ja jossa Venäjä pyrkii
3720 voimapolitiikalla horjuttamaan sääntöpohjaista maailmanjärjestystä,
3721 kansainvälistä turvallisuutta edistetään parhaiten jatkamalla

3722 määrätietoisesti monenkeskistä poliittista, taloudellista ja kulttuurillista
3723 yhteistyötä.

3724 Suomen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden paras tae on hyvin toimiva,
3725 tasa-arvoinen ja kaikkien kansalaistensa osallistumis- ja
3726 vaikuttamismahdollisuuksista huolen pitävä hyvinvointivaltio, jonka
3727 yhteenkuuluvuutta ei ulkoa voi horjuttaa. Eriarvoisuuden kasvu ja
3728 hyvinvointipalvelujen alasajo vaarantavat sekä sisäistä että ulkoista
3729 turvallisuutta.

3730 Suomi edistää tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta, kestävästä kehitystä ja
3731 demokratian vahvistamista jokaisella politiikan loholla, myös
3732 ulkopoliitikassa. Naisten oikeuksien ja tasa-arvon toteutuminen lisäävät
3733 yhteiskuntien turvallisuutta ja vakautta sekä edistävät kestävästä
3734 kehitystä, joka on ulkopoliitikamme päämäärä. Tasa-arvon
3735 toteutuminen, naisten aseman parantaminen ja
3736 osallistumismahdollisuuksien lisääminen vahvistavat yhteiskuntien
3737 turvallisuutta ja vakautta sekä edistävät kestävästä kehitystä.

3738 Suomi on pohjoismaisen yhteistyön aktiivinen kehittäjä. Pohjoismainen
3739 yhteistyö on merkittävä väline ilmastotekojen, arktisen alueen suojelun ja
3740 alkuperäiskansojen oikeuksien toteutumisen edistäjänä. Pohjoismainen
3741 yhteistyö rakentuu menestyneen pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin
3742 varaan ja on osa yhteistä kulttuuriperintöä. Nuoriso- ja kulttuurivaihtoa ja
3743 kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksia ottaa osaa pohjoismaiseen
3744 yhteistyöhön on tuettava aktiivisesti.

3745 Euroopan unioni on arvoyhteisö, joka perustuu ihmisarvon ja -oikeuksien
3746 kunnioittamiseen, sekä demokratiaan, oikeusvaltion, vapauden ja tasa-
3747 arvon arvoille. Yhteistyön tavoitteena on hyvinvoinnin ja turvallisuuden
3748 lisääminen. Kaiken unionin toiminnan tulee olla linjassa taloudellisen,
3749 sosiaalisen ja ekologisesti kestävästä kehityksen periaatteiden kanssa.
3750 Suomen paikka on EU:n eturivissä, jossa olemme rakentamassa
3751 parempaa huomista ja vahvempaa Eurooppaa. Euroopan unionin on
3752 investoitava tulevaisuuteen ja osaamiseen sekä yhteistyötä
3753 jäsenvaltioiden välillä on tiivistettävä.

3754 Suomen ja EU:n tulee tiivistää kumppanuuttaan ja yhteistyötään,
3755 erityisesti Afrikan maiden kanssa. Perinteinen valtioiden välinen
3756 kehitysyhteistyö ei riitä vastaamaan haasteisiin. Ongelmien
3757 monitahoisuus edellyttää kokonaisvaltaista, yhteiskuntien sosiaalisen
3758 ulottuvuuden ja demokratiakehityksen huomioivaa tukea, sekä yritysten
3759 ja kansalaisyhteiskunnan laaja-alaista osallistamista. Yhteistyön tulee
3760 kehitysyhteistyön ohella kattaa kauppa- ja investointi-, ilmasto-,

3761 ihmisoikeus- sekä pakolais- ja maahanmuuttopolitiikan. Tavoitteena
3762 tulee olla Afrikan maiden hyvinvointivaltioiden ja
3763 kansalaisyhteiskuntarakenteiden kehittyminen ja demokratian
3764 vahvistuminen, koska kansanvaltaisuus on aina kulkenut käsi kädessä
3765 edistyksen, tasa-arvon ja vakauden kanssa.

3766 Konfliktien ennaltaehkäisy ja kriisinhallinta edellyttävät tehokasta
3767 yhteistyötä kaikkien apua tarjoavien globaalien tahojen välillä.

3768 **SDP TOIMII SEN PUOLESTA, ETTÄ SUOMI PUOLUSTAA MÄÄRÄTIE TOISESTI**
3769 **GLOBAALIA SÄÄNTÖPOHJAISTA MAAILMANJÄRJESTYSTÄ SEKÄ VAHVISTAA**
3770 **YLIKANSALLISEN YHTEISTYÖN FOORUMEITA.**

3771 **4.1. Turvallinen ja yhteistyökykyinen Suomi rakentaa** 3772 **kansainvälistä turvallisuutta**

3773 Globaalia turvallisuustilannetta haastavat voimapolitiikkaa harjoittavat
3774 valtiot. Erityisesti Venäjän aloittama hyökkäyssota Ukrainaan on
3775 horjuttanut kylmän sodan jälkeistä yhteistyöhön perustuvaa
3776 maailmanjärjestystä monin tavoin ja muuttanut Euroopan
3777 turvallisuusarkkitehtuuria peruuttamattomalla tavalla.
3778 Turvallisuustilanteen uudelleenarviointi johti Suomen ja Ruotsin osalta
3779 Pohjois-Atlantin puolustusliiton jäsenyyden hakemiseen ja
3780 kokonaispuolustuskyvyn kehittämiseen koko Euroopan osalta.

3781 Suomen turvallisuusympäristö oli jo ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan
3782 muuttunut epävakampaan suuntaan. Epävakaa olotila tulee olemaan
3783 pitkäkestoinen ja vaatii aikaa ja monia muutoksia ennen kuin on
3784 mahdollista saavuttaa uusi luottamuksen tila. Myös kauko- ja
3785 hybrdivaikuttamiskeinojen kehitys yhdessä siviiliteknologioiden
3786 turvallisuusvaikuttavuuden merkittävyyden kasvun kanssa on
3787 vaikeuttanut uhkatilanteisiin varautumista. Kybertoimintaympäristön ja
3788 hybridiuhkien merkitys kasvaa, ja niitä käytetään poliittisten ja
3789 sotilaallisten päämäärien saavuttamiseksi.

3790 Suomi harjoittaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jonka päämääränä on
3791 vahvistaa Suomen kansainvälistä asemaa, turvata itsenäisyys ja
3792 alueellinen koskemattomuus, parantaa Suomen ja suomalaisten

3793 turvallisuutta ja hyvinvointia sekä ylläpitää yhteiskunnan toimivuutta.
3794 Ulko- ja turvallisuuspolitiikan tärkeimpänä tavoitteena on estää
3795 joutuminen sotilaalliseen konfliktiin. Tavoitteena on myös maailmassa
3796 käynnissä olevien sotien lopettaminen ja eurooppalaisten arvojen roolin
3797 vahvistaminen maailmapolitiikassa.

3798 Suomi pitää huolen uskottavasta kansallisesta puolustuksestaan ja sen
3799 riittävästä resursoinnista. Suomen puolustuskyky perustuu yleiseen
3800 asevelvollisuuteen, koulutettuun reserviin, koko maan puolustamiseen ja
3801 korkeaan maanpuolustustahtoon sekä Pohjois-Atlantin puolustusliitto
3802 Nato:n jäsenyyteen. Suomen tulee varmistaa puolustusvoimissa
3803 tarpeellinen henkilöstömäärän vastaamaan Venäjän hyökkäyssodasta
3804 johtuvaan turvallisuusympäristön muutokseen sekä Nato-jäsenyyden ja
3805 sotilasliiton rakenteisiin liittymisestä johtuviin tarpeisiin.

3806 Yleisen asevelvollisuusjärjestelmän kehittämistarpeista tulee huolehtia.
3807 Kaikkien sukupuolien osaaminen ja osallistuminen maanpuolustukseen
3808 on tärkeää sekä tasa-arvon näkökulmasta että sotilaallisesti. Ikäluokkien
3809 koon pienentyessä tulee nyt kutsuntojen ulkopuolelle jäävien kansalaisten
3810 osallistumismäärää lisätä tulevaisuudessa. SDP on sitoutunut tasa-arvon
3811 edistämiseen ja maanpuolustusjärjestelmän kehittämiseen. Pitkällä
3812 tähtämellä sukupuolineutraali kaikkia koskeva kansalaispalvelusmalli on
3813 hyvä vaihtoehto. Asevelvollisuusjärjestelmän mahdollisen päivittämisen
3814 tulee tapahtua maanpuolustuksen ja kokonaisturvallisuuden tarpeista,
3815 sotilaalliset uhkakuvat sekä kansantaloudelliset vaikutukset huomioiden.

3816 Kärjistyvän voimapolitiikan maailmassa Suomen puolustusintressien
3817 edistäminen tapahtuu tehokkaimmin osana laajempaa yhteisöä, jonka
3818 jäsenenä Suomella on aktiivinen rooli puolustusyhteistyön ja konfliktien
3819 ennaltaehkäisyn tukemisessa ja kehittämisessä.

3820 Suomella on Naton täysvaltaisena jäsenenä samat oikeudet ja
3821 velvollisuudet kuin kaikilla muillakin liittouman jäsenillä. Suomi ei hae
3822 erivapauksia vaan kantaa vastuunsa, mutta ei myöskään ole
3823 luovuttamassa kansallista päätösvaltaansa oman puolustuksensa
3824 resursoinnin, kansainvälisen harjoitustoiminnan laajuuden, pysyvien
3825 toimintojen Suomeen sijoittamisen tai ydinaseiden suhteen. Nato on
3826 luottamukseen perustuva yhteistyöjärjestelmä, jossa ei ole mekanismeja
3827 kansallisen päätösvallan ylittämiseen. Tämän kansallisen päätösvallan
3828 puitteissa ja nykyisen energialain pohjalta SDP:n linjana on, ettei
3829 Suomeen vastaisuudessaakaan tuoda, varastoida tai ryhmitetä ydinaseita
3830 sodan tai rauhan aikana. Suomen Nato-jäsenen roolissa tulee korostua
3831 erityisesti pohjoismaisuus, ydinaseettomuus ja vahvan oman kansallisen
3832 puolustuskyvyn ylläpitäminen.

3833 Nato-jäsenyys ja Euroopan unionin solidaarisuusvelvoite ovat Suomen
3834 turvallisuutta vahvistavia ennaltaehkäiseviä sitoumuksia ja ne turvaavat
3835 Suomen mahdollisuuden saada tarvittaessa tehokasta apua
3836 sotilaallisessa kriisitilanteessa. Vastaavasti Suomi varautuu auttamaan
3837 muita liittokuntavelvoitteidensa mukaisesti. Suomi myös ylläpitää
3838 vallitsevassa maailmantilanteessa puolustusmenojen tason kahdessa
3839 prosentissa BKT:sta.

3840 Suomen tulee olla Naton jäsenmaanakin mukana EU:n
3841 puolustusyhteistyön kehittämisessä. Tavoite on, että EU kykenee
3842 toimimaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan yhtenäisenä sekä
3843 toimivassa yhteistyössä kaikkien kumppaneidensa kanssa.

3844 Suomi harjoittaa aktiivista vakauspolitiikkaa sotilaallisten uhkien
3845 ennaltaehkäisemiseksi ja estääkseen Suomen joutumisen sotilaallisen
3846 konfliktin osapuoleksi. Kansainvälinen puolustusyhteistyö,
3847 kansainvälinen koulutus- ja harjoitustoiminta sekä osallistuminen
3848 kansainväliseen kriisinhallintaan ovat tärkeä osa Suomen ulko-,
3849 turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Suomen kansainväliset sitoumukset
3850 ja yhteistyö vahvistavat yhteistä turvallisuutta tavalla, joka ei kohdista
3851 sotilaallista uhkaa muille valtioille.

3852 **Rauhentyö ja kriisinhallinta rakentavat kestävää** 3853 **maailmaa**

3854 Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan niin YK:n, EU:n kuin
3855 ETYJ:n puitteissa on osa vakauttavaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jolla
3856 muun muassa luodaan puitteet rauhanrakentamiselle konfliktien
3857 jälkeisissä yhteiskunnissa. Alueellisella tasolla ETYJ:llä on erityinen
3858 asema turvallisuus- ja yhteistyöjärjestönä, ja tätä asemaa tulee hyödyntää
3859 mahdollisimman paljon konfliktien ratkaisemisessa ja kriisinhallinnassa.
3860 Suomi tarjoaa erinomaiset puitteet rauhanneuvotteluille ja
3861 dialogitapaamisille.

3862 Sääntöpohjaisen kansainvälisen yhteistyöjärjestelmän vahvistaminen ja
3863 globaalien hyvinvointikehityksen tukeminen on myös rauhentyötä.
3864 Epävirallisille ja osallistaville dialogiprosesseille on maailmalla entistä
3865 enemmän tilausta. Laaja-alainen kumppanuusajattelu on tärkeää myös
3866 rauhentyössä. Suomen on toimittava aktiivisena rauhanvälittäjänä ja
3867 sillanrakentajana sekä edistettävä YK:n turvallisuusneuvoston Naiset,
3868 rauha ja turvallisuus 1325-päätöslauseelman mukaisesti naisten
3869 osallistumista rauhanneuvotteluihin ja rauhanrakentamiseen huolehtien

3870 siitä, että rauhanneuvotteluissa naisten ja tyttöjen oikeudet turvataan.
3871 Kestävää rauhaa ei voida rakentaa epätasa-arvoisuutta ylläpitäville
3872 rakenteille. YK:n turvallisuusneuvoston Nuoret, rauha ja turvallisuus
3873 2250-päätöslauselman mukaisesti on nuorten osallistumista
3874 rauhanrakentamiseen ja konfliktien ehkäisyyn edistettävä. Myös
3875 siviilikriisihallinnan ja kehitysyhteistyön sekä humanitaarisen avun
3876 rajapintojen kehittämällä voidaan parantaa toiminnan kattavuutta ja
3877 tehokkuutta. Ennen turvallisuustilanteen romahtamista avoimeksi
3878 konfliktiksi on monen asian täytynyt mennä pieleen. Turvallisuustilanteen
3879 ylläpitäminen on nähtävä useita aloja yhdistävänä kokonaisvaltaisena
3880 prosessina.

3881 Suomen on harjoitettava aktiivista vakauspolitiikkaa konfliktien
3882 ennaltaehkäisemiseksi. Globaalisti käynnissä on ennennäkemätön
3883 asevarustelun kierre, minkä vuoksi Suomen tulee myös jatkossa lisätä
3884 panostuksia aseriisuntaan ja asevalvontaan liittyvään aloitteellisuuteen.
3885 Suomen on myös edistettävä aktiivisesti kansainvälisen
3886 asekauppasopimuksen yleistä sitovuutta ja kattavuutta sekä
3887 toimeenpanoa. Suomen on noudatettava kansainvälisiä sopimuksia ja
3888 velvoitteita asekaupassaan sekä pidättäydyttävä käymästä asekauppaa
3889 autoritaaristen, ihmisoikeuksia loukkaavien maiden kanssa. Suomen ei
3890 tule viedä aseita, teknologiaa tai tukipalveluita konfliktiherkille alueille
3891 eikä hyökkäyssotaa käyviin maihin, joissa niitä voidaan käyttää
3892 ihmisoikeuksien loukkauksiin. Suomen tulee osallistua kansainvälisiin
3893 aseistariisunnan prosesseihin, kuten edistää autonomisten
3894 asejärjestelmien kieltosopimuksen aikaansaamista sekä liittyä
3895 kansainväliseen rypäleaset kieltävään sopimukseen.

3896 Suomi tukee ydinsulkusopimuksen asemaa ydinaseriisunnan
3897 edistämisessä. Suomi jatkaa ydinasekieltosopimuksen sisällön
3898 analysointia ja vertailua muihin sektorin keskeisiin aloitteisiin sekä seuraa
3899 aktiivisesti sopimuksen voimaansaattamisprosessin etenemistä.
3900 Prosessin edistyessä Suomi arvioi YK:n ydinasekieltosopimukseen
3901 liittymistä. Suomi pyrkii kaikkien joukkotuhoojaseiden kieltämiseen ja
3902 hävittämiseen. Pohjoismaiden välistä koordinaatiota ja yhteistyötä
3903 ydinaseriisunnan edistämisessä on syytä tiivistää.

3904 Suomi osallistuu aktiivisesti osana kansainvälistä diplomatiiaa eri
3905 aloitteisiin, joilla pyritään edistämään dialogia ydinaseriisunnan
3906 edistämiseksi ja ydinasevaltioiden välisten sopimusten uudelleen
3907 sopimiseksi sekä sopimusten noudattamisen monikansallisen valvonnan
3908 toteuttamiseksi.

3909 Teknologia ja uudet turvallisuusuhat

3910 Yhteiskunnan lisääntynyt tietointensiivisyys, tieto- ja
3911 viestintäjärjestelmien keskinäinen integraatio ja kaikille avointen
3912 tietoverkkojen lisääntyminen asettavat uudenlaisia vaatimuksia
3913 yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiselle. Demokraattisten
3914 valtioiden kannalta on tärkeää, että kaikki tietotekniikkaa ja tiedon
3915 käsittelyä ja massadataa hallitsevat yritykset ja muut toimijat ovat
3916 sitoutuneet vähintään samantasoisiin tietoturvasääntöihin ja tietojen
3917 hallinnan eettisiin periaatteisiin kuin EU. Massadatan sääntelyä tulee
3918 EU:ssa jatkaa kehittämällä EU:n disinformaatiota koskevia
3919 käytännesääntöjä. Oman haasteensa tuovat ulkomaisen omistuksen
3920 kasvu ja toimintojen ulkoistaminen sekä lisääntynyt riippuvuus sähköstä.
3921 Informaatiovaikuttamista käytetään myös demokratiaa vääristäviin ja
3922 konflikteja ylläpitäviin tarkoituksiin. Suomen on toimittava luotettavan ja
3923 riippumattoman tiedonvälityksen turvaamiseksi.

3924 Kyberpuolustuksen kehittäminen vaatii valvonta- ja vastauskapasiteetin
3925 kasvattamisen lisäksi panostuksia osaamiseen: kyberpuolustuksesta on
3926 noussut keskeinen osa uskottavaa puolustuskykyä. Kyberuhkien rinnalla
3927 erilaisten hybridiuhkien määrä ja potentiaali kasvaa vuosi vuodelta
3928 merkittävämmäksi. Turvallisuuden ylläpitäminen vaatii yhä aktiivisempaa
3929 kansainvälistä yhteistyötä ja siksi Euroopan hybridiuhkien torjunnan
3930 osaamiskeskuksen roolia on vahvistettava ja yhteistyötä on tiivistettävä
3931 yksityissektorin, kolmannen sektorin ja viranomaisten välillä. Suomi
3932 panostaa kyberpuolustuskykyensä teknologisia kehityskulkuja (ml.
3933 tekoäly) ennakoiden ja aselajien yhteistoimintakykyä korostaen. Suomen
3934 on varauduttava kohtaamaan aiempaa merkittävämpää
3935 informaatiovaikuttamista ja muita hybridisodankäynnin muotoja myös
3936 rauhan aikana. Erityisesti on panostettava tekoälyä ja kansainvälisiä
3937 linkkejä hyödyntävien häirintäyritysten ennakoimiseen, tunnistamiseen ja
3938 torjumiseen.

3939 Informaatio- ja paikannusteknologian kehitys on nostanut sekä siviili-
3940 että sotilaskäyttöön soveltuvien kaksikäyttöesineiden kehityksen ja
3941 levikin valvonnan merkitystä. Suomen, Euroopan unionin jäsenmaana,
3942 tulee tukea sitovan ja kattavan kaksikäyttöesineiden kaupan hallinnan
3943 kehittämistä ja ajettava kaksikäyttöesineitä koskevan hyvän hallinnan
3944 kehittämistä myös globaalien yhteistyöorganisaatioiden piirissä.

3945 Riittävän huoltovarmuustilanteen ylläpitäminen vaatii monialaista
3946 osaamista ja panostuksia kotimaan tuotantokapasiteetin ylläpitämisen
3947 lisäksi myös kaupan ja tietoliikenneyhteyksistä huolehtimiseen. Kaupan ja

3948 uhkien kansainvälistyessä ja monipuolistuessa
3949 huoltovarmuuskapasiteetin ei saa antaa heiketä. Suomen tulee lisäksi
3950 huolehtia kotimaisen puolustusteollisuuden tarpeista teollisuuden ja
3951 huoltovarmuuden kehittämisen näkökulmasta. Jatkossa teollisen
3952 osaamisen ylläpitäminen kotimaassa korostuu entisestään. Erityisesti on
3953 panostettava puolustusteollisuudelle ja puolustuskyvyille keskeisten
3954 raaka-aineiden ja komponenttien huoltovarmuuteen.

3955 **Tavoitteitamme**

- 3956 • Tarvitsemme kokonaisvaltaisen oikeudenmukaisen siirtymän
3957 ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväan kehitykseen
3958 niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin. Kaiken toiminnan tulee
3959 olla eettisesti kestäväällä pohjalla.
- 3960 • Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on ehkäistä
3961 Suomen joutuminen sotilaallisen konfliktin osapuoleksi ja toimia
3962 eurooppalaisen ja globaalin yhteisön rakentavana jäsenenä.
- 3963 • Suomen turvallisuuspoliittinen linja perustuu uskottavaan omaan
3964 puolustukseen, yleiseen asevelvollisuuteen, korkeaan
3965 maanpuolustustahtoon, Nato-jäsenyyteen ja Euroopan unionin
3966 yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan osallistumiseen.
- 3967 • Suomen on noudatettava kansainvälisiä sopimuksia ja velvoitteita
3968 asekaupassaan, sekä pidättäytyttävä käymästä asekauppaa
3969 autoritaaristen, ihmisoikeuksia loukkaavien ja hyökkäyssotaa
3970 käyvien maiden kanssa.
- 3971 • Suomen on toimittava aktiivisena rauhanvälittäjänä ja
3972 sillanrakentajana sekä edistettävä YK:n turvallisuusneuvoston
3973 Naiset, rauha ja turvallisuus 1325-päätöslauseelman mukaisesti
3974 naisten osallistumista rauhanneuvotteluihin. Rauhanvälityksen
3975 rahoitus tulee turvata myös jatkossa.
- 3976 • Suomen tulee myös jatkossa lisätä panostuksia aseriisuntaan ja
3977 asevalvontaan liittyvään aloitteellisuuteen.
- 3978 • Pysyvänä tavoitteena on oltava ydinaseista vapaa maailma.

3979 **4.2. Monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen ja YK:n** 3980 **uudistaminen**

3981 Oikeudenmukainen kansainvälinen yhteistyö ja vastuunjako toimii
3982 ainoastaan yhteisesti sovittujen sääntöjen ja normien pohjalta. Suomen
3983 on toteutettava oikeudenmukaista globaalipolitiikkaa vahvistamalla
3984 sääntöpohjaista järjestelmää ja tukemalla luottamusta rakentavia toimia
3985 sen ylläpitämiseksi. Tavoitteen edistämisen tulee olla Suomen
3986 ulkopolitiikan ytimessä. Konkretisointi tapahtuu politiikkavaikuttamisen,
3987 sisältöjen, osallistumisen ja rahoituksen kautta. YK on nyt ja sen on oltava
3988 myös tulevaisuudessa monenkeskisen järjestelmän perusta, jonka
3989 puitteissa luodut laaja-alaisesti vaikuttavat kansainväliset sopimukset
3990 suojelevat ihmisoikeuksia ja ympäristöä sekä tukevat kestävästä kehitystä.

3991 Ilmastonmuutoksen eteneminen vaikuttaa laajasti yhteiskuntiin ja
3992 kansainväliseen yhteistyöhön. Kuivuudesta ja lämpenemisestä kärsivät
3993 erityisesti muutenkin heikommassa asemassa olevat maat ja niiden
3994 heikommassa asemassa olevat kansalaiset. Tämä aiheuttaa kasvavaa
3995 konfliktiriskiä ja ilmastopakolaisuutta. Vaikka suurimman taakan kantavat
3996 kriisimaiden lähialueet, tulevat nämä kysymykset koskemaan kaikkia
3997 maita. Vain harva maa on varautunut esimerkiksi kasvavaan
3998 ilmastopakolaisuuteen, eivätkä kansainväliset sopimukset vastaa
3999 tarpeellisella tavalla tuleviin haasteisiin. On tärkeää, että kansainvälinen
4000 yhteisö kykenee tulevaisuudessa vastaamaan näihin haasteisiin myös
4001 velvollisuuksien ja taakanjaon osalta oikeudenmukaisesti ja sopien.

4002

4003 **Kestävä kehitys globaalin työn prioriteettina**

4004 YK:n kestävästä kehityksestä ohjelma Agenda2030 muodostaa yhdessä
4005 Pariisin ilmastopöytäkirjan kanssa työkalun yhteisten haasteiden
4006 selättämiseen, mutta niiden hyödyntäminen edellyttää valtioilta,
4007 yrityksiltä ja kolmannen sektorin toimijoilta sitoutumista kansainvälisten
4008 sopimusten toteuttamiseen, sekä riittävän rahoituspohjan turvaamista.
4009 EU:n globaali johtajuus on avainasemassa kestävästä kehityksestä agendan
4010 ja Pariisin ilmastopöytäkirjan toimeenpanon edistämiseksi. EU-alueen
4011 yhteisiä verokäytäntöjä sekä yrityksiä säänteleviä
4012 vastuullisuusperiaatteita on tärkeää kehittää yhteisvoimin. Tarvittavat
4013 ilmastotoimet sisällytetään kauppa- ja muihin yhteistyösopimuksiin.

4014 Suomen tulee lisätä merkittävästi budjettirahoitteista
4015 ilmastorahoitustaan osana kehitysyhteistyömäärärahojen uutta kasvua.
4016 Samalla Suomen on vahvistettava rahoitusta erityisesti

4017 ilmastopöimuksen alaisille ilmastorahastoille. Ilmastorahoitusta tulee
4018 täydentää ja vahvistaa myös yksityisten ilmastoinvestointien lisäämiseen
4019 soveltuvilla uusilla rahoitusinstrumenteilla. Tavoitteena on tasapainoinen
4020 jakauma hillintä- ja sopeutumisrahoituksen kesken.

4021 **Kansainvälisiä järjestöjä on uudistettava ja vahvistettava** 4022 **määrätietoisesti**

4023 Tarvitsemme määrätietoista toimintaa globaalihallintaa vahvistavien
4024 aloitteiden ja uudistusten eteenpäinviemiseksi. Luottamusta ja dialogia
4025 vastakkainasettelun ja jännitteiden hälventämiseksi on tärkeä vahvistaa
4026 ja Suomen tulee toimia tässä esimerkkinä. YK on ainutlaatuinen foorumi
4027 tähän työhön. Siksi on tärkeää, että Suomi tukee YK:n pääsihteerin
4028 aloittamia uudistusprosesseja, joiden tavoitteena on painopisteen
4029 siirtäminen ennaltaehkäisyyn ja rauhanrakentamiseen, sektoreiden
4030 välisen yhteistyön tiivistäminen sekä toiminnan tehokkuuden ja
4031 tuloksellisuuden parantaminen.

4032 Toimintatapoja on uudistettava hyödyntämällä uutta teknologiaa ja
4033 vahvistettava kansallisesti valmisteltujen kehitysohjelmien
4034 toimeenpanoa koordinoitusti yhteistyössä kansallisten, kahdenvälisen
4035 ja monenkeskisten järjestöjen kesken. Yhteistyötä on tiivistettävä myös
4036 Maailmanpankin, Kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailman
4037 kauppajärjestön (WTO) kanssa johdonmukaisuuden lisäämiseksi ja
4038 päällekkäisyyksien välttämiseksi.

4039 YK:n turvallisuusneuvoston asemaa kansainvälisen rauhan ja
4040 turvallisuuden takaajana tulee vahvistaa toimintatapoja uudistamalla.
4041 YK:n turvallisuusneuvostoa tulee uudistaa edustavuuden ja legitimitetin
4042 lisäämiseksi siten, että neuvostoa laajennetaan sekä uusilla pysyvillä että
4043 vaihtuvilla jäsenillä ilman veto-oikeuksia. Tavoitteena on veto-oikeuden
4044 käytön rajaaminen ja nykyisistä veto-oikeuksista luopuminen.
4045 Tavoitteiden saavuttamiseksi on pyrittävä entistä aktiivisempaan
4046 yhteistyöhön Pohjoismaiden ja muiden samanmielisten maaryhmittymien
4047 kanssa.

4048 Ihmisoikeuksien, demokratian sekä oikeusvaltioperiaatteen
4049 vahvistaminen ovat avainasemassa kestävien kehitystulosten
4050 saavuttamisessa. Suomen on oltava kansainvälisen rikostuomioistuimen
4051 ICC:n vahva tukija. ICC tarjoaa rikosten uhreille turvaa ja yhteisöille polun
4052 oikeuden toteutumiseen ja eheytymiseen. ICC:tä on tuettava sen
4053 vaativassa tehtävässä maailmanlaajuisen oikeuden valvojana.

4054 Valtioiden lisäksi yritysmaailma ja kansalaiset ovat tärkeitä kumppaneita
4055 maailman haasteiden ratkaisemisessa ja uhkien torjumisessa. Tämä
4056 edellyttää poliittisen vuoropuhelun vahvistamista ja mm. YK:n
4057 parlamentaarisen ulottuvuuden kehittämistä yhteistyössä
4058 Parlamenttienvälisen liiton kanssa. YK:n tulee parantaa kansalaisten ja
4059 parlamenttien osallistumisen mekanismeja osana järjestön uudistusta.
4060 Tavoitteena on, että hallitustenvälisten neuvottelujen kautta luotaisiin
4061 YK:lle uusi parlamentaarinen ulottuvuus ja vahvistettaisiin
4062 kansalaisyhteiskunnan osallistumista.

4063 **Tavoitteitamme**

- 4064 • Suomen on toteutettava oikeudenmukaista globaalipolitiikkaa
4065 vahvistamalla sääntöpohjaista järjestelmää ja tukemalla luottamusta
4066 rakentavia toimia sen ylläpitämiseksi.
- 4067 • Suomen on lisättävä merkittävästi budjettirahoitteista
4068 ilmastorahoitustaan osana kehitysyhteistyömäärärahojen uutta
4069 kasvua ja vahvistettava erityisesti rahoitustaan ilmastopimuksen
4070 alaisille ilmastorahastoille.
- 4071 • YK:n turvallisuusneuvoston mahdollisuuksia toimia kansainvälisen
4072 rauhan ja turvallisuuden takaajana tulee vahvistaa toimintatapoja
4073 uudistamalla.
- 4074 • Suomen on oltava kansainvälisen rikostuomioistuimen ICC:n vahva
4075 tukija.
- 4076 • Suomen tulee vaikuttaa aktiivisesti osana Euroopan unionia ja
4077 puolustusliitto Natoa, sekä YK:ta sääntöpohjaisen, monenkeskisen
4078 yhteistyön vahvistamiseksi ja globaalien ongelmien ratkomiseksi.

4079 **4.3. Globaalitalouden hallinnan vahvistaminen**

4080 Globalisaatio sinällään on nostanut suuren määrän ihmisiä
4081 absoluuttisesta köyhyydestä, mutta kapitalistisen talousjärjestelmän
4082 suuri epäonnistuminen on eriarvoisuuden lisääntyminen sekä tulo- ja
4083 varallisuuserojen jyrkkä kasvu niin kansainvälisesti kuin maiden sisällä.
4084 Järjestelmä vaatii perusteellista korjaamista. Talouden demokraattista
4085 ohjausta on vahvistettava siten, että yhteiskunnan yleiset tarpeet ja
4086 yhteisvastuu asetetaan yksityisen voitontavoittelun edelle.

4087 Nykyinen epävakaa ja kriisejä aiheuttava globaali talousjärjestelmä on
4088 saatettava vakautta, kestävästä kehitystä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-

4089 arvoa edistäväksi. Nykyisenlainen globaalitalouden järjestelmä heikentää
4090 kestävän kehityksen edistämistä, ilmastonmuutokseen, laittomaan
4091 kauppaan ja ei-valtiollisiin turvallisuusuhkiin puuttumista sekä
4092 oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista. Läpinäkyvä, vastuullinen ja
4093 yhteisten pelisääntöjen noudattamiseen perustuva globaalitalous on
4094 kestävän kehityksen ehto.

4095 Kansainvälinen veronkierto ja verokilpailu ovat yksi globaalitalouden
4096 suurimpia ongelmia. Suomen on toimittava aktiivisesti harmaan talouden
4097 torjumiseksi ja sen varmistamiseksi, ettei yritystoiminta estä
4098 ihmisoikeuksien toteutumista missään päin maailmaa. Verovälttely
4099 vääristää kilpailua ja kehitystä luonnostaan vahvoilla olevien monopolien
4100 ja monopolien lähdemaiden eduksi. Kehittyviä maita köyhdyttävä
4101 verovälttely ei lopu, ellei rahavirtoja veroparatiiseihin saada tukituksi.
4102 Veroparatiisien toiminnan kitkeminen tuo kipeästi kaivattuja varoja, joita
4103 myös kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen tarvitsee. On
4104 kaikkien etu torjua verovälttelyä ja vilpillisiä siirtohinnoitteluita
4105 mahdollisimman tehokkaasti. Suomen tulee tukea kehittyvien maiden
4106 omien verojärjestelmien kehittämistä oikeudenmukaisesti. SDP tehostaa
4107 toimintaansa veronkierron kitkemiseksi ja veroparatiisien sulkemiseksi
4108 osana kotimaista politiikkaansa sekä kansainvälisessä yhteistyössään
4109 EU:ssa ja globaalisti.

4110 Tasapuolisilla pelisäännöillä toimiva kaupankäynti tuo vaurautta ja
4111 hyvinvointia. Kaupan perusteettomien esteiden purku on tärkeää, mutta
4112 kaupan vapauttaminen ei saa estää kehittyvien maiden omaa teollisuutta
4113 tai muita tuotannonaloja kehittymästä. Kaupan kansainvälisen
4114 sääntörakenteen tulee perustua WTO:n yleisiin sääntöihin ja siihen, että
4115 niitä sovellettaessa otetaan huomioon ympäristön, kulttuurin tai
4116 työntekijöiden suojeluun ja köyhimpien maiden erityistarpeisiin
4117 perustuvat poikkeukset. Monenkeskisten investointisopimusten
4118 uudistamisen keskeisenä ohjenuorana tulee olla demokratian
4119 vahvistaminen ja yksityisten investointien ohjaaminen tukemaan
4120 kestävästä kehitystä. Tavoitteena on monenkeskisesti säädellyn,
4121 oikeudenmukaisen ja tasapainoisen investointisopimusjärjestelmän
4122 kehittäminen.

4123 Kansainväliset valuuttamarkkinat ja rahoitusmarkkinat on rakennettava
4124 avoimiksi ja oikeudenmukaisiksi. Nykyinen järjestelmä tukee etenkin
4125 rikkaimpia valtioita ja suuria ylikansallisia yrityksiä, jotka kykenevät
4126 välttämään yhteisten pelisääntöjen noudattamisen. Siksi
4127 rahoitusmarkkinoiden avoimuutta on lisättävä. Pääomaliikkeiden
4128 valvontaa, verotusta ja demokraattista kontrollia on tehostettava samalla,

4129 kun yhteisiä pelisääntöjä vahvistetaan niin EU:ssa kuin globaalilla
4130 tasollakin.

4131 **Ihmisoikeuksien toteutuminen on turvattava kaikkialla**

4132 Työntekijöiden oikeudet, kuten oikeus järjestäytyä, on taattava kaikkialla.
4133 Pienet palkat, jotka eivät riitä elämiseen, ovat suuri ongelma
4134 maailmanlaajuisesti. Työelämän ihmisoikeusloukkauksia tapahtuu
4135 esimerkiksi lapsityön ja pakkotyön muodossa. Kansainvälisen
4136 työjärjestön ILO:n työelämän perusoikeuksien noudattaminen ja
4137 elämiseen riittävän palkan maksaminen ovat ihmisarvoisen elämän
4138 perusedellytyksiä. Työntekijöiden oikeus osallistua työn demokraattiseen
4139 organisoimiseen on turvattava ja samalla on varmistettava, että työn
4140 hedelmät jakautuvat riittävän oikeudenmukaisesti kaikkien
4141 tuotantoprosessiin osallistuneiden kesken.

4142 Yrityksillä on vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia ja valtioilla on velvollisuus
4143 edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Valtioiden on suojeltava ihmisiä
4144 yritystoiminnan heille aiheuttamilta terveydellisiltä, sosiaalisilta tai
4145 taloudellisilta haitoilta. Näiden YK:n ihmisoikeusneuvostossa
4146 hyväksytyjen periaatteiden tulee ohjata yritysten toimintaa
4147 kansainvälisesti. Suomen tulee säätää ihmisoikeuksia vahvistava
4148 yritys vastuulaki, olla etujoukoissa mukana kehittämässä yritys vastuuta
4149 koskevaa ja huolellisuusveloitteen ympärille rakennettavaa sääntelyä
4150 keskeisillä globaalipolitiikan forumeilla. Tarvitsemme yhtenäisen
4151 yritys vastuulainsäädännön myös koko EU:n alueelle.
4152 Yritys vastuulainsäädännön kehittämisellä pyritään siihen, ettei
4153 yritystoiminta tuota esteitä kestävä kehityksen tavoitteiden
4154 toteutumiselle ja että Suomessa tuotteitaan myyvien yritysten
4155 tuotantoketjuissa kunnioitetaan ihmisoikeuksia globaalisti.
4156 Työntekijöiden oikeuksien lisäksi tämä tukee suomalaisen työn
4157 kilpailukykyä tuodessaan nyt työoloja polkevia maita lähemmäs Suomen
4158 normeja.

4159 **Tavoitteitamme**

- 4160 ● Talouden demokraattista ohjausta on vahvistettava siten, että
4161 yhteiskunnan yleiset tarpeet ja yhteisvastuu asetetaan yksityisen
4162 voitontavoittelun edelle.
- 4163 ● Nykyinen epävakaa ja kriisejä aiheuttava globaali talousjärjestelmä on
4164 saatettava vakautta, kestävä kehitystä, oikeudenmukaisuutta ja
4165 tasa-arvoa edistäväksi.

- 4166 ● Suomen on toimittava aktiivisesti harmaan talouden torjumiseksi.
- 4167 ● Kansainväliset valuuttamarkkinat ja rahoitusmarkkinat on
- 4168 rakennettava avoimiksi ja oikeudenmukaisiksi.
- 4169 ● Työntekijöiden oikeudet, kuten oikeus järjestäytyä, on taattava
- 4170 kaikkialla.
- 4171 ● Suomen tulee säätää ihmisoikeuksia vahvistava yritys vastuulaki ja
- 4172 olla etujoukoissa mukana kehittämässä yritys vastuuta koskevaa ja
- 4173 huolellisuusveloitteen ympärille rakennettavaa sääntelyä.
- 4174 ● Tarvitsemme yhtenäisen yritys vastuulainsäädännön koko EU:n
- 4175 alueelle.

4176 **4.4. Kehityspolitiikka globaalien ratkaisujen tuottajana**

4177 Agenda 2030 antaa yleiset puitteet kestävän kehityksen toteutumiselle.
4178 Se asettaa tavoitteita ja vastuuta kaikille maille. Keskeinen edellytys
4179 tulokselliselle kehityspolitiikalle on eri politiikanalojen vaalikaudet ylittävä
4180 johdonmukaisuus, pitkäjänteisyys, jatkuvuus ja ennakoitavuus.
4181 Pitkäjänteisyyden turvaamiseksi valtioneuvosto hyväksyi toukokuussa
4182 2022 kehityspolitiikan ylivaalikautisen selonteon. Selonteon tavoitteena
4183 on muodostaa kehityspolitiikasta yhteinen kokonaisnäkemys, jota
4184 suomalainen yhteiskunta voi laajasti tukea. Selonteko vahvistaa
4185 kehityspolitiikan olevan erottamaton osa Suomen ulko- ja
4186 turvallisuuspolitiikkaa, joka tähtää turvallisuuden ja hyvinvoinnin
4187 vahvistamiseen kansainvälisen yhteistyön keinoin. Tämän tulee toteutua
4188 myös jatkossa.

4189 Selonteon yhteydessä valmisteltu kehitysyhteistyömäärärahojen
4190 nostamisen tiekartta linjaa, että YK:ssa asetetun 0,7 prosentin tavoitteen
4191 saavuttamiseksi Suomen kehitysyhteistyörahoitusta tulee lisätä
4192 suunnitelmallisesti ja asteittain useamman vaalikauden aikana. Suomen
4193 tulee pysyä tavoitteessaan tavoitella kehitysyhteistyömäärärahojen
4194 tasoa, joka vastaa YK:ssa annettua sitoumusta käyttää
4195 kehitysyhteistyöhön 0,7 prosenttia bruttokansantulosta. Tavoitevuodeksi
4196 0,7 prosentin tason saavuttamisessa asetetaan vuosi 2030. SDP on
4197 sitoutunut tähän tavoitteeseen.

4198 Afrikka on kestävän kehityksen tulevaisuuden kannalta erityisasemassa.
4199 Afrikan väkiluvun ennustetaan kaksinkertaistuvan 2,4 miljardiin vuoteen
4200 2050 mennessä. Väestönkasvu asettaa isot haasteet Afrikan valtioille ja
4201 koko maailmalle. Uusia työpaikkoja pitäisi kyetä luomaan vähintään
4202 kasvavan väestömäärän tahdissa. Työttömyys ja osattomuus ruokkivat

4203 levottomuutta. Samalla ilmastonmuutos koettelee rajusti monia Afrikan
4204 maita, vähentäen satoja ja heikentäen maaseudun asukkaiden
4205 elinkeinoja.

4206 Vuonna 2021 julkaistun Suomen Afrikka-strategian tavoitteiden
4207 mukaisesti Suomen tulee monipuolistaa ja syventää Suomen suhteita
4208 Afrikan maihin, Afrikan unioniin (AU) ja alueellisiin järjestöihin. Suomen
4209 tulee jatkossa edistää parempaa koordinaatiota Euroopan unionin ja sen
4210 jäsenmaiden kehitysyhteistyötä vaikuttavuuden lisäämiseksi, sekä
4211 vahvistaa molempia hyödyttäviä poliittisia ja kaupallistaloudellisia
4212 suhteita.

4213 Kestävän kehityksen polun, demokratian, ihmisoikeuksien ja
4214 oikeusvaltiokehityksen vahvistaminen Afrikassa on tärkeä, globaalin
4215 mittaluokan tavoite. Suomen vähiten kehittyneille maille kohdennetun
4216 tuen nostaminen vähintään 0,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta on
4217 keskeinen keino Afrikan kehityksen tukemiseksi ja heikoimmassa
4218 asemassa olevien ihmisten auttamiseksi. Yhteistyön ja kumppanuuksien
4219 rakentaminen Afrikan kanssa on entistäkin tärkeämpää Venäjän
4220 Ukrainassa aloittaman hyökkäyssodan takia muuttuneessa
4221 maailmanpoliittisessa tilanteessa.

4222 Naisten yhteiskunnallisen aseman parantaminen koulutuksen,
4223 osallistamisen sekä toimeentulon tukemisen kautta on edellytys
4224 hauraiden yhteiskuntien vakauttamisessa. Se on myös keskeinen
4225 elementti väestönkasvun hillitsemisessä. Pitkäjänteistä työtä tulee jatkaa
4226 rahoituksen sukupuolisensitiivisyyden lisäämiseksi siten, että EU:n
4227 tavoitteiden mukaisesti 85 prosenttia kaikista uusista ohjelmista täyttää
4228 sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävät tavoitteet.

4229 Suomen ja EU:n tulee tukea demokratian juurtumista ja tasa-arvon
4230 vahvistamista panostamalla erityisesti kehityspolitiikan sosiaaliseen
4231 ulottuvuuteen. Perusturvasta huolehtiminen, koulutustason nosto ja
4232 työpaikkojen synnyttäminen on nähtävä tekoina niin yksittäisen ihmisen
4233 kuin koko yhteiskunnan vakauttamisen puolesta. Kestävä kehitys
4234 tarvitsee naisten, nuorten ja vähemmistöjen poliittista osallistumista.
4235 Suomen vahva monitoimijuuteen ja osallisuuteen perustuva
4236 toimintakulttuuri sekä kansainvälisesti korkea koulutuspoliittinen
4237 osaaminen tarjoaa tähän työhön hyvät lähtökohdat.

4238 **Pitkäjänteistä ja johdonmukaista kehityspolitiikkaa**

4239 Kehityspolitiikan tulee olla vaikuttavaa, johdonmukaista ja pitkäjänteistä
4240 yli politiikan eri sektoreiden. Suomen julkisen kehitysyhteistyön tulee

4241 nojata seuraaviin peruspilareihin: monenkeskiseen, kahdenväliseen ja
4242 kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön sekä kehityspoliittisiin
4243 finanssisijoituksiin. Kehityspolitiikan on oltava myös tärkeä osa Suomen
4244 ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

4245 Kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää julkisen
4246 kehitysyhteistyörahoituksen lisäksi mittavia yksityisiä investointeja.
4247 Tämän vuoksi sekä pohjoisen että etelän yksityissektorin tehokkaampi
4248 osallistaminen osaksi kehitysprosesseja on välttämätöntä. Suomen on
4249 toimittava omassa kehityspolitiikassaan ja vaikuttamistyössään EU:ssa
4250 niin, että kehitysmaiden kestävä kehityksen investointeihin saadaan
4251 mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Samalla on varmistettava, että
4252 osallistuessaan julkisen kehitysavun toimeenpanoon yritykset
4253 noudattavat sille asetettuja periaatteita ja sääntöjä.

4254 Suomen kahdenvälistä kehitysyhteistyötä tulee tehdä niillä aloilla, joilla
4255 Suomella on selvästi lisäarvoa tuottavaa kokemusta ja osaamista. Näitä
4256 ovat erityisesti koulutus, tasa-arvo sekä vesi- ja luonnonvarojen kestävä
4257 käyttö. Hyvin resursoidulla humanitaarisella avulla tuetaan erityisen
4258 haavoittuvassa asemassa olevia väestöryhmiä ja alueita. Humanitaarisen
4259 avun ja kehitysyhteistyön jatkumosta on huolehdittava kestävien
4260 muutosten aikaansaamiseksi.

4261 Suomi tunnetaan maailmalla seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -
4262 oikeuksien puolustajana. Tätä työtä tulee jatkaa. Seksuaalioikeuksien
4263 toteutuminen tulee turvata niin eri konfliktien kuin ilmastokriisin keskellä.
4264 Kriisitilanteissa seksuaaliterveyspalvelut uhkaavat heiketä ja
4265 sukupuolittunut väkivalta lisääntyy merkittävästi. Samaan aikaan myös
4266 seksuaalioikeuksien vastainen liike voimistuu ympäri maailmaa.

4267 Suomen tulee vahvistaa rooliaan seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -
4268 oikeuksien puolestapuhujana, ja nostaa seksuaalioikeudet
4269 kehityspolitiikkansa kärkeen. Suomen kehityspolitiikan tulee tunnistaa
4270 yhteys seksuaalioikeuksien ja muiden kehitystavoitteiden välillä, ja
4271 painottaa seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia kaikessa
4272 kehitysyhteistyössään, myös esimerkiksi kahdenvälisissä hankkeissa
4273 kumppanimaissa. Hyvä seksuaaliterveys ja seksuaalioikeuksien
4274 toteutuminen ovat varsinkin naisten ja tyttöjen koulunkäynnin ja
4275 yhteiskunnallisen osallistumisen kulmakivi.

4276 Järjestötoiminta tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden ulkopoliittiseen
4277 vaikuttamiseen, mutta se on myös avainasemassa kansalaisten
4278 yhteisöllisyyden edistämisessä ja entistä avaramman maailmankuvan
4279 rakentamisessa. Kansalaisjärjestöjen asiantuntemus ja kansainväliset

4280 ruohonjuuritason verkostot ovat kuitenkin usein sellaisia, jota
4281 valtionhallinnolta ei löydy. Tavoitteenamme on, että järjestöjen
4282 kehitystuki on vähintään 15 prosenttia varsinaisista
4283 kehitysyhteisöjärjestöistä. Pitämällä huolta järjestöjen ja
4284 vapaaehtoistyön toimintaedellytyksistä ja autonomiasta tuetaan samalla
4285 myös kansalaisyhteiskunnan kehittymistä ja kumppanijärjestöjä
4286 kehittyvissä maissa.

4287 **Tavoitteitamme**

- 4288 • Kehityspolitiikan tulee olla erottamaton osa Suomen ulko- ja
4289 turvallisuuspolitiikkaa, ja se tähtää turvallisuuden ja hyvinvoinnin
4290 vahvistamiseen kansainvälisen yhteistyön keinoin.
- 4291 • Kehitysyhteistyön rooli tulee olla kehittyvien maiden omia
4292 resursseja ja vastuunkantoa tukeva ja vahvistava.
- 4293 • Suomen on sovittu aikataulun mukaisesti nostettava
4294 kehitysyhteistyöpanoksensa 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta
4295 vuoteen 2030 mennessä.
- 4296 • Suomen tulee Afrikka-strategian mukaisesti monipuolistaa ja
4297 syventää Suomen suhteita Afrikan maihin, AU:hun ja alueellisiin
4298 järjestöihin, sekä edistää parempaa koordinaatiota Euroopan
4299 unionin ja sen jäsenmaiden kehitysyhteistyötä vaikuttavuuden
4300 lisäämiseksi.
- 4301 • Globaalisti muuttuneessa turvallisuuspoliittisessa tilanteessa
4302 Euroopan unionin on entistä systemaattisemmin rakennettava
4303 yhteistyötä ja kumppanuuksia Afrikan kanssa.
- 4304 • Naisten yhteiskunnallisen aseman parantaminen koulutuksen,
4305 osallistamisen sekä toimeentulon tukemisen kautta on edellytys
4306 hauraiden yhteiskuntien vakauttamisessa.
- 4307 • Suomen kehityspolitiikan tulee tunnistaa yhteys
4308 seksuaalioikeuksien ja muiden kehitystavoitteiden välillä, ja
4309 nostaa seksuaalioikeudet kehityspolitiikkansa kärkeen.
- 4310 • Suomen on toimittava omassa kehityspolitiikassaan ja
4311 vaikuttamistyössään EU:ssa niin, että kehitysmaiden kestävä
4312 kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta
4313 ja yrityksiä.
- 4314 • Tavoitteenamme on, että järjestöjen kehitystuen on oltava
4315 vähintään 15 prosenttia varsinaisista
4316 kehitysyhteisöjärjestöistä.

4317 **4.5. Kansalaisten yhteinen Pohjola**

4318 Pohjoismaisessa yhteistyössä on kyse läheisesti toisiinsa historian,
4319 kulttuurin, arvojen ja yhteiskuntamallin yhdistämästä kansainyhteisöstä.

4320 Pohjoismainen hyvinvointivaltio on menestynein sosiaalista
4321 oikeudenmukaisuutta edistäneistä yhteiskuntamalleista. Tämän
4322 yhteiskuntamallin on tulevaisuudessakin rakennuttava seuraaville
4323 lähtökohdilla:

- 4324 - Talouden demokraattiselle ohjaukselle, johon liittyvät kestävä
4325 julkinen talous, riittävä verotus, eettinen markkinatalous ja
4326 korkea työllisyysaste.
- 4327 - Järjestäytyneelle työelämälle vahvoine ja vastuullisine
4328 työmarkkinajärjestöineen sekä koordinoituna
4329 palkanmuodostuksena.
- 4330 - Hyvinvointivaltion takaamille palveluille, kuten koulutuksen,
4331 terveydenhoidon, turvallisuuden, toimivan sosiaaliturvan ja
4332 eläkkeiden turvaamiselle.

4333 Pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa rakennetaan parlamentaarisen
4334 demokratian ja vahvan paikallishallinnon perustalle. Tämän päivän ja
4335 tulevaisuuden haasteisiin, kuten väestön ikääntymiseen, työttömyyteen,
4336 eriarvoisuuteen, ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden
4337 heikkenemiseen on vastattava kehittämällä Pohjolassa yhdessä
4338 ratkaisuja. Itämeren suojelua jatketaan yhdessä Pohjoismaiden ja muiden
4339 Itämeren alueen maiden kanssa ja kannustetaan laajempaan
4340 ympäristöyhteistyöhön yhteisillä kehittämishankkeilla.

4341 Lainsäädännön valmistelussa on huolehdittava, ettei Pohjoismaiden
4342 välille synny uusia rajaesteitä. Muuttamista Pohjoismaiden välillä
4343 helpotetaan edelleen ja helpotetaan työssäkäyntiä muissa Pohjoismaissa.
4344 Rajaesteitä on vähennettävä erityisesti sosiaaliturvaan, digitalisaatioon,
4345 työmarkkinoihin ja verotukseen liittyvissä kysymyksissä.

4346 Arktista yhteistyötä on vaalittava ja arktisen alueen suojelua ja
4347 kehittämistä on tehtävä yhteistyössä muiden arktisen alueen maiden ja
4348 alkuperäiskansojen kanssa. Kaiken toiminnan arktisella alueella on oltava
4349 ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä. Arktista aluetta
4350 koskevassa päätöksenteossa on turvattava alueen alkuperäiskansojen
4351 oikeudet, vaikutusvalta ja perinteinen elämäntapa.

4352 Näitä tavoitteita Suomen tulee edistää niin arktisen neuvoston kautta
4353 kuin kahdenvälisesti arktisen alueen valtioiden kanssa. Tavoitteena on

4354 pitää arktinen alue edelleen sotilaallisten jännitteiden ulkopuolella.
4355 Arvioiden mukaan arktinen alue lämpenee ilmastonmuutoksesta johtuen
4356 noin neljä kertaa muuta maailmaa nopeammin. Seuraukset eivät ole vain
4357 alueellisia, vaan näkyvät myös muualla esimerkiksi nousevana
4358 merenpintana.

4359 Kulttuuriyhteistyötä sekä nuoriso- ja kulttuurivaihtoa on tuettava
4360 aktiivisesti. Samalla on luotava parempia mahdollisuuksia uusille ryhmille
4361 ja kansalaisjärjestöille ottaa osaa pohjoismaiseen yhteistyöhön.

4362 Pohjoismaisissa aktiivisissa työmarkkinoissa on paljon potentiaalia ja
4363 skandinaavisten kielten ymmärtäminen on suuri etu. Pohjoismaisen
4364 yhteistyön näkökulmasta on syytä puolustaa ruotsin, ja muiden
4365 pohjoismaisten kielten, asemaa Suomessa.

4366 **Tavoitteitamme**

- 4367 • Muuttamista ja työssäkäyntiä Pohjoismaiden välillä tulee helpottaa.
4368 Rajaesteitä tulee vähentää määrätietoisesti ja työtä tehostaa
4369 erityisesti sosiaaliturvaan, työmarkkinoihin ja verotukseen liittyvissä
4370 kysymyksissä. Rajaesteitä tulee vähentää myös yhdessä
4371 rakennettavien palvelujen osalta.
- 4372 • Arktista yhteistyötä on vaalittava ja arktisen alueen suojelua ja
4373 kehittämistä on tehtävä yhteistyössä muiden arktisen alueen maiden
4374 kanssa.
- 4375 • Toiminta arktisella alueella tulee olla ekologisesti kestävä ja siinä
4376 otetaan huomioon alkuperäiskansojen oikeudet.
- 4377 • Kansalaisten pohjoismaista yhteistyötä on vahvistettava. Varsinkin
4378 nuorisovaihtoa on laajennettava.
- 4379 • Kulttuuri- ja tutkijankoulutusyhteistyötä on tuettava monipuolisesti
4380 ja kulttuuri- ja tutkijavaihtoa on edistettävä aktiivisesti.

4381 **4.6. Ihmisten Eurooppa**

4382 **EU on arvoyhteisö**

4383 Eurooppalaisen yhteistyön tarkoitus on hyvinvoinnin ja turvallisuuden
4384 lisääminen. Kaiken unionin toiminnan tulee olla linjassa taloudellisen,
4385 sosiaalisen ja ekologisesti kestävä kehityksen periaatteiden kanssa.
4386 Euroopan unioni on kansainvälisessä yhteisössä ainutlaatuinen

4387 taloudellinen ja poliittinen liitto. Euroopan unionin on jämäkästi
4388 puolustettava kansainvälistä, monenkeskistä ja sääntöpohjaista
4389 järjestelmää. Samalla sekä Suomen että Euroopan on systemaattisesti
4390 tarkasteltava riippuvuuksiamme ja haavoittuvuuksiamme ja
4391 varmistettava, että Euroopan unioni on tarvittaessa kyvykäs toimimaan
4392 myös itsenäisesti kaikissa tilanteissa.

4393 Euroopan unioni on arvoyhteisö, joka perustuu ihmisarvon ja
4394 ihmisoikeuksien kunnioittamiselle sekä vapauden, tasa-arvon ja
4395 oikeusvaltion arvoille. EU:n oikeutuksen perusta on toimiva ja kehittyvä
4396 kansanvalta, joka tuottaa kansalaisilleen ja koko maailmalle kestävää
4397 hyvinvointia. Sosialidemokraatit haluavat Euroopan unionin ottavan
4398 entistä vahvemman roolin yhteisten arvojen puolustajana Euroopan
4399 sisällä ja kaikkialla maailmassa. EU:n kehittämistä arvoyhteisönä tulee
4400 edelleen jatkaa, jotta esimerkiksi naisten oikeudet toteutuisivat koko
4401 unionissa nykyistä paremmin.

4402 EU on maailman suurin markkina-alue. Sen on otettava vastuu globaalin
4403 talousjärjestelmän kehittämisestä. Talouden nykyrakenteet suosivat
4404 rajatonta varallisuuden keskittymistä ja lisäävät eriarvoisuutta. Tämä on
4405 johtanut tuottavuuden heikkoon kehitykseen, talouskasvun
4406 hidastumiseen sekä työttömyyden ja matalapalkkaongelman
4407 kärjistymiseen. EU:n on selkeästi puolustettava tervettä, reilua
4408 markkinataloutta sekä maailmassa että omassa toiminnassaan ja
4409 jäsenmaissaan. Muutos on aloitettava unionista itsestään. Talousliiton
4410 toimintaa ja sääntöjä on kyettävä tarkastelemaan kriittisesti sekä
4411 muokkaamaan tarpeen vaatiessa eriarvoisuuden vähentämistä ja
4412 kestävää kehitystä palvelevaan muotoon. Unionin toiminnan oikeutus
4413 riippuu sen demokratian toimivuudesta, kyvystä lisätä hyvinvointia ja
4414 näitä tarkoituksia kohti on myös talouspolitiikan toimittava. Muutos vaatii
4415 EU:lta myös selkeää yhteistä linjaa verotuksen oikeudenmukaisuuden
4416 parantamiseksi.

4417 Unionin on tuettava naapurustonsa poliittista ja taloudellista kehitystä.
4418 EU:n jäsenyys- ja laajentumismahdollisuus edistävät rauhaa ja vakautta
4419 lähialueilla. EU:n on tarjottava uskottava polku jäsenyyteen jäseneksi
4420 haluaville maille, jotka ovat sitoutuneita eurooppalaisiin arvoihin.
4421 Jäsenmaaksi haluavan tulee täyttää demokratian, oikeusvaltion ja
4422 talousjärjestelmänsä kehityksen puolesta jäsenyydelle asetetut ehdot.
4423 Näiden ehtojen täyttymistä on jäseneksi liittymisen jälkeenkin seurattava
4424 kaikissa jäsenmaissa. Unionin perusoikeuksia rikkovan jäsenmaan
4425 oikeutta ottaa osaa EU:n päätöksentekoon ja vastaanottaa EU-rahoitusta
4426 on rajoitettava.

4427 EU:n tulee nauttia vakaata arvostusta kansalaistensa keskuudessa
4428 tavallisen eurooppalaisen hyvinvoinnin suojelijana. Eurooppalaisessa
4429 hyvinvointitaloudessa köyhyyden ja eriarvoisuuden poistaminen kuuluvat
4430 vastuulliseen talouspolitiikkaan. Unioni rakentaa aktiivisesti
4431 kumppanuuksia, jotka luovat vakautta, vapautta ja hyvinvointia
4432 maailmaan. Eurooppalaisten tulee voida tuntea ylpeyttä mantereesta,
4433 joka tuntee vastuunsa ja tarjoaa kokoavaa johtajuutta koko maailmassa.

4434 Eurooppaa kohdanneet kriisit, erityisesti koronapandemia ja Venäjän
4435 hyökkäyssota, ovat osoittaneet tarpeen irtautua Euroopalle haitallisista
4436 kriittisistä riippuvuuksista ja taata EU:lle riittävä omavaraisuus ja
4437 kyvykkyys toimia kaikissa tilanteissa. Strategista autonomiaa on
4438 kehitettävä erityisesti EU:n kilpailukyvyn kannalta keskeisillä sektoreilla,
4439 kuten uusien teknologioiden ja puhtaan energian tuotannon osalta.

4440 Tulevina vuosina määritetään, millaiseksi EU:n strateginen autonomia
4441 muodostuu. Suomen tulee vaikuttaa työhön aktiivisesti. Strategisen
4442 autonomian edistäminen vaatii esimerkiksi EU:n teollisuus-, kauppa- ja
4443 sisämarkkinapolitiikan tarkastelua, ja Suomi haluaa kehittää EU:n
4444 strategista autonomiaa suuntaan, jossa lähtökohtana EU:ssa jatkossakin
4445 ovat avoimet ja kilpailulliset sisämarkkinat sekä sääntöpohjaisen
4446 maailmankaupan tukeminen ja yhteistyö EU:n demokraattisten
4447 kumppanimaiden kanssa.

4448 Suomi on vahvasti sitoutunut EU-jäsenyyteen. Suomen paikka on EU:n
4449 eturivissä. Meidän on oltava aktiivisesti mukana vaikuttamassa EU:n
4450 tulevaisuuteen ja rakentamassa entistä vahvempaa Eurooppaa. SDP
4451 suhtautuu avoimesti Euroopan unionin kehittämiseen nykyisten
4452 perussopimusten puitteissa, esimerkiksi lisäämällä
4453 määräänemmistö päätöksentekoa ulko- ja turvallisuuspolitiikassa. Myös
4454 EU:n mahdolliseen tulevaan laajenemiseen ja sen edellyttämiin
4455 institutionaalsiin muutoksiin on valmistauduttava. SDP on valmis
4456 tarkastelemaan rajattuja perussopimusmuutoksia tulevaisuuden EU:n
4457 toimintakyvyn varmistamiseksi.

4458 **Haluamme vahvan sosiaalisen ulottuvuuden**

4459 EU:n oikeutus rakentuu kansanvallan ja EU:n arvojen varaan. Se
4460 lunastetaan luomalla kansalaisille parempaa hyvinvointia. Ilman
4461 taloudellisen ja sosiaalisen ulottuvuuden todellista tasapainoa tämä ei voi
4462 toteutua. Unionin jäsenmaiden välisten hyvinvointierojen kaventaminen
4463 on tärkeää koko unionin koheesion ja integraation näkökulmasta. EU:n
4464 sosiaalista ulottuvuutta tulee kehittää linjassa Euroopan sosiaalisten

4465 oikeuksien pilarin kanssa: kaikilla eurooppalaisilla on oltava oikeus
4466 työmarkkinoille pääsyyn, ihmisarvoiseen työhön ja työsuojeluun sek
4467 riittävään toimeentuloon. Euroopan unionin politiikan täytyy tulevina
4468 vuosina ja vuosikymmeninä tavoitella osallisuuden vahvistamista,
4469 eriarvoisuuden vähentämistä sekä kestäväen kehityksen varmistamista.
4470 Tämä vaatii konkreettisia toimia perusturvaan, laadukkaaseen
4471 koulutukseen, kattaviin poliittisiin oikeuksiin ja tasa-arvoiseen,
4472 yhtäläisten mahdollisuuksien yhteiskuntaan. Näiden oikeuksien ja niitä
4473 koskevan lainsäädännön on oltava unionin taloussääntöjen ohella
4474 jäsenmaiden politiikkaa ohjaavia.

4475 EU:lla on erityisen paljon toimivaltaa työelämän sääntöjen
4476 määrittämisessä. Tätä toimivaltaa tulee aktiivisesti käyttää ja taata
4477 kaikille eurooppalaisille työntekijöille vahvat vähimmäisoikeudet, kuten
4478 säälliset työehdot, sosiaaliturva, työturvallisuus, työn ja perhe-elämän
4479 tasapaino sekä työelämän tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Kohtuullisen
4480 toimeentulon takaamiseksi työntekijöille on harkittava
4481 vähimmäispalkkoja, jotka vahvistettaisiin kansallisten käytäntöjen
4482 mukaisesti lainsäädännössä tai, kuten Suomessa, työehtosopimuksissa.
4483 Työlainsäädännön alhainen vaatimustaso ei ole hyväksyttävä keino pitää
4484 yritysten kustannuksia kilpailijamaita alhaisemmalla tasolla.

4485 Kaikkein turvattomimpiin työntekemuotoihin, kuten
4486 nollatuntisopimukseen, tarvitaan pelisääntöjä. Digitaalisen alustatalouden
4487 toimijoille tulee asettaa vastaavia verotukseen, ilmoittamiseen,
4488 vakuuttamiseen, kirjanpitoon ja työntekijöiden oikeuksiin liittyviä
4489 velvoitteita kuin muillakin työnantajilla on.

4490 Kansainvälisessä kilpailussa tulee varmistaa, että markkinoilla pärjäävät
4491 aidosti innovatiiviset ja kestävästi toimivat yritykset. Kilpailuetua ei voi
4492 hakea esimerkiksi ihmisoikeuksia, työehtoja tai ympäristönormeja
4493 polkemalla. EU:n tulee edellyttää lainsäädännössään yrityksiltä
4494 ihmisoikeuksia ja kansainvälisten ympäristöstandardien noudattamista
4495 koko arvoketjussa.

4496 **EU:lta vaaditaan globaalia ilmasto- ja** 4497 **ympäristöjohtajuutta**

4498 EU:n on otettava johtava rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa. Euroopan
4499 komission ohjelmassa on painotettu eurooppalaisten
4500 ilmastonmuutostekojä. Vihreän kehityksen ohjelman alla on nyt ja
4501 jatkossa luotava tulevaa, sektorirajat ylittävää politiikkaa, jolla vastataan
4502 ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

4503 Kunnianhimoisten tavoitteiden asettamisen lisäksi ohjelman tavoitteiden
4504 toteutumiseksi on varmistettava riittävät resurssit ja kaikki jäsenmaat on
4505 saatava mukaan työhön. On pyrittävä siihen, että eurooppalainen
4506 ilmastopolitiikka ei tähtää ainoastaan päästövähennyksiin ja luontokadon
4507 pysäyttämiseen, vaan yhdistyy myös vahvasti sosiaalisen
4508 oikeudenmukaisuuden, työllisyyden ja hyvinvoinnin lisäämisen
4509 politiikkaan. Euroopan menestyksen avain on aina ollut osaamisessa,
4510 innovaatioissa ja teknologisessa kehityksessä. Tämä on johtanut
4511 teollisuuden kehitykseen ja tehokkuuteen.

4512 Ilmastonmuutos muuttaa toimintakehystä, jossa teollisuus voi toimia,
4513 asettaa kulutukselle uusia reunaehtoja ja siten muuttaa kestävästä kasvun
4514 syntytapoja. Tämän takia Euroopan unionin on pyrittävä koko
4515 yhteiskuntatoiminnan, elinkeinorakenteen ja teollisen ja työn kehityksen
4516 ohjaamiseen ekologisesti kestävälle polulle sosiaalisesti
4517 oikeudenmukaisella tavalla. Tämä asettaa päästövähennyksiä paljon
4518 laajemman kehityksen ja vaatimukset vihreän kehityksen ohjelman
4519 sisällöille, rahoitukselle ja toteutukselle.

4520 Erityisen keskeiseksi tulee tulevaisuudessa nousemaan
4521 ilmastonmuutoksen aiheuttamien kustannusten vastuunjako.
4522 Kansainvälisen yhteisön on päästävä tulevaisuudessa vuosina
4523 yhteisymmärrykseen niin ilmastonmuutoksen torjumispyrkimyksistä kuin
4524 sen seurauksien kustannuksista ja vastuista. Kansainvälisen yhteisön on
4525 toimittava ennakkoiden ja ratkaisukeskeisesti, jotta sopeutuminen,
4526 siirtolaisuus ja muut vaikutukset yhteiskuntien sisällä ja välillä voidaan
4527 kohdata turvallisesti.

4528 EU:n tulee johtaa esimerkillään niin YK:n ilmastopöytäkirjan alustavien
4529 ilmastorahastojen kasvattamisen ja tukemisen osalta kuin suoran avun ja
4530 osaamisen viennillä haavoittuvimmille alueille. Myös muut ulko- ja
4531 kauppapolitiikan välineet on saatava mukaan ilmastotyöhön ja EU:n onkin
4532 ulotettava ilmastokysymykset esimerkiksi kauppasopimusten sisältöihin.

4533 EU:n on johdettava ilmastonmuutoksen torjuntaa esimerkillään. Tavoite
4534 hiilineutraaliudesta vuonna 2050, 55 prosentin päästövähennystavoite
4535 vuodelle 2030 sekä tähän johtava riittävä lainsäädäntö on tärkeä alku,
4536 mutta myös askelmerkeistä vuoden 2030 jälkeisille päästövähennyksille
4537 on päästävä sopuun ajoissa ja ennakoivasti.

4538 Lisäksi unionin on aktiivisesti edistettävä ilmastopöytäkirjan ehdotonta
4539 ja laaja-alaista noudattamista sekä kunnianhimoisten nostamista sen
4540 toimeenpanossa ja sisällytettävä nämä tavoitteet myös osaksi muuta
4541 politiikkaansa, esimerkiksi osaksi kauppasopimuksia ja

4542 kehitysyhteistyötään. EU:n ja sen jäsenmaiden on toimittava Pariisin
4543 ilmastopimuksen ilmatoroitusta koskevien veloitteiden
4544 toteuttamiseksi. On toimittava YK:n ilmastopimuksen alaisten
4545 rahastojen rahoituksen nostamiseksi ja niiden käytön parantamiseksi,
4546 kaikessa kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä, sekä kaikkien ulkoisten
4547 suorien investointien ohjaamiseksi kestävästä kehitystä ja
4548 ilmastotavoitteita tukevaan suuntaan. Tavoitteena on, että noin puolet
4549 ilmatoroituksesta ohjautuu kehitysmaiden soputumisista vahvistaviin
4550 hankkeisiin.

4551 Ilmastopolitiikan rinnalla EU:n keskeisimpiä tulevia haasteita on luonnon
4552 monimuotoisuuden turvaaminen ja kestävä luonnonvarapolitiikka.
4553 Luonnonvarojen käytön on oltava kestävästä koko EU:n alueella. Keskeistä
4554 on edistää resurssitehokkuutta, kiertotaloutta ja kestävästi tuotettujen
4555 sekä hiilineutraalien, esimerkiksi biopohjaisten, korvaavien materiaalien
4556 kehittämistä. Metsä on Suomelle tärkeä ja moninainen hyvinvoinnin lähde.
4557 Kestävästi toimiva metsäteollisuus on EU:ssa ymmärrettävä osana
4558 ilmastonmuutoksen ja ympäristöhaasteiden ratkaisemista.

4559 **EU:n on investoitava tulevaisuuteen**

4560 EU:n sisämarkkinoiden kehittämistä tulee edelleen jatkaa.
4561 Eurooppalaista teollisuuspolitiikkaa tulee rakentaa EU:n omiin
4562 vahvuuksiin perustuen. EU:n kilpailu- ja valtiontukipolitiikkaa tulee
4563 kehittää siten, että EU:n markkinat säilyvät aidosti avoimina ja
4564 kilpailukykyisinä. Sisämarkkinoiden on muodostettava ennakoitava
4565 toimintaympäristö, jossa kestävästi toimivat yritykset ovat osaltaan
4566 ratkaisemassa ilmastonmuutoksen ja digitalisaation kaltaisia haasteita.
4567 SDP painottaa yritysvastuun toteutumista.

4568 EU:lla on potentiaalia olla osaamisen ja uusien teknologioiden johtava
4569 talous. EU:n investointeja tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin
4570 (TKI) tulee lisätä merkittävästi, sillä jäsenmaiden resurssien yhdistäminen
4571 suuriin monikansallisiin tutkimusohjelmiin tukee ja nopeuttaa uusia
4572 tieteen ja tekniikan läpimurtoja.

4573 Investointeja on tehtävä kansalaisten osaamiseen. Tekoäly, esineiden
4574 internet ja muut uudet teknologiat muuttavat osaamistarpeita, joten
4575 koulutusjärjestelmiä on jatkuvasti kehitettävä ja koulutautumisen
4576 kannustimia on vahvistettava. Kansalaisten digitaatioista on pidettävä
4577 huolta, jotta digiosaamisen puutteesta ei tule uutta epätasa-arvon
4578 muotoa. Opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden kansainvälistä

4579 liikkuvuutta on edistettävä yhtenäistämällä laadukkaiden tutkintojen
4580 tunnustamista ja takaamalla Erasmus+-vaihto-ohjelman rahoitus.

4581 Yhteistyötä eurooppalaisten yliopistojen kesken on kehitettävä. Erilaiset
4582 verkostomaisesti toimivat yliopistojen yhteenliittymät vahvistaisivat
4583 unionin tiedepolitiikan kyvykkyyttä ja antaisivat mahdollisuuden kehittää
4584 eurooppalaista koulutus- ja tiedevaihtoa.

4585 Kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus on rikkaus ja se osaltaan
4586 vahvistaa eurooppalaisuuden kokemusta. EU:n kulttuuriohjelmia on
4587 vahvistettava muun muassa täydentämällä menestyksekkästä
4588 kulttuuripääkaupunkiohjelmaa. Erityisesti Suomen tapaiset unionin
4589 reuna-alueilla sijaitsevat maat hyötyvät EU:n tukemasta
4590 kulttuurivaihdosta.

4591 Digitalisaatio tulee nähdä mahdollisuutena nostaa Euroopan
4592 kilpailukykyä. Teknologisen kehityksen ja digitalisaation valjastaminen
4593 hyvinvoinnin edistämiseksi on luonnollinen TKI-rahoituksen tavoite
4594 Euroopassa. On myös varmistettava, että viranomaiset investoivat
4595 riittävästi digitaalisiin kansalaisia sekä yrityksiä tukeviin palveluihin.
4596 Samanaikaisesti EU:lta vaaditaan mittavia toimia digitaalisen ympäristön
4597 demokraattisen läpinäkyvyyden, luotettavuuden ja turvallisuuden
4598 takaamiseksi. EU:n on puolustettava kansalaisten oikeutta
4599 kokonaisvaltaiseen yksityisyydensuojaan. Yksilötiedoista laajoja
4600 datamassoja kerryttävien yritysten valvontaa ja eettisiä sääntöjä tulee
4601 rakentaa EU:n tasolla.

4602 Euroopan talouden pohjana on Euroopan laajuinen toimiva
4603 infrastruktuuri. Riittävä EU-rahoitus on turvattava investointeihin
4604 eurooppalaisiin liikenne-, energia- ja tietoverkkoihin ja
4605 ympäristöhankkeisiin. Siirtymä päästöttömään energiantuotantoon on
4606 keskeistä niin ilmaston kuin EU:n strategisen autonomian lisäämisen
4607 näkökulmasta. Tavoitteena tulee mahdollisimman lyhyellä aikavälillä olla
4608 energiaomavarainen, uusiutuvaa tai päästötöntä energiaa hyödyntävä
4609 unioni.

4610 Suomen tulee suhtautua avoimesti ja rakentavasti EU:n omien varojen
4611 järjestelmän ja rahoituskehityksen tulopuolen kehittämiseen. EU-
4612 rahoituksen kotouttamisessa erilaisten hankkeiden myötä pitää onnistua
4613 paremmin niin kansallisesti kuin kunnissakin. Rakennerahastovarojen
4614 käytön vaikuttavuutta tulee merkittävästi lisätä kaupunkien ja alueiden
4615 hankkeissa.

4616 **Veronkierto ja haitallinen verokilpailu on kitkettävä**

4617 Veronkierrolla ja haitallisella verokilpailulla menetetyt verotulot ovat pois
4618 hyvinvointivaltion kannalta keskeisten palveluiden rahoittamisesta. Viime
4619 vuosina on puututtu niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla
4620 verovälttelyn sekä haitalliseen verokilpailuun. Tätä kehitystä on tärkeä
4621 jatkaa. Suomi voi aktiivisena toimijana vaikuttaa kansainväliseen
4622 kehitykseen, mistä osoituksena suuryritysten julkisen maakohtaisen
4623 veroraportointia koskevan direktiivin eteneminen Suomen EU-
4624 puheenjohtajakaudella.

4625 Olennaista on, että jatkossa haitalliset verokannustimet ja muu haitallinen
4626 verokilpailu tulee tunnistaa ja niihin tulee puuttua tehokkaasti. Se
4627 tervehdyttää myös markkinoiden toimintaa. Tämän torjumiseksi unionin
4628 tasolla on päätettävä EU:n yhteisestä ja yhdistetystä veropohjasta (BEFIT)
4629 sekä yhteisöjen riittävän korkeasta vähimmäisverokannasta.
4630 Ensimmäisenä vaiheena on tärkeää toimeenpanna OECD:n puitteissa
4631 sovittu suuryritysten vähimmäisverokanta EU-tasolla. Lisäksi tulee
4632 harmonisoida pääomatulojen veropohjaa muun muassa
4633 yksityishenkilöiden arvonnousuverotuksessa sekä sopia verotuksen
4634 vähimmäistasosta, jotta myös pääomatulot tulevat kertaalleen
4635 verotetuksi.

4636 Jäsenmaiden on automaattisesti vaihdettava verotukseen liittyviä
4637 tietoja. Lisäksi verovälttelyn sanktioita on vahvistettava ja EU:n
4638 veroparatiisimaiden listaa täydennettävä. Veronkierron torjumiseksi
4639 tulee kannustaa siirtymiseen sähköisiin maksutapoihin, jolloin voidaan
4640 paremmin jäljittää maksuliikenne ja estää verokeitaisiin piilotettujen
4641 varojen hyödyntäminen. Haitallisen verokilpailun ja veronkierron torjuntaa
4642 koskevista toimista tulee EU:ssa tehdä päätökset
4643 määräenemmistömenettelyllä. EU:n lainsäädäntöä ja sen tulkintaa tulee
4644 kehittää siten, että esteet veroparatiisiyhtiöiden sulkemisesta ulos
4645 julkisista hankinnoista poistetaan.

4646 **Euroaluetta on vahvistettava**

4647 Talous- ja rahaliittoa on yhä kehitettävä paremmin vastaamaan
4648 jäsenmaiden tarpeisiin ja mahdollisiin tuleviin kriiseihin. EU:n on
4649 yhteisesti suosittava julkisia investointeja infrastruktuuriin, kestäväen
4650 kehityksen ratkaisuihin, ihmisten hyvinvointiin ja koulutukseen.
4651 Tämänkaltaisen tehokas finanssipolitiikka edellyttää veropohjan
4652 laajentamista.

4653 Finanssipolitiikan sääntelykehikon tärkein tehtävä on hillitä riskiä
4654 jäsenmaiden ylivelkaantumiselle. EU-sääntelyn ei kuitenkaan pidä
4655 vahvistaa suhdanteita. EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen julkisen velan ja
4656 alijäämän määrää koskevia sääntöjä pitää tulkita tarkoituksenmukaisesti
4657 ja joustavasti ja sääntöjä on päivitettävä tarpeen mukaan. Hankalissa
4658 suhdannetilanteissa jäsenvaltioiden budjetteihin tarvitaan väljyyttä, joka
4659 helpottaa automaattisten vakauttajien toimintaa ja mahdollistaa
4660 kestävästä kasvua tukevia investointeja. EMU-järjestelmään ei tule lisätä
4661 keinotekoisesti markkinakuria lisääviä ja kansallista talouspolitiikan sekä
4662 yhteiskuntapolitiikan liikkumavaraa kaventavia mekanismeja.

4663 Talouspolitiikka on tulevaisuudessakin pitkälti kansallista, mutta EU:ssa
4664 tulee uudistaa euromaiden talous- ja finanssipolitiikan koordinaatiota eli
4665 eurooppalaisen ohjauksen toimintaa ja sen demokraattisia
4666 ohjausmekanismeja. Sen tulee painottaa taloudellisten mittareiden
4667 lisäksi entistä enemmän sosiaalisia ja työllisyyteen liittyviä
4668 indikaattoreita, jotta sen puitteissa voidaan vahvistaa myös ihmisten
4669 sosiaalista hyvinvointia. EU:n talous- ja finanssipolitiikan sääntöjen ja
4670 koordinaation tulee myös mahdollistaa esimerkiksi vihreän siirtymän
4671 vaativat julkiset investoinnit. Työllisyyden parantamisen ja
4672 eriarvoisuuden vähentämisen tulee olla keskeisimpiä tavoitteita talous- ja
4673 finanssipolitiikan koordinaatiota kehitettäessä. Lisäksi finanssipolitiikan
4674 sääntökehikon kehittämisessä on tarkasteltava niitä tarpeita, jotka
4675 liittyvät EU:n strategisen autonomian kehittämiseen ja voimakkaasti
4676 muuttuvaan turvallisuuspoliittiseen ympäristöön vastaamiseen.

4677 Jokaisella jäsenvaltiolla on vastuu oman talouspolitiikkansa
4678 kestävydestä sekä tarvittavien rakenneuudistusten ja
4679 tulevaisuusinvestointien tekemisestä. Julkisen talouden tehokkuutta
4680 voidaan parantaa levittämällä EU:ssa parhaiden käytäntöjen malleja ja
4681 syventämällä yhteistoimintaa maiden ja niiden alueiden välillä. Myös
4682 talousalueen sisäisiä epätasapainoja tulee torjua. Jokainen maa on
4683 lähtökohtaisesti vastuussa veloistaan eikä kannustimia
4684 ylivelkaantumiselle tule luoda. Mahdollisen erillisen
4685 suhdannetasausmekanismin ei tule olla pysyvä tulonsiirtojärjestelmä.
4686 Pankkiunionin kehittämisessä tulee ottaa askelia valtioiden ja pankkien
4687 välisen kohtalonyhteyden purkamiseksi erityisesti valtionlainojen
4688 vakavaraisuuskohtelun osalta. Myös eurooppalaista
4689 talletussuojajärjestelmää on kehitettävä ja harkittava varojen käytön
4690 laajentamisen mahdollistamista.

4691 **EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyö syvenee**

4692 Puolustuspolitiikan pysyvää rakenteellista yhteistyötä (PRY) on
4693 määrätietoisesti syvennettävä. Jäsenmaiden keskinäisen avunannon
4694 lausekkeen toimeenpanoa on kehitettävä, jotta kukin maa voi luottaa
4695 toisten apuun.

4696 Turvallisuus ja vakaus eivät tarkoita ainoastaan varautumista
4697 sotilaalliseen voimankäyttöön. Esimerkiksi kyberiskuilta suojautuminen
4698 ja hybridi-vaikuttamiseen varautuminen edellyttävät jäsenmaiden välistä
4699 tiivistä yhteistyötä.

4700 Ulkosuhderahoituksen uudistus mahdollistaa tuen joustavamman ja
4701 tehokkaamman käytön muun muassa vakauden ja turvallisuuden
4702 edistämiseksi lähialueillamme. Samaan aikaan on lisättävä avoimuutta ja
4703 läpinäkyvyyttä sekä huolehdittava siitä, että köyhyyden ja
4704 eriarvoistumisen vähentäminen vähiten kehittyneissä maissa säilyy
4705 ulkosuhderahoituksen pääasiallisena tavoitteena.

4706 Myös EU:n ja Naton välistä yhteistyötä ja kumppanuutta on kehitettävä
4707 edelleen. SDP tavoittelee aktiivista ja rakentavaa roolia Nato-jäsenenä
4708 sekä oman puolustuksen ylläpitämistä uskottavana, modernina ja
4709 riittävästi resursoituna. Euroopan strategista autonomiaa tulee kehittää
4710 myös eurooppalaisen puolustusteollisuuden kapasiteetin näkökulmasta.
4711 Eurooppalaisen puolustusmateriaalien tuotannon ja
4712 puolustusteknologian osalta on pyrittävä riittävään omavaraisuuteen.

4713 **Aktiivinen EU edistää kestävyttä ja vakautta koko** 4714 **maailmassa**

4715 Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä vapaakauppa on keskeinen keino
4716 vahvistaa hyvinvointia ja lisätä kansainvälistä yhteistyötä. Vapaan kaupan
4717 ehtona on vaadittava kauppakumppanien sitoutumista keskeisiin
4718 sääntöihin. On huolehdittava siitä, että kauppasopimusten kestävä
4719 kehityksen määräyksien toimeenpanoa liittyy ympäristöön, ilmastoon ja
4720 työntekijöiden ihmisoikeuksiin vahvistetaan ja rikkomuksiin puututaan
4721 nykyistä paremmin. Unionin tulee pitää markkinansa avoinna kehittyvien
4722 maiden yrityksille.

4723 Afrikka on nouseva maanosa, joten EU:n Afrikka-ulottuvuutta on
4724 vahvistettava. Afrikka-suhteiden tulee perustua kumppanuuteen, jossa
4725 tuetaan Afrikan maiden omaa kykyä vahvistaa demokratiaa ja
4726 kansalaisyhteiskuntaa luoda talouskasvua ja työpaikkoja.

4727 Arvopohjaisesta kumppanuudesta lähtevää EU:n ja Afrikan unionin
4728 yhteistyötä on syvennettävä ja muodostettava mantereiden
4729 vapaakauppa-alue.

4730 Ihmisoikeuksien, demokratian, oikeusvaltioperiaatteen, tasa-arvon,
4731 talouskasvun ja kestävän kehityksen edistäminen ovat EU:n
4732 kehityspolitiikan tärkeimpiä tavoitteita. Kehitysyhteistyössä
4733 painopisteen on oltava köyhimpien maiden tukemisessa ja heikoimmassa
4734 asemassa olevien ihmisten auttamisessa.

4735 Arktisen alueen kasvaneen merkityksen vuoksi on sekä EU:n että Suomen
4736 etu olla vahvasti mukana päättämässä alueen kehityksestä. Yhteistyötä
4737 EU:n ja sen ulkopuolisten valtioiden välillä ympäristönsuojelussa ja
4738 elinkeinosektorilla tulee edistää. Toiminnan arktisella alueella tulee
4739 perustua luonnon kantokykyyn ja kestävän kehityksen periaatteisiin sekä
4740 alkuperäiskansojen oikeuksien kunnioittamiseen.

4741 Pohjoisen ulottuvuuden kumppanuusmalli tarjoaa mahdollisuuksia
4742 käytännön hanketoimintaan. Investoinnit pohjoisen kattaviin liikenne- ja
4743 verkkoyhteyksiin lisäävät unionin toimintakykyä ja tukevat
4744 elinkeinoelämän kehittämistä pohjoisilla harvaan asutuilla alueilla. EU:n
4745 pohjoisen ulottuvuuden puitteissa on edistettävä yhteistyötä Itämeren
4746 suojelemisessa.

4747 **Tavoitteitamme**

- 4748 ● Eurooppalaisen yhteistyön tarkoitus on hyvinvoinnin ja turvallisuuden
4749 lisääminen. Kaiken unionin toiminnan tulee olla linjassa taloudellisen,
4750 sosiaalisen ja ekologisesti kestävän kehityksen periaatteiden kanssa.
- 4751 ● Suomen on oltava aktiivisesti mukana vaikuttamassa EU:n
4752 tulevaisuuteen ja rakentamassa entistä vahvempaa Eurooppaa.
- 4753 ● EU:n on katkaistava riippuvaisuuksia autoritaarisista maista ja
4754 unionin strategista autonomiaa vahvistettava.
- 4755 ● EU:n on jatkettava johtavassa roolissa ilmastonmuutoksen
4756 torjunnassa, luontokadon pysäyttämässä ja kansainvälisten kriisien
4757 hoidossa. Tämä edellyttää sitoutumista jäsenmailta ja
4758 päätöksentekokyvyn määrätietoista parantamista.
- 4759 ● EU:n on tarjottava uskottava polku jäsenyyteen jäseneksi haluaville
4760 maille, jotka ovat sitoutuneita eurooppalaisiin arvoihin.
- 4761 ● EU:n sosiaalista ulottuvuutta tulee kehittää ja vahvistaa linjassa
4762 Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin kanssa.

- 4763 ● EU:n investointeja tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin tulee
4764 lisätä merkittävästi. EU:n on yhteisesti suosittava julkisia
4765 investointeja infrastruktuuriin, kestäväen kehityksen ratkaisuihin,
4766 ihmisten hyvinvointiin ja koulutukseen.
- 4767 ● Talous- ja rahaliittoa on yhä kehitettävä paremmin vastaamaan
4768 jäsenmaiden tarpeisiin ja mahdollisiin tuleviin kriiseihin.
- 4769 ● EU:n puolustuspolitiikan pysyvää rakenteellista yhteistyötä on
4770 määrätietoisesti syvennettävä. Kyberiskuilta suojautuminen ja
4771 hybridivaikuttamiseen varautuminen edellyttävät jäsenmaiden välistä
4772 tiivistä yhteistyötä.
- 4773 ● EU:n ja Naton välistä yhteistyötä ja kumppanuutta on kehitettävä
4774 edelleen. Meidän tulee tavoitella aktiivista ja rakentavaa roolia Nato-
4775 jäsenenä sekä oman puolustuksen ylläpitämistä uskottavana,
4776 modernina ja riittävästi resursoituna.
- 4777 ● Suomen tulee toimia aktiivisesti veroparatiisien, veronvälttelyn
4778 purkamiseksi ja haitallisen verokilpailun estämiseksi.

4779 **Muutostaaste 5. Talousjärjestelmä ja** 4780 **yhteiskunnallinen eriarvoistuminen**

4781 Maailmantalouden kehitys on ollut kaksijakoista. Globaali köyhyys on
4782 vähentynyt miljoonien ihmisten noustessa kurjuudesta niukkaan
4783 toimeentuloon ja kasvavassa määrin myös keskiluokkaan. Kaikki eivät silti
4784 ole päässeet osallisiksi kasvusta ja alueelliset erot ovat suuria. Myös
4785 kehittyneissä talouksissa muutokset ovat olleet ristiriitaisia. Samalla kun
4786 tasa-arvossa on edistytty, ovat taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus ja
4787 syrjäytymisen vaara kasvaneet.

4788 Tarjolla on ennennäkemättömiä ja nopeita rikastumismahdollisuuksia
4789 perittyä varallisuutta tai markkinoiden korkealle hinnoittamia tietotaitoja
4790 omaaville. Sen sijaan niille, joiden lähtökohdat tai valmiudet ovat
4791 heikompia, sosiaalisen ja työstä syrjäytymisen riski on kasvanut. Tämä on
4792 johtanut maailman varallisuuden keskittymiseen niin, että rikkain yksi
4793 prosentti maailman väestöstä omistaa puolet maapallon kaikesta
4794 varallisuudesta. Vielä räikeämpi on Oxfamin laskelma, jonka mukaan yksin
4795 kahdeksan rikkainta ihmistä maailmassa omistaa yhtä paljon varallisuutta
4796 kuin varattomin puolikas koko maapallon väestöstä, eli 3,7 miljardia
4797 ihmistä.

4798 Globaalin verotusjärjestelmän puutteiden, valtioiden välisen verokilpailun
4799 sekä yksilöiden ja yritysten aggressiivisen verojen välttelyn seurauksena
4800 menetetään globaalisti valtava määrä verotuloja. Mahdollisuus vältellä
4801 veroja tuottaa varallisuuden kasaantumista, mutta aiheuttaa myös aukon
4802 hyvinvoinnin rahoittamiseen.

4803 Talouden rakennemuutos on lisännyt keskiluokan ja pienituloisten
4804 ihmisten toimeentulon epävarmuutta. Sääntelyn purkaminen varsinkin
4805 finanssisektorilta ja julkisen sektorin heikentäminen ovat johtaneet
4806 epävakampaan talouteen ja suurempiin tuloeroihin.
4807 Markkinaliberalistisen talouspolitiikan tulokset ovat olleet enemmistön
4808 kannalta epäsuotuisia. Kasvaneet tuloerot ja vapaammat
4809 pääomanliikkeet eivät ole tuottaneet luvattua kasvua tai työpaikkoja.
4810 Varallisuuden ja mahdollisuuksien epätasainen jakautuminen on haitaksi
4811 yhteiskunnalliselle kehitykselle.

4812 Pääomatulojen kansantalouksia ja palkkatuloja nopeampi kasvu on
4813 pahentanut taloudellista eriarvoisuutta globaalisti ja heikentää pitkällä
4814 aikavälillä myös kansanvaltaa. Rahoitusmarkkinoiden suhteellisen
4815 osuuden kasvulla on ollut epävakauttava vaikutus. Finanssikriisien

4816 toistumisen vaara on ilmeinen ja siihen tulee vastata tiukemmalla
4817 sääntelyllä.

4818 Suomessa tuloerot ovat kansainvälisesti vertaillen pieniä, mutta
4819 tuloerojen kasvu on puolestaan ollut nopeampaa kuin monessa muussa
4820 maassa. Työmarkkinajärjestelmä on onnistunut ylläpitämään
4821 palkansaajaväestön reaaliansioiden kasvua ja jakamaan näin kasvun
4822 hedelmiä. Sitä vastoin pienituloisimman kymmenyksen suhteellinen
4823 asema on heikentynyt Suomen talustilanteen heikon kehityksen ja siitä
4824 seuranneiden etuusjäädysten ja leikkausten seurauksena.
4825 Samanaikaisesti heikolla talustilanteella ei ole ollut samanlaista
4826 vaikutusta suurituloisimman kymmenyksen tulojen kehittymiseen. Myös
4827 varallisuuserot ovat kasvaneet Suomessa yhtäjaksoisesti 1980-luvun
4828 lopulta alkaen ja entistä suurempi osa varallisuudesta on keskittynyt
4829 varakkaimmalla kymmenelle prosentille väestöstä ja heidänkin
4830 joukossaan eniten varakkaimmalle prosentille. Muutoksen taustalla on
4831 muun muassa omistamisen verotuksen keventyminen, joka liittyy muun
4832 muassa ansio- ja pääomatuloverotuksen eriyttämiseen.

4833 Kohtuullisten tuloerojen yhteiskunnat ovat kaikkein vakaimpia
4834 yhteiskuntia. Ihmisten välisiä tuloeroja on syytä kaventaa
4835 oikeudenmukaisella tulonjaolla ja riittävällä toimeentulolla. Yhteiskunnan
4836 vakauden lisäämiseksi perinteisestä tulonjakopolitiikasta on syytä siirtyä
4837 kohti kokonaisvaltaisempaa ensijakopolitiikkaa. Ensijakopolitiikan
4838 tavoite on varmistaa, että tasa-arvo kasvaa ja työn arvonlisäys sekä tuotto
4839 jakautuvat tasaisesti. Tavoitteena on yhteiskunnan rakenteiden
4840 muokkaaminen niin, että tasa-arvoa voidaan luoda ennakoiden, eikä vain
4841 markkinoiden toiminnan aiheuttamia vahinkoja korjaamalla ja tasaamalla
4842 eroja jälkikäteen tulonsiirroilla. Tämä vaatii nykyisten markkinoiden
4843 muokkaamista, sääntelyn vahvistamista ja tuoton ja vaurauden
4844 jakautumista uudella tavalla. Ensijaon politiikka tarkoittaa siirtymistä
4845 pelkistä tulonsiirroista kokonaisvaltaiseen tasa-arvon luomiseen.

4846 Yksilötasolla tarkasteltuna talouden murros on pahentanut syrjäytymisen
4847 vaaraa. Vanhempien köyhyys ja rajatut mahdollisuudet periytyvät usein
4848 seuraaville sukupolville. Suomessa on kymmeniä tuhansia köyhyydessä
4849 eläviä lapsiperheitä ja liian moni joutuu turvautumaan leipäjonoihin.
4850 Köyhyyttä ja sen vaikutuksia pitää tutkia, ja meidän tulee tehdä
4851 määrätietoista politiikkaa köyhyyden vähentämiseksi. Kasvava
4852 eriarvoisuus on koskettanut lisääntyvästi myös säännöllisissä
4853 palkkatöissä olevia pienituloisia ihmisiä. Työn tulosten jakosuhte
4854 omistajien, johtajien ja työntekijöiden välillä on merkittävä eriarvoisuuden

4855 lähde. Nykyinen kehitys, jossa yhä suurempi osa yhteisen työn tuloksista
4856 maksetaan omistajille, pahentaa eriarvoisuutta.

4857 Eriarvoisuus näkyy kärjistetyksi eri sosiaaliryhmien ja myös sukupuolten
4858 välisissä terveyseroissa. Köyhä elää sairaampana ja kuolee nuorempana
4859 kuin varakas ja koulutettu. Toimivalla sosiaali- ja terveydenhuollon
4860 järjestelmällä on siksi merkittävä rooli eriarvoistumisen ehkäisemisessä.

4861 Koko 2000-luvun tekeillä ollut sote-uudistus vietiin SDP:n johdolla viimein
4862 maaliin. Uudistuksen tavoitteena on vähentää kansalaisten terveyseroja,
4863 hillitä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvua, lisätä
4864 palveluiden integraatiota sekä parantaa palveluiden saatavuutta.
4865 Sosiaali- ja terveydenhuollon erityisinä haasteina ovat olleet perustason
4866 palveluiden saatavuus, esimerkiksi lääkäriin pääsy. Terveyspalveluiden
4867 asiakasmaksut ovat muodostuneet pienituloisimmille kansalaisille
4868 esteeksi palveluihin pääsulle. Sadoilla tuhansilla suomalaisilla on
4869 perinnässä terveydenhuollon asiakasmaksuja. Nyt myös akuutti
4870 henkilöstöpula hankaloittaa tavoitteisiin pääsyä. Uudistuksella on
4871 kuitenkin luotu rakenne ja pohja paremmille sote-palveluille. Uudistusta ja
4872 alan kehittämistä on jatkettava määrätietoisesti tulevina vuosina.

4873 Hyvinvointivaltion sosiaalipalvelut ovat yksilöiden ja perheiden tukena
4874 vastoinikäymisten kohdatessa. Samalla pohjoismaisen mallin
4875 lähtökohtana on ollut tasata ihmisen elinkaaren aikaisia palvelutarpeiden
4876 vaihteluita. Lapsuudessa perheiden tukena on kattava neuvolajärjestelmä
4877 ja varhaiskasvatus. Ikääntyville ihmisille tarjotaan erilaisia palveluita, jotta
4878 asuminen omassa kodissa olisi mahdollista.

4879 Valitettavasti työelämän ja yhteiskunnan muutokset ovat johtaneet
4880 siihen, että työllisyysaste on 2000-luvulla ollut jatkuvasti alhaisempi kuin
4881 hyvinvointivaltion erilaisten palveluiden rahoittaminen edellyttäisi.
4882 Suomen väestö ikääntyy nopeasti ja työikäisen väestön ja muun väestön
4883 muodostama huoltosuhde heikkenee 2020-luvun edetessä. Osa
4884 väestöstä on pysyvästi syrjäytynyt työelämästä ja yhteiskunnallisesta
4885 toiminnasta ylipäänsä. Lisäksi huono-osaisuus, esimerkiksi työttömyys,
4886 näyttäisi vahvasti periytyvän Suomessa. Vanhat lääkkeet eivät näyttäisi
4887 tehsivän eriarvoisuuden tehokkaaseen torjuntaan.

4888
4889
4890
4891
4892
4893

**SDP TOIMII SEN PUOLESTA, ETTÄ SUOMI ON SOSIAALISESTI
EHEÄ JA ERIARVOISUUTTA AKTIIVISESTI VÄHENTÄVÄ
YHTEISKUNTA. KESTÄVÄ JA OIKEUDENMUKAINEN
TALOUSJÄRJESTELMÄ ON VÄLINE IHMISTEN PAREMMAN
ELÄMÄN RAKENTAMISEEN. VAHVA TALOUS
MAHDOLLISTAA KESTÄVÄN YHTEISKUNTAKEHITYKSEN.**

4894 **5.1. Talouspolitiikan ytimessä korkea työllisyys,**
4895 **tuottavuuden kasvu ja oikeudenmukainen verotus**

4896 **Keskipitkän aikavälin talouspoliittinen linja**

4897 Talouspolitiikan päämääränä tulee olla hyvinvoinnin lisääminen. SDP:n
4898 talouspolitiikan perustana on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä,
4899 työllistävä kasvu. Kestävä talouden kasvu on väline, joka mahdollistaa
4900 yhteiskunnan eheyden, ihmisten osallisuuden ja julkisen talouden
4901 kestävyuden. Ilmastonmuutoksen torjunta sekä luontokadon ja
4902 eriarvoisuuden vähentäminen ovat myös talouspoliittisen päätöksenteon
4903 ytimessä. Talouspolitiikan on luotava uskoa ja turvallista näkymää
4904 tulevaan kaikille.

4905 Talouskasvu, työ ja hyvinvointivaltio muodostavat kiinteän
4906 kokonaisuuden. Toimiva hyvinvointivaltio, koulutus, julkiset palvelut sekä
4907 investoinnit tutkimukseen ja tuotekehitykseen ovat Pohjoismaiden
4908 taloudellisen menestyksen perusta. Ne luovat yhteiskunnallista vakautta,
4909 joka on taloudellisen toiminnan perusedellytys.

4910 Viime vuodet olemme eläneet erilaisten kriisien keskellä. Se on
4911 osoittanut, että hyvinvointivaltion rakenteet muodostavat verraten
4912 toimivat puitteet kriiseistä selviämiseksi ja niihin reagointiin. Niin
4913 talouden kuin hyvinvoinnin mittareilla mitaten selvisimme koronakriisin
4914 ensimmäisten vaiheiden yli maailman kärkekkästä. Työllisyys palautui
4915 ennätystasolle pandemian yhä jatkuessa.

4916 Kriisien kokemuksista on opittava, jotta olemme varautuneita paremmilla
4917 työkaluilla tuleviin riskeihin, joita muun muassa ympäristön tilan
4918 heikentyminen globaalisti voi aiheuttaa. Aktiivinen talouspolitiikka on
4919 välttämätöntä yllättävissä käänteissä ja suhdannevaihteluissa. Sen takia
4920 vahva julkinen talous on osa kansallista kriisikestävyyttä. Samalla

4921 talouspolitiikan on oltava kaikissa olosuhteissa oikeudenmukaista, jolloin
4922 maksukykyisemmät kantavat suuremman vastuun.

4923 Investoinnit paremman tulevaisuuden kannalta välttämättömiin
4924 toimintoihin vahvistavat julkista taloutta kestävästi pitkällä aikavälillä.
4925 Vahva sosiaalinen pääomamme ja osaamisemme sekä sopimisen
4926 voimaan nojaava perinteemme ovat jatkossakin kivijalkoja, joiden
4927 pohjalta modernia Suomea tulee kehittää.

4928 Markkinatalous on tehokas tapa järjestää taloudellinen toiminta silloin,
4929 kun markkinoilla on edellytykset toimia kestävästi ja tehokkaasti. Julkisen
4930 vallan tulee määrittää säännöt, jossa talousjärjestelmä toimii. Toimiva
4931 markkinatalous edellyttää toimivaa kilpailua.

4932 Yrittäjyydellä on tärkeä rooli talouskasvun luomisessa.
4933 Markkinataloudessa yrityksillä on keskinäisen kilpailun ja
4934 voitontavoittelun takia kannustimia kehittää uusia toimintatapoja ja
4935 tuotteita. Tämä luo talous- ja tuottavuuskasvua.

4936 Toimiva kilpailu estää ylisuurten voittojen syntymistä ja omaisuuksien
4937 keskittymistä. Valtion on toimillaan turvattava tasapuoliset kilpailun
4938 edellytykset. Markkinoilla syntyvää tulon- ja omaisuuksien jakoa on lisäksi
4939 tasoitettava myös vero- ja sosiaalipolitiikan keinoin. Silloin, kun
4940 markkinoilla ei ole edellytyksiä päästä tehokkaiisiin ja oikeudenmukaisiin
4941 lopputuloksiin, tuotanto järjestetään pääsääntöisesti julkisen vallan
4942 toimin.

4943 Toimiva markkinatalous kohtaa yhä suurempia haasteita eri puolilla
4944 maailmaa ja etenkin teollisuusmaissa. Globalisaatio, teknologinen
4945 kehitys, markkinoiden keskittyminen ja verojen maksamisen välttely ovat
4946 luoneet monissa maissa taloudellista eriarvoisuutta, epävarmuutta ja
4947 näköalattomuuden tunnetta. Samalla tuottavuuden kasvu on hidastunut
4948 selvästi aiempiin vuosikymmeniin verrattuna. Huoli ilmastosta, luonnon
4949 kantokyvystä sekä kansainvälisestä turvallisuustilanteesta varjostaa
4950 ihmisten uskoa tulevaisuuteen. Nämä ilmiöt ovat luoneet poliittista ja
4951 taloudellista epävakautta, mikä kärjistyessään uhkaa pahimmillaan
4952 demokratiaa ja toimivaa markkinataloutta.

4953 Globalisaatio ja teknologinen kehitys ovat lähtökohtaisesti myönteisiä ja
4954 taloudellista hyvinvointia lisääviä ilmiöitä, mutta niiden hyötyjen on
4955 jakauduttava oikeudenmukaisella tavalla. Markkinatalouden tulee toimia
4956 kaikkien ihmisten hyväksi tavalla, jossa lopputulokset ovat
4957 oikeudenmukaisia ja jokainen voi luottaa omaan tulevaisuuteensa
4958 turvallisin mielin.

4959 Työ on hyvinvointivaltion perusta

4960 Työnteko eri muodoissaan antaa mahdollisuudet hyvinvointivaltion
4961 palveluiden rahoittamiseen ja tuottamiseen. Julkisen talouden
4962 näkökulmasta ihmisen elinkaaren kaksi ensimmäistä vuosikymmentä
4963 ollaan palveluiden ja tulonsiirtojen nettosaajina. Seuraavat neljä tai viisi
4964 vuosikymmentä ihminen on yhteiskunnalle nettomaksaja tullakseen
4965 jälleen eläköidyttyään hiljalleen palveluiden ja tulonsiirtojen
4966 nettosaajaksi.

4967 Tämä julkiseen talouteen keskittyvä tarkastelu jättää ulkopuolelleen
4968 esimerkiksi vapaaehtoistyötä ja kotona tehtävää työtä, kuten eläkeläisten
4969 lapsilleen ja lapsenlapsilleen tarjoamaa apua. Näillä on suuri
4970 yhteiskunnallinen merkitys, mutta julkisiin palveluihin ja tulonsiirtoihin
4971 keskittyvä tarkastelu on kuitenkin hyvinvointivaltion rahoituksen kannalta
4972 olennainen.

4973 Suomen väestön ikärakenteen muutos on otettava huomioon palveluiden
4974 ja tulonsiirtojen rahoituksessa. Eläkkeelle siirtyneet ikääntyvät ikäluokat
4975 ovat suuria, ja nyt syntyvät ikäluokat pieniä. Huoltosuhteen muutos 2020-
4976 luvulla vaatii tuottavuuden nostamista ja tuotantorakenteen
4977 uudistamista, sekä maahanmuuton lisäämistä, jotta
4978 hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen rahoitus voidaan taata ja niitä
4979 saadaan kehitettyä paremmiksi. Myös työllisyyttä on kasvatettava niin,
4980 että suurempi osa työikäisestä väestöstä on työssä tai opiskelemassa.
4981 Samalla on huolehdittava siitä, että työstä saa vastaisuudessakin
4982 säällisen palkan. Muuttuvan työn ja pirstaloituvien työurien aikana on
4983 erityisen tärkeää suojata työntekijöiden oikeuksia ja oikeutta säälliseen
4984 palkkaan. Vain siten voidaan turvata myös hyvinvointivaltion rahoitus.

4985 Korkean työllisyyden lisäksi hyvinvointivaltion rahoittaminen edellyttää
4986 talouskasvua, joka perinteisesti on syntynyt kolmen tekijän
4987 vaikutuksesta. Työllisten määrän ja pääomien kasvun ohella kestävän
4988 talouskasvun mahdollistaja on työn tuottavuuden parantaminen.
4989 Korkeampi tuottavuus syntyy ottamalla käyttöön uutta teknologiaa sekä
4990 vahvistamalla työntekijöiden osaamista. Koulutus vaikuttaa merkittävästi
4991 työllisyyteen ja siten väestön koulutustason nosto parantaa taloudellista
4992 huoltosuhdetta. Työvoimatarpeen kasvu painottuu voimakkaasti
4993 korkeakoulutusta vaativiin tehtäviin ja Suomessa pula korkeaa osaamista
4994 vaativissa ammattiryhmissä on jo nyt kansainvälisesti poikkeuksellisen
4995 paha.

4996 Työllisyys- ja tuottavuuskehitystä heikentää koulutustason jääminen
4997 jälkeen muiden kehittyneiden maiden tasosta. Tuottavuuden

4998 kasvattaminen edellyttää, että Suomen työvoiman koulutustasoa
4999 nostetaan. Tuottavuuden kasvaessa uuden teknologian avulla on
5000 huolehdittava kasvun tulosten oikeudenmukaisesta jakautumisesta muun
5001 muassa verotuksen keinoin. Suomen talouden on perustuttava
5002 jatkossakin korkean jalostusarvon tuotteisiin ja palveluihin. Samalla on
5003 varmistettava, että tulevaisuuden talouskasvu on myös ekologisesti
5004 kestävä eikä siten uhkaa ilmastonmuutoksen ja luontokadon vastaista
5005 työtä.

5006 Turvallinen työelämän murros

5007 Suomen työmarkkinoilla on havaittavissa kolme keskeistä muutostrendiä.
5008 Ensimmäisessä matalan osaamisen työ vähenee teknologisen kehityksen
5009 seurauksena. Työelämän osaamisvaatimukset ovat kasvaneet. Etenkin
5010 matalapalkka-aloilla tuotantoa on korvattu uusilla teknologioilla, mutta
5011 myös keskipalkkaisia ja korkeiden ansioiden asiantuntijatyötä voidaan
5012 korvata ja tehostaa muun muassa digitalisaatiolla ja tekoälyllä.
5013 Alustatalouden kehittyminen on muuttanut työelämän rakennetta, kun
5014 aiemmin palkkasuhteisia tehtäviä tuotetaan monenkirjavina
5015 toimeksiantoina.

5016 Toinen iso muutos on elinkeinorakenteen muuttuminen. Teollisuuden
5017 työpaikat ovat vähentyneet 2000-luvulla ja palvelualojen työpaikkojen
5018 määrä on kasvanut. Rakennemuutosta tapahtuu myös toimialojen sisällä.
5019 Käytännössä monen työntekijän on täytynyt siirtyä toimialalta toiselle ja
5020 ammatista toiseen elinkeinorakenteen muuttuessa. Viime vuosina pula
5021 osaavasta työvoimasta on lisääntynyt.

5022 Kolmas muutos koskee työpaikkojen määrän muutosta alueellisesti.
5023 Valtaosa uusista työpaikoista syntyy ja on syntynyt kasvukeskuksiin.
5024 Ainoastaan muutamassa eteläisessä maakunnassa Suomessa
5025 työpaikkojen määrä on pitkällä aikavälillä kasvanut. Työpaikkojen
5026 alueellinen muutos on vaikuttanut myös asuntomarkkinoihin ja asumisen
5027 hintaan. Asumisen kalleus hidastaa työvoiman liikkuvuutta.

5028 Kaikki edellä kuvatut trendit sekä muut globalisaatioon ja teknologisen
5029 kehitykseen liittyvät ilmiöt muokkaavat ihmisten työtä ja toimeentulon
5030 edellytyksiä. Siksi tarvitaan toimenpiteitä, jotka auttavat hallitsemaan ja
5031 ohjaamaan näitä ilmiöitä ja niiden lopputuloksia ihmisten näkökulmasta.

5032 Aktiivista työvoimapolitiikkaa tulee tehostaa merkittävästi nykyisestä
5033 muiden Pohjoismaiden esimerkkien mukaisesti. Se tarkoittaa toimiva ja
5034 yksilöllisiä työllisyyspalveluja, palkkatuen käytön lisäämistä, toimivia
5035 välityömarkkinoita ja myös julkisen sektorin roolia työllistäjänä.

5036 Osatyökykyiset ja työkyvyttömät tulee huomioida heidän omista
5037 lähtökohdistaan. Liikenne-, asunto- ja maankäyttöpoliitikalla on lisättävä
5038 työvoiman liikkumisen edellytyksiä ja turvattava kohtuuhintainen
5039 asuminen.

5040 Työllisyyttä tulee kasvattaa erityisesti pelkän perusasteen koulutuksen
5041 varassa olevien, pitkäaikaistyöttömien, nuorten, osatyökykyisten,
5042 maahanmuuttajien, nuorten naisten ja ikääntyneiden kohdalla. Se
5043 edellyttää erityisesti nykyistä huomattavasti aktiivisempaa työvoima- ja
5044 sosiaalipoliittikkaa sekä läpi elämän jatkuvaa osaamisen kehittämistä.
5045 Pidemmällä aikavälillä koulutustason nosto vahvistaa työllisyyttä ja
5046 tuottavuutta. Palvelujen ja sosiaaliturvan kehittämisen ohella työelämän
5047 pelisääntöjä on uudistettava niin, että työmarkkinoiden riskit eivät
5048 kasaannu heikoimmassa asemassa olevien kannettavaksi.
5049 Työsuojeluviranomaisten resurssit on turvattava, jotta viranomaisilla on
5050 edellytykset valvoa, että työelämä on kaikille reilua ja kaikki noudattavat
5051 työelämän pelisääntöjä. Tärkeätä on yhteisvastuu ja kaikkien pitäminen
5052 yhteiskunnan kehityksessä mukana.

5053 Talouspolitiikan ja työmarkkinapolitiikan koordinaatio edellyttää toimivia
5054 suhteita työmarkkinaosapuolten ja valtion välillä. Tarvitaan
5055 luottamukseen perustuvaa kolmikantaista yhteistyötä. Reilu työelämä
5056 perustuu toimiviin neuvottelusuhteisiin työelämän osapuolten ja valtion
5057 välillä. Valtakunnalliset ja yleissitovat työ- ja virkaehtosopimukset tuovat
5058 ihmisille turvaa. Työlainsäädännön kehittäminen edellyttää aitoa
5059 yhteistyötä valtion ja työmarkkinaosapuolten välillä. Lisäksi työelämän
5060 pelisääntöjä voidaan kehittää sopimus pohjaisesti.

5061 Palvelujen, turvan ja työelämän pelisääntöjen lisäksi on huolehdittava,
5062 että työllisyys kehittyy alueellisesti tasapainoisella tavalla ja että mikään
5063 alue ei jää jälkeen. Alueiden elinvoimaa tulee vahvistaa niiden omien
5064 vahvuuksien ja voimavarojen pohjalta. Se otetaan huomioon myös julkisen
5065 hallinnon palvelujen sijoittamisessa. Suomi tarvitsee useita
5066 kasvukeskuksia, ja niiden ympärille seudullisia keskuksia, jotka toimivat
5067 alueidensa taloudellisina vetureina.

5068 **Suomi elää kansainvälisestä kaupasta**

5069 Suomi on pieni avotalous, jonka talouden kehitys ja kasvu on riippuvaista
5070 kansainvälisestä kaupasta. Suomi toteuttaa kauppapolitiikkaa EU:n
5071 puitteissa, mikä tarkoittaa, että kauppasuhteet kolmansien maiden
5072 kanssa määritellään unionin tasolla. EU tarjoaa kokoamme suuremman
5073 neuvotteluaseman ja mahdollisuudet edistää arvojemme mukaista

5074 kauppapolitiikkaa globaalilla tasolla. Yksin Suomi olisi hyvin pieni toimija
5075 neuvottelupöydissä, osana EU:ta voimme puolustaa etujamme
5076 paremmin. Suomen on ajettava kauppapoliittisia etujaan ja tavoitteitaan
5077 aktiivisesti EU:n kautta.

5078 Vakaa ja monenkeskinen sääntöperusteinen maailmanjärjestys ja vapaa
5079 kauppa ovat viennin ja talouskasvun tärkeitä edellytyksiä. Kansainvälisen
5080 yhteistyön keinoin tulee huolehtia siitä, että eri maissa toimivat yritykset
5081 eivät saa kilpailuetua esimerkiksi polkemalla työntekijöiden oikeuksia,
5082 muita ihmisoikeuksia, laiminlyömällä vastuuta ympäristöstä tai
5083 välttelemällä veroja.

5084 Talouspolitiikka tähtää suomalaisten yritysten menestyksen edellytysten
5085 vahvistamiseen kansainvälisillä markkinoilla. Elinkeinoelämällä pitää olla
5086 Suomessa vakaa, ennustettava sekä kasvuun ja investointeihin
5087 kannustava toimintaympäristö. Suomen kilpailuetu korkean koulutuksen
5088 hyvinvointivaltiona syntyy ennen muuta korkeasta osaamisesta,
5089 teknologiasta ja laadukkaista tuotteista sekä palveluista. Julkisen vallan
5090 on osaltaan varmistettava tulevaisuuden elinkeinojen tarvitseman
5091 päästöttömän energian saatavuus sekä muu kestävä talouden vaatima
5092 infrastruktuuri. Tämän ohella on pidettävä huolta
5093 kustannuskilpailukyvästä. Osaavan työvoiman ohella laadukkaat julkiset
5094 palvelut sekä infrastruktuuri tukevat suomalaisten yritysten menestystä.

5095 Aktiivisella talous- ja elinkeinopolitiikalla tähdätään viennin pohjan
5096 laajentamiseen useammille toimialoille ja erityisesti korkeamman
5097 jalostusasteen ilmastoystävällisiin tuotteisiin.

5098 Suhdannevaihtelut ovat Suomen kaltaisessa taloudessa usein
5099 voimakkaita. Finanssipolitiikka ja aktiivinen työmarkkinapolitiikka on
5100 mitoitettava suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla vastasyklisesti.
5101 Kasvun hidastuessa sitä tuetaan aktiivisen finanssipolitiikan keinoin.

5102 Kehysjärjestelmän pitää tukea hyvää talouspoliittista päätöksentekoa.
5103 Sääntöjen pitää mahdollistaa vastasyklinen suhdannepolitiikka ja
5104 suhdanteiden tasoittaminen. Kehysjärjestelmän pitää huomioida myös
5105 verotukseen tehtävät muutokset, jotta säännöt eivät vääristä
5106 talouspoliittista päätöksentekoa suosimalla veronkevennyksiä tai
5107 verotukia menolisäysten sijaan.

5108 **Kasvun edellytysten vahvistaminen**

5109 Suomi osallistuu valtiona monin tavoin kasvun edellytysten
5110 vahvistamiseen. Valtio tukee organisaatioidensa kautta yritysten

5111 tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiotoimintaa. Korkeakoulut
5112 hyödyttävät suoraan soveltavan tutkimuksen osalta suomalaista
5113 elinkeinoelämää. Epäsuorasti kasvun edellytyksiä vahvistaa
5114 korkeakoulujen perustutkimus sekä niiden järjestämä koulutus, joka
5115 tuottaa osaajia työelämään. Etenkin pitkällä aikavälillä perustutkimuksen
5116 merkitys on suuri.

5117 Vaikka julkinen sektori ei yksityisen tapaan osallistu toimijoiden väliseen
5118 kilpailuun, on myös sen tärkeää jatkuvasti parantaa työn tuottavuutta.
5119 Julkisen sektorin tehokkuuden parantaminen tarkoittaa sitä, että
5120 lopputuotteiden, palveluiden tai päätösten laatu paranee. Digitalisaatio
5121 mahdollistaa palvelujen sekä päätöksenteon automatisoinnin lisäämisen.
5122 Samalla asiointi tapahtuu yhä useammin lähempänä ihmisiä virtuaalisesti
5123 heidän kodeissaan sekä julkisen hallinnon palvelupisteissä. Tämä
5124 mahdollistaa myös joustavamman henkilöstöpolitiikan ja tuo säästäjä
5125 tilankäytössä ja matkustamisessa.

5126 Valtio ja muu julkinen hallinto vastaavat siitä, millainen toimintaympäristö
5127 yrityksillä on toimia. Suomessa hyvät yritystoiminnan edellytykset
5128 muodostuvat ennen muuta yhteiskunnallisesta vakaudesta. Vakaus
5129 perustuu Suomessa muun muassa avoimeen lainsäädännön valmisteluun,
5130 päätöksenteon ennakoitavuuteen, tehokkaaseen julkiseen hallintoon
5131 sekä korruption vähäisyyteen.

5132 Yhteiskunnallisen vakauden kannalta olennaisia tekijöitä ovat myös
5133 oikeudenmukainen tulonjako, toimivat julkiset palvelut ja heikoimmassa
5134 asemassa olevien pitäminen mukana yhteiskunnassa. Pienen julkisen
5135 sektorin maissa on yleensä taloudellisen eriarvoisuuden aiheuttamia
5136 sosiaalisia ongelmia sekä heikko hallinto ja riittämätön infrastruktuuri,
5137 jotka luovat myös yritystoiminnalle riskejä sekä kustannuksia. Tasa-
5138 arvoon perustuva luottamus on suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan
5139 tärkeä pääoma, joka hyödyttää niin yrityksiä kuin työntekijöitä.

5140 Kilpailullisilla markkinoilla julkisen vallan tulee varmistaa kilpailun
5141 toimivuus. Se edellyttää erityisesti markkinavoiman keskittymisen
5142 estämistä, kuten kartellien tai monopolien syntymiseen puuttumista.
5143 Lisäksi se edellyttää markkinoiden toiminnan seuraamista ja tarpeellista
5144 puuttumista aloilla, joilla keskittymisen riski on olemassa. Luonnollisten
5145 monopolien tulee olla lähtökohtaisesti julkisia. Tehokas kilpailupolitiikka
5146 edellyttää myös vahvaa ja riittävästi resursoitua sekä itsenäistä
5147 kilpailuviranomaista.

5148 Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan kokonaisuuteen kytkeytyy myös
5149 aktiivinen omistajapolitiikka. Omistajapolitiikan tulee tukea

5150 elinkeinopolitiikan uudistamista, uutta luovaa liiketoimintaa sekä
5151 yhteiskuntavastuullisuutta. Valtion omistajapolitiikalla vahvistetaan
5152 omistajuutta kansallisesti tärkeillä aloilla ja torjutaan Suomen
5153 ajautuminen tytäryhtiötaloudeksi. Valtion tulee säilyttää määräysvalta
5154 sellaisissa valtionyhtiöissä, joissa turvataan strategisia intressejä kuten
5155 huoltovarmuus sekä infrastruktuuri.

5156 **Verotus vastaa maailman muutoksiin**

5157 Verotus on keskeinen työkalu, jolla taataan hyvinvointivaltion
5158 edellytykset. Verotuksella on toteutettava seuraavia kolmea
5159 päätavoitetta.

5160 Ensiksi verotuksella rahoitetaan laadukas koulutus, terveys, hoiva, muut
5161 julkiset palvelut, etuudet ja infrastruktuuri. Sillä rahoitetaan myös
5162 oikeusvaltion instituutiot, joilla turvataan perus- ja ihmisoikeudet kaikille.
5163 Näin verotus tukee välillisesti myös suomalaisten yritysten kilpailukykyä.
5164 Verotus on siis keskeinen osa kestävästä julkisen talouden hoitamisesta ja sen
5165 taso tulee arvioida suhteessa yleiseen taloustilanteeseen ja julkisiin
5166 menopaineisiin. Keskipitkällä aikavälillä julkisten menojen kehitys näyttää
5167 siltä, että verotuloja on kerättävä nykyistä enemmän. Tämä johtuu siitä,
5168 että muun muassa väestön ikääntyminen, koulutuksen ja tutkimuksen
5169 kehittäminen, kansallisen turvallisuuden varmistaminen, sekä
5170 ilmastonmuutokseen vastaaminen edellyttävät julkisia lisäsatsauksia.

5171 Toiseksi verotuksella vähennetään eriarvoisuutta ottamalla maksukyky
5172 huomioon verotuksessa. Oikeudenmukainen verotus tarkoittaa, että
5173 samaa tuloa ja varallisuutta verotetaan saman verran ja suurta enemmän.
5174 Kolmanneksi verotuksella ohjataan yhteiskuntaa kestävämpään suuntaan
5175 sekä huolehditaan Suomen kilpailukyvästä ja positiivisesta
5176 työllisyyskehityksestä. Näin toimien edistetään ympäristön, hyvinvoinnin
5177 ja talouden kannalta kestävämpää kulutusta ja tuotantoa sekä edistetään
5178 hyvinvointia.

5179 Verotuksen kolmen päätavoitteen saavuttaminen edellyttää yleisesti
5180 hyväksyttyä hyvää veropolitiikkaa, joka kiteytyy periaatteeseen: tiiviit ja
5181 laajat veropohjat mahdollistavat alhaiset verokannat. Sen lisäksi verotus
5182 toimitetaan mahdollisimman vähällä vaivalla, täsmällisesti ja
5183 asiakasystävällisesti.

5184 Verotuksen sukupuolittuneet vaikutukset tulee huomioida. Esimerkiksi
5185 kuukautis- ja inkontinenssisuojien arvonlisävero tulee laskea
5186 farmasiatuotteiden tasolle. Suurituloisiin ja varakkaisiin suhteellisesti
5187 raskaammin kohdistuva progressiivinen verotus on välttämätön osa tulo-

5188 ja varallisuuserojen hillintää. Digitaalinen talous on johtanut voittojen
5189 keskittymiseen globaalisti yhä harvemmille yrityksille samalla, kun
5190 ekologinen murros kohdistuu raskaammin pienituloisiin. Tämän vuoksi
5191 verotusta tarvitaan aiempaa enemmän taloudellisen eriarvoisuuden
5192 hillinnässä.

5193 Verotusta on uudistettava oikeudenmukaisemmaksi siirtämällä
5194 verotuksen painopistettä työn verotuksesta omistamisen verotukseen
5195 ensisijaisesti veropohjaa tiivistämällä eli puuttamalla muun muassa
5196 veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun. Samalla
5197 pääomatulojen verotusta uudistetaan nykyistä progressiivisemmaksi,
5198 jolloin suurten varallisuuksien verotus kiristyy. Oikeudenmukainen
5199 verotus pysäyttää myös varallisuuden keskittymisen kaikkein
5200 varakkaimmille. Tiiviit veropohjat ja tasapuolinen verotus tukevat lisäksi
5201 talouskasvua, kun esimerkiksi suuryrityksiä tai tiettyjä sijoitusmuotoja ei
5202 suosita kohtuuttomasti muiden kustannuksella.

5203 Verokilpailussa tapahtunut käänne mahdollistaa veropohjien
5204 tiivistämisen ja kansainvälisen harmonisoinnin, jota tulee edistää.
5205 Verotuksen painopisteen siirtäminen omistuksiin tarkoittaa samalla, että
5206 työn ja kuluttamisen verotusta kevennetään. Nämä verot kohdistuvat
5207 raskaimmin pieni- ja keskituloisiin. Verotuksen rakenteen muuttaminen
5208 eli verotuksen painopisteen siirtäminen on toteutettava niin, että julkisen
5209 talouden kestävyys turvataan pitkällä aikavälillä. Tässä on otettava
5210 huomioon myös kuntien ja hyvinvointialueiden tarpeet.

5211 Systemaattisella veropolitiikalla voidaan osaltaan tukea kestävä
5212 kehitystä. Myös taloutta voidaan uudistaa verotuksella muun muassa
5213 poistamalla työllistymisen esteitä. Veropohjien tiivistäminen tukee
5214 kilpailua ja talouskasvua. Kestävä kehitys ja terveyttä on edistettävä
5215 siten, että kulutus- ja tuotantoverotusta koskevissa päätöksissä otetaan
5216 ympäristö- ja terveystieteelliset näkökulmat johdonmukaisesti huomioon. Verotus
5217 on jatkossakin keskeisessä roolissa päästöjen vähentämisessä sekä
5218 luonnonvarojen kestävämmän käytön varmistamisessa. Näitä tavoitteita
5219 edistetään myös kansainvälisissä neuvotteluissa, jotta verotuksella
5220 voitaisiin vahvistaa tehokkaammin kestävä kehitys.

5221 **Tavoitteitamme**

- 5222
- Talouspolitiikan päämääränä tulee olla hyvinvoinnin lisääminen.
 - Markkinatalouden tulee toimia kaikkien ihmisten hyväksi tavalla, jossa lopputulokset ovat oikeudenmukaisia ja jokainen voi luottaa omaan tulevaisuuteensa turvallisista mielin.
- 5223
5224
5225

- 5226 ● Työn tuottavuutta on kasvatettava, jotta hyvinvointiyhteiskunnan
5227 palvelujen rahoitus voidaan taata ja niitä saadaan kehitettyä
5228 paremmiksi.
- 5229 ● Työllisyyttä on kasvatettava niin, että suurempi osa työikäisestä
5230 väestöstä on työssä tai opiskelemassa.
- 5231 ● Talouspolitiikan ja työmarkkinapolitiikan koordinaatio edellyttää
5232 toimivia suhteita työmarkkinaosapuolten ja valtion välillä.
- 5233 ● Elinkeinoelämällä pitää olla Suomessa vakaa, ennustettava sekä
5234 kasvuun ja investointeihin kannustava toimintaympäristö.
- 5235 ● Kehysjärjestelmän pitää tukea hyvää talouspoliittista päätöksentekoa
5236 mahdollistamalla suhdanteita tasaava finanssipolitiikka ja
5237 kohtelemalla meno- ja veropäätöksiä symmetrisesti.
- 5238 ● Verotusta on uudistettava oikeudenmukaisemmaksi siirtämällä
5239 verotuksen painopistettä työn verotuksesta omistamisen
5240 verotukseen ensisijaisesti veropohjaa tiivistämällä eli puuttamalla
5241 muun muassa veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun.
5242 Samalla pääomatulojen verotusta uudistetaan nykyistä
5243 progressiivisemmaksi, jolloin suurten varallisuuksien verotus kiristyy.
- 5244 ● Verotusta käytetään julkisen talouden vahvistamiseen,
5245 hyvinvointipalveluiden rahoittamiseen sekä taloudellisen
5246 eriarvoisuuden vähentämiseen.
- 5247 ● Kestävää kehitystä ja terveyttä on edistettävä siten, että kulutus- ja
5248 tuotantoverotusta koskevissa päätöksissä otetaan ympäristö- ja
5249 terveysnäkökulmat johdonmukaisesti huomioon.

5250 **5.2. Sosiaali- ja terveystalot**

5251 **Julkiset talot hyvinvoinnin takaajina**

5252 Sosiaali- ja terveystaluiden on tuettava koko yhteiskunnan myönteistä
5253 kehitystä vähentämällä hyvinvointi- ja terveyseroja sekä ehkäisemällä
5254 syrjäytymistä. Toimintaa on ohjattava yhteisesti jaettu käsitys
5255 sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja turvallisuudesta sekä tavoite
5256 hyvästä elämänlaadusta kaikille. Sosiaaliturvaa kehittämisen on
5257 rakennuttava oikeudenmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden
5258 periaatteille. Sosiaalipolitiikan ydintä on heikomman suoja ja
5259 suojeluperiaate.

5260 Sosiaali- ja terveystalitiikan painopiste on pidettävä laadukkaissa ja
5261 toimivissa julkisissa, yhteisesti käytetyissä sekä yhteisesti rahoitetuissa

5262 palveluissa. Erityisesti peruspalveluita tulee vahvistaa. Universaalit
5263 julkiset palvelut vähentävät eriarvoisuutta ja lisäävät kansalaisten
5264 kokemusta yhteisyydestä. Samalla ne tarjoavat paikkoja, joissa eri
5265 taustaiset ihmiset kohtaavat. Kehityskulku, jossa paremmassa asemassa
5266 oleva väestönosa käyttää yksityisiä palveluita, johtaa eriytymiseen ja
5267 heikentää halukkuutta huolehtia julkisten palveluiden laadusta ja
5268 rahoituspohjasta.

5269 Jatkossakin yksityiset ja kolmannen sektorin tuottamat sosiaali- ja
5270 terveyspalvelut täydentävät julkista palvelutuotantoa. Tämän tulee
5271 tapahtua samoin ehdoin kuin julkisenkin palvelutuotannon. Julkisen sote-
5272 järjestelmän tarkoitus ei ole mahdollistaa ylisuuria voittoja, vaan turvata
5273 ihmisille riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut kaikissa tilanteissa. Paras
5274 keino tähän on riittävän julkisen palvelutuotannon turvaaminen, julkisen
5275 hankintaosaamisen vahvistaminen ja eettisesti kestävän, läpinäkyvän ja
5276 verovastuullisen yritystoiminnan suosiminen hankinnoissa. Kohtuuton
5277 voitontavoittelu yhteisesti rahoitettujen palveluiden laadun
5278 kustannuksella tulee estää ja voittoa tavoittelemattomien toimijoiden
5279 asemaa vahvistaa. Julkisasiirtoja sosiaali- ja terveyspalveluita
5280 tuottavien toimijoiden yritys- ja yhteiskuntavastuuta on parannettava
5281 sekä näitä koskevien tietojen julkaisemisvelvollisuutta lisättävä.

5282 Palveluiden kohdentamista ja mitoitusta on ohjattava yksilöllinen tarve,
5283 jonka arviointi tapahtuu aina palvelun käyttäjän ja tarvittaessa hänen
5284 läheistensä sekä ammattilaisen tiiviissä yhteistyössä. Palveluiden
5285 suunnitelmallisuuden, kehittämisen ja arvioinnin on perustuttava
5286 jatkuvaan vuorovaikutukseen. Näin palvelut muodostavat eheän
5287 kokonaisuuden. Resurssit on kohdennettava sinne, missä niille on eniten
5288 tarvetta.

5289 Työkyvyn säilymisen ja työssä jatkamisen tuen varmistamiseksi
5290 työterveyshuoltoa tulee sovittaa toiminnallisesti osaksi sosiaali- ja
5291 terveydenhuoltojärjestelmää ja kuntoutusta.

5292

5293 **Terveys- ja hyvinvointierojen vähentäminen**

5294 Yhteiskunnan on tuettava terveyttä, toimintakykyä ja osallisuutta
5295 lapsuudesta alkaen. Palvelujen tärkeä tehtävä on tasata lähtökohdista
5296 johtuvien erojen vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Palvelujen
5297 painopistettä on siirrettävä ehkäisevään ja hyvinvointia edistävään
5298 työhön. Erityisen tärkeää tämä on lasten, nuorten ja perheiden kohdalla,
5299 jolloin voidaan parhaiten vaikuttaa ihmisen koko elämänkaareen.
5300 Parannetaan liikuntamallien hyödyntämistä hyvinvointialueiden

5301 työväliseenä sekä varmistetaan elintapaohjauksen ja liikuntaneuvonnan
5302 sujuva palveluketju hyvinvointialueilla ja kunnissa. HYTE-rahoituksen
5303 osuutta tulee kasvattaa ja kohdentaa ennaltaehkäisevään toimintaan.

5304 SDP:n tavoittelee sitä, että Suomesta tulee tasa-arvoisin maa terveyden
5305 suhteen. Terveyden tasa-arvon edistämiseksi myös työterveyshuollon
5306 vaikuttavuutta työkyvyn ja -terveyden turvaajana tulee vahvistaa
5307 erityisesti kuormittavilla aloilla, joilla terveyteen kohdistuu paljon riskejä.
5308 Hoidon jatkuvuus tulee turvata erityisesti paljon palveluita tarvitsevien
5309 ihmisten osalta. Tämä edellyttää työterveyshuollon ja muun sote-
5310 palvelujärjestelmän tiiviimpää yhteistyötä.

5311 On tärkeää, että palvelut toimivat vammaisille henkilöille sekä vammais-
5312 ja omaishoitoperheille. Lasten, nuorten ja opiskelijoiden hyvinvoinnin
5313 takaamiseksi tarvitaan helposti saavutettavat sosiaali- ja
5314 terveydenhuollon palvelut. Fyysisen terveyden lisäksi on kiinnitettävä
5315 entistä enemmän huomiota mielen hyvinvointiin. Lasten ja nuorten sekä
5316 opiskelijoiden palveluverkon tulee olla monialainen ja kattava
5317 kokonaisuus, joka sisältää yksilöllisten palveluiden lisäksi koko koulu- ja
5318 opiskeluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämisen, ongelmien
5319 ennaltaehkäisyn sekä sairauksien hoidon.

5320 Palveluita tulee olla saatavilla lähipalveluina. Hyvinvointialueilla tulee olla
5321 lapsille ja nuorille nopeasti ja riittävän varhain reagoiva palveluväylä.
5322 Kunnan sivistystoimen ja hyvinvointialueen kiinteä yhteistyö tulee
5323 varmistaa.

5324 Mielenterveys- ja päihdepalveluita tulee yhteen sovittaa yhtenäisen
5325 hoitojärjestelmän takaamisen sekä sairauksien samanaikaisten
5326 esiintymisen vuoksi. Mielenterveys- ja päihdepalvelut tulee järjestää
5327 oikea-aikaisesti, yksilön sekä läheisten tarpeet huomioiden.

5328 Liikunta tulee ottaa osaksi mielenterveyden kokonaishoitoa huomioiden,
5329 ettei se kuitenkaan korvaa muuta hoitoa. Liikunnan
5330 käypähoitosuositukset vaativat päivittämistä uuden tutkimuksen
5331 valossa. Liikunnalla on hyvä hoitovaste kansansairauksien hoidossa.

5332 Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tulee koota monialaisiksi,
5333 hallittaviksi kokonaisuuksiksi. Peruspalveluita tarjotaan luontevasti
5334 niissä ympäristöissä, missä ihmiset muutoinkin asioivat. Etenkin paljon
5335 sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttävällä henkilöllä tulee olla
5336 nimettynä omatyöntekijä, henkilö, joka on selvillä asiakkaan
5337 kokonaistilanteesta. Palvelun vaikuttavuutta on parannettava hoidon
5338 jatkuvuuden turvaavalla ”omalääkäri/omahoitaja” -mallilla.

5339 Kokonaisvastuun ja koordinaation puute sosiaali- ja terveydenhuollon
5340 palveluissa vaikeuttaa palveluiden kokonaiskustannusten ja
5341 vaikuttavuuden hallintaa sekä heikentää asiakastyytyvyyttä ja siten
5342 järjestelmän legitimitettä. Vuokratyöhenkilöstön käyttöä
5343 terveyspalveluissa tulee tarkastella kriittisesti ja mahdollisuuksia sen
5344 parempaan säätelyyn tulee selvittää.

5345 Mielenterveyspalvelut ovat olennainen osa kokonaisvaltaista
5346 terveydenhuoltoa. Hyvä mielenterveys kuuluu kaikille, mutta tällä hetkellä
5347 sen haasteet ovat yksiä suurimmista yhteiskuntamme ongelmista.
5348 Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita ja ennaltaehkäiseviä keinoja
5349 mielenterveyden tukemiseksi on oltava saatavilla kattavasti ja
5350 yhdenvertaisesti. Oikea-aikainen pääsy psykososiaalisen tuen piiriin on
5351 tärkeää ja sen saatavuutta on edistettävä esim. Terapiat etulinjaan -
5352 hankkeen mukaisesti lisäämällä mielenterveysosaamista perustason
5353 työntekijöiden keskuudessa. Myös lievien ja keskivaikeiden
5354 mielenterveyshäiriöiden psykososiaalisten hoitojen saatavuutta on
5355 vahvistettava. On otettava käyttöön terapiatakuu, jossa tarpeen
5356 mukaiseen hoitoon pääsy taataan kuukauden sisällä hoidon tarpeen
5357 tunnistamisesta. Psykoterapeuttikoulutuksesta tulee tehdä maksutonta.
5358 Myös päihdepalveluiden saatavuutta on parannettava. Varhainen
5359 puuttuminen, matalan kynnyksen palvelut ja päihdekuntoutuksen
5360 resurssit on turvattava. On tärkeää, että oikeus palveluihin toteutuu
5361 potilaan taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

5362 Mielenterveys- ja päihdepalveluita tulee yhteen sovittaa yhtenäisen
5363 hoitojärjestelmän takaamisen sekä sairauksien samanaikaisten
5364 esiintymisen vuoksi. Avohoidollisten päihde- ja mielenterveyspalveluiden
5365 rinnalla tulee olla riittävästi laitospalveluita, niin
5366 akuuttihoitotyön, kuin kuntoutuksen ja asumisen osalta. Mielenterveys- ja
5367 päihdepalvelut tulee järjestää oikea-aikaisesti, yksilön sekä läheisten
5368 tarpeet huomioiden. Palveluiden järjestäjien on kyettävä vastaamaan
5369 vaikeisiin päihde- ja mielenterveysongelmiin riittävin resurssein sekä
5370 potilaspaikoin.

5371 Päihteistä johtuvista haitoista sekä riskeistä tulee tiedottaa ja valistaa
5372 riittävästi, kohderyhmän ikätaso huomioiden. Päihteisiin sekä
5373 mielenterveyteen liittyvä ennaltaehkäisevä työ tulee vakiinnuttaa osaksi
5374 hyvinvointi- ja sivistysjärjestelmää. Mielenterveys- ja päihdeongelmien
5375 periytymistä tulee ennaltaehkäistä sekä torjua eri sosiaali- ja
5376 terveydenhuollon palveluita yhteen sovittamalla sekä tukemalla yksilön
5377 sijaan koko perhettä. Mielenterveys tulee nähdä yhteiskunnan
5378 voimavarana ja mahdollistajana yhdenvertaiseen sekä hyvään elämään.

5379 Alkoholin käyttö aiheuttaa Suomessa merkittävää inhimillistä kärsimystä
5380 ja vahinkoa sekä suuria kustannuksia julkiselle sektorille ja yhteiskunnalle
5381 laajasti. Tämän takia alkoholipolitiikalla pyritään ehkäisemään ja
5382 vähentämään alkoholin kulutusta ja siitä aiheutuvia haittoja.
5383 Kansanterveyden kannalta on tärkeää ylläpitää Alkon
5384 yksinoikeusjärjestelmää sekä edistää maltillista juomakulttuuria.
5385 Yhteiskunnassa on arvostettava jatkossakin myös tilaa ja mahdollisuuksia
5386 päihteettömään elämäntapaan.

5387 Päihdekulttuurin muuttuessa jatkuvasti tulee säännöllisin aikavälein
5388 uudistaa huumestrategiaa, jossa arvioidaan huumeiden käytön tilannetta,
5389 huume politiikan tuloksia sekä toimia haittojen ja ongelmakäytön
5390 vähentämiseksi.

5391 Päihdepolitiikan tulee pohjautua tieteeseen ja tutkimukseen. Kyse on
5392 lähtökohtaisesti sosiaalipoliittisesta ja terveydellisestä kysymyksestä.
5393 Ensisijaista on vähentää päihderiippuvuuksien määrää ja toteuttaa
5394 tehokkaampaa ja inhimillisempää päihdepolitiikkaa. Tämä tarkoittaa
5395 esimerkiksi nopeampaa hoitoon pääsyä, enemmän ja laadukkaampia
5396 korvaushoitoja, opioidien vasta-aineen jakelua sekä valvottujen
5397 huumeiden käyttötilojen käyttöönottoa. Avun piiriin hakeutumisen
5398 esteitä on purettava aktiivisesti, muun muassa rangaistusten pelon
5399 osalta. Tämän estämiseksi on vahvistettava käytäntöä luopua
5400 tapauskohtaisesti rangaistuksesta lievissä käyttörikoksissa ja tehtävä
5401 tästä menettelystä pääsääntö silloin, kun se tukee hoitoon hakeutumista.

5402 Nikotiinituotteiden käytön vähentämisen tavoitteena on, että alle viisi
5403 prosenttia suomalaisista käyttäisi päivittäin tupakka- ja nikotiinituotteita.
5404 Ennaltaehkäisevässä työssä oleellista on vähentää nikotiinituotteiden
5405 käytön aloittavien nuorten määrää. Erityisesti sähkö tupakkatuotteet ovat
5406 liian helposti saatavilla myös alaikäisille. Lainsäädännöllä tulee tiukemmin
5407 valvoa sähkö tupakkatuotteiden näkyvyyttä ja markkinointia.
5408 Kertakäyttöisten, makuaineita sisältävien sähkösavukkeiden
5409 maahantuonti tulisi kieltää ja tiivistää maahantuonnin valvontaa.
5410 Nikotiinituotteiden ostoikärajaa tulee nostaa 20 vuoteen.

5411 **Palvelutarve ikääntyvässä yhteiskunnassa**

5412 Vuoteen 2030 mennessä 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa yli
5413 puolitoistakertaiseksi ja 80 vuotta täyttäneiden määrä kaksinkertaistuu
5414 verrattuna 2020-luvun taitteeseen. Ikäihmisten palvelutarve riippuu
5415 henkilön toimintakyvystä ja terveydestä. Hyvä terveys ja toimintakyky
5416 turvaavat itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista. Ne

5417 mahdollistavat paitsi kotona asumisen, myös sieltä poistumisen. Kotiin
5418 tuotavien palveluiden tulee tukea myös harrastamista ja aktiivista
5419 sosiaalista elämää. Ikäihmisten erilaisiin palvelutarpeisiin on vastattava
5420 myös rakentamalla yhteisöllisiä palvelutaloja ja ryhmäkoteja. Hyvä
5421 ikääntyminen on nähtävä osana kaikkea yhteiskunnan toimintaa.
5422 Järjestöillä on suuri rooli sosiaali- ja terveyspolitiikassa, erityisesti
5423 ikääntyneiden toimintakyvyn ja aktiivisen kansalaisuuden tukemisessa.

5424 Omaishoito on merkittävä ja tärkeä hoitomuoto, jonka avulla
5425 edesautetaan kaikenikäisten paljon apua tarvitsevien kansalaisten
5426 mahdollisuutta asua kotonaan. Omaishoitajina toimii myös eri ikäisten
5427 lastensa vanhempia tai läheisiä. Omaishoidon on turvattava riittävä tuki,
5428 neuvonta ja ohjaus. Omaishoidettavia ja hoitajia on kuultava ja
5429 omaishoitajan jaksamisesta on huolehdittava esim. sopivien
5430 sijaisjärjestelyjen ja myös kotiin tuotavan tuen turvin. Omaishoidontuen
5431 kriteerit on yhdenmukaistettava koko maassa ja tuen määrää
5432 tarkistettava sekä siihen varattava riittävät taloudelliset resurssit.
5433 Sijaisvanhempi voi toimia sijaislapsensa omaishoitajana. Omaishoito on
5434 kuitenkin erittäin kustannustehokas satsaus yhteiskunnalta tärkeää työtä
5435 tekeville omaishoitajille, joille läheisen rakkaan hoitaminen ja auttaminen
5436 on luonnollista ja inhimillistä. Omaishoidon lakisääteisten vapaiden
5437 omavastuu on poistettava. Omavastuu voi olla monelle pientuloiselle
5438 omaishoitajalla suuri kynnyksen pitää lakisääteisiä omaishoitovapaita.

5439 Hyvinvointialueiden sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin ja kuntien
5440 hyvinvointia ja terveyttä edistäviin palveluihin on varmistettava riittävä,
5441 osaava henkilöstö. Säädetyistä henkilöstömitoituksista on pidettävä
5442 kiinni, mutta alan veto- ja pitovoiman lisäämiseksi tarvitsemme lisäksi
5443 jatkuvaa työtä sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla.
5444 Henkilöstön pito- ja vetovoimaa mittaavien tekijöiden (vaihtuvuus,
5445 virkojen täyttöaste, sairauspoissaolojen määrä) tulisi olla
5446 monitoroitavissa ja valtion tulisi strategisesti johtaa alueita kohti
5447 parempia tavoitteita näillä osa-alueilla. Koulutusmäärien riittävä taso,
5448 erilaiset polut alalle, hyvät työolot ja oikeudenmukainen palkkaus,
5449 tarkoituksenmukainen työnjako, työn johtaminen ja organisointi ovat
5450 edelleen keskeisiä tekijöitä turvatessamme kansalaisille laadukkaita
5451 terveyden ja hyvinvoinnin palveluita 2030-luvulla.

5452 Henkilöstön roolia sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisessä on
5453 vahvistettava ja heidän näkemyksiään hoidon laadusta ja resursseista
5454 tulee huomioida. Hallintoa on kehitettävä niin, että yksittäisellä
5455 työntekijällä on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa työhönsä ja tehdä
5456 siihen liittyviä päätöksiä.

5457 Digitalisaatio ja teknologiset innovaatiot tulee valjastaa tulevaisuudessa
5458 tehokkaasti kansanterveyden parantamiseen. Etälääketieteen
5459 potentiaali suurten etäisyyksien maassa on suuri ja digitaalisilla
5460 ratkaisuilla on mahdollista sekä parantaa elintärkeiden palveluiden
5461 saatavuutta että hillitä kustannuksia. Hyvinvointidatan hyödyntäminen
5462 tulee myös auttamaan palveluiden muotoiluissa eri väestöryhmille
5463 nykyistä paremmin. Digitalisaation ja terveysteknologian kehittäminen ei
5464 kuitenkaan tapahdu ilman laadukasta tutkimusta sekä eettistä sääntelyä.
5465 Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysalan tutkimuslaitosten riittävät resurssit
5466 on varmistettava. Digitaalisten palveluiden yleistyessä tulee turvata
5467 kaikille pääsy julkisiin palveluihin riippumatta taidoista tai
5468 mahdollisuuksista käyttää digitaalisia palveluita ja niiden vaatimaa
5469 teknologiaa.

5470 Omahoidon avulla saavutetaan parempia hoitotuloksia pienemmin
5471 kustannuksin. Omahoitoa, jolla tarkoitetaan ihmisen osallistumista oman
5472 hoitonsa suunnitteluun ja toteutukseen, pitää tukea. Siirtyminen
5473 ammattihenkilölähtöisyydestä asiakaslähtöisyyteen ja omahoidon
5474 tukemiseen edellyttää sekä uudenlaista asennoitumista että uudenlaisia
5475 tukemisen tapoja. Omahoidon kasvun myötä on mahdollista lisätä
5476 palveluiden saatavuutta, mutta samalla on huolehdittava palveluiden
5477 saavutettavuudesta, eli siitä että kaikilla on tosiasialliset mahdollisuudet
5478 käyttää palveluita. Sosiaali- ja terveydenhuollon työssä pitää korostaa
5479 ehkäisevää, vahvistavaa ja kumppanuuteen perustuvaa työskentelyä.

5480 **Sote-uudistuksen tavoitteet todeksi**

5481 Sote-uudistuksessa palvelujen painopistettä siirretään perustasolle ja
5482 ehkäisevään toimintaan, jotta erikoissairaanhoidon ja vaativien
5483 erityispalveluiden tarve vähenee. Sosiaali- ja terveyspalveluiden
5484 saatavuus turvataan kaikille asuinpaikasta, tulotasosta ja
5485 sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Rakenteiden ohella sosiaali- ja
5486 terveydenhuollon rahoitusta ja ohjausta on uudistettava siten, että Sote-
5487 uudistuksen tavoitteet toteutuvat. Hoitovelka ja sosiaalipalveluiden tarve
5488 on kasvanut maassamme edelleen koronapandemian seurauksena.
5489 Hoitovelkaa on purettava välittömästi ja riittävät sosiaalipalvelut on
5490 turvattava saavuttaaksemme sote-uudistuksen tavoitteet. Julkisesti
5491 omistettujen yhtiöiden ja kolmannen sektorin toimijoiden hyvinvointi- ja
5492 terveyshyötyä kustannustehokkaasti tuottava toiminta on sote-
5493 uudistuksessa turvattava. Terveydenhuollon monikanavaisen
5494 rahoituksen purkua on jatkettava.

5533 kaikin mahdollisin keinoin, jos henkilö ei niin itse halua. Ennen
5534 lainsäädännön valmistelua on kuitenkin välttämätöntä käydä vielä
5535 jäseneltyä ja laajaa kansalaiskeskustelua aiheesta, jossa hyödynnetään
5536 asiantuntijatyötä.

5537 **Tavoitteitamme**

- 5538 • Sosiaali- ja terveyspalveluiden on tuettava koko yhteiskunnan
5539 myönteistä kehitystä vähentämällä hyvinvointi- ja terveyseroja sekä
5540 ehkäisemällä syrjäytymistä.
- 5541 • Sosiaali- ja terveystalouden painopiste on pidettävä laadukkaissa ja
5542 toimivissa julkisissa, yhteisesti käytetyissä sekä yhteisesti
5543 rahoitetuissa palveluissa. Erityisesti peruspalveluita tulee vahvistaa.
- 5544 • Sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus tulee turvata kaikille
5545 asuinpaikasta, tulotasosta ja sosioekonomisesta asemasta
5546 riippumatta.
- 5547 • Kohtuuton voitontavoittelu yhteisesti rahoitettujen palveluiden
5548 laadun kustannuksella tulee estää ja voittoa tavoittelemattomien
5549 toimijoiden asemaa vahvistaa.
- 5550 • Sote-uudistuksessa palvelujen painopistettä on siirrettävä
5551 perustasolle ja ehkäisevään toimintaan, jotta erikoissairaanhoidon ja
5552 vaativien erityispalveluiden tarve vähenee.
- 5553 • Sosiaali- ja terveyspalveluiden laadun valvontaa tulee tehostaa ja
5554 väärinkäytöksiä estää. Laiminlyönneistä tulee rangaista
5555 asianmukaisesti.
- 5556 • Omaishoidon yhdenvertaisuus ja resurssien riittävyys on turvattava.
- 5557 • Digitalisaatio ja teknologiset innovaatiot tulee valjastaa
5558 tulevaisuudessa tehokkaasti kansanterveyden parantamiseen.
- 5559 • Digitaalisten palveluiden yleistyessä tulee turvata kaikille pääsy
5560 julkisiin palveluihin riippumatta taidoista tai mahdollisuuksista
5561 käyttää digitaalisia palveluita ja niiden vaatimaa teknologiaa.

5562 **5.3. Eriarvoistumisen vähentäminen**

5563 **Tavoitteena yhdenvertaiset mahdollisuudet onnistua**

5564 Eriarvoisuuden vähentämiseksi ihmisillä pitää olla yhdenvertaiset
5565 mahdollisuudet onnistua. Oikeudenmukaisella yhteiskuntapolitiikalla
5566 mahdollisuuksien tasa-arvosta on mahdollista siirtyä kohti todellista

5567 tasa-arvoa, jossa syntymäpaikka, ihonväri, terveys, vammaisuus,
5568 vanhempien koulutus tai muu yksilön osaamisen ulkopuolinen seikka ei
5569 määritä elämässä menestymistä. Todellinen tasa-arvo näkyy terveytenä,
5570 yhtenäisinä mahdollisuuksina ja oikeutena toteuttaa itseään. Aito
5571 mahdollisuuksien tasa-arvo ja sosiaalinen liikkuvuus ovat tehokkaimmat
5572 tavat estää näköalattomuutta ja yhteiskunnallista eriytymistä. Kaikkiin
5573 lakialoitteisiin on tehtävä kattava vaikutusten arviointi esimerkiksi
5574 vähemmistöjä, sukupuolia ja lapsia tarkastellen.

5575 Eriarvoistuminen on ennen kaikkea mahdollisuuksien ja resurssien
5576 puutetta. Resurssit kattavat niin tulot ja varallisuuden kuin myös
5577 esimerkiksi mahdollisuuden terveyteen, sivistykseen, kulttuuriin ja
5578 osallisuuteen. Eriarvoistumista ilmenee, kun erot resurssien
5579 saatavuudessa eri väestöryhmien välillä kasvavat. Eriarvoistuminen on
5580 lähtökohtaisesti siitä luopumista, että ihmisarvo on kaikille samanlainen,
5581 luovuttamaton itseisarvo. Eriarvoisuuden torjuminen edellyttää ehjää ja
5582 toimivaa yhteiskuntaa, joka perustuu luottamukseen. Universalismi luo
5583 pohjan luottamukselle yhteiskuntaa, elämää ja toisia ihmisiin kohtaan.
5584 Universaalien, kaikille kuuluvien, palveluiden tavoite ei ole
5585 yhdenmukaistaa ihmisiä, vaan tarjota yhtenäiset mahdollisuudet.

5586 Kaikille kuuluvien universaalien palvelujen lisäksi tarvitaan kohdennettua
5587 tukea ja toimia niille, jotka eivät pääse muuten mukaan. Tuen tavoitteena
5588 on sekä vahvistaa ihmisten itsemääräämisoikeutta että edistää kaikkien
5589 mahdollisuuksia toimia työelämässä ja osallistua yhteiskuntaan sen
5590 täysivaltaisena jäsenenä. Yksilöille kohdennettujen toimien lisäksi
5591 tarvitaan myös alueellisesti kohdennettuja erityistoimia. Erityisesti
5592 kaupungeissa ongelmille on tyyppillisiä niiden alueellinen kasautuminen.
5593 Tätä tulee torjua kohdennetulla tuella, joka sisältää asuinalueiden
5594 kohentamista, aikuissosiaalityötä, perheiden tukemista, kotouttamisen
5595 edistämistä, pitkäaikaistyöttömien palveluita, kouluja, nuorisotyötä sekä
5596 päihdetyötä. Näitä toimia toteutetaan usein lähiötyön tai asuinalueuetyön
5597 nimellä. Erityisen tärkeää ja toimivaksi todettua on positiivisen
5598 diskriminaation rahoitus kouluille ja varhaiskasvatukselle.

5599 **Yhdenvertainen elämänkaari**

5600 Tasa-arvoinen elämänkaari on oikeudenmukaisuuden edellytys.
5601 Yhdenvertaisen elämänkaaren saavuttamiseksi on kiinnitettävä huomiota
5602 elämän nivelvaiheisiin. Varhaislapsuus ja koulun aloitus, koulutusasteelta
5603 toiselle siirtyminen, työelämän aloittaminen ja työttömyys, lapsen saanti,
5604 ero, sairastuminen, vammautuminen, eläköityminen ja läheisen kuolema

5605 ovat kaikki sellaisia tilanteita, joissa on kiinnitettävä huomio ihmisen
5606 selviytymiseen.

5607 Tasa-arvo alkaa ennen ihmisen elämän alkua neuvolasta, jossa otetaan
5608 vastaan ja opastetaan jokaista lasta odottavaa. Neuvolajärjestelmän on
5609 jatkossakin oltava vahvimpia palvelumuotojamme, jossa yhdistyy
5610 terveyden seuranta ja sosiaalisen tuen tarpeen arviointi ja tarjoaminen.
5611 Neuvoloilla on oltava vahva yhteys sosiaalipalveluihin ja matala kynnyks
5612 tarjota tukea. Neuvoloissa on muun muassa mahdollisuus tunnistaa
5613 oppisvaikeuksia kokeva kymmenes ikäluokasta. Näin tarvittavat
5614 tukitoimet pystytään kohdentamaan tarkoituksenmukaisesti.

5615 Lapsen ensimmäisten vuosien hyvinvointi heijastuu vahvasti
5616 loppuelämään. Siksi varhaislapsuutta on tuettava monin toimin.
5617 Jokaisella lapsella on oikeus keskittyä leikkiin ja elämän ihmeiden
5618 havaitsemiseen. Sen mahdollistavat toimiva neuvola ja sairaudenhoito,
5619 hyvä varhaiskasvatus, mahdollisuus perhetyön tukeen ja riittävästi
5620 resursoitu lastensuojelu. Lapsi- ja omaishoitoperheillä on oltava
5621 mahdollisuus joustavaan työelämään. Vieläkin joustavamman
5622 perhevapaajärjestelmän avulla mahdollistetaan tasa-arvoisempi
5623 vanhemmuus, hoivavastuun tasaisempi jakautuminen ja mahdollisuus
5624 osa-aikatyöskentelyyn. Nämä tukevat myös lapsenoikeuksien
5625 toteutumista. Perhevapaajärjestelmän kehittämistä on jatkettava lisäten
5626 edelleen joustavuutta ja pidentäen vanhempainrahajaksoja ja lisäten
5627 mahdollisuuksia osa-aikatyöskentelyyn. Vanhempainrahajaksojen
5628 pidentämisen yhteydessä kotihoidon tuen kestoa tulisi rajata ja edetä
5629 vaiheittain kohti sen lakkauttamista.

5630 Jokaiselle nuorelle on löydettävä paikka yhteiskunnassa ja keinot
5631 omanlaiseensa tapaan oppia. Tarvitaan sellaisia oppimisjärjestelyjä, että
5632 kaikilla lapsilla on oppimis- ja osallistumismahdollisuus.

5633 Avo- tai avioerotilanteessa riski jäädä yksin on suurentunut.
5634 Erotilanteessa taloudellinen taakka kasvaa, kun pitää alkaa maksaa yksin
5635 asumiskuluja ja muita jokapäiväisen elämän kuluja. Yksinasuvien
5636 kohonnut syrjäytymisriski on huomioitava ja heidän toimeentuloonsa
5637 kiinnitettävä erityistä huomiota. Yhteishuoltajuuden mahdollistamista on
5638 tuettava. Vuoroviikkoasumisessa lapsella tulee olla mahdollisuus kahteen
5639 osoitteeseen, jotta molemmilla huoltajilla on mahdollisuus asumistukeen
5640 ja esimerkiksi koulukyyteihin. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on
5641 tarjottavat tukea erotilanteeseen. Yksinhuoltajien taloudelliseen ja
5642 sosiaaliseen tukeen on panostettava, jotta köyhyysriski ei toteudu.

5643 Työelämään siirtyminen ja työttömäksi joutuminen on pidettävä aina
5644 mahdollisimman lyhyenä. Pitkittyessään työttömyys lisää
5645 syrjäytymisriskiä. Henkilökohtaisen työllistymisen tuen avulla on
5646 mietittävä jokaiselle sopiva keino osallistua ja kehittyä. Vahva
5647 peruskoulutus antaa pohjan vaihtaa ammattia, ja mahdollisuus
5648 uudelleenkoulutukseen varmistaa sen, että elämässä voi päästä
5649 eteenpäin.

5650 Sairastuminen tai vammautuminen on aina yllättävä tilanne. Koko elämä
5651 ja suunnitelmat voivat mennä uusiksi. Erilaiset osa-aikatyöt, osa-
5652 aikasairauspäivärahat ja muut järjestelyt työelämässä pysymiseen
5653 lisäävät hyvinvointia ja tukevat ihmisen osallisuutta. Terveystuonon,
5654 sosiaalityön ja työvoimapalveluiden yhteistyöllä on mietittävä jokaiselle
5655 elämäntilanteen mukainen mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan siten,
5656 että ihmisen terveys ja perustoimeentulo eivät vaarannu.

5657 Myös työuran jälkeen kansalaisille on taattava kohtuullinen toimeentulo ja
5658 mahdollisuus osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen elämään. Tämä
5659 tarkoittaa sitä, että eläkkeiden taso on riittävä ja että ikäihmisille on
5660 tarjolla kulttuuri- ja liikuntapalveluja. Kaikille on oltava tarjolla kullekin
5661 sopivia hoivapalveluja joko kotona tai laitoksessa.

5662 Eri nivelvaiheiden samanaikaisuus tai toinen toisensa seuraaminen, kuten
5663 työttömyys, ero ja sairastuminen, lisää riskiä syrjäytyä. Kasautuviin
5664 ongelmiin on kiinnitettävä huomioita. Toimeentulon turvaamista voidaan
5665 parantaa etuusehdotuksella, jolloin Kelaan yhteyttä ottava henkilö voisi
5666 saada antamiensa tietojen ja rekisteritietojen perusteella kerralla
5667 ehdotuksen kaikista etuuksista, joihin hän on oikeutettu.
5668 Terveystuonosta on ohjattava ihminen sosiaalityön pariin ja
5669 työvoimapalveluista terveystuonon pariin. Paljon tukea tarvitseville on
5670 osoitettava yksi vastuuhenkilö, joka pitää langat käsissään ja jolta ihminen
5671 voi aina kysyä, jos ei tiedä, minne mennä.

5672 **Eriarvoisuuden syntymistä tulee ehkäistä ennalta**

5673 Kohtuullisten tuloerojen yhteiskunnat ovat kaikkein vakaimpia
5674 yhteiskuntia. Vakautta on tuettava oikeudenmukaisella tulonjaolla ja
5675 riittäväällä toimeentulolla. Verotuksen ja tulonsiirtojen avulla
5676 hyvinvointivaltio on pyrkinyt tasapainottamaan ja pehmentämään
5677 markkinatalouden aiheuttamaa epätasa-arvoa. Globaalin kapitalismin ja
5678 kansainvälisen verokilpailun aiheuttama tulonjaon kriisi on mahdollista
5679 voittaa ottamalla käyttöön uusia keinoja ja uutta yhteiskunnallista

5680 ajattelua. Tulonsiirtoja ei tule unohtaa, mutta yhdenvertaisuutta
5681 edistävällä politiikalla niiden tarvetta voidaan myös vähentää.

5682 Yhteiskuntapolitiikan tavoitteena tulee olla tasa-arvon kasvu ja työn
5683 arvonlisäyksen sekä tuoton jakautuminen tasaisesti. Tämä vaatii
5684 nykyisten markkinoiden muokkaamista, sääntelyn vahvistamista ja
5685 tuoton ja vaurauden jakautumista uudella tavalla. Julkisilla investoinneilla
5686 esimerkiksi koulutukseen, varhaiskasvatukseen, neuvoloihin ja
5687 työvoimapolitiikkaan eriarvoisuuden syntymistä ja siten tulonsiirtojen
5688 tarvetta on mahdollista ehkäistä ennalta.

5689 Hyvinvointivaltion oikeutuksen kannalta eri sukupolvien kokemus
5690 yhteiskunnan tasapuolisuudesta on ehdottoman tärkeää. Jaettu tunne
5691 siitä, että omilla toimillamme tuemme koko yhteiskuntaa, maksamme
5692 veroja, mutta myös saamme osamme tarvittaessa ja aikanaan, on
5693 säilyttävä sukupolvesta toiseen. Sukupolvien välinen tasa-arvo ja
5694 solidaarisuus ovat tärkeä osa koko yhteiskuntajärjestelmän kestävyyttä ja
5695 oikeudenmukaisuuden kokemusta. Esimerkiksi eläkkeiden kestävä
5696 rahoitus on tärkeä turvata, ja samalla järjestelmän on oltava niin vankka,
5697 että myös nuoret sukupolvet kokevat eläkelupauksen uskottavaksi.

5698 Työelämän huononeminen, kuten perusteettomat osa-aikaisuudet,
5699 määräaikaisten työsuhteiden kasvu ja työtätekevien ihmisten
5700 riittämättömät palkat säälliseen elämiseen kasvattavat tuloeroja.
5701 Työelämän epävarmuuksien vähentäminen on keino korjata näitä
5702 ongelmia. Mitä turvatumppia työsuhteet ovat, sen vahvempi on
5703 työntekijöiden järjestäytymisaste ja sen voimakkaampi on niiden asema
5704 palkkaneuvotteluissa.

5705 Työstä saadulla palkalla täytyy voida tulla säällisesti toimeen.
5706 Vastentahtoista osa-aikatyötä tekevien oikeutta lisätyötunteihin on
5707 vahvistettava. Jos osa-aikatyö ei johdu työntekijän toiveesta, tulee
5708 työnantajalla olla lakisääteinen peruste osa-aikaisuuteen.
5709 Nollatuntisopimuksia tulee sopia jatkossa vain työntekijän aloitteesta.

5710 Yhteiskunnalliseen yhdenvertaisuuteen vaikuttaa merkittävästi myös
5711 kyky hyödyntää uuden teknologian tuomia taloudellisia mahdollisuuksia
5712 sekä ennen kaikkea se, kuinka laajalle yhteiskuntaan teknologioiden
5713 synnyttämä tuotto tai arvonlisäys jakaantuu. Ylisuuret palkkaerot
5714 rapauttavat yhteiskunnan koheesiota.

5715 Taloudella ja hyvinvoinnilla on vahva yhteys. Poliittista päätöksentekoa
5716 tulee ohjata hyvinvointitaloudellinen lähestymistapa, joka huomioi
5717 sosiaalisten, taloudellisten ja ekologisten tekijöiden yhteisvaikutukset

5718 ihmisten hyvinvointiin. Talouspolitiikan päämääränä on oltava riittävän
5719 toimeentulon turvaaminen ja hyvinvoinnin ja toimintamahdollisuuksien
5720 jakautuminen oikeudenmukaisesti kaikille. Hyvinvointitalous ja
5721 hyvinvointiin investoiminen tukevat sosiaalisesti ja ekologisesti kestäväää
5722 kasvua ja lisäävät yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa.

5723 Markkinat eivät kykene itsesääntelyyn; kuluttajansuojaa sekä ympäristöä,
5724 työturvallisuutta, energiantuotantoa ja kansainvälistä verotusta koskevan
5725 sääntelyn on toimittava kansalaisen eduksi. Kilpailun
5726 markkinatoimijoiden välillä on tapahduttava reilussa ympäristössä, jotta
5727 koulutusinvestoinnit tai työmarkkinapolitiikka vaikuttavat halutulla
5728 tavalla.

5729 Työntekijöiden osallistuminen yritysten hallitustyöskentelyyn tukee
5730 yhdenvertaisuutta ja sosiaalista kestävyttä. Osallistumista tulee
5731 vahvistaa lainsäädännöllisin keinoin. Ylimmän yritysjohtajan palkkiot ja
5732 bonusjärjestelmät tulee sijoittaa yrityksen tuloksen lisäksi myös laajemman
5733 yrityksen yhteiskuntavastuun toteutumiseen.

5734 **Tavoitteitamme**

- 5735 ● Eriarvoisuuden vähentämiseksi jokaisella ihmisellä pitää olla
5736 yhdenvertaiset mahdollisuudet onnistua.
- 5737 ● Kaikille kuuluvien palvelujen lisäksi tarvitaan kohdennettua tukea ja
5738 toimia.
- 5739 ● Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi on kiinnitettävä huomiota elämän
5740 nivelvaiheisiin.
- 5741 ● Yhteiskunnan vakautta on tuettava oikeudenmukaisella tulonjaolla ja
5742 ihmisten riittävällä toimeentulolla.
- 5743 ● Sukupolvien välinen tasa-arvo ja solidaarisuus ovat tärkeä osa koko
5744 oikeudenmukaisen yhteiskuntajärjestelmän kestävyttä.
- 5745 ● Eriarvoisuutta torjuvien rahoitusmekanismien, kuten kouluille
5746 myönnettävän tasa-arvorahoituksen tason tulee olla riittävä, eikä
5747 pelkkä vakiinnuttaminen riitä.

5748 **5.4. Arvokas ikääntyminen**

5749 Lähivuosina ikääntyneiden ihmisten määrä ja osuus väestössä kasvaa
5750 edelleen. Vaikka Suomessa myös ikääntyneiden määrän kasvu tasaantuu
5751 vuoteen 2035 mennessä, ikääntyneiden osuuden kasvu väestössä jatkuu.

5752 Tämä muutos on mahdollisuus ja haaste. Iäkkäiden elämänkokemus ja
5753 osaaminen ovat perheen, yhteisön ja yhteiskunnan voimavara,
5754 mahdollisuus, joka pitää hyödyntää. Haaste on iäkkäiden hoidon- ja
5755 hoivantarve, joka edellyttää ennakoivia ja ennaltaehkäiseviä toimia. Kun
5756 yhä useampi elää aiempaa vanhemmaksi, hoidon- ja hoivatarve viimeisinä
5757 elinvuosina kasvaa merkittävästi.

5758 Suomen on oltava välittävä ja ikäystävällinen. Samalla on tunnistettava
5759 väestön ikääntymisen tuoma yhteiskunnallinen muutos ja varauduttava
5760 siihen. Meidän on tarjottava tukea ja turvaa silloin kun ihminen sitä
5761 tarvitsee eikä ketään saa jättää yksin. Erityisenä ryhmänä pidämme huolta
5762 sotiemme veteraaneista loppuun saakka huolehtien heidän hoidostaan
5763 asiallisesti ja laadukkaasti.

5764 Ikääntyvien ihmisten fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista
5765 hyvää oloa on tuettava. Ikääntyneiden terveyttä, toimintakykyä ja
5766 toimijuutta on ylläpidettävä ehkäisevillä ja korjaavilla toimenpiteillä.
5767 Kokemusta hyvästä elämästä edistää ikääntyneilläkin yhteisöllisyys,
5768 osallisuus, mielekäs tekeminen, mahdollisuus unelmoida ja toteuttaa
5769 haaveita, oikeus elää ajattelua ja aisteja virittävässä ympäristössä.

5770 Sivustysvaltioissa on arvostettava ikääntyneitä täysivaltaisina
5771 kansalaisina. He ovat aktiivisia toimijoita niin henkilökohtaisessa ja
5772 lähipiirissä elämässä kuin osallisuudessa yhteiskunnan rakentamiseen.
5773 Ikääntyneet jatkavat toimintakykynsä mukaisesti eläkeiän saavutettuaan
5774 yhteiskunnallista osallistumista sen aktiivisina toimijoina, tekijöinä,
5775 kokijoina ja palveluiden käyttäjinä. Heitä on kuultava päätöksenteossa,
5776 koskee se sitten heidän omaa elämäänsä tai yhteisiä, kaikkia kansalaisia
5777 koskevia asioita. Yhteiskunnan on hyödynnettävä ikääntyneille kertynyttä
5778 osaamista, kokemustietoa ja -taitoa, heidän elämänviisauttaan.

5779 Ikääntyneiden arvostus on heidän kunnioittamistaan tasavertaisina
5780 ihmisinä. Arvostusta luovat ikääntyneiden kokonaisvaltainen
5781 kohtaaminen, ja heidän voimavarojensa tunnistaminen ja huomioiminen.
5782 Arvostusta edistää eri ikäisille ihmisille tarkoitettujen kohtaamisareenat.
5783 Kohtaamiset mahdollistavat toinen toisiltaan oppimisen, toisten
5784 ymmärtämisen ja hyväksymisen. Ikääntyvän väestön kaltoinkohtelu on
5785 valitettavan yleistä ja tähän tulee puuttua aktiivisesti. Jokaiselle ihmiselle
5786 on turvattava turvallinen ikääntyminen.

5787 **Työelämä palvelemaan myös ikääntyneiden toiveita**

5788 Ikääntyneet ovat tulevaisuuden työelämän voimavara. Entistä
5789 suuremmalla osalla ikääntyneistä on vielä eläkeiän saavutettuaan työ- ja

5790 toimintakykyä, ja motivaatiota jatkaa työelämässä. Eläkeiässä työn on
5791 oltava joustavaa, sen on huomioitava ihmisen omat valmiudet ja toiveet.
5792 Moni haluaa jatkaa työelämässä, mutta pääosin osa-aikaisesti.
5793 Eläkeikäisten työhön osallistuminen parantaa taloudellista
5794 huoltosuhdetta ja siten mahdollisuutta tarjota riittävää tukea ja turvaa
5795 sitten kun ihminen niitä tarvitsee.

5796 Työelämässä jatkamisen ohella ikääntyneet ovat keskeisiä toimijoita
5797 perheen ja yhteisön elämässä. He tukevat omia vanhempiaan ja lapsiaan
5798 ja osallistuvat lastenlapsista huolehtimiseen ja kasvattamiseen.
5799 Välittävässä Suomessa aktiivinen kansalaisuus tarkoittaa myös
5800 kollektiivista isovanhemmuutta, ja vapaaehtois- ja vaikuttamistyöhön
5801 osallistumista. Kollektiivisessa isovanhemmuudessa on luontevaa tarjota
5802 ja vastaanottaa ystävyyttä, kumppanuutta ja apua arjen tarpeissa
5803 perhesuhteesta riippumatta.

5804 Yhteiskuntaa on kehitettävä siten, että tulevaisuudessa ikääntyneiden
5805 henkilöiden terveiden elinvuosien määrä lisääntyy, toimintakyky paranee
5806 ja palveluiden tarve pysyy kohtuullisena. Ikääntyvien tarvitsemien
5807 palveluiden on toimittava ennaltaehkäisevästi, ennakoivasti, oikea-
5808 aikaisesti ja tehokkaasti, ja niiden on oltava vaikuttavia.

5809 Ikäneuvola on yksi erinomaiseksi osoittautunut toimintamalli
5810 ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpitämiseksi. Parhaat käytännöt
5811 ikääntyneen väestön terveyden ja hyvinvoinnin vahvistamiseksi on
5812 otettava käyttöön koko maassa. Näin paitsi parannetaan ikääntyneiden
5813 toimintakykyä, myös pienennetään painetta muuhun sosiaali- ja
5814 terveydenhuoltoon.

5815 Ikääntymisen vaikutukset arkeen ja toimintakykyyn ovat yksilöllisiä.
5816 Esimerkiksi hoitajan, fysioterapeutin ja sosiaaliohjaajan
5817 ennaltaehkäisevällä kotikäynnillä voidaan parantaa iäkkäiden
5818 elämänlaatua. Tulevaisuudessa kaikkiin 75 vuotta täyttäneisiin ollaan
5819 yhteydessä kotikäynnillä, verkkokyselyllä tai muulla yhteydenotolla, jolla
5820 heidän palveluntarpeensa ja edellytykset kotona selviämiseen
5821 kartoitetaan.

5822 **Ikääntyneiden toimeentulo**

5823 Arvokas ikääntyminen, hyvinvointi ja hyvä elämä rakentuu riittävälle
5824 taloudelliselle toimeentulolle. Se tukee osaltaan myös omatoimisuutta ja
5825 itsemääräämisoikeutta. Vaikka suomalaisten varallisuus kasvaa ja osa
5826 ikääntyneistä jatkaa työntekoa eläkeiän saavutettuaan, keskeisin
5827 iäkkäiden tulonlähde on eläke. Eläkkeet maksetaan suurimmaksi osin

5828 kunkin vuoden työeläkemaksuilla, osa rahoitetaan aiemmin kerätystä
5829 rahastoista ja osa valtion verovaroista. Verovarojen kustannetaan
5830 esimerkiksi kansaneläkkeet ja huomattava osa yrittäjien lisäeläkkeistä.

5831 Eläkejärjestelmän on oltava ja se on koettava oikeudenmukaiseksi.
5832 Oikeudenmukaisuus edellyttää järjestelmän korjaamista tarvittaessa.
5833 Järjestelmässä tulee huomioida yhteiskunnan muutokset ja käsitykset
5834 kulloisestakin etuuden tasosta ja suhteesta yleiseen hyvinvointiin.
5835 Eläkepolitiikan suuria kysymyksiä ovat rahoituksen riittävyys, eläkkeitä
5836 koskevan luottamuksen ylläpitäminen ja eläkkeiden tason kohtuullisena
5837 pysyminen.

5838 Työeläkkeen tavoite on turvata työssäoloaikana saavutetun ansiotason
5839 kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Kansaneläkkeen ja
5840 takuueläkkeen tavoite on turvata perus- ja vähimmäistulon niille, joiden
5841 työeläke on lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt
5842 vähäiseksi tai joille ei ole kertynyt työeläkettä lainkaan esimerkiksi
5843 sairaudesta tai vammaisuudesta johtuen. Vaikka työeläkettä saavien
5844 määrä kasvaa ja pelkkää kansaneläkettä saavien määrä vähenee,
5845 pienituloisten eläkeläisten osuus väestössä ei pienene. Eläkeläisten
5846 pienituloisuusaste on edelleen koko väestöä korkeampaa. Pienituloisuus
5847 on yleisintä työkyvyttömyyseläkeläisillä, yksinasuvilla ja iäkkäimmillä
5848 naisilla. Rasittavat työolosuhteet ja työperäiset altisteet ovat
5849 tunnistettuja syitä, jotka johtavat työikäisten sairastumiseen ja
5850 varhaiseen eläköitymiseen. Varhainen eläköityminen puolestaan johtaa
5851 matalaan tulotasoon.

5852 Pelkkä perusasteen koulutus ja yhden hengen taloudessa asuminen ovat
5853 pienituloisuuden riskitekijöitä. Pienituloisuus on yleistä erityisesti
5854 ikääntyvien naisten keskuudessa, sillä monet heistä ovat työskennelleet
5855 muualla kuin työeläkettä kerryttävissä tehtävissä. Sairastaminen ja sen
5856 mukanaan tuomat taloudellinen taakka maksuineen rasittaa pienituloisen
5857 eläkeläisen arkea merkittävästi. Eläkeläisköyhyyden syynä voi olla myös
5858 iäkkään kokemaa taloudellista kaltoinkohtelua.

5859 **Eläkeläisköyhyys poistettava**

5860 Eläkeläisköyhyyttä ei tule hyväksyä. Eläkkeen saajien pienituloisuus on
5861 vahvasti sukupuolittunut ilmiö, vaikka pienituloisuus on yleistä
5862 molemmilla sukupuolilla. Pienemmän työeläkkeen vuoksi
5863 kansaneläkejärjestelmän eläkkeillä ja perhe-eläkkeillä on naisille
5864 suurempi merkitys kuin miehille. Vanhemmissa ikäryhmissä naisten
5865 köyhyysriski on yli kaksinkertainen miehiin verrattuna.

5866 Asumisen kustannukset ovat pienituloisilla suurin kiinteä kulu. Kun
5867 asumisen kustannukset ovat kohtuulliset, menojen kattaminen koetaan
5868 helpoksi pienistä tuloista huolimatta. Kohtuuhintaisen asumisen
5869 varmistamiseksi tarvitaan julkista asuntorakentamista. Yksinasuvien
5870 ikäihmisten määrän ja osuuden kasvu on merkittävä haaste
5871 asumiskustannusten kohtuullisuudelle.

5872 Moni pienituloisista ikääntyneistä tarvitsee eläkkeen ja mahdollisen
5873 asumistuen lisäksi toimeentulotukea. Osa heistä ei tiedä olevansa
5874 oikeutettu lisätukeen, osa kokee häpeälliseksi hakea toimeentulotukea.
5875 Myös pienimpien eläkkeiden pitää riittää säälliseen toimeentuloon,
5876 toimeentulotuella pitää olla vain poikkeuksellinen tarve, sen ollessa
5877 viimesijainen ja väliaikainen toimeentulon muoto. Viime vuosina myös
5878 eläkeläisten ottamat kulutusluotot ja niiden myötä maksuhäiriömerkinnät
5879 ovat lisääntyneet. Kulutusluottojen ei pidä olla ratkaisu, vaan eläkkeen ja
5880 sosiaaliturvajärjestelmän on oltava riittävällä tasolla arkisen elämän
5881 rahoittamiseen.

5882 Tilannetta, jossa ikääntynyt ei saa tarvitsemiaan palveluita, esimerkiksi
5883 vaatehuoltoa, peseytymistä, ravitsemusta ja siivousta ei tule hyväksyä.
5884 Puhtaus on myös ikääntyneille kuuluva perusarvoja siinä kuin huolenpito
5885 tai suojele. Jokaiselle ikääntyneelle tulee turvata riittävät, laadukkaat ja
5886 tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut riippumatta
5887 sosioekonomisesta asemasta ja taloudellisesta tilanteesta. Kun
5888 palvelutarve ikääntymisen myötä kasvaa, maksutaakka ei saa nousta
5889 kohtuuttomaksi.

5890 Lähes neljännes ikääntyneistä kokee hyvään elämään tarpeellisten
5891 menojen kattamisen käytettävissä olevilla tuloilla hankalaksi. Osa
5892 iäkkäistä voi joutua tinkimään jopa ruoasta. Osana ennaltaehkäisevää
5893 kotikäyntiä ja ikäneuvolassa pitää arvioida ravitsemus ja ravinnon
5894 käyttötottumukset. Ikääntyneiden ravitsemuksen laatuun ja
5895 saatavuuteen voidaan reagoida muiden muassa yhteisöllisillä
5896 ruokailumahdollisuuksilla sekä kotona asuville että hoivayksiköissä.

5897 **Oikeus turvalliseen vanhuuteen kuuluu kaikille**

5898 Ikääntyneillä on oikeus turvalliseen vanhuuteen, joka muodostuu
5899 taloudellisesta turvasta ja riittävien ja yksilöllisten tarpeiden mukaan
5900 saatavista palveluista. Jos ikääntymisen myötä palveluiden tarve nousee
5901 ja eläkeläinen sairastuu, pienituloisella ei ole mahdollista hankkia kaikkia
5902 tarvitsemiaan terveydenhuollon ja sairaanhoidon palveluita ja lääkkeitä.
5903 Asumiskulujen ohella asiakas- ja palvelumaksuista, lääkekustannuksista

5904 ja kuljetuspalveluiden käytöstä muodostuu kohtuuttomat kustannukset,
5905 joihin pieni eläke ei riitä. Ei ole hyväksyttävää, että osa ikäihmisistä joutuu
5906 tinkimään mm. lääkäri- ja hoitajakäynneistä, hammashoidoista ja
5907 lääkkeistä taloudellisista syistä. Sairauskulut eivät saa johtaa muista
5908 perustarpeista tinkimiseen.

5909 Hyvää elämää edistävien, toimintakykyä ylläpitävien, ja sairauksia
5910 ennaltaehkäisevien palveluiden on oltava kaikkien ulottuvilla.
5911 Pienituloisuus vähentää palveluiden käyttöä, vaikka palveluiden tarve on
5912 muita korkeampi palveluiden tarve. Tiedon ja osaamisen puute, häpeä ja
5913 asiakasmaksut eivät saa muodostua esteeksi palveluiden käytölle.
5914 läkkäiden oman ja heidän omaisten aktiivisuuden lisäksi tarvitaan
5915 neuvontaa ja ohjausta palveluista ja etuuksista, esimerkiksi
5916 asiakasmaksujen huoventamisen mahdollisuudesta.

5917 läkkäiden etujen ja oikeuksien valvonta tulee turvata
5918 vanhusasiavaltuutetun toiminnan lisäksi esim. sosiaali- ja
5919 potilasasiamiesten avulla. Vanhusneuvostojen asiantuntijuutta ja
5920 kokemusasiantuntijoita on hyödynnettävä nykyistä paremmin.
5921 Ikääntyneitä on myös osallistettava ja kuultava suunniteltaessa ja
5922 kehitettäessä palveluita sekä niiden tarjontaa.

5923 Kaikilla ikääntyneillä pitää olla kyky itsenäiseen elämään ja toimivaan
5924 arkeen, niin kauan kuin heidän toimintakykynsä sallii. Toimintakyvyn
5925 ehtyessä on varattava riittävästi paikkoja palvelu- ja hoitokodeissa ja
5926 turvattava ikääntyneille kodinomaisuus ja arvokas vanhuus.

5927 Ikääntyneille pienituloisuus ei ole haaste vain välttämättömän
5928 toimeentulon kannalta vaan myös osallisuuden näkökulmasta. Myös
5929 iäkkäillä hyvä elämä edellyttää mahdollisuutta harrastaa ja kokea, oppia ja
5930 sivistyä. Kaikilla ikääntyneillä on oltava mahdollisuus käyttää rahaa myös
5931 muuhun kuin perushoitoon ja -hoivaan. Vähimmäiskäyttövaran
5932 määrittelyssä huomioidaan hyvinvointiyhteiskunnan periaatteet: ihmisen
5933 itsemäärääminen ja oikeus mielekkääseen, oman näköiseen hyvään
5934 elämään.

5935 **Tavoitteitamme**

- 5936 ● Suomen on oltava välittävä ja ikäystävällinen.
5937 ● Yhteiskuntaa on kehitettävä siten, että tulevaisuudessa
5938 ikääntyneiden henkilöiden terveiden elinvuosien määrä lisääntyy,
5939 toimintakyky paranee ja palveluiden tarve pysyy kohtuullisena
5940 mahdollisimman pitkään.

- 5941 ● Yhteiskunnan on hyödynnettävä ikääntyneille kertynyttä osaamista,
- 5942 kokemustietoa ja -taitoa ja heidän elämänviisauttaan.
- 5943 ● Hyvä ikääntyminen, hyvinvointi ja hyvä elämä rakentuu riittävälle
- 5944 taloudelliselle toimeentulolle. Eläkeläisköyhyyttä on torjuttava
- 5945 aktiivisesti.
- 5946 ● Ikääntyneillä on oikeus turvalliseen vanhuuteen, joka muodostuu
- 5947 taloudellisesta turvasta ja riittävien ja yksilöllisten tarpeiden mukaan
- 5948 saatavista palveluista.
- 5949 ● Ikäihmisille on varattava riittävästi paikkoja palvelu- ja hoivakodeissa
- 5950 toimintakyvyn ehtyessä.
- 5951 ● Jokaiselle ikääntyneelle tulee turvata riittävät, laadukkaat ja
- 5952 tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut riippumatta
- 5953 sosioekonomisesta asemasta ja taloudellisesta tilanteesta.
- 5954 ● Ikääntyneitä on myös osallistettava ja kuultava suunniteltaessa ja
- 5955 kehitettäessä palveluita sekä niiden tarjontaa.

5956 **5.5. Vammaisten kansalaisten oikeudet turvattava**

5957 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimus, viittomakielilaki sekä
 5958 Yhdenvertaisuuslaki sitovat valtakunnallisesti kunta- ja hyvinvointialueilla
 5959 päätöksentekijöitä. Lisäksi YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien ja IL0169
 5960 sopimuksen mukaisesti meidän on turvattava vammaisille saamelaisille
 5961 samanlaiset oikeudet saada tukea ja palveluja. Uusi vammaispalvelulaki
 5962 hyväksyttiin Marinin hallituskauden aikana. Työtä tulee kuitenkin jatkaa, ja
 5963 tulevalla hallituskaudella tarvitaan useita toimia, joilla yhä olemassa
 5964 oleviin epäkohtiin puututaan. YK:n vammaisten oikeuksien toteutumisen
 5965 raportointia tulee kehittää, ja vammaisvaikutusten arviointia on
 5966 vahvistettava lainvalmistelussa, hyvinvointialueilla ja kunnissa.

5967 Suomeen on saatava kansallinen vammaisstrategia, jotta
 5968 vammaisvaikutusten arviointi, vammaisbudjetointi sekä vammaisten
 5969 henkilöiden osallisuus toteutuvat. Vammaisilla henkilöillä on
 5970 yhdenvertainen oikeus osallistua yhteiskunnan palveluihin sekä vaikuttaa
 5971 kaikkiin päätöksiin mitkä liittyvät vammaisiin henkilöihin. Vammaisten
 5972 henkilöiden palvelujen ja elinympäristön lähtökohtana tulee olla ihmis- ja
 5973 perusoikeuksien toteutuminen. Suomeen tarvitaan myös
 5974 vammaisasiainvaltuutettu valvomaan vammaisten oikeuksien ja YK:n
 5975 vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja YK:n
 5976 alkuperäiskansojen oikeuksien ja IL0169 sopimuksien toteutumista.

5977 Vammaisperheiden omaishoitajille tulee taata yksilöllisesti ja
5978 perhekohtaisesti riittävät palvelut ja tuet niin taloudellisesti, fyysisesti
5979 kuin henkisesti. Kaikkia omaishoidettavia on tuettava sopivien
5980 sijaisjärjestelyjen ja kotiin tuotavan tuen turvin.

5981 Vammaisten henkilöiden tilanteen parantamiseksi on lisättävä toimia
5982 yhdenvertaisuuden, osallisuuden, osallistumisen, saavutettavuuden sekä
5983 syrjimättömyyden turvaamiseksi. Vammaisia henkilöitä on kohdeltava
5984 yksilöinä ja heidän henkilökohtaiset tarpeensa huomioiden. Sosiaali- ja
5985 terveyspalvelut tulee tuottaa vastuullisesti ja sosiaalisesti kestäväällä
5986 tavalla. Uusien hyvinvointialueiden käytännöt ja uuden
5987 vammaispalvelulain soveltaminen vaativat myös valvontaresursseja.

5988 Kilpailutus soveltuu huonosti välttämättömien, elämänmittaisten
5989 palvelujen järjestämiseen. Vammaisten henkilöiden tulee olla keskenään
5990 tasa-arvoisessa asemassa palvelua järjestettäessä YK:n vammais-
5991 yleiskomitean suosituksen mukaisesti. Kilpailutuksissa huomioidaan
5992 myös YK:n vammaissopimus ja EU:n peruskirja.

5993 Selkokielen asemaa on vahvistettava osaksi virkakieltä. Selkokieltä
5994 käyttävät vammaisten henkilöiden lisäksi lukihäiriöiset ja suomen kieltä
5995 heikosti hallitsevat vieraskieliset. Myös puhetta tukevan, täydentävän ja
5996 korvaavan kommunikoinnin muotojen käyttämisen lisääminen parantaa
5997 saavutettavuutta. Näin palveluprosessissa voidaan korostaa asiakkaan
5998 itsemääräämisoikeutta. Kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa tulee
5999 ottaa huomioon myös digisaavutettavuus ja -esteettömyys. Viestinnän ja
6000 palvelukanavien tulee olla esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisia,
6001 jotta ne eivät rajaa ketään palveluiden ulkopuolelle. Tarvitaan tulkkauksen
6002 kokonaisuus, jotta varmistetaan kunnissa, hyvinvointialueella ja
6003 valtion tasolla palveluiden saatavuus myös viittomakielellä.

6004 Vammaisuudesta johtuvia palveluita ja tukea tulee olla saatavilla
6005 riippumatta henkilön asuinpaikasta tai siitä, minkä lain perusteella palvelu
6006 on myönnetty. Vammaisiin kohdistuvat koko elämänmittaiset
6007 elinkustannukset ovat huomattavasti suuremmat kuin terveillä.
6008 Vammaisuudesta johtuvien palvelujen, tuen ja erityisvälineiden
6009 käyttäminen eivät saa aiheuttaa ylimääräistä taloudellista raskautta.
6010 Kuntoutuspalveluja on järjestettävä vauvasta vanhukseseen sekä lievästi
6011 että vaikeasti vammaisille.

6012 Vapaa liikkuminen on yksi YK:n vammaissopimuksen perusoikeuksista.
6013 Vammaisten liikkumisessa on tehtävä runsaammin kohtuullisia
6014 mukautuksia suhteessa nykyisiin päätöksiin. Osa vammaisista ei pysty
6015 käyttämään julkista liikennettä, joten vammaisten liikkumisen tuen pitää

6016 olla riittävällä tasolla vammaisen henkilön tarpeisiin nähden. Palveluiden
6017 kehittämisessä on painotettava yhdenvertaisuutta.

6018 Vammaiset henkilöt ovat yhteiskuntamme täysivaltaisia jäseniä, ja
6019 työkykyisiä kansalaisia. Vammaisten työllisyysasteen nostaminen on yksi
6020 ratkaisu työvoimapulaan. Työelämän esteettömyyttä on edistettävä
6021 vammaisten työelämää osallistumisen helpottamiseksi. Työpaikoilla ei
6022 saa syrjiä vammaisia henkilöitä maksamalla heille avotyöosuusrahaa tai
6023 matalampaa palkkaa kuin ei-toimintarajoitteiselle. Kun vammaisen
6024 henkilö suoriutuu samanarvoisesta ja yhtä vaativasta työstä yhtä hyvin
6025 kuin ei-toimintarajoitteinen, hänelle maksetaan minimissään alan TES-
6026 sopimuksen mukaista palkkaa. Näin työmarkkinoille saadaan lisää
6027 palkkatasa-arvoa ja yhdenvertaista kohtelua. Vammaisten henkilöiden
6028 työllistymistä tulee tukea heidän työkykyään ja osaamistaan
6029 vahvistamalla. Toimintakeskuksissa työskenteleville on maksettava
6030 korvaus, joka kattaa vähintään päivä- ja työtoiminnasta vammaiselle
6031 henkilölle aiheutuvat kulut. Näillä toimilla vammaisille voidaan taata
6032 taloudellisesti tasa-arvoisempi ja yhdenvertaisempi elämä.

6033 Kehitysvammaisten ja autismikirjon ihmisten elämänmittaisten
6034 palvelujen järjestäminen toteutetaan kestäväillä ja vastuullisilla
6035 järjestämistavoilla. YK:n vammaissopimuksen toimeenpano kaikille
6036 yhteiskunnan tasoilla ja tahoilla - kaikessa toiminnassa edellyttää
6037 vammaisvaikutusten arviointia, sekä positiivisen erityiskohtelun
6038 ymmärtämistä yhdenvertaisuuden perustaksi. Vammaisneuvostojen
6039 asemaa on vahvistettava, ja toisaalta vammaisasiavaltuutetun virka on
6040 perustettava yhdenvertaisuustoimiston yhteyteen, sekä sen
6041 toimivaltuudet on säädettävä.

6042 Vammaispalvelulain vaikutusten jälkikäteisarviointi on toteuttava ja sen
6043 perusteella on tehtävä tarvittavat lainsäädäntömuutokset tai korjaukset
6044 lakiin. Vammaisten henkilöiden työllisyyden tiekartta on rakennettava -
6045 yksittäiset lakimuutokset eivät riitä.

6046 Henkilökohtaisten avustajien työnantajamalliin liittyvät juridiset
6047 ongelmat tulee kartoittaa, sekä tehdä tarvittavat lakimuutokset.
6048 Henkilökohtaiset avustajat ovat monien etuuksien ulkopuolelle tällä
6049 hetkellä, ja tähän tarvitaan lainsäädäntömuutoksia.

6050 **Tavoitteitamme**

6051 • Vammaisten henkilöiden palveluiden tulee perustua ihmis- ja
6052 perusoikeuksien toteutumiseen, YK:n vammaisten henkilöiden ja

- 6053 alkuperäiskansojen sopimukseen, yhdenvertaisuuslakiin sekä
6054 viittomakielilakiin.
- 6055 • Vammaisten henkilöiden työllistymistä tulee tukea ja työstä tulee
6056 saada asianmukainen korvaus.
 - 6057 • Vammaiset henkilöt tulee nähdä lähtökohtaisesti työkykyisinä
6058 ihmisinä. Vammaisten osallistumista työelämään on edistettävä
6059 parantamalla työelämän esteettömyyttä.
 - 6060 • YK:n vammaisten oikeuksien toteutumisen raportointia tulee
6061 kehittää, ja vammaisvaikutusten arviointia on vahvistettava
6062 lainvalmistelussa, hyvinvointialueilla ja kunnissa.
 - 6063 • Suomeen on saatava kansallinen vammaisstrategia, jotta
6064 vammaisvaikutusten arviointi, vammaisbudjetointi sekä
6065 vammaisten henkilöiden osallisuus toteutuvat.
 - 6066 • Selkokielen asemaa on vahvistettava osaksi virkakieltä.
6067 Viestinnän ja palvelukanavien tulee olla esteettömyysdirektiivin
6068 vaatimusten mukaisia, jotta ne eivät rajaa ketään palveluiden
6069 ulkopuolelle.
 - 6070 • Tarvitaan tulkkauksen kokonaisselvitys, jotta varmistetaan
6071 kunnissa, hyvinvointialueella ja valtion tasolla palveluiden
6072 saatavuus myös viittomakielellä.
 - 6073 • Vammaisten oikeuksien ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi
6074 perustetaan vammaisasiavaltuutetun virka.
 - 6075 • Vammaisperheiden omaishoitajille tulee taata yksilöllisesti ja
6076 perhekohtaisesti riittävät palvelut ja tuet niin taloudellisesti,
6077 fyysisesti kuin henkisesti.

6078 **5.6. Yksinasuvien asema on turvattava**

6079 **Toimivat palvelut ja turvattu toimeentulo myös yhden** 6080 **hengen talouksille**

6081 Suomessa on n. 1,3 miljoonaa yksinasuvaa, kotitalouksista yli 40
6082 prosenttia on yksinasuvia. Kaupungeissa osuus on tätäkin suurempi.
6083 Esimerkiksi Helsingissä ja Tampereella noin puolet talouksista on yhden
6084 hengen talouksia.

6085 Yksinasuvia ei tunnisteta riittävän hyvin yhteiskunnallisena ryhmänä.
6086 Yksinasuminen nähdään ohimenevänä elämänvaiheena, josta pitää pyrkiä

6087 pois. Näin ei kuitenkaan ole, yksinasuminen on elämäntapa, joka voi olla
6088 valinta tai johtua elämän kulusta, johon ei itse voi vaikuttaa.

6089 Yksinasuvia on kaikissa ikä- ja tuloluokissa, erilaisissa elämäntilanteissa.
6090 Suurin osa yksinasuvista on työikäisiä, osa on perheellisiä ja osa
6091 yksineläviä, joilla ei ole elämässä merkittävää ihmissuhdetta tai läheistä
6092 perhettä. Yksinasuvissa on opiskelijoita, työssäkäyviä, työttömiä,
6093 eläkeläisiä, eronneita, leskiä, parisuhteessa olevia ja sinkkuja.
6094 Yksinasuvalla voi olla lapsia, jotka asuvat toisen vanhemman luona tai ovat
6095 jo lähteneet kotoa.

6096 Suomessa yksinasuvia on kansainvälisesti vertaillen suuri määrä, ja heistä
6097 joka kolmas joutuu elämään köyhyysrajan alapuolella. EU:ssa keskimäärin
6098 joka neljäs yksinasuva elää köyhyysrajan alla. Yksinasuvilla
6099 syrjäytymisriski on korkeampi kuin muilla, yksinasuvien työikäisten
6100 miesten kuolleisuus on kolminkertainen ja saman ikäluokan naisten
6101 kaksinkertainen verrattuna parisuhteessa oleviin.

6102 Poliitikassa tulee tunnistaa yksinasuvien eriarvoinen asema ja heidät
6103 tulee huomioida yhteiskunnan kaikilla tasoilla tasavertaisina muiden
6104 perhemuotojen kanssa. Samalla annetaan tilaa erilaisille elämisen- ja
6105 perhemuodoille. Tulee luoda poikkihallinnollinen ohjelma, joka
6106 tarkastelee yksinasuvien tilannetta poikkihallinnollisesti ja laatii
6107 toimenpideohjelman yksinasuvien aseman parantamiseksi Suomessa.
6108 Yksinasuvien asemaan perehdyttäessä kuullaan laajasti asiantuntijoita ja
6109 osallistetaan järjestöt mukaan työhön.

6110 Turvataan yksinasuvien palvelut alueellisesti ja valtakunnallisesti
6111 lisäämällä palveluita tuottavien yritysten ja yhteisöjen henkilöstön
6112 tietoisuutta yksinasuvien erilaisista elämäntilanteista. Vähennetään
6113 syrjäytymistä edistämällä yksinasuvien osallisuutta ja lisäämällä julkisten
6114 tilojen edellytyksiä yhteisölliselle toiminnalle ja ihmisten kohtaamiselle.
6115 Suunnataan tutkimus- ja kehittämisrahoitusta hyvinvointialueille
6116 yksinasuvien asioiden edistämiseksi.

6117 Yksinasuvilla on muuta väestöä enemmän toimeentulo-ongelmia, n. 70
6118 prosenttia kaikista toimeentulotuen saajista on yksineläviä.
6119 Tukijärjestelmissä yksinasuvilta jää puuttumaan skaalaedut, joita
6120 parisuhteessa elävät saavat. Yksinasuvien sosiaaliturvaa on parannettava
6121 siten, että se huomioi heidän suuremman taloudellisen vastuunsa
6122 suhteessa useamman hengen talouksiin.

6123 Yksinasuva maksaa yksin kaikki asumisen ja elämisen kulut: vuokran tai
6124 asuntolainan, kodin laitteet ja sähkö- ja vesimaksut. Yksinasuvien

6125 suhteessa korkeampia asumismenoja on kohtuullistettava. Kehitetään
6126 esimerkiksi ASP-järjestelmää siten, että se mahdollistaa
6127 omistusasumisen helpommin myös yksinasuville. Lisätään ja kehitetään
6128 yhteisöllistä asumista, minkä avulla voidaan vähentää yksinäisyyttä.
6129 Luodaan asumistukeen yksinasuvat paremmin huomioiva elementti.
6130 Yksinasuvien toimeentuloa parannetaan kohentamalla perusturvaa ja
6131 luomalla kohdennettuja palveluita ja ohjausta yksinasuville. Tämän tulee
6132 olla osa yleisturvan mukaisen uuden sosiaaliturvajärjestelmän luomista.

6133 Huomioidaan verotuksessa yksinasuvat paremmin, verotuksen ei tule
6134 syrjiä ketään elämänmuodon tai perhesuhteen perusteella.

6135 Työasuntovähennys tulee laajentaa koskemaan paremmin myös
6136 yksinasuvia. Pahimmillaan sen puute on este työllistymiselle.
6137 Yksinasuvilla on ihmissuhteita, siteitä, hoivasuhteita jne. siinä missä
6138 muillakin. On eriarvoistavaa, että työllistyttyään yksinasuvan heti pitäisi
6139 muuttaa, jotta voi ottaa työn vastaan. Harvalla yksinasuvalla on varaa
6140 maksaa kahta vuokraa tai asuntoa.

6141 Yksinelävien vammaisten asumista tulee tukea, koska heillä lisäneliöiden
6142 tarve apuvälineiden takia on merkittävä. Tämä nostaa
6143 asumiskustannuksia merkittävästi. Asuntojen esteettömyyteen ja
6144 vammaisten henkilöiden asuntojen erityistarpeisiin on kiinnitettävä
6145 parempaa huomiota.

6146 Yksinäisyyden vähentämiseksi kansallinen 6147 toimenpideohjelma

6148 Yli 20 prosenttia suomalaisista kärsii yksinäisyydestä. Koronapandemia
6149 lisäsi yksinäisyyden kokemuksia kaiken ikäisten ja eri elämäntilanteissa
6150 olevien ihmisten keskuudessa, mutta erityisen voimakkaasti se on
6151 koetellut nuoria ja yksin asuvia. Esimerkiksi lukiossa opiskelevista
6152 tytöistä toistuvaa yksinäisyyttä koki 2021 Kouluterveyskyselyn mukaan yli
6153 neljännes, mutta useiden selvitysten mukaan luku on tätäkin korkeampi.
6154 Yksinäisyys myös kasaantuu erityisesti jo muutoinkin heikoimmassa
6155 asemassa oleville lapsille ja nuorille. Tilastokeskuksen mukaan
6156 yksinasuvat ja yhden vanhemman taloudet kokevat merkittävästi
6157 enemmän yksinäisyyttä kuin muut.

6158 Vaikka toimia on tehty viime vuosien ajan kasvavissa määrin, ei
6159 yksinäisyys ole vähentynyt suomalaisten keskuudessa. Koska yhteistä
6160 suuntaa, suosituksia tai käytänteitä ei ole luotu, tekevät eri organisaatiot

6161 työtä omien tietojensa ja näkemystensä varassa ilman laajamittaisen
6162 kokonaisorganisoitumisen tarjoamaa johdonmukaista kehittämisotetta.

6163 Kansainvälisen tutkimustiedon perusteella yhteisöllisyyden
6164 vahvistaminen ja yksinäisyyden vähentäminen vaativat sekä
6165 tutkimustietoon pohjautuvia korjaavia ja kohdennettuja toimenpiteitä
6166 että asenneilmapiirin muokkaamista. Yksinäisyyttä vähentämällä voidaan
6167 myös ehkäistä syrjäytymistä.

6168 Haasteena ovat siiloutumisen lisäksi lähes yksinomaan yksinäisyyttä
6169 kokeville ihmisille kohdennetut lukuisat interventiot, joiden kehitystä
6170 eivät riittävässä määrin ohjaa arviointi- ja tutkimustiedon avulla tehtävä
6171 kehitystyö. Suomeen tarvitaan kansallinen yksinäisyysstrategia ja
6172 toimenpideohjelma, joiden keinoin voidaan suuntaa muuttaa johtamalla
6173 suomalaista yksinäisyystyötä kokonaisvaltaisemmin.

6174 **Tavoitteitamme**

- 6175 • Luodaan poikkihallinnollinen ohjelma, joka tarkastelee yksinasuvien
6176 tilannetta ja laatii toimenpideohjelman yksinasuvien aseman
6177 parantamiseksi Suomessa.
- 6178 • Suunnataan tutkimus- ja kehittämisrahoitusta hyvinvointialueille
6179 yksinasuvien asioiden edistämiseksi.
- 6180 • Parannetaan yksinasuvien sosiaaliturvaa siten, että huomioi
6181 yksinasuvien tilanteen paremmin.
- 6182 • Mahdollistetaan omistusasuminen nykyistä helpommin yksinasuville
6183 kartoittamalla esimerkiksi ASP-järjestelmän
6184 kehittämismahdollisuuksia ja muita vaihtoehtoja.
- 6185 • Tarkistetaan yksinasuvien asumistuen laskentaperusteita ja luodaan
6186 asumistukeen yksinasuvat paremmin huomioiva elementti.
- 6187 • Turvataan yksinasuvien palvelut alueellisesti ja valtakunnallisesti
6188 lisäämällä palveluita tuottavien yritysten ja yhteisöjen henkilöstön
6189 tietoisuutta yksinasuvien erilaisista elämäntilanteista.
- 6190 • Luodaan kansallinen yksinäisyysstrategia ja toimenpideohjelmat
6191 yksinäisyyden vähentämiseksi.
- 6192 • Vähennetään syrjäytymistä edistämällä yksinasuvien osallisuutta ja
6193 lisäämällä julkisten tilojen edellytyksiä yhteisölliselle toiminnalle ja
6194 ihmisten kohtaamiselle.
- 6195 • Lisätään ja kehitetään erilaisia yhteisöllisiä asumismuotoja, joissa voi
6196 olla esimerkiksi monipuolisia yhteisiä palveluita, ja puretaan
6197 sääntelyn esteitä kaavoituksessa sen mahdollistamiseksi.

6198 **Muutoshaste 6. Rakennemuutos ja** 6199 **kaupungistuminen**

6200 Kaupungistuminen on globaali ilmiö, joka on kiihtynyt viime
6201 vuosikymmenten aikana. Suomen lähihistoria on suuren yhdyskunta- ja
6202 elinkeinorakenteen muutoksen historiaa. Koronavuodet toivat Suomen
6203 sisäiseen muuttoliikkeeseen monipuolisuutta, mutta kaupungistumisen
6204 trendi jatkuu edelleen. Monipaikkaisuus tuo mahdollisuuksia erilaisille
6205 alueille, mutta supistuva väestö muuttoliikkeen ja alhaisen syntyvyyden
6206 takia ovat monille kunnille todellisuutta. Vain muutamat eteläisimmät
6207 alueet ja niiden kasvukeskukset ovat onnistuneet kasvattamaan
6208 työpaikkojen määrää. Työ- ja opiskelupaikat lisäävät kaupunkiseutujen
6209 houkuttelevuutta. Samalla iso osa Suomesta on jäänyt muuttoliikkeessä
6210 tappiolle. Siksi alueelliseen eriarvoisuuteen on kiinnitettävä huomiota ja
6211 edistettävä kestävää aluekehitystä.

6212 Elinkeinorakenteen muutos alkutuotannosta korkean teknologian
6213 työpaikkoihin on nostanut työn tuottavuutta. Digitalisaatio jatkaa samaa
6214 murrosta. Nämä korkeamman tuottavuuden työpaikat keskittyvät
6215 kasvaviin kaupunkeihin. Myös palvelulojen matalampipalkkaiset
6216 työpaikat keskittyvät vahvasti kaupunkeihin. Kaupungistumisen virrassa
6217 myös muut eri alueiden väliset sekä sisäiset erot kasvavat. Esimerkiksi
6218 yhä useamman alueen huoltosuhde muuttuu radikaalisti. Ennusteiden
6219 mukaan vuonna 2040 joka kolmannessa Suomen kunnassa on enemmän
6220 lapsia ja eläkeläisiä kuin työikäisiä.

6221 Nopean kaupungistumisen haasteet näkyvät muuttoliikkeen molemmissa
6222 päissä. Yhdellä neliökilometrillä Helsingissä asuu enemmän ihmisiä kuin
6223 valtaosassa Suomen kuntia. Kasvavissa kaupungeissa asumisen
6224 kustannukset nousevat ja lisäksi lisääntyvä väkimäärä aiheuttaa haasteita
6225 kuntien maankäytölle ja julkisten palveluiden riittävyydelle. Työvoiman
6226 puute kaikilla toimialoilla on koko Suomen ongelma, mutta erityisesti
6227 muuttotappioalueet kärsivät työikäisen väestön puutteesta ja siitä
6228 johtuvasta verotulojen pienenemisestä. Tämä vaikeuttaa julkisten
6229 palvelujen tarjontaa. Muuttotappio aiheuttaa myös haasteita
6230 asuntomarkkinoiden toimivuudelle, mikä hidastaa asunnon omistavien
6231 poismuuttoa, vaikka työllisyysnäkyvät alueella olisivat huonot.

6232 Samalla kun mm. julkisin liikenneinvestoinnein tuetaan kasvukeskusten
6233 kehittymistä, asuntotuotanto on enenevässä määrin markkinoiden ja
6234 kansainvälisten sijoittajien ohjauksessa. Tämä tarkoittaa, että
6235 suurimpien kaupunkien parhaisiin osoitteisiin kyllä rakennetaan kovan

6236 rahan omistus- tai vuokra-asuntoja. Jotta tulevaisuudessa olisi saatavilla
6237 myös kohtuuhintaisia omistus- ja vuokra-asuntoja, valtion ja kuntien on
6238 eri keinoin otettava vahvempi ote niiden tuotannosta. Suomi tarvitsee
6239 tasapainoista ja kestävästä aluekehitystä. Julkisella vallalla on vastuu koko
6240 Suomesta. Parhaimmillaan julkiset toimet mahdollistavat
6241 samanaikaisesti työvoiman liikkumisen, kaupungistumisen ja
6242 tasapainoisen aluekehityksen terveellä tavalla.

6243 Kaupunki- ja aluekehityksen osana Suomen on pidettävä huolta
6244 infrastruktuurin kehittämisestä. Alueiden elinvoimaisuuden tärkeänä
6245 tekijänä on se, millaisten liikenneyhteyksien varaan ne rakentuvat.
6246 Suomen maantie- ja raideverkkoon, samoin kuin tieto- ja
6247 energiaverkkoihin, kohdistuu merkittävä uudisrakennus- ja korjaustarve
6248 jo nyt, ja tämä tarve kasvaa tulevina vuosikymmeninä. Suhteessa
6249 kaupankäyntiin Suomi on kuin saari. Iso osa viennistä ja tuonnista
6250 tapahtuu meriteitse, kun muut pohjoismaat kytkeytyvät raide- ja
6251 maantieliikenteen kautta osaksi tiivistyvää Keski-Eurooppaa ja silkkkien
6252 jatkeeksi.

6253 **SDP EDISTÄÄ KESTÄVÄÄ KAUPUNGISTUMISTA JA TASAPAINOISTA**
6254 **ALUEKEHITYSTÄ, JOKA TARJOAA NIIN KAUPUNGEILLE, NIIDEN**
6255 **LÄHISEUDUILLE JA KOKO SUOMEN KAIKILLE ALUEILLE OMAN NÄKÖISIÄ**
6256 **MENESTYMISEN MAHDOLLISUUKSIA.**

6257 **6.1. Elinkeino ja elinvoima**

6258 **Elinkeinopolitiikka**

6259 Onnistunut elinkeinopolitiikka tukee suomalaisten yritysten ja
6260 elinkeinonharjoittajien mahdollisuuksia menestyä ja sopeutua
6261 toimintaympäristön muuttumiseen. Elinkeinopolitiikan ohjaavina
6262 periaatteina tulee olla yhteiskunnan strategiaan haasteisiin vastaaminen.
6263 Näitä ovat ilmastonmuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen,
6264 tarve irrottautua fossiilisesta tuontienergiasta, yhteiskunnan
6265 kriisinsietokyvyn ja huoltovarmuuden vahvistaminen, sähköisen ja
6266 energiainfrastruktuurin lujittaminen sekä tarve löytää uusia, kestävämpiä
6267 tapoja käyttää hupenevia luonnonvaroja. Yleisesti ottaen

6268 elinkeinopolitiikan vireen on oltava uudistava, tutkimusta, tuotekehitystä
6269 ja uusien teknologioiden lanseeraamista kannustava.

6270 Kansainvälisen toimintaympäristön blokkiutumisen uhkaa Suomen
6271 kaltaisten pienten, vientivetoisten kansantalouksien vapaakauppaan,
6272 globaaleja tuotantoketjuja ja talouskasvua. Muuttuva geopoliittinen
6273 tilanne edellyttää elinkeinopolitiikan uudelleenajattelua.
6274 Puolustusbudjetit kasvavat ja tarve turvata kriittisten raaka-aineiden ja
6275 komponenttien saatavuus pakottavat valtiot arvioimaan uudelleen myös
6276 teollisuuspolitiikkaansa. EU ja Suomi joutuvat tarkkaan etsimään oikeaa
6277 tasapainoa EU-maiden etua edistävän protektionismin ja toisaalta
6278 mantereelle välttämättömän avoimen kaupan välillä. Suomen tulisi ottaa
6279 aktiivinen rooli näiden ratkaisujen löytämisessä. Teollisuuspolitiikan
6280 valintojen tulee edistää vihreää siirtymää ja talouden uudistumista koko
6281 Euroopassa.

6282 Suomi ei maana kilpaile matalilla palkoilla vaan korkeatasoisella
6283 osaamisella ja laadulla. Tavoitteena on taloudellista toimeliaisuutta
6284 lisäävä, korkeaan osaamiseen ja pitkälle jalostettuihin tuotteisiin
6285 pohjautuva teknologiavetoinen sekä suomalaisia ratkaisuja tuottava
6286 energia-, teollisuus-, ilmasto- ja innovaatiopolitiikka, joka tukee
6287 suomalaisen elinkeinoelämän kansainvälistä kilpailukykyä, menestymistä
6288 ja uudistumista. Suomen on oltava rakentava ja aktiivinen toimija
6289 eurooppalaisen elinkeinopolitiikan edistäjänä.

6290 Suomen elinvoimaisuutta vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyöllä.
6291 Julkisen sektorin on käytävä säännöllistä ja avointa vuoropuhelua
6292 elinkeinoelämän kanssa. Kasvukeskusten, seutukaupunkien ja
6293 maaseudun yhteistyön on perustuttava erilaisten alueiden
6294 tunnustettuihin vahvuuksiin ja strategiaan valintoihin.

6295 Julkinen sektori hankkii tavaroita ja palveluita useilla kymmenillä
6296 miljardeilla euroilla vuosittain. Laadukkailla ja innovatiivisilla hankinnoilla
6297 on mahdollista luoda kansalaisille parempia palveluita, kuten
6298 terveellisempiä päiväkotit- ja koulutiloja sekä toimivampaa julkista
6299 liikennettä. Lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluissa rohkeilla ja vastuullisilla
6300 hankinnoilla pystytään osaltaan tarjoamaan parempia palveluita
6301 kansalaisille sekä hillitsemään kustannusten kasvua. Julkisten
6302 hankintayksiköiden on osattava hyödyntää monipuolisesti
6303 hankintalainsäädännön mahdollisuuksia tarjoten mahdollisuuksia
6304 kotimaiselle elinkeinoelämälle. Vuorovaikutus erilaisten
6305 palveluntarjoajien kanssa on oltava johdonmukaista ja yhteistyötä
6306 korostavaa. Valtion on myös kehitettävä johdonmukaisesti
6307 hankintaosaamista kaikilla julkisen hallinnon tasoilla. Selvitetään

- 6308 kansallinen liikkumavara tavoitteena poistaa julkisia avustuksia saavilta
6309 järjestöiltä julkisen hankintayksikön asema.
- 6310 Elinvoimaa on rakennettava toiminnallisten kokonaisuuksien pohjalle.
6311 Yhteisenä tavoitteena on luoda yrityksille ja yhteisöille sekä asiakkaille ja
6312 kansalaisille toimiva ja sujuva toimintaympäristö, jossa erilaistuminen ja
6313 erikoistuminen ovat keinoja menestyä. Panostukset tutkimukseen ja
6314 tuotekehitykseen, teollisuuteen, palveluelinkeinoin ja työntekijöiden
6315 osaamiseen pitävät huolen siitä, että Suomessa riittää korkean
6316 tuottavuuden työpaikkoja.
- 6317 Elinkeinoelämälle hyvän toimintaympäristön kulmakiviä ovat vakaa ja
6318 ennustettava yhteiskunta, jossa ei esiinny korruptiota ja jonka
6319 toimintaprosessit ovat avoimia ja nopeita. Suomen on houkuteltava
6320 vahvuuksillaan entistä enemmän myös kansainvälisiä yrityksiä tuomaan ja
6321 perustamaan toimintojaan tänne. Lisääntyvä taloudellinen aktiviteetti ja
6322 kansainvälinen kanssakäyminen tukee kotimaisen elinkeinorakenteen
6323 monipuolistumista.
- 6324 Osa hyvää toimintaympäristöä ovat sujuvat ja ennakoitavat lupaprosessit.
6325 Tämä edellyttää luvittavien viranomaisten parempaa resursointia ja
6326 keskinäisen koordinaation parantamista. Tavoitteena tulee olla
6327 investointihankkeiden lupahakemusten käsittely kokonaisuutena ja yksi
6328 valituskelpoinen päätös. Lupaprosessin on oltava luotettava siten, ettei
6329 lupaan jää ilmeisiä valitusperusteita eikä muille viranomaisille muodostu
6330 valitustarvetta. Viranomaisen myöntämän luvan tulee kestää valituksesta
6331 seuraava juridinen tarkastelu, jos hakija noudattaa lupaehtoja.
- 6332 2030-luvulla Suomen on oltava houkutteleva investointien kohde. Tähän
6333 päästään kestävästä kehityksestä, oikeudenmukaisuudesta ja menestystä ja työtä
6334 arvostavan toimintaympäristön kehittämällä. Suomen on toteutettava
6335 kestävä ja kunnianhimoista energia- ja ilmastopolitiikka aktiivisen
6336 teollisuuspolitiikan osana, huolehtien suomalaisen teollisuuden
6337 toimintaedellytyksistä ja kilpailukykyä. Valtion on omalta osaltaan
6338 tuettava teollisuuden prosessien kehittämistä päästöttömäksi. Suomen
6339 on oltava maailman johtava maa luonnonvarojen kestävässä
6340 hyödyntämisessä.
- 6341 Yhteiskunnan on mahdollistettava yritysten ja yrittäjien kannattava
6342 toiminta sekä menestys yhdessä demokraattisesti sovitun sääntelyn
6343 pohjalta. Sääntelyn tulee huolehtia kansainvälisesti kilpailukykyisistä ja
6344 oikeudenmukaisista toimintaedellytyksistä, kestävästä kehityksestä ja
6345 toimivista markkinoista.

6346 Avoin ja reiluin pelisäännöin markkinoilla tapahtuva kilpailu on paras tapa
6347 tulevaisuudessakin ratkaista mitkä yritykset menestyvät. Poliittisilla
6348 ratkaisuilla on luotava mahdollisuudet terveelle kilpailulle ja uuden
6349 yritystoiminnan syntymiselle. Kilpailuedun hankkiminen lakeja,
6350 sopimuksia tai saatuja lupaehtoja rikkomalla ei ole hyväksyttävää ja se on
6351 torjuttava riittävällä valvonnalla ja sanktioilla. Toimiva markkinatalous
6352 edellyttää toimivia tapoja valvoa pelisääntöjä.

6353 Tulevaisuudessakin valtion on oltava mahdollista osallistua ajoittain
6354 suoraan talouden toimintaan keskeisillä toimialoilla esimerkiksi tukemalla
6355 uuden toimialan syntymistä tai vaikkapa luomalla ilmastonmuutoksen
6356 hillitsemisestä liiketoimintaa. Valtion osaomistus keskeisissä yrityksissä
6357 tuo vakautta suomalaiseen yrityskenttään. Valtion on osoitettava
6358 johtajuutta ja vastuullisuutta käyttämällä osa valtionyhtiöiden
6359 osinkotuotosta tuotannollisiin investointeihin kotimaassa.

6360 Käynnissä olevan globaalien talouden murroksen suunta on yhä epäselvä.
6361 Suuret kauppakumppanimme Saksa ja Ranska EU:ssa ja Yhdysvallat ja
6362 Kiina Euroopan ulkopuolella tukevat määrätietoisesti omaa
6363 teollisuuttaan. Ilman elinkeinopolitiikassaan aktiivisempaa ja
6364 strategisemmin toimivaa valtiota tulevaisuudessa suomalaisten yritysten
6365 ja toimialojen asema suhteessa talouden murrokseen heikkenee. Valtion
6366 ei kuitenkaan tule ohjata talouden murrosta keskusjohtoisesti, vaan
6367 koordinoida yhteisen strategian rakentamista demokraattisessa
6368 vuoropuhelussa yritysten, ammattiyhdistysliikkeen, tiede- ja
6369 koulutusyhteisöjen kanssa.

6370 **Teollisuus ja palvelut kasvavat käsi kädessä**

6371 Poliitikalla on huolehdittava siitä, että monipuolinen teollisuus on 2030-
6372 luvullakin yksi Suomen kivijaloista. Poliitikalla on huolehdittava teollisen
6373 toiminnan, investointien, uudistumisen ja kasvun edellytyksistä.
6374 Tavoitteena on, että Suomi tunnetaan maana, jossa tuotanto kasvaa
6375 samaan aikaan, kun raaka-aineiden kulutus vähenee ja
6376 ilmastovaikutukset poistuvat. Samalla teollisuuden jalostusastetta
6377 pyritään selvästi nostamaan ja palveluista kasvattamaan tärkeä osa-alue
6378 teollisuuden rinnalle. Molempia osa-alueita on kehitettävä siten, että ne
6379 pystyvät toimimaan rinnakkain kasvua ja kehittymistä tukien. Tämä
6380 edellyttää teollisuuden työvoimapulan ratkaisemista ja palvelusektorin
6381 tuottavuuden nostamista supistuvan työvoiman oloissa. Tavoitteena on,
6382 että suomalaiset toimijat ovat vuonna 2030 nykyistä merkittävämpiä
6383 tekijöitä myös kuluttajamarkkinoilla.

6384 Suomen teollisuus- ja palvelusektoreiden globaalia kädenjälkeä voidaan
6385 kasvattaa aktiivisella elinkeinopolitiikalla. Tavoitteena on luoda uusia
6386 tuotteita ja palveluita, joiden avulla uusiutumattomien raaka-aineiden
6387 käyttöä on onnistuttu globaalisti vähentämään.

6388 Yhteiskunnan vakaus, korkea osaamistaso ja infrastruktuurin toimivuus
6389 ovat keskeisiä tekijöitä elinvoimaisen talouden ylläpitämiseksi.
6390 Väyläverkon korjausvelan kurominen umpeen, uudet ratayhteydet,
6391 tieverkon pääväylien kehittäminen, toimiva merilogistiikka sekä
6392 nykyaikaiset lentokentät pitävät huolen siitä, että
6393 logistiikkakustannukset pysyvät kansainvälisesti kilpailukykyisinä.
6394 Saastuttamattomien raaka-aineiden ja päästöttömän energian hyvä
6395 saatavuus ja kohtuullinen hinta takaavat sen, että teollisuuden
6396 toimintakyky ja kehittymisen edellytykset on turvattu myös jatkossa.
6397 Suomesta on mahdollista tulla kansainvälisen tietoliikenteen solmukohta,
6398 joka luo pohjaa digitaalisen liiketoiminnan kehittämiseksi Suomessa.
6399 Maailman korkeatasoisin tietoturva on keskeinen osa toimivaa infraa ja
6400 sen rooli korostuu kaikilla yhteiskunnan eri osa-alueilla.

6401 Digitalisaatio yleistyy ja arkipäiväistyy yrityksissä ja julkisella sektorilla.
6402 Samalla digitaalisten alustojen ja niiden tarjoamien kansainvälisten
6403 markkinoiden painoarvo kasvaa. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa ne
6404 ovat sekä tietoturvan että toimintavarmuuden näkökulmasta luonteva
6405 toimintaympäristö myös suomalaisille toimijoille. Oikein toteutettuna
6406 digitalisaatio tukee Suomea myös ikääntymisen haasteisiin
6407 vastaamisessa mahdollistaen palveluiden nopean saatavuuden,
6408 itsenäisen toimintakyvyn vahvistamisen ja työurien pidentämisen.
6409 Väestön ikääntyminen on globaali trendi, joten onnistunut vastaaminen
6410 tähän muutoshasteeseen olisi Suomelle merkittävä kilpailuetu.
6411 Ohjelmistojen, alustojen ja kerätyn datan immateriaalioikeuksiin,
6412 yksilönsuojaan ja yrityssalaisuuksiin liittyvät lait pitää luoda siten, että
6413 digitalisaatio synnyttää Suomeen liiketoimintaa, työpaikkoja ja
6414 verotuloja.

6415 **Uutta kasvua on onnistuttu luomaan monin keinoin**

6416 Tulevaisuudessa yritystukien pitää perustua vaikuttavuusarvioihin ja
6417 niiden on oltava pääsääntöisesti määräaikaista. Yritystukien on
6418 uudistettava ja monipuolistettava elinkeinorakennetta sekä tuettava
6419 valtion näkökulmasta strategisia tavoitteita. Elinkeinotukien tulee
6420 keskittyä erityisesti uuden teknologian demonstraatiohankkeiden ja
6421 investointihankkeiden tukemiseen. Tällä hetkellä elinkeinotuista suuri
6422 osa perustuu toimialan tukemiseen ympäristössä, jossa keskeiset

6423 kilpailijamaat käyttävät vastaavia tukia. Tällaisten tukimuotojen
6424 purkaminen EU:n yhteisen elinkeinopolitiikan ohjauksen kautta takaa
6425 suomalaiselle teollisuudelle tasapuolisen kohtelun ja
6426 toimintaedellytysten säilymisen.

6427 Palveluliiketoiminnan ja kuluttajaliiketoiminnan erityispiirteet on
6428 huomioitava TKI-toiminnassa muun muassa tunnistamalla aineettoman
6429 omaisuuden investoinnit. Valtion on tuettava kansainvälisille markkinoille
6430 suuntautuvien vientiyritysten kasvua toimimalla aktiivisesti
6431 mahdollistajana ja tarvittaessa myös yritysten yhteen kokoavana alustana
6432 kansainvälisillä markkinoilla.

6433 Yritystoiminnan aloittaminen, yrityksen kasvu sekä mahdollinen
6434 omistajanvaihdos tai yrityskauppa on nähtävä yrityksen luonnollisena
6435 elinkaarena ja osana elinvoiman säilymistä sekä
6436 rakentumista. Yhteiskunnan on varmistettava, että tarjolla on
6437 tarkoituksenmukaisia palveluja koko yrityksen
6438 elinkaarelle. Kasvuyritysten tuen on muodostettava eheä ketju
6439 alkuvaiheen pilotoinneista tuotekehityksen kautta kansainvälistymiseen.
6440 Näin Suomeen syntyy uudenlaisia menestystarinoita.

6441 Elinkeinoelämän investointeja toteutetaan myös perinteisten
6442 omistusmuotojen avulla, kuten osuuskuntien ja rahastojen
6443 kautta. Osuuskunnat ovat osoittautuneet tehokkuudeltaan ja voitonjaon
6444 tasapuolisuudeltaan kilpailukykyisiksi tai ylivertaisiksi
6445 alustataloustyyppisessä toiminnassa. Elinkeinoharjoittajalähtöistä
6446 osuustoimintaa on lainsäädännöllisin toimin edistettävä Suomessa.
6447 Suomeen on kehitettävä myös uusia rahoituksen muotoja ja
6448 rahoitusinstrumentteja ratkomaan kasvuyritysten kiivaan kasvuvaiheen
6449 rahoituksen pullonkauloja. Näin mahdollistetaan uusien teollisuus- ja
6450 palveluyritysten nousu ja kasvu suureksi yritykseksi. Samalla niihin syntyy
6451 kotimaista omistajuutta.

6452 **Tavoitteitamme**

- 6453 • Suomen on oltava maa, joka ei kilpaile matalilla palkoilla vaan
6454 korkeatasoisella osaamisella ja laadulla.
- 6455 • 2030-luvulla Suomen on oltava houkutteleva investointien kohde.
- 6456 • Tavoitteena on taloudellista toimeliaisuutta lisäävä, korkeaan
6457 osaamiseen ja pitkälle jalostettuihin tuotteisiin pohjautuva
6458 teknologiavetoinen sekä suomalaisia ratkaisuja tuottava energia-,
6459 teollisuus-, ilmasto- ja innovaatiopolitiikka, joka tukee suomalaisen

- 6460 elinkeinoelämän kansainvälistä kilpailukykyä, menestymistä ja
6461 uudistumista.
- 6462 ● Yhteiskunnan on mahdollistettava yritysten ja yrittäjien kannattava
6463 toiminta sekä menestys yhdessä demokraattisesti sovitun sääntelyn
6464 pohjalta.
- 6465 ● Tulevaisuudessa yritystukien pitää perustua vaikuttavuusarvioihin ja
6466 niiden on oltava pääsääntöisesti määräaikaista. Yritystukien on
6467 uudistettava ja monipuolistettava elinkeinorakennetta sekä tuettava
6468 valtion näkökulmasta strategisia tavoitteita.
- 6469 ● Elinkeinoelämän tulee keskittyä erityisesti uuden teknologian
6470 demonstraatiohankkeiden ja investointihankkeiden tukemiseen.

6471 **6.2. Kunnat ja alueet**

6472 **Sujuvan arjen, osallisuuden ja elinvoiman kunnat**

6473 Kunta- ja aluekentällä on hyvinvointialueuudistuksen myötä tapahtunut
6474 suurin julkisen hallinnon muutos vuoteen. On varmistettava, että
6475 kunnat pystyvät edelleen huolehtimaan asukkaidensa arjen palveluista,
6476 hyvinvoinnista, lähidemokratian toteuttamisesta ja elinvoiman
6477 edistämisestä. Hyvinvointialueuudistuksen jälkeenkkin kunnilla säilyy
6478 hyvinvoinnin edistämisen velvoite, jota edistetään yhteistyössä alueiden
6479 kanssa.

6480 Valtion on huolehdittava siitä, että kuntien tehtävät ovat
6481 tarkoituksenmukaisia ja niiden hoitamiseen osoitetaan riittävät resurssit.
6482 Kuntien keskeisin rahoitus koostuu kunnan omasta verorahoituksesta.
6483 Kuntien veropohjan laajentaminen esimerkiksi pääomaverotusta ja
6484 kiinteistöverotusta tarkastelemalla tulee selvittää.
6485 Hyvinvointialueuudistuksen myötä myös valtionosuuksien vaikutusta
6486 kuntien rahoitukseen on seurattava ja kyettävä arvioimaan. Valtion
6487 hankerahoituksella tapahtuvan palveluiden kehittämisen sijaan on
6488 panostettava kuntien perusrahoituksen riittävyteen. Kuntien
6489 taloudellisen tilanteen parantamiseksi on myös tehtävä toimenpiteitä,
6490 joilla julkisten palveluiden tuottavuutta voidaan parantaa ja palveluiden
6491 kustannusten nousupainetta tasata. Kuntakentässä on säilyttävä kyky
6492 investoida. Valtion on oltava mukana tukemassa ja mahdollistamassa
6493 keskeisiä, yhteiskunnallisesti merkittäviä investointeja. Valtion tulee
6494 jatkossakin vastata kuntien tulopohjan tasaamisesta.

6495 Suuren hallinnollisen uudistuksen jälkeen kunnille on turvattava
6496 lähivuodeksi työrauha toiminnan pitkäjänteiseen rakentamiseen ja
6497 tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen. Uusia, merkittäviä
6498 tehtäväkokonaisuuksia ei tule siirtää kunnilta pois. Kuntien välistä
6499 yhteistyötä palveluiden järjestämiseksi on kehitettävä edelleen. Myös
6500 kuntaliitoksia on järkevää edelleen tukea. Kuntarakenteen ja kuntien
6501 velvoitteiden kehittämistä voidaan selvittää ja edistää erilaisilla
6502 kokeiluilla.

6503 Kuntien järjestämien TE-palveluiden tavoitteena on tarjota laadukasta ja
6504 saumatonta asiakaspalvelua sekä työnhakijoille että työnantajille yhden
6505 luukun periaatteella. Uuteen malliin siirretään kuntien ja TE-palveluiden
6506 osaava henkilöstö ja parhaat käytännöt. Olennaisia ovat myös
6507 yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa tuotetut palvelut. Tärkeää
6508 on, että kunnissa olemassa olevat palvelut kuten koulutuspalvelut ja
6509 kuntien ekosysteemi ovat käytössä työllisyyden edistämiseen ja
6510 elinvoiman vahvistamiseen. Kuntien kannusteista vaikuttavaan
6511 työllistämiseen ja elinvoiman kehittämiseen on huolehdittava.

6512 Yhdyskuntarakenteen kehittämisen painopisteenä ovat segregaatian
6513 estäminen, lähidemokratian kehittäminen, ihmisten liikkumisen
6514 helpottaminen, täydennysrakentaminen, viihtyisyys ja turvallisuus.
6515 Hyvien liikenneyhteyksien ja riittävän kohtuuhintaisen asuntotuotannon
6516 lisäksi datayhteyksien on toimittava kaikkialla. Kuntien rooli on keskeinen
6517 kestävä kehityksen edistämässä ja ilmastonmuutoksen torjunnassa.

6518 Segregatiokehitystä on estettävä oikeilla asuntopoliittisilla ratkaisuilla
6519 ja toimivan palveluverkon varmistamisella. Uudisrakentamisen rinnalla
6520 korjausrakentamisen on aina oltava vakavasti otettava vaihtoehto.
6521

6522 **Hyvinvointialueet vakiinnuttavat toimintansa**

6523 Vuoden 2023 alusta lähtien sosiaali- ja terveyspalvelut sekä
6524 pelastustoimen palveluiden järjestämisvastuu on siirtynyt
6525 hyvinvointialueille. Alueiden rahoitus on turvattava valtion rahoitusta
6526 kehittämällä. Rahoituspohjan kestävyuden ja alueiden itsehallinnon
6527 vahvistamisen vuoksi myös alueiden verotusoikeutta tulee valmistella.
6528 Kestävällä rahoitusmallilla turvataan palveluiden järjestämisen lisäksi
6529 todellinen mahdollisuus laadukkaaseen oman palvelutuotannon
6530 ylläpitämiseen ja kehittämiseen ja turvataan alueiden todellinen
6531 itsehallinto.

6532 Aluepäättäjät valitaan suorilla vaaleilla. Demokratian ja osallisuuden
6533 kulttuuria hyvinvointialueilla rakennetaan ja kehitetään. Kuntien ohella

6534 hyvinvointialueet ovat keskeinen ja läheisin mahdollisuus palveluiden
6535 käyttäjien osallisuuteen. Kuntien, alueiden ja valtion välille on saatava
6536 aluerajat ylittävää tavoitteellista yhteistyötä, jossa siirretään palveluiden
6537 painopistettä hyvinvoinnin rakentamiseen pahoinvoinnin korjaamisen
6538 sijaan.

6539 Hyvinvointialueet vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä
6540 pelastustoimen palveluista ja niiden ohjauksesta sekä valvonnasta.
6541 Ympäristöterveydenhuollon siirtoa alueille valmistellaan, mutta SDP ei
6542 kannata hyvinvointialueille siirrettävän lähivuosina muita merkittäviä
6543 tehtäviä.

6544 **Valtion, kuntien ja alueiden välille rakennetaan** 6545 **kumppanuutta**

6546 Alueiden ja kuntien yhteistyön työkaluja valtion kanssa on kehitettävä.
6547 Erityisesti suurien hankkeiden kohdalla on luotava yhteistyökanavia,
6548 joissa alueet voivat käydä suoraa ja kokonaiskuvan tunnistavaa valtion
6549 virastojen ja ministeriöiden kanssa. MAL-sopimusten rinnalle tuodaan
6550 uusia tapoja alueiden ja kaupunkiseutujen sekä valtion kumppanuuteen.
6551 Eri ministeriöissä tehtävää aluepoliittista työtä on koottava selkeäksi
6552 kokonaisuudeksi, jotta eri alueiden asema tunnistetaan paremmin ja
6553 niiden kehittymisen edellytyksiä vahvistetaan.

6554 Valtion eri ministeriöiden päätöksien alueelliset vaikutukset tulee pystyä
6555 arvioimaan nykyistä paremmin. Alueellisia vaikutuksia sisältäviä
6556 päätöksiä tehdessä valtion tulee sitoutua tekemään kaupunkivaikutusten
6557 ja aluevaikutusten arviointi.

6558 Valtion palveluja tulee olla tarjolla yhden katon alta eri alueilla. Palveluita
6559 on oltava tarjolla valtion virastojen yhteisissä palvelupisteissä teknologiaa
6560 ja joustavampia asiointitapoja hyödyntäen. Alueellisia palvelupisteitä
6561 ylläpidetään yhdessä kuntien ja muiden julkisten toimijoiden kanssa.
6562 Palveluissa asiointiin tulee muodostaa joustava jatkumo täysin
6563 digitaalisesta asiointista käyntiasiointiin kansalaisten tarpeiden mukaan.

6564 **Kaupungit kasvun vetureina**

6565 Suomen kasvu nojaa kaupunkeihin ja kasvaviin kaupunkiseutuihin, joilla
6566 on kyky tukea innovaatioiden syntyä sekä elinvoimaa. Kaupunkien
6567 menestys perustuu monipuolisuuteen ja vahvoihin kumppanuuksiin
6568 muiden paikallisten toimijoiden, kuten korkeakoulujen ja
6569 elinkeinoelämän, kanssa. Kaupunkien laaja itsehallinto ja monipuoliset,

6570 vapaaehtoiset tehtävät ovat osa maamme kilpailukyvyn perustaa.
6571 Kaupungit ovat tärkeitä kasvun vetureita, joiden merkitys on suuri paitsi
6572 alueellisesti myös valtakunnallisesti. Kaupunkien kyky vastata väestön
6573 kasvun edellyttämistä investoinneista ja palveluiden järjestämisestä
6574 täytyy turvata valtionosuuksien ja veropolitiikan keinoin.

6575 Työvoiman saatavuus on haaste koko Suomessa, mutta määrissä
6576 mitattuna työvoimapula on akuutein suurissa kasvukeskuksissa. Julkisen
6577 sektorin osajapulaa voi luonnehtia kriiseksi. Esimerkiksi
6578 varhaiskasvatuksen, koulutuksen ja sote-alan ammattilaisista on pulaa jo
6579 siinä määrin, että kaupunkien kyky järjestää lakisääteisiä palveluita on
6580 uhattuna. Koulutuspolitiikka, työllisyystoimenpiteet ja työperäinen
6581 maahanmuutto ovat keinoja, jolla osajapulaan vastataan.

6582 Kasvatavat kaupungit kansainvälistyvät nopealla tahdilla ja niissä
6583 monikulttuurisuus ja -kielisyys on arkipäivää. Myös maahanmuutto
6584 kohdistuu voimakkaasti kaupunkeihin, joiden onnistuminen
6585 kotouttamisessa on osaltaan ratkaisevaa koko yhteiskunnallisen
6586 kehityksen suhteen ja siihen on osoitettava riittävät resurssit. Erityisesti
6587 kielikoulutuksen saamiseen tulee panostaa.

6588 Suomen suurissa kaupungeissa alueellinen segregatio on torjuttava
6589 muun muassa maankäytön, asuntopolitiikan ja koulutuksen sekä sote-
6590 rakenteiden keinoin yhteistyössä valtion ja kaupunkien kesken.
6591 Segregaation torjuminen pitää huomioida kaikilla politiikkasektoreilla ja
6592 siihen on suunnattava täsmärahoitusta. Feministinen
6593 kaupunkisuunnittelu, joka ottaa huomioon erilaisten asukkaiden tarpeet
6594 iästä, sukupuolesta, seksuaalisesta suuntautumisesta, toimintakyvystä
6595 tai sosioekonomisesta taustasta riippumatta, on otettava osaksi
6596 kaupunkiseutujen kehittämistä.

6597 Valtakunnallisessa kaupunkipolitiikassa tarvitaan vahvaa ja tasavertaista
6598 kaupunkien, alueiden ja valtion välistä kumppanuutta ja suoraa
6599 vuoropuhelua. Elinvoimaiset kaupunkiseudut rakentuvat järkevän
6600 maankäytön, toimivan liikenteen ja erityisesti riittävän ja kohtuuhintaisen
6601 asuntotuotannon varaan. Näiden varaan rakentuu elämisen laatu, hyvä
6602 työllisyyspolitiikka ja yrittämisen edellytykset. Kunnat ja valtio ovat
6603 jatkossakin neuvotteluosapuolet MAL-sopimuksissa. MAL-sopimuksen
6604 puitteissa tehdään myös vaikuttavaa ilmastopolitiikkaa. MAL-sopimusten
6605 rinnalle tuodaan uusia tapoja etenkin keskisuurten kaupunkiseutujen ja
6606 valtion kumppanuuteen.

6607 Alueiden kehittäminen

6608 SDP:n aluepolitiikan tavoitteena on alueiden välisen ja kuntien sisäisen
6609 eriytymisen vähentäminen. Voimavarat ja elinvoimaisuus vaihtelevat
6610 alueiden välillä ja sisällä. Palvelurakenne, teollisuus ja paikalliset
6611 työmarkkinat sekä kansalaisten sosiaaliset ja terveydelliset voimavarat
6612 tulee ottaa huomioon alueisiin vaikuttavissa päätöksissä.

6613 Myös väestöään menettävien kuntien on kyettävä rakentamaan
6614 elinvoimaisuuttaan omista lähtökohdistaan käsin. Alueiden
6615 elinvoimaisuuden ydintä ovat työnantajien ja yritysten työvoiman saantiin
6616 ja koulutettuun työvoimaan liittyvät kysymykset. Alueilla eri ammattialoja
6617 vaivaavaan työvoimapulaan vastataan kokonaisvaltaisesti huolehtimalla
6618 koulutuksesta, palveluista sekä työpaikkojen ja osaajien kohtaamisesta.
6619 Paikallisesti on haettava järkeviä ja toimintaa uudistavia ratkaisuja sekä
6620 tekemään yhteistyötä muiden kuntien, hyvinvointialueiden sekä muiden
6621 julkisen sektorin toimijoiden kanssa. Kasvukeskusten, seutukaupunkien
6622 ja maaseudun yhteistyön on perustuttava erilaisten alueiden
6623 tunnustettuihin vahvuuksiin ja strategiaan valintoihin.

6624 Elinvoiman vahvistaminen edellyttää elinkeinoelämän ja teollisuuden
6625 vaatimien kuljetusten turvaamista. Suomea on kehitettävä
6626 kokonaisuutena. SDP on sitoutunut siihen, että eri alueiden erityispiirteet
6627 huomioidaan ja kuntien rahoitus turvataan. Aluekehitystä tehdään
6628 alueiden vahvuuksien pohjalta. Tavoitteena on elinvoiman lisääminen,
6629 poikkihallinnolliseen toimintaan kannustaminen ja alueellisten
6630 voimavarojen kokoaminen yhdessä määriteltyjen tavoitteiden
6631 edistämiseksi. Myös EU-rahoituksen saaminen Suomeen kaupunkien ja
6632 alueiden hankkeisiin on onnistuttava nykyistä paremmin.

6633 Uudenlainen aluepolitiikka tarkoittaa sitä, että pelkästään valtion
6634 virastojen sijoittelun sijasta tarkastellaan laajemmin ihmisten
6635 palvelutarvetta ja viranomaisten läsnäoloa kaikkialla maassa. Ole-massa
6636 olevien valtion työpaikkojen alueellistamisesta kuljetaan kohti
6637 paikkariippumatonta ja monipaikkaista työtä, jossa digitalisaation avulla
6638 mahdollistetaan työskentely ja asuminen entistä joustavammin kaikkialla
6639 Suomessa. Palvelujen siirtyessä verkkoon riittävät
6640 käyntiasiointimahdollisuudet on turvattava. Toimivat ja turvalliset
6641 tietoverkot ovat tässä ehdoton edellytys.

6642 Etenkin digitalisaation ja kestävä kehityksen edistäminen,
6643 ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden torjunta sekä osaamisen
6644 vahvistaminen ovat asioita, joiden tulee olla aluekehittämisen ytimessä.

6645 **Tavoitteitamme**

- 6646 ● Jokaisella kunnalla on oltava aito mahdollisuus alueensa elinvoiman ja
6647 palveluiden kehittämiseen.
- 6648 ● Valtion on huolehdittava siitä, että kuntien tehtävät ovat
6649 tarkoituksenmukaisia ja niiden hoitamiseen osoitetaan riittävät
6650 resurssit.
- 6651 ● Kunnille annetaan lähivuosiksi työrauha eikä kuntarakenteeseen
6652 liittyviä suuria uudistuksia suunnitella.
- 6653 ● Työllisyyspalveluiden siirtyminen kuntien vastuulle 2025 on
6654 onnistuttava.
- 6655 ● Yhdyskuntarakenteen kehittämisen painopisteenä ovat segregaatian
6656 estäminen, lähidemokratian kehittäminen, ihmisten liikkumisen
6657 helpottaminen, täydennysrakentaminen, viihtyisyys ja turvallisuus.
- 6658 ● Hyvinvointialueet vastaavat sosiaali- ja terveydenhuollon sekä
6659 pelastustoimen palveluista ja niiden ohjauksesta sekä valvonnasta.
6660 Hyvinvointialueille ei siirretä muita merkittäviä tehtäviä.
- 6661 ● Kaupunkipoliittisen päätöksenteon on huomioitava kaupunkien ja
6662 alueiden erilaiset lähtökohdat, tarpeet ja haasteet monipuolisesti.
- 6663 ● Julkisen sektorin osajakriisin ratkaisu on oleellista, jotta voidaan
6664 turvata palveluiden järjestäminen.
- 6665 ● Suomeen tarvitaan valtakunnallista kaupunkipolitiikkaa. Eri
6666 ministeriöissä tehtävää kaupunkipolitiikan työtä on koottava nykyistä
6667 selkeämmin kokonaisuudeksi, jotta kaupunkien erityinen asema
6668 tunnistetaan paremmin.
- 6669 ● Valtion päätöksien alueelliset vaikutukset tulee pystyä arvioimaan
6670 nykyistä paremmin esimerkiksi kaupunkivaikutusten ja
6671 aluevaikutusten arvioinnilla.
- 6672 ● MAL-sopimusten rinnalle tuodaan uusia tapoja etenkin keskisuurten
6673 kaupunkiseutujen ja valtion kumppanuuteen.
- 6674 ● Digitalisaation, paikkariippumattoman ja monipaikkaisen työn
6675 mahdollisuuksien ja kestäväen kehityksen edistämisen,
6676 ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden torjunnan sekä osaamisen
6677 vahvistamisen tulee olla aluekehittämisen ytimessä.

6678 **6.3. Liikenne**

6679 Suomen liikenneinfrastruktuurissa on paljon korjausvelkaa, joka on
6680 kertynyt vuosikymmenten aikana. Uusien liikennehankkeiden
6681 rakentamisen lisäksi on tärkeää olemassa olevien teiden, ratojen,

6682 sisävesiliikenteen ja meriväylien kunnossapito. On tärkeää, että
6683 kustannusten noustessa etenkin perusväylänpidon rahoitus turvataan
6684 myös jatkossa Liikenne 12 -suunnitelman mukaisesti sekä sitomalla
6685 rahoitus kustannusindeksiin.

6686 Liikenneturvallisuutta ja viranomaisvalvontaa on lisättävä kaikissa
6687 liikennemuodoissa valtakunnallisen liikenneturvallisuusstrategian
6688 kirjausten mukaisesti.

6689 Liikenne tuottaa noin viidenneksen Suomen CO2-päästöistä. Liikenteen
6690 päästöt tulee puolittaa vuoteen 2030 mennessä, jotta Suomi voi
6691 saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Suomeen on
6692 vuonna 2021 laadittu fossiilittoman liikenteen tiekartta, joka esittää
6693 toimenpiteet tavoitteen saavuttamiseksi. Näitä toimenpiteitä on
6694 jatkettava uutta tietoa keräten ja hyödyntäen. Ulkomaisia fossiilisia
6695 polttoaineita korvataan, vähäpäästöisten kulkumuotojen
6696 kulkutapaosuutta lisätään sekä älykkäämpiä logistiikan kuljetusketjuja
6697 kehitetään. On pyrittävä muuttamaan ihmisten liikkumisen
6698 käyttäytymismalleja siellä missä se on mahdollista.

6699 Samalla tulee käydä avointa keskustelua liikenteen murroksesta, myös
6700 sen taloudellisesta hyödyistä, sillä Suomessa on merkittävää
6701 vientipotentiaalia kestävän liikenteen palvelujen ja tuotteiden
6702 kehittämisessä.

6703 Toimivat ja nopeat yhteydet kaikille

6704 Suomeen on laadittu 12-vuotinen valtakunnallinen
6705 liikennejärjestelmäsuunnitelma, jossa on parlamentaarisesti määritelty
6706 valtakunnalliset tavoitteet liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Valtion
6707 budjettirahoituksen rajallisuuden takia on tärkeää, että hankkeiden
6708 toteuttamiselle on neljää vuotta pidempi aikajänne sekä valtakunnallinen
6709 tarkastelutaso. Meidän tulee määrätietoisesti jatkaa suunnitelman
6710 toteuttamista ja varmistaa sen vaatima rahoitus sekä päivittää sitä
6711 hallituskausittain. Pitkäjänteinen ja johdonmukainen avoin valmistelu
6712 sekä rahoitus parantavat EU-tukien saantia liikennehankkeidemme
6713 edistämiseksi. Liikenne 12 -työlle on annettava tarvittavat resurssit
6714 tietopohjaisen päätöksenteon kehittämiseksi.

6715 Raideliikenteen kehittämiseksi on koko maassa lyhyellä aikavälillä
6716 ensisijaisesti huolehdittava olemassa olevan rataverkon kunnossapidosta
6717 ja kehittämisestä häiriöherkkyyden vähentämiseksi sekä junaliikenteen
6718 toimintavarmuuden ja täsmällisyyden parantamiseksi ja nopeuden

6719 nostamiseksi. Yksiraiteisten rataosuuksien muuttamista kaksiraiteiseksi
6720 on edistettävä liikenteen toimintavarmuuden lisäämiseksi ja välityskyvyn
6721 parantamiseksi. Olemassa olevan rataverkon parantamisen ei kuitenkaan
6722 tule sulkea pois pidemmän aikavälin kehittämishankkeiden suunnittelua.

6723 Kolmen tunnin saavutettavuustavoitteen toteutumisesta huolehditaan
6724 turvaamalla maakuntalentojen jatkuvuus sekä olemassa olevan
6725 lentokenttäverkoston toiminta. Samalla huomioidaan myös
6726 tulevaisuuden vähäpäästöisen lentoliikenteen, kuten sähköisen
6727 lentämisen, tarpeet.

6728 Suurilla kaupunkiseuduilla tavoitteena on lisätä kohtuuhintaista
6729 asuntotuotantoa, luoda kestävästä yhdyskuntarakennetta ja vähentää
6730 liikenteen päästöjä, etenkin lisäämällä julkista liikennettä ja kävelyä sekä
6731 pyöräilyä. Julkisen liikenteen toimintamahdollisuudet turvataan riittävällä
6732 valtion ja kuntien rahoituksella. Nykyistä MAL-järjestelmää on kehitettävä
6733 ja vahvistettava valtion ja kaupunkien välisen yhteistyön periaatteita.
6734 Maakuntakeskuksille luodaan oma yhteistyön malli kaupunkiseudun ja
6735 valtion välille.

6736 Toimivat, turvalliset ja nopeat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet
6737 varmistavat ihmisten sujuvan arjen ja elinkeinoelämän
6738 toimintamahdollisuudet. Hyvien yhteyksien ansiosta työssäkäyntialueet
6739 laajenevat ja asuinpaikan voi valita entistä vapaammin.

6740 **Liikenteen päästöjen vähentäminen**

6741 Fossiilittoman liikenteen tiekartta on Suomen suunnitelma liikenteen
6742 päästöjen puolittamisesta vuoteen 2030 mennessä. Se esittää toimet ja
6743 tietopohjan päästövähennystavoitteeseen pääsemiseksi. Tiekartta ja
6744 koko ajan päivittyvä tietopohja ohjaavat päätöksentekoa muuttuvassa
6745 maailmassa. Liikenteen päästöjen vähentäminen on tehtävä sosiaalisesti
6746 ja alueellisesti oikeudenmukaisesti. Liikkumisen vihreä ja
6747 oikeudenmukainen siirtymä toteutetaan tavalla, joka mahdollistaa kaikille
6748 liikkumisen työn perässä kohtuuhintaisesti ja turvaa elinkeinoelämän
6749 kilpailukyvyn.

6750 Teknologianeutraali lähestymistapa antaa elinkeinoelämälle
6751 mahdollisuuden kehittää useita vaihtoehtoisia tapoja
6752 vähäpäästöisyyteen. Uusien vähäpäästöisten käyttövoimien
6753 yleistymiseksi ja siirtymän aikaansaamiseksi on huolehdittava
6754 jakeluinfraan toimivuudesta ja niihin liittyvän lainsäädännön
6755 ajantasaisuudesta.

6756 Pysyäksemme kansainvälisessä kehityksessä mukana Suomen on
6757 investoitava esimerkiksi vaihtoehtoisten polttoaineiden kehittämiseen ja
6758 päästöjen vähentämiseen. Ratkaisut tuovat mukanaan teollisuudelle
6759 uusia korkean tuottavuuden liiketoimintamahdollisuuksia, jotka
6760 palvelevat koko Suomen talouskasvua.

6761 Vähäpäästöisemmän teknologian lisäksi liikenteen päästöjä vähennetään
6762 ohjaamalla liikennettä henkilöautoilusta joukkoliikenteeseen, pyöräilyyn
6763 ja kävelyyn. Tämä vaatii panostuksia kattavaan, houkuttelevaan ja
6764 ekologiseen julkiseen joukkoliikenteeseen sekä pyöräily- ja
6765 jalankulkuinfrastruktuuriin. Erityisesti suurimmilla kaupunkiseuduilla
6766 tämä tarkoittaa muun muassa joukkoliikenteen priorisointia liikenteessä,
6767 kävelykeskustojen laajentamista ja kattavampaa pyörävylien verkostoa.

6768 Kansainvälisessä lento- ja meriliikenteessä päästöjä vähennetään
6769 kansainvälisen yhteistyön kautta. Suomi on edelläkävijä, kuten tähänkin
6770 asti viemässä kansainvälisiä sopimuksia ja EU-lainsäädäntöä kohti
6771 vähäpäästöisempää liikennettä huomioiden oman kilpailukyyn ja
6772 huoltovarmuuden.

6773 Nopeana joukkoliikenteen muotona raideliikenne sähköistää liikennettä
6774 suuressa mittakaavassa, millä on suuri rooli päästövähennystavoitteiden
6775 saavuttamisessa. Tähän sisältyy niin henkilöliikenne kuin tavaraliikenne.
6776 Jotta raideliikenne on varteenotettava vaihtoehto henkilö- sekä
6777 tavaraliikenteelle, on raideverkon kuntoon ja palveluihin panostettava ja
6778 verkkoa kehitettävä alueelliset tarpeet huomioiden. Raideliikenteen
6779 kilpailun avaamisessa on edettävä open access -periaatteen mukaisesti
6780 operaattoreiden omin kalustoin.

6781 **Liikenteen palvelut**

6782 Ihminen on asetettava liikennejärjestelmän ja -palveluiden etusijalle.
6783 Liikennepalveluiden käyttämisen on oltava yhtä helppoa, mukavaa ja
6784 houkuttelevaa kuin yksityisautoilun. Liikenteen palveluistuminen on yksi
6785 ratkaisu liikenteen sujuvoittamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi.

6786 Liikenteen palveluiden mahdollistaminen tulee kuitenkin toteuttaa
6787 horjuttamatta PSA-suojaa eli joukkoliikenteen järjestäjän monopolia
6788 yhteiskunnan tukemalle joukkoliikenteelle. Näin varmistetaan julkisen
6789 vallan tarkoituksenmukainen ja toimintakykyinen rooli palveluiden
6790 järjestäjänä.

6791 Pitkät välimatkat Suomen sisällä ja monille vientimarkkinoille edellyttävät
6792 meiltä kilpailukykyä, jota ei useinkaan tavoiteta pelkällä hinnalla, vaan

6793 Suomen on kilpailtava tekemällä asiat kilpailijoita paremmin. Pitkistä
6794 kuljetusmatkoista aiheutuvia korkeita kuljetuskustannuksia harvaan
6795 asutuilla alueilla korvaavaa alueellista kuljetustukea on kehitettävä
6796 erityisesti pk-yritysten toimintamahdollisuuksia parantavaksi.

6797 Uusien palveluiden ja teknologian kehittäminen parantaa Suomen
6798 kilpailukykyä ja luo vientimahdollisuuksia. Kehittyvä teknologia tulee
6799 tuomaan aivan uudenlaisen tason logistiikan ohjauksen kehittämiseen
6800 dataa hyödyntämällä. Uuden teknologian käyttöönotto vaatii investointeja
6801 myös kiinteisiin valokuituyhteyksiin. Digitalisaatioon ja datatalouteen
6802 tulee panostaa nykyistä enemmän. Tiedon hyödyntämiseksi tarvitaan
6803 yhteisiä data-avaruuksia ja kokeiluympäristöjä. Reaaliaikatalouteen
6804 siirtyminen tuo automatisaatiolle uusia mahdollisuuksia.

6805 Taksiliikenteen korjaussarjaa jatketaan tarpeen mukaan. Taksien
6806 saatavuutta ja turvallisuutta pitää parantaa ja kuluttajien luottamusta
6807 taksiliikenteeseen edelleen kohentaa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi
6808 harvemmin asutettujen alueiden päivystyskäytäntöjen palauttamista.

6809 **Tavoitteitamme**

- 6810 ● On varmistettava suunnitelmien, kuten 12-vuotisen valtakunnallisen
6811 liikennejärjestelmäsuunnitelman ja Fossiilittoman liikenteen
6812 tiekartan toimeenpanon jatkuvuus ja sen vaatima rahoitus. Erityistä
6813 huomiota tulee kiinnittää huoltovarmuuteen maalla merellä ja
6814 ilmassa.
- 6815 ● Liikennehankkeiden rakentamisen lisäksi on tärkeää olemassa
6816 olevien teiden, ratojen, sisävesiliikenteen ja meriväylien
6817 kunnossapito. Korjausvelka käännetään laskuun.
- 6818 ● Liikenneturvallisuutta ja viranomaisvalvontaa on lisättävä kaikissa
6819 liikennemuodoissa valtakunnallisen liikenneturvallisuusstrategian
6820 kirjausten mukaisesti.
- 6821 ● Raideliikenteen kulkutapaosuuden kasvattaminen vaatii
6822 pitkäjänteistä kehitystyötä yhteistyössä alan toimijoiden ja
6823 elinkeinoelämän kanssa.
- 6824 ● Suurten kaupunkiseutujen MAL-sopimusten lisäksi
6825 maakuntakeskuksille luodaan oma yhteistyön malli kaupunkiseudun ja
6826 valtion välille.
- 6827 ● Liikenteen päästöt tulee puolittaa vuoteen 2030 mennessä, jotta
6828 Suomi voi saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä.
- 6829 ● Liikenteen päästöjen vähentäminen on tehtävä sosiaalisesti ja
6830 alueellisesti oikeudenmukaisesti.

- 6831 ● Liikennepalveluiden käyttämisen on oltava yhtä helppoa, mukavaa ja
- 6832 houkuttelevaa kuin yksityisautoilun.
- 6833 ● Taksiliikenteen korjaussarjaa tulee jatkaa tarpeen mukaan. Taksi- ja
- 6834 ammattiliikenteen turvallisuudesta, valvonnasta sekä työoloista on
- 6835 huolehdittava samalla pitäen huolta siitä, että alalle tulon kynnys ei
- 6836 nouse liiaksi ja että ala koetaan houkuttelevana.

6837 **LOPUKSI**

6838 SDP hyväksyi ensimmäisen poliittisen ohjelmansa Tampereen
6839 puoluekokouksessa vuonna 2020. Ohjelmatyön uudistaminen alkoi jo
6840 Lahdesta 2017. Ohjelmatyöllä on pyritty avoimeen, osallistavaan ja
6841 läpinäkyvään poliittiseen valmisteluun, jossa kuuluu koko laajan
6842 sosialidemokraattisen liikkeen ääni.

6843 Ohjelmatyötä on tehty laajasti jäsenistöä osallistaen. Tästä esimerkkinä
6844 ovat puolueen yli 30 eri työryhmää jaostoineen ja niissä toimivat yli 600
6845 aktiivista jäsentä. Ohjelmatyössä on myös hyödynnetty laajasti eri alojen
6846 asiantuntijoita. Tämän työn tuloksena on tämä SDP:n päivitetty poliittinen
6847 ohjelma, jonka puoluekokous hyväksyi syyskuussa 2023.

6848 Ohjelmassa käydään laajasti läpi sosialidemokraattisia ratkaisuja
6849 sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä tulevaisuudesta
6850 siirryttäessä kohti 2030-lukua. Ohjelma tarjoilee SDP:n vision keskipitkän
6851 aikavälin tavoitteiksi ja täydentää siten puolueen periaatejulistusta.
6852 Tavoitteet konkretisoivat keinoiksi esimerkiksi tulevissa vaaliohjelmissa.

6853 Poliittista ohjelmaa päivitetään jokaisessa puoluekokouksessa. Se
6854 määrittää aina puolueen ajantasaiset poliittiset tavoitteet ja linjan.
6855 Puolueen aktiivinen ohjelmatyö tulee jatkumaan tulevaisuudessakin. Näin
6856 huolehdimme siitä, että politiikkamme pysyy kiinni ajassa ja, jotta meillä
6857 on jatkossakin tavoitteita, joiden eteen tehdä työtä.

6858 Maailma ei ole valmis, mutta SDP haluaa omalla työllään osoittaa, että sitä
6859 voi muuttaa. Siihen tarvitaan vain rohkeita ihmisiä.

